శ్రీః

శ్రీరామప్రాదుర్భావస్యాఖ్యః

శ్రీ రామవర్మాభ్యుదయమ్

రామచంపూగ్రంథః

శ్రీమన్మహామహారప్రబలరాధిరాజ రాజాధిరాజ శ్రీ

మచ్చామరాజేంద్రశ్రీ ఒడెయరవర శాసనపోక్షశట్టు

మైసూరు డిస్ట్రిక్టు ఖజానచి బేలూరుకృష్ణయ్యంగార్యరిం

దారచింద

శ్రీరామవర్మాభ్యుదయ మెంబ సంస్కృత చంపూ

గ్రంథవు రచిసల్పట్టు

మహాస్థాన పండితరాద శ్రీమత్తాటికన్యాదా

న తిరువెంకటతాతార్యరింద పరిశోధితవాగి

ధర్మాధికారి శ్రీచక్రవర్తి అయ్యంగార్యరవర

విద్యాతరంగిణీముద్రాక్షరశాలెయల్లి ముద్రిసల్పట్టితు

బెలగట్టు ౧౮౯౧- క్రయ ౧ రూపాయి.

శ్రీః

శ్రీరామాయనమః

శ్రీరామచర్యామృతం నామ చంపూగ్రంథః

అవతరణికా

శ్రీమదఖండమహీమండలమండనాయమానకర్ణాటదేశ శోశుభ్యమాన మహీసురపురవరవిరాజమానరాజరాజిరాజ దష్టాపద ముకుట తటఘటితమణిగణఘృణిరంజితచరణాంభోజ రాజాధిరాజ మహారాజశ్రీచామరాజమహీమహేంద్ర మహనీయశాసనానంద సందోహసముల్లాసితదేశైకదేశవిలసద్వేలాపురీసమాఖ్యావిఖ్యాతే మహతిదివ్యదేశే భస్మాసురనిధనాయ నిజమాయాప్రకాశిత లోకమోహమోహినీరూపస్య భగవతో భక్తజనభాగ్యగీర్వాణోర్వీరుహస్య సౌమ్యనాయకీసమేతశ్రీకేశవస్య కృపైకపాత్రశ్రీమద్గార్గ్యకులకలశార్ణవకౌస్తుభాయమాన శ్రీమత్తిమ్మప్పయ్యంగార్యనామా సకలసుకృతధామాముదానందైవసమారాధయన్నవనీసురాగ్ర్యో విరాజతేస్మ తదీయాంఘ్రియుగ్మధ్యానావదాతాంతరంగస్తదాత్మజన్మా కృష్ణశర్మా మహీసురపురవరాధీశసంలబ్ధకోశాధికారస్స్వకృతసుకృతసార్థేన సమధిగతయాదవాద్రి శ్రీమద్ద్రావిడామ్నాయ సూరివర్యాన్వయక్షీరాబ్ధికలానిధి శ్రీశఠకోపదేశికేంద్ర తత్పుత్రరత్న శ్రీమంత్రార్థాద్యమృతప్రదాన ప్రవీణ శ్రీమత్తిరువారాయణార్యచరణకమలలోలంబభావాభాగవతోత్తమ శ్రీమచ్ఛ్రీశైలకులతిలకాయమాన కోటికన్యాదానతాతదేశికవంశముక్తామణి శ్రీమచ్చామరాజేంద్ర మహాస్థానపండిత శ్రీతిరువేంకటతాతార్యపర్యాసధీత సంస్కృతవిద్యస్సద్యస్తదనుగ్రహేణైవ సకలపురుషార్థసాధీకరణధురీణ రఘుధురీణ శ్రీమత్సీతారమణచరణయుగళాదన్యచ్ఛరణమజానానస్తదీయసచ్చరిత్రవిచిత్ర

వర్ణనేన సుమనస్సంతోషణకైంకర్యరూపం యథారుచిరుచిరం వి
రచయ్య శ్రీరామపద్యామృతం నామ పద్యప్రబంధం భగ్నబృందాగ్ర
కేంద్ర రత్నబంధుర భద్రసింహాసనారూఢ ప్రభుచ్ఛ్యాసరాజేంద్రా
శ్రితేన శ్రీధర్మాధికారిచక్రవర్తి గాయత్ర్యంగాగ్ర్యవరేణ్యేణ సంశోధ్య తదీ
యవిద్యాతరంగిణీనామ ముద్రాక్షరశాలాయాం సమ్ముద్రితం సంతస్స
మ్మదహృదయారవిందాస్వాదరసాస్వాదగ సావలోకస్య కృతార్థతాయాయంత్యా
స్యానమితి ప్రార్థనాయతేతరామ్ ॥ * * * * * * * * *

శ్రీరామాయనమః

శ్రీ శాపదగ్యామృతనామకచంపూగ్రంథే

శుద్ధాశుద్ధపత్రి

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధ	శుద్ధ
౩	౨౪	తో(శ్ఛీ	(శ్ఛీ
౯	౨	తా	కా
౧౧	౧౯	శం	కం
౧౧	౧౯	త్సం	స్సం
౧౩	౨౫	వ్య	న్య
౧౪	౭	ప	స
౧౭	౧	రు	ర
౧౭	౧	మనోహర	సుమనోహర
౧౭	౫	పువర్వసు	పునర్వసు
౨౦	౭	ఇంగితజ్ఞయా	ఇంగితజ్ఞత[illegible]
౨౭	౨౪	ర్ణం	ర్ణం
౨౭	౧౧	క్షీతా	త్రీతా
౨౭	౨౫	ప్త	ప్త
౪౩	౬	సం స్థం	స స్థం
౪౫	౨౫	జంహి	జ్యైరే
౫౪	౨౨	రలక్షుకుల	రఘుకు
౫౫	౩	రవని	రవవ
౫౯	౧౩	ద్వవా	ద్వనా
౬౩	౧౧	గళాంతరంగ	ళాం[illegible]
౭౩	౧౫	వా	నా
౮౪	౩	ంద్వ్య	శీవద్భి

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధ	శుద్ధ
౮౫	౬	గ్రాపశ్రీ	గాహ్య
౮౬	౨౪	భీక్ష్ణం	భిక్ష్ణం
౯౦	౬	మనే	మునే
౯౦	౨౦	పాతృయ	పాక్షయ
౯౫	౧౧	భవతి	భపత
౯౮	౧	తనువ	తనుజ
౯౮	౧౩	సమాలోక్య	సమాలోచ్య
౯౯	౧౧	భారిణాం	ధారిణాం
౧౦౦	౬	ద్వైష్యణం	వైధ్యణం
౧౦౧	౨౨	ఉద్దడ	ఉద్దండ
౧౦౪	౮	దాషిణ	దాషిణం
౧౦౪	౧౧	నాకేత	సాకేత
౧౦౫	౨౩	ముష్య	ముష్య
౧౧౦	౫	స్పృష్ట	స్పృష్టు
౧౧౧	౧౪	జవారాతి	జనారాతి
౧౨౧	౨౩	భీలాలిత	భిలాలిత
౧౧౨	౧౪	శితవాతః	శీతవాతః
౧౧౨	౨౩	మరుంద	మరంద
౧౩౯	౧౫	స్త్వభావా	స్వభావా
౧౬౦	౧౭	సిద్ధ్యై	సిద్ధ్యై
౧౭౫	౨౨	దురంధర	ధురంధర
౧౭౯	౨౧	కబ్జ	కమణ
౧౮౨	౨౫	ముతాయ	ముద్ధాయ
౧౮౫	౪	యతు	యాతు

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధ	శుద్ధ
౧౮౯	౩	గుణ్ణౌ	గుణౌ
౧౯౧	౧౨	ముప	ముష
౧౯౫	౧౦	పకృత	నకృత
౧౯౬	౧౬	రామాషజ	రామానుజ
౧౯౬	౨౨	పువః	పునః
౨౦౫	౧౨	త్వమమ	త్వమ్మమ
౨౧౯	౨౪	సుగ్రీవ	సుగ్రీవః
౨౨౧	౨౩	భృంగ	భృంగం
౨౨౬	౧౩	ప్రహంసా	ప్రహంస్తా
౨౨౬	౨౩	పత్రి	సత్రి
౨౩౦	౨౫	ష్ట్యాసౌ	ష్టాసౌ
౨౩౨	౧౮	తేస్మిన్	తస్మిన్
౨౩౩	౯	సేవా	సేనా
౨౩౩	౨౫	వక్షైః	నక్షైః
౨౩౫	౮	త్సలిష్టా	త్సలిష్టే
౨౪౫	౮	మైథిలీ	మైథిలి
౨౪౫	౧౮	వ్రజాంజనై	వ్రజాంగనై
౨౫౫	౭	నయన	నయనా
౨౫౬	౧౧	భాసుర	విభాసుర

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

శ్రీరామచర్యామృతంనామచంపూగ్రంథః.

శుక్లాంబరధరంవిష్ణుంశశివర్ణంచతుర్భుజం ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే ॥ ౧ ॥
వందారుజనమందార మరవిందవిలోచనం ।
విఘ్నాద్రికులిశం శశ్వద్విష్వక్సేనముపాస్మహే ॥ ౨ ॥

శ్రీవేలాపురీసౌమ్యకేశవాయనమః

శ్రీచూడామణిముద్రికావితరణేదూతోహనూమానభూత్క్షోణీకోసలనందినీచజననీ భావం భువి ప్రాపతుః । భూమీంద్రోమిథిలాధిపోదశరథః ప్రాప్తౌపితృత్వంయయోర్లోకానాం పితరౌ సదాప్రదిశతాంత్రాదంపతీవాంఛితం ॥ ౧ ॥ వందేరవిందనయనంనయనాభిరామం రామంకృపాజలనిధింనిధిమాశ్రితానాం । కందర్పవైరివినుతంవినతామరేంద్రమిందారిదర్పకదళీదళనద్విపేంద్రం ॥ ౨ ॥ భక్తేషు సంతతకృపామృతవర్షిణేన సంసారదావదహనాశమయంతమేనం । సీతాతటిల్లతికయాపరిశోభితాంకం కాకుత్స్థకాలజలదం కలయేనికామం ॥ ౩ ॥ సీతావిలోచనచకోరవిలాసహేతుం యోగీంద్రచిత్తకుముదానివికాసయంతం । భక్తాళిసంపదుదధింపరివర్ధయంతం శ్రీరామచంద్రమనిశంశిరసానమామి ॥ ౪ ॥ జీయాజ్జనకజామాతా జనకో జగతామపి । సుతాభర్తాభువశ్చైవ మనసోరనపాయితా ॥ ౫ ॥

సురభివృత్తం

యదభిభాషితం । రాఘవత్వయా । వరవిభీషణత్రా
ణసంభ్రమే । తదిహవిశ్వసన్నాశ్రయామితే । పద
సరోరుహం । కల్పభూరుహమ్ ॥ ॥ ౬ ॥

వందేవందారుమందారం రాజగోవిందమందిరే। సదారసోదరంధీరం ధన్వినం రఘునందనం ॥ ౭ ॥ అధ్యాపయంతం నిగమాననేకాన్ ద్వియుగ్మవక్త్రం వరవాజివక్త్రమ్ । శ్రీజానకీజానికథాశ్రుతౌ మే మాధుర్యలాభాయ గిరాం భజామి ॥ ౮ ॥ శ్రీరామాబ్ధికృపారసం సరభసం యఃప్రాశ్య తాపత్రయం లోకానామవనీసుతా వరకథా దివ్యామృతప్రాపణాత్ । సంప్రక్షాళ్య సుఖందదౌ తమధునా వాల్మీకిధారాధరం త్యక్త్వాన్యం తృషితోపి జాతు భజతే కిం మేమనశ్చాతకః ॥ ౯ ॥ సుగ్రీవాదికపీంద్రపల్లవవరైస్సంశోభితా సన్నుతా సీతాసచ్చరితాభిగామకుసుమై రామానురాగైః ఫలైః । శ్రీమద్రామకథాసురద్రుమలతా జాతైవయస్మిన్పురా తద్వాల్మీకిపయోనిధిర్మధురవాగ్లాభాయ బోభూయతామ్ ॥ ౧౦ ॥ వేగేయః పతగేశ్వరోపి భగవాన్వాణ్యాం ఫణీశో మహాన్ బుద్ధౌ దేవగురుః పరాక్రమవిధౌ దూరే గిరాం రాజతే । భక్త్యాం రామపదాబ్జయోశ్చ భరతః శ్రీమాన్ హనూమాన్ సమో దేయాద్వాయుతనూభవో రఘుపతౌ భక్తిం పరాం సర్వదా ॥ ౧౧ ॥ యస్మాత్త్వం రామమూర్త్యైవ మండితః పండితాగ్రణీః । తస్మాదిష్టప్రదో నాన్యో వదాన్య త్వాం వినాధునా ॥ ౧౨ ॥ విద్యార్థీ విద్యయా యుక్తమాచార్యం త్వామహం భజే । ధనికం భూరి దాతారమకించన ఇవావనౌ ॥ ౧౩ ॥ వందేహం పరమేశం పరమేశో వసతియస్య హృత్పద్మే । పద్మానఖచరణం యశ్శరణం భేజే విసృజ్య నిజశరణం ॥ ౧౪ ॥ వాల్మీకివిష్ణుచరణాంబుజసంభవేయం రామాయణామరనదీ పరిశుద్ధభావా । దత్వామమేష్టమఖిలం కృపయా పునాతు మామద్య మోహపరివీతదురంతరంగం ॥ ౧౫ ॥ ప్రాచేతసాదికవివర్యముఖారవింద నిర్యద్రఘూత్తమచరిత్రమరందధారాం । ఆస్వాద్య మేద్యసుఖమేతు మనో మిళిందో దుగ్ధాబ్ధిజామివసుధాం బహుధా సురౌఘః ॥ ౧౬ ॥ పాంథానాం ఘర్మతప్తానాం నైవచ్ఛాయాం వినా సుఖం । తన్నిశ్శంకం భజామ్యేనం

రామాయణసురద్రుమం ॥ ౧౬ ॥ జగతాంపితురపిపితరం శ్రీమద్రా
మానుజోత్తమాచార్యం । శ్రీశైలపూర్ణమనిశం వందే భక్తానుకంప
యాపూర్ణం ॥ ౧౭ ॥ శ్రీకాంతస్యపురాబభూవమృదులంతల్పంమ
హద్యోగురూ రామత్వేపివనేమనోజ్ఞకిసలైస్తల్పంముదాకల్పయత్ ।
ఆమ్నాయాంత విదింతనైన సుఖదం యచ్చిత్తతల్పంహరేర్భూయాత్త
స్యయతీశితుశ్చరణయోస్తల్పంమదీయంశిరః ॥ ౧౮ ॥ శ్రీయాదవా
చలవరప్రవిరాజమాన సంపత్కుమారచరణాంబుజచంచరీకం । వే
దాంతయుగ్మమహితార్థనితాంతచింతం శ్రీమచ్ఛఠారిగురుపుంగవ
మాశ్రయామి ॥ ౧౯ ॥ శ్రీమద్ద్రావిడవేదదేశికకుల క్షీరాబ్ధిరాకా
విధుం పుత్రంశ్రీశఠకోపదేశికమణేశ్శ్రీత్యంతహృష్టాశయమ్ । శ్రీ
మంత్రార్థసుధారసైరతితరాముజ్జీవయంతంశ్రితాన్ । శ్రీమంతంశ్రి
తయాదవాద్రిమనిశంనారాయణార్యంభజే ॥ ౨౦ ॥ శ్రీశైలాన్వయ
కౌస్తుభంగురువరం శ్రీతాతసూరింభజే యోరామానుజదాసమేన
మిహమాం కృష్ణంకృతార్థంవ్యధాత్ । శ్రీసద్రామకథామృతేనసత
తం శ్రీశైలపూర్ణోగురుశ్శ్రీరామానుజయోగిరాజమివసంపూర్ణం
సదర్థైఃపురా ॥ ౨౧ ॥ ప్రాణాంతేకఫవాతపిత్తనికరైరాబద్ధకంఠాప్య
హో నామోచ్చారణముచ్చకైరఘుపతేర్యాతాసతీతన్వతీ । శ్రీరామా
నుజదేశికేంద్రచరణాంభోజద్వయంయాముదా తామారాధ్య పితా
మహీం పిబమనోరామామృతంసర్వదా ॥ ౨౨ ॥ మాతరం తాతపా
దం మే సీతారామావివానఘౌ । శ్రీమంతౌసంశ్రిమేసర్వ సంపదాం
సంప్రదాయినౌ ॥ ౨౩ ॥ భక్త్యబ్ధౌసతతంసమేత్యరసనామంథేనరా
మామృతం చక్రేస్మత్సవసురాముదంసుమనసాం యశ్శ్రీనివాసో గు
రుః । సోయంశ్రీపరకాలదేశికమణేఃపాదానుకమ్పాన్వితః పాయాన్మా
మనపాయిభక్తికలనాత్శ్రీరామపాదాంబుజే ॥ ౨౪ ॥ అస్మత్తాతప
దారవిందకరుణాబీజామహీజాపతౌ భక్తిస్వద్రులతామదీయహృ

దయ క్షేత్రోదితాసంమతా । శ్రీమన్మచ్ఛ్వశురానురాగ జనితి
ప్రోల్లాసపుష్పోద్గమా శ్రీతాతార్యకృపాత్తరామచరితప్రఖ్యాతిసం
పత్ఫలా ॥ ౨౫ ॥ తద్వల్లీలసదుత్తమంఫలమిదం భూకన్యకానా
యక శ్రీపాదాబ్జనిషేవనేనమధురం హ్యోగ్యంసదాస్వాదనే । భూ
యాత్సారవిదాం రఘూత్తమకథా పీయూషతృష్ణాత్మనాం తృప్తా
నామమృతాంధసామివ సుధామూర్తేఃకలానాంకులం ॥ ౨౬ ॥ శా
స్త్రప్రజ్ఞానమనోజ్ఞవాక్యనికర క్షీరాంబుధేరాదరా త్సీతానాధకథామృ
తంతువిబుధైస్సంపాదనీయంఖలు । మందాస్తామితవాక్తథాపిరసనా
మంథేనలబ్ధుంతథా యత్నంసాధుకరోమ్యహం త్రిభువనేమత్తఃపరి
మత్తఃక్వవా ॥ ౨౭ ॥ తథాపివేలాపురనాయకస్య శ్రీమోహినీవేష
ముపేయుషోద్య । కృపాపయోధేరహమత్ర రామ చర్యామృతంప్రా
ప్య విదర్శయామి ॥ ౨౮ ॥ యత్పుండరీకాక్ష కటాక్షలేశాదంధో
పిఫుల్లాంబుజలోచనస్స్యాత్ । మూకోపివాగ్మీసతతంసభాయాం తద
ల్పబుద్ధిర్నకథంకవిస్స్యాం ॥ ౨౯ ॥ పూర్వేషాముపపన్నకీర్తిః విదు
షాం కావ్యేషుసంభావితే ష్వర్వాచాంకవితాస్వహోకథమభూదా
శావిశాలాధునా । ఏవంవస్తుముదగ్రదీర్ఘరసనోయస్తస్యతృష్ణానకిం
సన్న్వన్యేష్వపిపుత్రవత్సుభవితుంభూమౌస్వయంపుత్రవాన్ ॥ ౩౦ ॥
చమ్పూచమ్పకమాలాసేయంసంలబ్ధరామసౌరభ్యా । నూతనకవిగు
ణకలితా మూర్ఖైర్మధుపైఃకథంభావ్యా ॥ ౩౧ ॥ అన్యప్రతారణా
ర్థం నిత్యంప్రతిభాలవతిర్నీత్వరయా । సౌరివమజ్జనజిహ్వాకలి
తాభువిదారుణాకేన ॥ ౩౨ ॥ యద్యపిసంతిగ్రంధాః పుణ్యాఃకవి
సార్వభౌమసమ్భూతాః । సామాన్యాకృతిరపిమే రామాశ్రయణేననకి
ముసామాన్యా ॥ ౩౩ ॥ భోభోశ్శ్రీరామభక్తాః శృణుతసుమనసానై
వసేవ్యోభవేత్కిం లోకేస్మిన్ తనుకరాణామపిచవిరహితాం నిర్ధి
యాం నిందితోపి । దోషోపేతోపివృత్తస్ఖలన వికలితోదుష్టసర్పేణద

ష్ట శ్ఛందఃపీయూషధామా ప్రసృతమధురిమా రామ నామామృతో
యం ॥ ౩౪ ॥ అధునాతనమితివిబుధైః నైవోదాస్యం భవేద్వచ
స్స్వ్యతం । వాచాలా అపి చతురాః వికలం శిశువాక్యమాద్రియంతే
హి ॥ ౩౫ ॥ తాతార్యాహ్వయగురుణా కరుణాపూర్ణేన శిక్షితస్సకృ
ష్ణః। శుకవత్కవయతి యత్ర। ద్రాక్షామృతమితి నిపీయతాం రసికైః॥౩౬
ప్రాక్ప్రార్థితాం భక్తమదావదాన్యే భవచ్చరిత్రే కవితామపిత్వం ।
ఆస్వాదనీయాం సుమనోభిరేతాం కృతిం సుధాం సాధుకురుష్వ సీతే॥౩౭।
ప్రత్యూహవ్యూహాద్రీన్ । సరయుం విలువాతి మయి కృపయా । దాశ
రథేశ్వరకులిశం । సంరూఢానవదశాస్యముఖనికరాన్ ॥ ॥ ౩౮ ॥

శ్రీ కథాప్రారమ్భః శ్రీ

సురమునివదనాబ్జాన్నిస్సరద్రామచర్యా మధురమధు పిబన్ ప్రాగ్ధీ
రవాల్మీకిభృంగః । స్థిరసుఖముపనేతుం స్వీయగీతామృతైస్తైః భవభ
యపరిభూతాన్ సంబభూవాప్తకామః ॥ ౧ ॥—౩౯॥ సంయమిభిస్సం
సేవ్యాం విమలాం మాధ్యందినాయ నియమాయ । వాల్మీకిర్విపిహం
త్రీం తమసాం తమసాను పాపసహాశిష్యైః ॥ ౪౦ ॥ స్నాస్యత్యముష్మిన్
భవితా మునీంద్రే కాచిద్వచోదేవతరంగిణీతి । తవాద్య గంగే సుభ
గే సపత్నీ నివేదయంతీవ సఖీం యయౌ సా ॥ ౪౧ ॥ కుతో మునీంద్ర ప్ర
విళంబసే త్వం శ్రీరామవృత్తోత్తమవర్ణనేషు । ఏవం వదంతీ వరరా
జసేయాం తరంగిణీ తీవ్రతరంగశబ్దైః ॥౪౨॥ ఫణీంద్రసంవేష్టితవక్ష
భాగాః స్కంధేషు భాస్వద్వరనీలకంఠాః । భాంతి స్మ రుద్రా ఇవ రా
మనామ నిత్యాగరాశ్చందనవృక్షసంఘాః ॥ ౪౩ ॥ శబరశితశరేణ
ప్రోత్తపక్షం త్వమేకం సకరుణమభివీక్ష్య క్రౌంచమోఘకామవిద్ధమ్ ।
మునికులతిలకోఽయం కోపతస్సంజగాదశశ్రుతి మయమతిధీరం శ్లోకమే
తం నిషాదమ్ ॥ ౪౪ ॥ మానిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వమగమశ్శాశ్వతీస్స
మాః । యత్క్రౌంచమిథునాదేకమవధీః కామమోహితమ్॥ ౪౫ ॥

అథ సమయోచితకృత్యం తమసాతీరే సమాప్య మునిరాజః । గత్వా
శ్రమమతివేగాత్ శ్లోకస్యార్థం వ్యచింతయన్మనసా ॥ ౧౬ ॥ నా
హం శక్తో నిఖిలజగతాం నిత్యాం సృష్టిం విధాతుం శ్రీమద్రామాయణవిర
చనాన్నారదేనేరితోఽపి । యస్మాదేషా శబరవిషయే శాపరూపైవ వాణీ
వక్త్రాజ్జాతా మమ రఘుపతేర్మంగళం ప్రాక్ప్రకీర్ణాః ॥ ౧౭ ॥ తద
ను జగతిపత్యాన్యైః ప్రీతిపాత్రే పతిష్వ ప్రభవతి పరితుష్టః ప్రాయజిత్యే
వవార్త్తామ్ । కలయితుమివ నవ్యాం సత్యలోకాధిపోఽగాన్నిఖిలకవి
మణీం ద్రష్టుం ప్రాప్తవాణీకమేనమ్ ॥ ౧౮ ॥ వాణీముదారామభినంది
తుం ద్రాగిమాం ప్రియాం ప్రాప్తమిమం మునీంద్రః । స రామమివాగత
ఇత్యవేత్య ప్రణమ్య మూర్ధ్నా విదధే సపర్యామ్ ॥ ॥ ౧౯ ॥

గద్యమ్ ॥ తదను మునీంద్రకృతసపర్యాసంతుష్టమాన
సః కమలాసనస్తమేవం వ్యాజహార ॥ ॥ ౨౦ ॥

స్వర్ణరీతిమతిఃపి కేకరటధీభ్రాంతాత్మనాం జాయతే సంజా
తా కథమద్య నిర్మలమతే భ్రాంతిస్తవాపీదృశీ । నిత్యం యస్య హృదం
బుజైకవసతీ రామస్స రామో మహాన్ రామస్యైవ విధాయ మంగ
ళమిదం కిం వాన్యథా మన్యసే ॥ ౨౧ ॥ విధివచసా మునినేతా శ్లోక
స్యార్థం విచింత్య పరితుష్టః । తస్యానుగ్రహముకురే రఘువరచరి
తం వ్యలోకయత్సకలమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఏవం సారసనంభవో మునివరం సం
వీక్ష్య సానుగ్రహం లోకం నైజముపేయివాం స్తదనుసంతుష్టే మునీం
ద్రే ముహుః । వాణీ సంవిదధే నివాసమనిశం సంసూచయంతీవ సా
వాత్సల్యం ఖలు మాతురేవ పరమం పుత్రేస్థిభూమావితి ॥ ౨౩ ॥ సుర
భిరథ మునీంద్రః ఫుల్లయన్ రామవృత్తం ముకుళమతిమనోజ్ఞం సద్రసా
ఢ్యైస్తరంధ్రైః । నిఖిలజనమనోభీష్టప్రదైస్సన్వ్యధానం స్వయమ
కృతనికామం సర్వకామప్రదం చ ॥ ౨౪ ॥ అముం కృతి పయోరాని
ధిం నవగాహ్యకో వా సుధీస్సదర్థమణిసంచయాన్ రఘుపతేర్గు

త్రైగుణ్యమ్యాశ్రితాః । అవాప్యసుమనోహరాః సతతమాత్మకంఠేవ హే
దితి ప్రతిపదంమహామునిరవాపచిన్తాంపరామ్ ॥ ౫౫ ॥ కొవాసువ
ర్ణాంవరయేత్కృతిమాం కన్యాంసుధన్యామధునామమేతి । ప్రలాపి
నఃపాపపితుర్దశాన్తాం కృతింప్రసూయాదికవిర్మునీంద్రః ॥౫౬
తదనుకుశలవాఖ్యౌ చారువీణాభిగానా వధిగతన్యపచిహ్నౌ సర్వలో
కాభిరామౌ । అతితరశుభగాత్రౌ రామచంద్రోపమానౌ జనకదుహి
తృపుత్రౌగాయకౌ ప్రాపతుస్తమ్ ॥ ౫౭ ॥ జయంతనళకూబరౌ కిమ
థవాశ్వినేయావిమౌ వసంతమకరధ్వజౌ రవిధనంజయౌ కిం పునః ।
సుగీతకలయోజ్జ్వలౌ సహిత తుంబురునారదౌ కిమిత్యనుమతస్స్వయం
నబహువిస్మితస్స్మితః ॥ ॥ ౫౮ ॥

గద్యమ్ ॥ ఏనంప్రహర్షోత్ఫుల్ల తనూరుహోమహర్షిః
ధరణీతలవిరాజమానవాణీవిగ్రహాయుగళాయమానౌ
నిజప్రభావిభాసిత దిశాంతరాళౌ, సౌందర్యసంస్మారిత
రామకుమారభావౌ, గానవిద్యాకుశలకుశీల వాకుశల
వౌ, పాదాంబుజచుంబనాడంబర మహాదరచంచరీకా
యమాణశిరోరుహవిభాసురముక్తామణిశ్రేణీఝణంఝ
ణరవఝంకారవ్యాజేనోపదిశతు భవానావయోరా
మాయణమితిప్రార్థయమానావివదేదీప్యమానౌ వె
తౌ కుమారౌ కరుణాభిసాంద్రనిజాపాంగ సుధాతరం
గాభిషిక్తౌవిధాయ, స్వకీయవదనారవిందనిష్యందరఘు
నందనచరితామరందసందోహైరానందయాంచక్రే ॥౫౯॥

జలధరారవౌజానకీసుతౌ రఘుపతేఃకథాకీర్తనామృతైః । తృషి
తతాపసవ్రాతచాతకాన్ ముదితచేతనాన్ తేనతుశ్చిరం ॥ ౬౦ ॥

గ॥ఇత్థమేతేభ్యోమహర్షికులచూడామణిభ్యఃకుశలవావిమౌసంప్రా
ప్యహర్షోదితమాశీర్వచనపారితోషికమేవ-పునరితస్తతోవీణావాణీమం

డితనిజవదనాంబుజౌ రుచిరచత్వరేషు సంచరణశీలాః రఘునందనచరితామృతైకభృశాదరాః ప్రజాః, గానకౌశలాదాలేఖ్యతాముపనీయ ముదాంగీకృతాంగయుగళసుధాకరాయమాణౌ, రఘునందనేందీవరలోచనగోచరావభూతామ్ ॥ ॥ ౬౧॥

ఆనీయరామోమణిమందిరంద్రాక్కుశీలవౌతౌసహసోదరైశ్చ ।
ఆజ్ఞాపయద్గాతుముదారవృత్తంమునిప్రణీతం ముదితో మునీంద్రైః॥౬౨
తౌ చాప్యుపాక్రమేతాం గాతుంకుశలంకుశీలవావేవమ్ । అనఘంరఘువరచరితం సతతంపరతాంసుఖప్రదంనృణామ్ ॥ ౬౩ ॥ సాకేతాఖ్యామహాపురీసురపురీగర్వాపహంత్రీ భృశం భూయోభిఃకవిభిర్విభాసురతరానైకైస్సుణరూణాంవరైః । తేజోమాత్రనిరాకృతా సురకులైర్మార్తాండవంశోద్భవై రాజేంద్రైరవనీతలేవిజయతే నేత్రప్రమోదప్రదా॥
మణిసదనవిరాజత్కాంతిభిర్దీపితాశా తతిభిరహిమభానుర్నాసుస్వేషుయస్యామ్ । బహుషుపరిజహ్నాగామేత్యఖద్యోతనామ్నాసమభవముచితార్థస్సంప్రతీత్యైవహృష్టః ॥ ౬౪ ॥ సచ్చందోపలనిర్మితోన్నతలసత్సౌధేషుసౌధాకరంబింబంప్రాప్యగతాగతం ప్రతిభజజ్జాడ్యం తథాజృమ్భితమ్ । తత్రత్యోత్పలలోచనాముఖాన్యాత్తప్రభావాధికా న్యాలోక్యాశుమహోబిలంసమయతేయుక్తంహితన్మానినామ్ ॥
సాకేతేసరసీరుహాయతదృశాం నైసర్గికేనస్సదా సంజాగ్రత్యధరామృతేసతితథాధీహీన బృందారకాః । వ్యర్థంవార్థిమమంథయన్నాదితిసుతైరిత్యేవచింతాజుషాంమద్యాః కేవలమాపకార్శ్యమధికం చిత్రంజగత్యామిదమ్ ॥ ౬౫ ॥ యత్సౌధాగ్రతటీశిరోగృహవరక్రీడత్కురంగీదృశాంమంభోజాతమదాపనోదనపటూన్ సద్వక్త్రబింబాన్ దృశా । పీత్వాతృప్తిమవాప్య నామగసుదృగ్స్వగాఃసదాలోకితుం ప్రాపుఃకిన్వనిమేషభావమితిసంమేనేధునా మానసే ॥ ౬౬ ॥ వృత్తం విధుంవీక్ష్యవిలాసినీషు వ్యాళీంచ భీత్వావరఖంజరీటౌ । మహోబిలం లబ్ధుమథా

వతాంద్రాక్షించక్రవాకౌ మిళితౌ మిథో ద్వౌ ॥ ౧౯ ॥ అనుకృతకన
శాద్రిద్వంద్వవక్షోజభారం ప్రకృతితనుతరాంగ్యా మధ్యదేశః కృశో
యమ్ । నహి భవతి సమర్థో ధర్తుమిత్యేవ సాహ్యా కృతమతిరివ ని
త్యం రాజతే రత్నకాంచీ ॥ ౨౦ ॥ యస్యాం యువానౌ రభసాత్సమే
త్య క్రీడాగృహం బద్ధకవాటయుగ్మమ్ । అప్యాత్మబింబానధిరత్నభిత్తి
ప్రలోక్య లజ్జామయురన్యశంకాః ॥ ౨౧ ॥ యయా రమణ్యాః రమణా
నుషంగే నిర్వాపితోపత్రపయాపి దీపః । రత్నప్రదీపప్రభయా మహా
త్యా సా పత్రపామాపతతాప్యతీవ ॥ ౨౨ ॥ క్రీడావిఘ్నధియా విము
చ్యమహితాన్ ముక్తాసరాన్ భాసురాన్తూర్ణం స్మారశరాళివిద్ధహృ
దయా యా యత్ర కాంతం యయా । కేళీసంభ్రమనిర్గళచ్ఛుభతర
స్వేదాంబుబిందువ్రజైర్ముక్తాహార విభాసురస్తనభరా కిం వేతి సాఽదృ
శ్యత ॥ ౨౩ ॥ నారీణామళకాన్ గుణాననుగుణాన్ భ్రూచాపమారోప
యంశ్చైతో భూశ్చబర్హిస్త్రైరతితరాం క్రూరైః కటాక్షాశుగైః । యూనా
మక్షిమృగాన్నిగృహ్య సహసా వక్షోజదుర్గాంతరం నీత్వా నిత్యకృతార్థ
తాం సమయతేఽనంగోపి శూరోత్ర హి ॥ ౨౪ ॥

గద్య ॥ ఇత్థమతితరసౌందర్యసామ్రాజ్యసముపగతగర్వాతిరేకాసు
సుందరీషు కాచిత్ నగరి కిం భృశగర్వితాసి అయిముగ్ధే నజానాసి కిం
మయ్యఖిలక్షోణీభృదగ్రేసరవర్తనం అహో కిమేకేన తాద్వా మయ్యా
నపాయినా అనంగేనాపి సచివేన సుకుమారేణైవ సుమశరేణ విజిత
భువనత్రయా అహహా నిఖిలజనవిదితమేవ భవదీయభూభృతో రబలా
శ్రీయపరిభూతతయా యువకరపరిపీడనం మదీయేన తేజోమాత్రనిరా
కృతానపరత నానాదిగంతరవిరాజమానమహీధరకరగ్రహణమపి కిం
చ క్షోణీభృత్సమక్షమేవాపహృతస్వర్ణశ్రీకాంచీపరివేష్టితకటీతటా
త్వం అహం హి కేనాపి కదాప్యనపహృతస్వర్ణశ్రీ కాంచీపరివేష్టిత
కటీతటా త్వమధరామృతాసి మధురామృతాస్మ్యహం అతఏవాహమ

యోధ్యా భవత్యబలేతి ఘంటాఘోషముదీరితే ఇత్యన్యోన్యసల్లాపస ముల్లాసితా పరితస్సుధాధవళస్ఫటికసౌధవ్యాజేన హసతీవ యమయో ధ్యానామనగరీ ॥ ౨౫ ॥

ప ॥ అస్యాంయస్య పరాక్రమాహింసకరో నాకాంగనాస్యాంబుజం సామోదంవిదధేవయేనసురరాట్సింహాసనంభూషితమ్। హర్షాద్యస్య చపారిజాతకుసుమైస్తైరేవతారాగణైర్హృష్టా యత్తరుణీముఖేందురని శం సోభూద్దశస్యందనః ॥ ౨౬ ॥ ప్రాప్తాపాంగాం శ్రియమనవధిం వీక్ష్యయాసూయయేవప్రాగాత్సీమామఖిలహరితాం యస్య కీర్తిర్మనో జ్ఞా । తస్యాంప్రీత్యా నికటవసతిం తాంతృణంధీరధీరో మన్వానోఽసౌద శరథనృపోఽపాలయత్తామయోధ్యామ్ ॥ ౨౭ ॥

గద్య ॥ ఏవం సకలకల్యాణగుణగణాభిరామో మహారథో దశరథో నిరంతరజాగరూకనిజకీర్తి ప్రతికృతిమివ శోభమానాం కోసలరా జనందినీమనన్యసులభసౌభాగ్యలక్ష్మీం మూర్తిమతీమివ కేకయాధిప పుత్రికామాత్మతుషామివ కృతావతారాం దేవీం సుమిత్రాంచోద్వా హ్య సుమంత్రప్రముఖమంత్రివరసమావృతో వసిష్ఠమతానుసారేణ ధ ర్మేణాఖిలప్రకృతీరనురంజయన్నేవం చిరకాలే వ్యతీతే హృదయా నందినీం కోసలరాజనందినీం గిరమేవం వ్యాజహార ॥ ౨౮ ॥

ప ॥ పుత్రార్థమిత్థంతపతశ్చిరంమేసామ్రాజ్యలక్ష్మీస్సరసీరుహాక్షి।
సర్వాంగసౌందర్యవిభాసురాంగీ నేత్రప్రహీణేవవిభాతినూనం॥ ౨౯॥

గ ॥ ఏవమతికరుణం కథయంతం కాంతం ప్రత్యాహాదీద్దృష్టలోక పరావరాదేవీ ॥ ౩౦ ॥

ప ॥ ఉన్మత్తవస్త్రాకిము మల్లికానాం పుష్పాణిపశ్యేజ్జగతీధురీణ । శ్రీ శంతథాపి శ్రితకల్పకల్పం సమర్చయత్వంకుతఏవచింతా ॥ ౩౧ ॥ ఆక ర్ణ్యాథసుమంత్రిమంత్రిముఖసంవాదమేవంతయో రాజేంద్రింసము పేత్య కర్ణమధురాం ప్రోవాచవాణీమిమామ్ । రాజంస్తే తనయాభ

వఃతిరుచిరాస్సామ్రాజ్యసంవర్ధనాకాః ఇత్యేవాహ సనత్కుమారభగ
వాన్ సత్సన్నిధౌమాంపురా ॥ ౧౨ ॥ సుమంత్రివాక్యాదుపజాతహ
ర్షస్సమాబభాషే ధరణీశ్వరోసౌ । కాంతెన్యోఽమ్యాద్య ఫలం ప్రప
న్నా భక్తేష్టదేభక్తిరితిత్వదీయా ॥ ౧౩ ॥

౪ ॥ పునరప్యసౌ మహీమహేంద్రః గిష్పతేరివ సుమంత్రమంత్రివ
రాత్పురాంగదేశసంతపనావగ్రహనిగ్రహధురంధరవిభండకతనూభవ
మహర్షేరనుకమ్పయాత్మనః కుమారాణాముత్పత్తిర్భవిష్యతీతి సన
త్కుమారసమీరితం శుభవచనామృతమాస్వాద్య హర్షోత్ఫుల్లతనూ
రుహో మహర్షేర్వసిష్ఠస్యముతేనతమృశ్యశృంగమానీయ నిఖిలావని
సురేన్ద్రానుగ్రహపూర్వకంయథావిధివిధాతుంపుత్రీయామిష్టిమారభత

౫ ॥ యజ్ఞేఽస్మిన్బహుమానితాస్సురవరాస్సంప్రార్థితాస్సాద
రం లబ్ధుంసాధుసమర్పితంహవిరలం లంకాపతేశ్శంకయా । భీతాఃప
ద్మభవేనసాకమధికం భక్తప్రియంమాధవం స్తోతుం శోకనివారణాయ
సహసా క్షీరాబ్ధిమాపేదిరే ॥ ౧౪ ॥ జలధికన్యకాకాంతకింకరాన్ శ
రణమాగతాన్ కిన్నవీక్షసే । చరణపంకజం పంకనాశకం కరుణయావి
భో చారుదర్శయ ॥ ౧౫ ॥ కారుణ్యంతవమాధవాద్యగదితుం కోవా
సమర్థోభవేత్ భక్తాయైవ యతఃపురానరహరేస్తమ్భస్య డిమ్భాయి
తః । కస్మైచిత్కరిణే ప్రియామగణయన్ సాక్షాద్రమామప్యహోపక్షీ
న్ద్రంచజవాధికం భువమగాత్సంకృష్యసంకృష్యచ ॥ ౧౬ ॥ భక్తానా
మభయప్రదోరణముఖేరక్షోసురాణాంవధేతాదృక్నాగ్జనధనుగ్రే
హేతిచతురః క్షీరాబ్ధికన్యామణేఃవక్షోజోపరిలీలయామకరికా నిర్మాణ
ధన్యోపితేహస్తఃకుబ్జతనోబలీంద్రపురతోయాచ్ఞార్థమేవాభవత్ ॥౧౭
ఆపన్నివారణధురీణకృపాణపాణే నారాయణక్షణమహో తవ నామధే
యమ్ । ధ్యాత్వైవ లోకమతిదుర్లభమాపబాలోప్యుత్తానపాదతన
యో జననీసమేతః ॥ ౧౮ ॥

గ ॥ ఇతి గీర్వాణవాణీం విస్మృతనిజకల్యాణగుణగణవికాసితము
ఖారవిందాభూత్వా ॥ ౯౦ ॥

ప ॥ ఆవిర్బభూవభగవానరవిందనాభో భక్తార్తిచాతకమనస్తనయి
త్నురేషః । లక్ష్మీతటిత్పరివిభాసురచారువక్షాః నిత్యం కృపారసఝరీ
మభితఃప్రవర్షన్ ॥ ౯౧ ॥ అపికుశలంసురవర్యాః నగరీభవతాం బృ
హస్పతేర్బుద్ధ్యా । అనుభుఙ్క్తేకిముసౌఖ్యం రాక్షసదర్పంలునాతికిం వ
జ్రమ్ ॥ ౯౨ ॥ ఆకర్ణ్య వాణీమమృతాయమానాం నారాయణీయాం
నతతాపహంత్రీం । దివౌకసస్తాదృశహర్షమాపుర్యథామయూరాఘ
నగర్జితంతే ॥ ౯౩ ॥

గ ॥ తదన్వేవమభాషంత ॥ ౯౪ ॥

ప ॥ తవపదాంబుజంధ్యాయతాంసదా కథమశోభనం రాక్షసాంత
క ! తదపిభాసురే జీవనౌషధే రుగభిపీడనం నైవముంచతి ॥ ౯౫ ॥ సం
త్యజ్యైవ నిజాధికారవిభవం హాహర్నిశాధీశ్వరా యస్యాంభాసుర
రత్నభిత్తివిలసచ్చంద్రార్కరశ్మివ్రజైః । ప్రాప్తా నిత్యమజాగళస్తనద
శాం రాజీవనేత్రప్రభో సేయం స్వర్ణమయీవిభాతిమహతీ లంకా
పురీరక్షసాం ॥ ౯౬ ॥ ఇమామవతిరావణఃకమలసంభవాద్దుర్లభం వ
రంసమధిగత్య నోనిఖిలలోకపాలానపి । భవచ్చరణసంశ్రితాన్ శ్రితజ
నైకబంధోహరే ముహుర్వ్యథయతిక్రుధాకృపణధీఃకృపావారిధే॥౯౭
నహిష్ణవోవయంవిష్ణోకథంతస్యతనూభువః । ఇంద్రజిన్నామతోవాపి
త్వయ్యుపేంద్రేదయాపరే ॥ ౯౮ ॥

గ ॥ ఏవం కుమ్భకర్ణప్రభృతినిఖిలనక్తంచరాపారదుర్వ్యాపా
రాభిశంసినాం బృందారకబృందానాం వాణీమాకర్ణ్య నారాయ
ణోప్యేవమభాణీత్ ॥ ౯౯ ॥

ప ॥ శక్యంవిధాతుంభవతాంరిపూణామద్యైవ దేవానిధనం తథా
పి । ధాతృప్రసాదోద్ధతయాతుకుమ్భపంచాననోహంభవితాస్మిరామః ॥

పుత్రీయతో దశరథస్య మనోరథస్య పాథోఽబ్ధేస్సపది పూర్ణసుధాకర
త్వాత్ । తద్రావణస్య యశసోఽపి సుధాకరస్య స్వర్భానుభావముపయా
మిముదాముదేవః ॥ ౧౧ ॥ నిశ్చిత్య ధీరై జగతాంధురీణే నారాయణే
రావణమారణం ద్రాక్ । నిత్యైర్నిషేవ్యాం శరణం ప్రయాతే దుగ్ధార్ణ
వం తత్యజురేవ దేవాః ॥ ౧౨ ॥

గ ॥ తతస్స కమలనయనవచనామృతమాస్వాద్య కమలాసనః కమ
లకమనీయవదనో భూత్వా జ్ఞాత్వా చ రావణమారణం శరణాగతరక్షణ
ధురీణేన నారాయణేనైవేతి సంక్రందనాదిబృందారకానిత్థమాజ్ఞాప
యామాస ॥ ౧౩ ॥

వ ॥ లక్ష్మీసహాయస్య సహాయహేతోర్నరావతారే రచితాత్మనా
స్స్య । గోపుచ్ఛభల్లూకవలీముఖాన్ ద్రాక్ ధీరాన్ ధరాయాం సృజతా
స్సురస్సు ॥ ౧౪ ॥ జాంబవాన్ జృంభణాదేవ మమజాతచరస్సురాః ।
భల్లూకనాయకో లోకే భీమదర్పో రణాంగణే ॥ ౧౫ ॥ ఆజ్ఞాం శిరసి వ
హంతో బ్రాహ్మీం బృందారకాశ్చ సంతుష్టాః । అసృజన్ వానరధీరాన్
దినకరజాదీన్ రణాగ్రకృతదర్పాన్ ॥ ౧౬ ॥ పయోనిధీశస్స తు పా
యసత్వం సమేత్య సాక్షాజ్జగతాం విధాతా । కాకుత్స్థరాజేంద్రతనూ
జమేవ మేనేఽవనౌ స్వం సుజనావనాయ ॥ ౧౭ ॥ మధుగర్వముషాపా
య సంభిదా కాంచనశ్రియం । బిభ్రతా సమమేవాసీత్ పయోధిశ్శేవ
పాయసమ్ ॥ ౧౮ ॥ వైతానాదనలాదథో సరభసం సౌవర్ణపాత్రం
పురః పూర్ణం పాయససన్మరందరసతో రాజత్కరాంభోరుహే । ధృ
త్వోత్థితాయ నృపాయ సాదరమదాదామోదయత్తన్మనోభృంగం లోకపి
తామహీయపురుషః పూషాధికాత్మప్రభః ॥ ౧౯ ॥ సపాయసమ
పాయసం హరణకర్మబద్ధాదరం సుధామధురమాదరాన్నరపతిస్తదా
రాజ్ఞీజాన్ । ప్రణీయ ముదితో వ్యధాన్ముదితమానసాన్ భూసురానపి
ప్రథితభూషణైర్ఘనైవదాన్యచూడామణిః ॥ ౨౦ ॥ కౌసల్యాయైనర

పతరదాత్త్వాయనస్యార్ధభాగం త్వర్ధస్యార్ధాదతనుసముదా సాధు
తృప్తాంసుమిత్రామ్। శిష్టస్యార్ధాదపిశుభమతిః కేకయేన్ద్రస్యపుత్రీం
భూయస్స్వాయుంసహితవిభవాం శిష్టభాగాత్సుమిత్రామ్ ॥ ౧౧౧ ॥

గ ॥ అథ యథావిధి హయమేధమాపూర్య హరిన్మండలీ మండనాయమాన మహర్షిసంతతీస్సముపగతన్నృపసన్తానమప్యభినవనిజసన్తానపమ్భవోపచితమనోరథే దశరథే వివిధరసభరితశాల్యన్నశాలిభిః సుధారసగర్వనిర్వాపకైరపూపైరనేకైః కస్తూరికాకుంకుమఘనసారాగరుచన్దనైర్మల్లీతల్లజసంజాతరసపుంజైరాపుంజితైరభినవవికసదనల్పకల్పకప్రసూనాభిగుమ్భితమనోహరచమ్పకాదిమ కుసుమనికరైరేలాలవంగకర్పూరపరిమళితపూగీఫలశకలాకలితమృదుళతర వీటీపల్లవతల్లజైః శశోదరమృదుళకాశ్మీరరాజవ్రజనికరైరనేకైః పీతాంబరైరతితరవిరాజమానతారానికరశోశుభ్యమానమౌక్తికహారైరపారైరుపహారైశ్చాభిసంతర్ప్య మహౌదార్యచాతుర్యధైర్యకృతార్థీకృతార్థిజనసార్థే తేనప్రియతమేనసహపరిశుద్ధశుద్ధాన్తబద్ధాంతఃకరణాఃకోసలనందినీప్రముఖాఃపరిహసితసుధాధారంపాయసమాస్వాద్యనిజముఖనిశాకాముకాకలితనిఖిల జనామోదోదన్వదురుతరవిజృంభణాః శుక్తయఇవముక్తానికరాన్ శమ్యఇవమహానలాన్ ధరణీవనిరవధీన్ ధీరాగర్భానావహంతిస్మ ॥ ౧౧౨ ॥

వ ॥ సఖీజనవిలోచనవ్రజచకోరచంద్రాతపం కకుత్స్థకులవర్ధకం సవది గర్భచిహ్నందధుః । నృపాలమహిషీజనాః ప్రతిదినంనపారంవ్రజేద్యథాదశరథస్స్వయంహృది*విశేషహర్షాంబుధేః ॥౧౨౩॥

అన్యాసథవ్యాధరణీతలేస్మిన్సాధ్వీమణౌకోసలరాజపుత్ర్యాః । యస్యాత్సమస్తానుదరేదధానో దేవోయదీయంజఠరంజగాహే ॥ ౧౧౪ ॥ ప్ర
కృతితనుతరాంగీకోసలేంద్రస్యపుత్రీ పునరపితనుకార్శ్యం త్వాప్రియ

---

* నైషధషష్ఠసర్గే ద్విసప్తతితమశ్లోకే విశేషవాగ్భిరితి విశేషశబ్దోధికార్థే ప్రయుక్తః ॥

శోభూషణాని । నిఖిలభువనభూషామాధవీమూర్తిరస్యా జఠరవసతి ర
న్యైః కిన్న్వితి ప్రోజ్ఝితిస్త ॥ ౧౧౫ ॥ దేవ్యా వక్త్రసుధాకరం సువిమలం
పూర్ణం శశాంకం చ తాస్స్వభోగ్యోవీక్ష్య కళంకినం కిమధునా చంద్రస్య నిందో
చితా । యస్మాత్సాధు విరాజతే తదుదరే శ్రీరామచంద్రో ముదే త్వా
లోచ్యాశు వితేను రాననవిధౌ కస్తూరికాలాంఛనం ॥ ౧౧౬ ॥ పురావ
రాహీ భవదాత్మజన్మా గర్భే సుదీయో ధరణీమియేష । మత్వేతి దేవీ సుర
భిం సుమృత్స్నామైచ్ఛత్ కిమన్యేషు నిరస్తహర్షా ॥ ౧౧౭ ॥ ప్రసూ
తికాలాత్పరమామ్లజాతం సువర్ణభం స్యాత్కతిచిద్దినాని । ఇత్యేవమా
లోచ్య తు దోహదే సా కిమామ్లవస్తూని నితాంతమైచ్ఛత్ ॥ ౧౧౮ ॥ దే
వ్యామముష్యామమరారిహంతా ప్రాదుర్భవేద్ద్రాగితి శేషమూర్తిః ।
కుక్షిం సమాశ్రిత్య వలిత్రయాత్మా గర్భోదయేంతః కిము సంజగాహే ॥
మృగపతితనుమధ్యా కోసలేంద్రస్య పుత్రీ గజపతిగతిమేషా నార్హతీతి
ప్రవృత్తైః । కిము పరిహరణాయైవాద్య గర్భచ్ఛలేన ప్రకృతికృశతరత్వం
మధ్యభాగే వ్యముంచత్ ॥ ౧౨౦ ॥ త్రిలోకధారిణో విష్ణోర్ధారణా
త్కిం కృశోదరే । తన్వీ స్వతనుతే మందం మందమేషా గతిం శుభాం ॥ ౧౨౧
కౌసల్యా శరదిందుసుందరముఖీ తన్వీ విచిత్రాంబరా రాజచ్చూచుకనీలి
మప్రవిలసద్వక్షోజకుంభద్వయా । భృంగోద్భాసురపుష్పగుచ్ఛయుగ
ళీ విభ్రాజమానా భృశం సాంద్రైః పల్లవతల్లజైస్సురుచిరా వల్లీవనం లాలి
తా ॥ ౧౨౨ ॥

౯ ॥ ఇత్థమతిక్రాంతేషు కతిపయేషు మాసేషు సకలధర్మ నిర్మాణ
కలాపారీణ మైత్రావరుణి నిదేశానుగుణం నిర్మాయ పుంసవనాద్యఖిలశు
భకర్మాణి నిజరమణీమణీనాం నరమణిరయం చకోర ఇవ రాకావిధుం పిపా
సిత ఇవ సుధారసభరిత కాసారం సురాధిప ఇవ సుధోదయం విష్ణురివ కౌ
స్తుభమణిం బృందారకనికర ఇవ మందారం నిర్ధన ఇవ మహాధనం రు
గ్ణ ఇవ మహౌషధిం నిజతనయావదన నిశారమణం వీక్షితుం దీక్షితాంతః

కరుణాః ప్రతీక్షతే స్మ ॥ ౧-౨౩ ॥ తదా ఖలు నిఖిలజనమనోహరకోకి
లారావసంరావితేషు దిగంతరేషు స్మరతరుణిమసంపాదకే మహనీయమ
ధుమాసే సుధాకరకరసుధానులిప్తరాత్రిగణశోభ్యమానే శుక్లపక్షే
దినాధిపప్రముఖగ్రహేషు పంచసు స్వోచ్చస్థానస్థితేషు సుధాధామన్య
భ్యధిగతనిజధామని సనవమీకపునర్వసుతారావిరాజమానకుళీరలగ్నే
నిరవధికజనానందసందానసంధానితనిజస్వాంత ఇవ సమింధానే సతి ॥

వ ॥ రక్షోధ్వాంతవిపాటనే పటుతరశ్శ్రీకౌసలేంద్రాత్మభూ భా
స్వద్గర్భసయోనిధేర్మునిమనోనీలోత్పలం ఫుల్లయన్ । సంజాతోమరవర్గ
సంపదుదధిం సంవర్ధయంశ్శోధయన్ రాజేంద్రస్యమనశ్చకోరసుకృ
తం శ్రీరామచంద్రో మహాన్ ॥ ౧-౨౪ ॥ కేకయరాజకుమారీ సుషువే
సుకుమారవిగ్రహం భరతమ్। తౌ లక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ వనఘాకలితోదయా
సుమిత్రాయామ్॥ ౧-౨౫॥ తదను మంగళారావసంభ్రమాత్ ఝడితి నిర్జ
రాశ్చక్రిరే ముదా । కుసుమసంతతిస్సంతతం తుష్టైః సమభివర్షితా రా
ఘవోదయే ॥ ౧-౨౬ ॥ కుత్ర కుత్రాస్తి వా భీతిర్యస్మాద్రఘుపతిః పవిః
శంభునాతిదశాస్యగంధహాలాహలమహీరుహమ్ ॥ ౧-౨౭ ॥ నృత్యంతః
ఏవం దివి సంస్తువంతశ్శ్రీరామచంద్రోదయమేవ దేవాః । పౌలస్త్య
సంజాతవిశేషచింతా సంతాపమేతే విజహుస్తదైవ ॥ ౧-౨౮ ॥

గ ॥ ఏవం దివి భువి చ జరీజృంభమాణేషు జగజ్జన్మాదికారణజన్మోత్స
వేషు అస్మాస్వప్రతిహతరథో దశరథస్సంప్రాప్త సంతానమనోరథోయమి
తి హర్షాతిరేకాదివ సుప్రసన్నేషు హరిదంతరేషు కౌసల్యోదరప
యః పారావారసముదితాభినవసుధాకరసందర్శనాభిలాషేణేవ పరి
తో విరాజమానేషు తారానికరేషు అస్మదభివర్ధననిదానసగరనంద
న మహనీయాన్వయాభినందకమాత్రికోదయసముదితామోదనిర్భర ఇవ
సమధిగతవృద్ధౌ వార్ధౌ సమాభవి నిజజామాతృవరపూజనజాతౌత్సుక్యా
తిశయసమ్భ్రమసంచితాపూర్వదర్శనీయమధుభరితకుసుమఫల నిక

రాయామివ సప్రసవ సర్వసస్య సముదయధరాయాం వసుంధరాయాం
అస్తత్యాకాలనివాసైకకుతూహలో నిషాదకులతిలకాయమానో గుహ
స్సంప్రత్యనన్యసులభసన్మిత్రసనాథ ఇతి హర్షాతిశయేనేవ సునిష్కల
తరంగాయాం గంగాయాం తామేవానుసరమాణేష్వివ ప్రసాదాభి
ముఖేష్వఖిలేషు నదీముఖేషు మత్తనయావనదయమానమానసాభవి
తుమర్హతి భవానితి రఘునందనమఖిలహరిదంతర కుసుమనికరసం
చారసంపాదితపరిమళోపహారేణ సప్రశ్రయం సంప్రార్థయమా
న ఇవ వలమానే మృదులపవమానే త్రిలోకకంటకాయితదశకంఠపరిపా
లితాష్టాపదపట్టణాట్టాలకకుట్టిమాదిమపద్మసముదయ కబళీకరణసందె
శమభిదాపయభవదీయసందేశహారిముఖేనేతి సప్రదక్షిణం దక్షిణమి
క్ష్వాకునందనమభివాదయమానఇవ పూజ్యమానజ్వలనే జాజ్వల్యమా
నే సాకేతవాస్తవ్యసామంతసంతతిసంతతానందసందానసోద్యోగమా
నసస్స్వయంభూభవప్రముఖనిఖిలమహీసురపరివృతో మహీమహేం
ద్రో యమవిందతానందమమందమ్ ॥ ౧౩౦ ॥

వ ॥ తత్తన్నామయథార్థతాంభువిసతాంప్రఖ్యాపయన్ ప్రాగివశ్రీ
రామంభరతంచలక్ష్మణమధోశత్రుఘ్నమప్యాత్మజాన్। నామ్నైవంచ
తురస్సమంసచతురశ్చక్రే గురో రాజ్ఞయాసంతర్ప్యైవమహీసురాన్
దశరథో జాతోత్సవేవాంఛితైః ॥ ౧౩౧ ॥ మణిగణరమణీయే మంట
పే మండనార్హం మనుకులమణిమేనంమండయిత్వామణీంద్రైః । మ
ణిగణశుభడోళామధ్యభాగంప్రణీయస్వయమకృతసుగీతం కౌసలేంద్ర
స్యపుత్రీ ॥ ౧౩౨ ॥

డోళోత్సవగీతక్రమః ॥ సురభివృత్తమ్ ॥

జగతి రామ తే జన్మమంగళం విగతసాధ్వసం విశ్వమూర్జితం ।
జగదిదం యతో జాతనాయకం సుగతిరప్యహంసాపి తేపితా ॥ ౧ ॥
యదభివాంఛితంయజ్వయోగినాం తదిహమూర్తితాంతాత తేయయా।

మదభివాంఛితంమానితంతథా యదతిమానుషోయస్త్వమాత్మజః॥౨॥
వదనమంబుజంవల్గునాసికా మధురచంపకం మార్గయంతితే ।
మృదుళమంతళామత్తషట్పదాః మధువిలోలుపా మందబుద్ధయః॥౩॥
సుమృదుళాళకంసుందరంముఖంసుమధురాధరంస్వాదయన్ముదా ।
అమృతసంచయమప్యాదరంహృదానమనుతెజనోనామతోపితె ॥ ౪॥
నిరుపమాంగతెనేత్రసంపదెనరసిసారసైస్స్వాధుతప్యతె । కరవరే
హారేఖకంధరోపమాం వరయితుం స్వయం వారిజేనచ ॥ ౫ ॥
భువనమాతృముద్భారిభూతయేభవనముత్తమః భావయద్ధృశం ।
తవభుజాంతరంత్వాదృశాయతంభవతికింప్రభో భార్గవీపతె ॥ ౬॥
వరకరాంబుజం వామముష్టితం వరకృపారసంవారిజాంబక । శర
ణమీయుషాంశర్మదంసదా ధరతికింతవాధారసంపదామ్ ॥ ౭ ॥
శుభకటీతటే శుభ్రమౌక్తికైరభసదస్వరైరత్నఘంటికా । విభువి
రించయే విశ్రుతశ్రుతీ రభిదధాతి కిం రామసామతః ॥ ౮ ॥
అమృతపాయినామప్యభూత్కథం కమలనాభ తె కామదంపదమ్ ।
కిముపరీక్షసేకీదృశంత్వితి ప్రముదితాననంప్రాంగుళింనయన్ ॥ ౯ ॥
వదనవారిజా ద్వారి నిస్సృతం పదసమాగమాత్పల్లవాధరె । సద
సిసజ్జనైస్స్వాధుమన్యతె త్రిదివనిమ్నగా తీర్థమిత్యహో ॥ ౧౦ ॥
భువిపదత్రయంభూరియాచితంసవినయంపురా సాధుచింతయన్ ।
జనయితోధునాజానుయుగ్మతోప్యవనిమానధీరజ్ఞకింస్వభూః ॥౧౧॥
మదనపషతెమంగళాననంసుదృగలంకృతంసోమసుందరమ్ । సదగ
మీక్షయన్సాదరంసుదన్మదమనంగతామాపకింహ్రియా ॥ ౧౨॥
సుమనసాంముదేసౌమ్యనాయకీకమలనేత్రయోఃకంజబాంధవ ।
విమలవత్తనెవేలనామకె రమయసి*ప్రియాన్ రామ కేశవ ॥ ౧౩ ॥

ప ॥ డొళోత్సవేసానిజనందనానాం మాంగల్యనీరాజనమారచ

* ణిజంతత్వాత్పరస్మైపదమ్ ।

య్యా । సువాసినీనామతనోత్సవర్యాం తాముమ్బూలపీతామ్బరభూషణా
ద్యైః ॥ ౧౪౮ ॥ దినేదినే తేచ త్వారశ్చతురా రాఘవాదయః । కలా
భిరభిసంపూర్ణా బాలచంద్రా ఇవాబభుః ॥ ౧౪౯ ॥

గ ॥ ఏవమమీషాను నితరసులభసౌభాగ్యలీలయా నిఖిలజనలోచన చకోరచంద్రికాయమానయా, లీలయైవద్వాదశవర్షేష్వతిపతితేషు సాదరావలోకనకలితకుతూహలమహీపాలజన నీలోత్పలగర్వసర్వంకష కటాక్షరేఖా శ్యామలిత బాలచంద్ర శకలే నేవరుచిరకాకపక్షయుగలేన కర్ణావకంశసమలంకృత సుధాకర శకలవిరాజమానాభినవశంకరచతుష్టయమివశోశుభ్యమానం విధివదుపనీతం వినీతంపుత్రచతుష్టయం సమాలోక్య సంవర్ధితసంతోషసాగరం మహోధనికమివపుత్రిణం నృపమణిం యాచక ఇవ కౌశికస్సరభస ముపాజగామ ॥ ౧౫౦ ॥

గ ॥ ఆగతంతమభివందనాదిభిరభినంద్యసుందరగిరైవమానందయామాసదశస్యన్దనః ॥ ౧౫౧ ॥

ప ॥ భవతాద్యతత్రభవతా భగవన్ భవనంవిభూషితంయస్మాత్ ।
పుణ్యక్షేత్రగతోహం నహినహిమత్తోస్తిభాగ్యవాన్ భువనే ॥ ౧౫౨ ॥
రఘూణాం భాగ్యశీలానాం తపసాత్వామలోకయమ్ । అథవాఫలితం
కిం మే శ్రీరామజననం జవాత్ ॥ ౧౫౩ ॥ అలంకృతోభూర్విపలాశ
వర్గైః కిమాశ్రమస్తేమునివంశనాథ । మహాక్రతూనామపి మంగళం
కిం త్వదాశ్రితానాం కుశలైరశేషైః ॥ ౧౫౪ ॥

గ ॥ ఏవముదీరయతి దశరథేతద్వచనభంగీమంగీకుర్వాణస్స్వయమపిమునీంద్రోగిరమేవముదీరయామాస ॥ ౧౫౫ ॥

ప ॥ భవతి భవతిభూమింశాసతీత్థం ప్రమోదాత్ నృపరకుశలమేవదృ
ష్టమాగామతస్త్వామ్ । శృణుబహుళపలాశైరాశ్రమోలంకృతో మే భ
వదపిచనితాంతం మంగళం మత్క్రతూనామ్ ॥ ౧౫౬ ॥
తతో రాజాపివ్యాజహార ॥ ౧౫౭ ॥

ప ॥ తపోమయాగ్నెస్తవతాపసేంద్ర కియంతఏతేచపలాఃపలా శాః । తథాపియుష్మత్కరుణాయదిస్యా న్మయ్యద్యసజ్యంచశరాసనం మే ॥ ౧౫౬ ॥ రాజన్ రామపరాక్రమాగ్నిమధునాహిత్వాపలాశా ఇమే వశ్యాఃకింమమనాతపోహుతభుజో యుష్మచ్ఛరాసన్యవా ।లోకే పుత్రసుఖంభవాదృశస్పృహానాత్మార్థమిచ్ఛంత్యహోలోకానామవనా ర్థమేవనపరంతస్మాత్సహాలోచయ ॥ ౧౫౭ ॥

గ ॥ అథనరలోకనాథోయమింగితజ్ఞతయా మునివరభణితిభావంని జతనూజవిశ్లేషకరమవధార్య, జలధరరవాకర్ణనసంజాతపులిందనిన దభ్రమాదదభ్రసంభృతహృదయాతంకః సకమ్పశ్ఛంద్రకీవవచసామ విషయంవిషాదముపజగామ ॥ ౧౫౮ ॥ సమాజపవం వ్యాజహారచ ॥

ప ॥ పూర్ణాస్సషోడశకలా పూర్ణషోడశవర్షతః । బాలచంద్రి స్తనూజోయం నాశరధ్వాంతనాశనః ॥ ౧౫౯ ॥ తతస్తపోనిధిరముం నిజగాద ॥ ౧౬౦ ॥

ప ॥ నబాలచంద్రశ్శ్రీరామః కింత్వయంపూర్ణచంద్రమాః । న జానీషెత్వయంరాజన్ జానంతిమేతపస్వినః॥౧౬౧॥తదనుమనుకులేం దోర్మంగళార్థీమహాత్మా కమలనిలయపుత్రఃపుత్ర వాత్సల్యపూ ర్ణమ్ । దశరథమతివృద్ధంవ్యర్థదైన్యందయాళు ర్మునితమనునయ వాచంవక్తుమైచ్ఛన్మునీంద్రః ॥ ౧౬౨ ॥

గ ॥ రాజన్మహావదాన్యశిరోమణౌయదన్వయే నయనార్థినామప్య ర్థ్యర్థనాపార్థా తదుచిరతిలకాయమానం తత్రభవంతమభ్యర్థ యమానె భగవతిభువనాంతరనిర్మాణాలంకర్మీణె కుశికనందనె రఘు నందనం రజనీచరనిచయనిర్మూలనకృతెనియోజయితుమంతరాయః కోవేత్యాజ్ఞాపయామాస ॥ ౧౬౩ ॥

ప ॥ ఆశ్వాసితస్తైనతపోధనేన ధైర్యంసమాసాద్యశనైర్నృపేన్ద్రః । నేతుంమునీంద్రం నయనాభిరామం రామంపరిష్వజ్యసమాత్తకామః ॥

తపనతనయమేకం దాతుకామం నృపేంద్రం కుశికతనుభవోయం భా
వయన్నేవమూచే । విబుధచయచకోరానందనో రామచంద్రః కలిత
కువలయశ్రీర్లక్ష్మణాలంకృతస్స్యాత్ ॥ ౧౬౫ ॥ ఏవం యాచతి లక్ష్మ
ణం చ రుచిరం (శ్రీ) రామ సేవాపరం తస్మిన్ రాజవరో నన్దనితరాం*ప్రే
షయచ్చాత్మజౌ । హర్షాద్దేవవరా వవర్షురధికం కల్పప్రసూనావళిం
భద్రైర్దుందుభినిస్వనైశ్చ ననృతుర్దివ్యాంగనాస్సంగతాః ॥ ౧౬౬
సత్రం పరిత్రాతుమథో వనాంతం నినాయ తం సానుజమేవ రామమ్ ।
మార్గశ్రమం మోచయితుం మునీంద్రో మంత్రద్వయం చోపదిదేశ తా
భ్యామ్ ॥ ౧౬౭ ॥

గ ॥ తదోపదిష్టబలాతిబలాభిధానవిద్యోద్వహే రఘూద్వహే సా
మజే గాధిజేన దేశాంతరముపనీయమానే సతి ॥ ౧౬౮ ॥

ప ॥ అనంగతాం యత్ర గతోఽంగజో భూత్పురా పురారేర్నయనాన
లేన । తమంగదేశం మునిపుంగవోఽథ ప్రాదర్శయద్ద్రాగ్రఘుపుఙ్గవా
భ్యామ్ ॥ ౧౬౯ ॥ గంగాతరంగ+సంగాం సరయం సరయూం సతాన
ముత్తార్య । అనయన్మలదకరూశౌ వృత్రారిర్యత్ర కిల్బిషం విజహౌ ॥ ౧౭౦
సంశ్రూయతాం రామ నలంఘనీయో విధిర్విధేరిత్యవరం సుకేతుః । మా
రీచనీచ*ప్రసువం సయక్షో యద్రాక్షసీం సంజనయాంబభూవ ॥ ౧౭౧ ॥
సామజసహస్రశక్తిం సేయం సమాప్యాద్యపద్మభూకృపయా । పుత్రే
ణ సాకమవనే హింసానిరతా నృసింహపశ్వైనామ్ ॥ ౧౭౨ ॥ వైశ్వా
మిత్రమిదం వాక్యం శ్రుత్వా స రఘునన్దనః । చిన్తాదన్తురితస్వాన్తస్స్వా
త్మానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧౭౩ ॥ అయి రఘుకులసంజాతో గురువరవచనం
నలఙ్ఘనీయం తే । అబలాహననమపీదం నహి నహి యుక్తం త్వయాద్య
కిం క్రియతే ॥ ౧౭౪ ॥ తదను కుశికసూనుః ప్రాహ రామేంగితజ్ఞో భృగు

---

* ప్రేష్య గతౌ । ణిజంతత్వాత్పరస్మైపదమ్ ॥ + సంగోఽస్యా అస్తీ
త్యర్శ ఆద్యచ్ ॥ * మాతరమ్ ॥

పతిరపికో వా తేణు కాప్రహారీ। రఘువరసతుకో వా మన్థరా సంప్ర
మాథీసురపతిరపిపూర్వం చిన్తయైతావుపేన్ద్రౌ ॥ ౧౭౫ ॥

గ ॥ ఏవం తాటకానాటకోన్మూలనకుతూహలే కుశికనన్దనే రఘున
న్దనమాజ్ఞాపయతి తస్యామతిదారుణాయాం విస్తారిత వదనకుహరా
యాం సున్దప్రియాయాం పంథానమావృత్య నిరుద్ధవత్యాం అలమలమ
నయా చర్చయా నచిరాదహమేవ మారీచమాతుః ప్రాణానిలాన్నిపీ
య తదీయామిషైర్బుభుక్షితానత్రత్యద్విజనికరాన్ భవత్సవనపూ
ర్త్యాజ్ఞకర్మణీవ సన్తర్పయిష్యామీతి సమీరయన్త్యా మౌర్వీరవవ్యాజేనకు
శికరఘునన్దనౌ యాచమానమివ రామకార్ముకం కరతల ఏవ నృత్యతి స్మ ॥

ప ॥ కాన్తా*సమాగమే యోగ్యా కాన్తస్యైవ భవత్వితి। సీతాన్తక
మియం రామసాయకేనైవ తాటకా ॥ ౧౭౬ ॥ సంహారేణ పరం ముమో
దమునిరాణ్మారీచమాతుః క్షణాదేకేనైవ పతత్రిణా రఘుపతేర్ముక్తేనలీలా
వశాత్ । రామాయాథ స పారితోషికమివ ప్రాదాన్మహేన్ద్రాజ్ఞయాది
వ్యాస్త్రాణి భృశాశ్వజాని రభసాత్సజ్జృమ్భకాదీని చ ॥ ౧౭౭ ॥

గ ॥ తతోఽస్త్రపరంపరాసు తాసు నిరభ్రాభ్రవిభ్రాజమానవిద్యు
ల్లతాస్వివ మూర్తీభూయ పురతశ్శోభమానాసు సహామిత్రైర్నాన
సామే భవితుమర్హథేతి రామాజ్ఞప్తాసు సనమ్రమముపసంహారైస్సమ
మన్తర్హితాసు రామలక్ష్మణావపి పురా బలిబలావలేప విలుమ్పనవి
లోలకపటవటుసంచారపవిత్రితం పవిత్రతమవిప్రౌఘామోఘనియమా
ఘనిరాకృతాఘసఙ్ఘం త్రివిక్రమవిక్రమావలోకనసుకృతేనేవ సం
ప్రాప్తతత్సారూప్యముక్తిభిర్విష్ణుపదాశ్రితైరనేకైరనోకహనికరైరాకీ
ర్యమాణం కుశికసుత సందర్శితమతిమనోహరమాశ్రమవరమాలోక్య
తన్ముఖారవిన్దనిష్యన్దమాన నానావిధనవీనచరిత్రమరన్దాస్వాదమిలిన్దాయి
తమనస్కతయా విస్మృతకఠినతరసరణిచంక్రమణసఞ్జాతక్లాన్తిన

---

* క ఇతి వర్ణోఽన్తో యస్యాస్సా కాంతా ॥

స్త్రతీ సముపేత్య సిద్ధాశ్రమం విశ్వామిత్రతపోధనసమారబ్ధసవనవేదికాన్తికముపాజగ్మతుః ॥ ౧౭౯ ॥

వ ॥ తం కౌశికం నిరాతంకం తాటకాన్తకసంశ్రయాత్ । అన్తేవసన్తం ప్రేక్ష్య ప్రాహురేవం ససంభ్రమమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ పలాశరాశిసంయుతం ప్రకృష్టభూభృదాశ్రితం పరిక్షరత్క్రమన్తికాశ్రయేణ యాశ్రయం పరమ్ । భవన్తమీదృశం తవాశ్రమోపి సాంప్రతం విడంబయత్యడంబరావయంకృతాఽఽగకథంపరమ్ ॥ ౧౮౧ ॥ అథవా రామచన్ద్రే స్థితే చతురే*రుచిరాంశుకే । పలాశహృదయాబ్జావాంకౌతుకం క్వేతి మన్యసే ॥ ౧౮౨ ॥

గ ॥ ఏవం ఋషీన్ద్రశిష్యైరితాశ్రమదూషణవాణీగుంఫైస్సహ ధనుర్గుణైరపి రఘుమణేః కర్ణాన్తికమావిశతి సతి ॥ ౧౮౩ ॥

వ ॥ స రామబాణః ఖలు తాటకాయాః ప్రాణేన తృప్తిం న భజన్నివ ద్రాక్ । తత్పుత్రమారీచమపి ప్రవిద్య కాలోద్యనేత్యంబునిధౌ జుగోప ॥ శరకులిశం పునరద్రినతనోచ్ఛకలాఙ్గసుబాహుమపి । శృత్వా వాశ్రితవచనం నిశిచరపిశితైర్ద్విజాన్వ్యధాన్ముదితాన్ ॥ ౧౮౪ ॥ కమణజ్ఞానే ప్రపన్నశ్చిదివ గురువరాద్రాఘవో గాధిజో యం తాభ్యామాద్యామవిద్యామివ సుదృఢహృదా తాటకాం పాటయిత్వా । జాతం తస్యాస్సుబాహుం సుమతిరథయథాఽఘాతయత్స్వంచితాఘం మారీచం తూర్త్తరాఘుం చకితతరమివాశ్లేషమాచీకరచ్చ ॥ ౧౮౫ ॥ అథ కృపయా దాశరథే రపగతవిఘ్నం స యజ్ఞమాపూర్య । మజ్జన్ప్రాముదాతుకాబ్ధౌ వవభృథకృత్యం తతః పరం విదధే ॥ ౧౮౬ ॥ వీరశ్రీస్సహజా స్వయం జయరమా సంగ్రామసంచారిణీ గార్హస్థ్యం రఘుపుంగవస్య న భవేత్తాభ్యాం రమాభ్యామితి । మత్వా రామమహో నిజాం జనకజాం సాక్షాద్రమారూపిణీం ప్రాజ్ఞః ప్రాపయితుం పురీం సమిధిలాం తూర్ణం

---

* పీతాంబరే అన్యత్ర రుచిరకిరణే ॥

ప్రతస్థేముదా ॥ ౧౮౮ ॥

గ ॥ అథపథిచంద్రికాచారుతరే చంక్రమణవేళాయాం గాధినందనే రఘునందనాయ విరించిజన్మకుశాంగజాతకుశాంబాదిషు చతుర్షు కుశనాభః స్వసముద్భూతకన్యాశతం కామయమానేనమాతరిశ్వనా నిరర్థితాశయతయా *కలితాదసీయశరీరార్జవమార్జనాయసోమదేయం బ్రహ్మదత్తం జామాతరమాకుర్వాణోభూయోఽపి * తపస్త్వ్యమానోఽస్మత్తాతపాదాః గాధినామ్నా ముదాఽజనయదితికథయతిసతి దాశరథెగుణరుజన్మకథాశ్రవణకుతూహలేవ్యపర్యాప్తేప్రత్యూషేపిక్వతోన్మేషేనిశాకాముకస్సాశంకఇవనాదృశ్యత ॥ ౧౮౯ ॥

ప ॥ సీతాప్రాజ్ఞనసీంమనోజ్ఞనళినీంనోమానయన్మానసే యఃపాదైఃప్రహారంస్తతస్సనితరాం జ్ఞాత్వాపరాధంనిజమ్ । భ్రామ్యన్నభ్రపతలేంశుకావృతతనుర్నక్తంనిరంఘ్రిర్ధ్వని భీత్యేవక్వగతోఽధునేతిరజనీజానిర్నజానామ్యహమ్ ॥ ౧౯౦ ॥ మధ్వంశముక్తాఫలతాముపేతా జ్ఞాతానసీతేతిమయాజడేన । రామాగమస్త్వాం ప్రపదాగ్రప్రియం స్వమార్గోపనేతుంకిమగాన్మృగాంకః ॥ ౧౯౧ ॥ కోవాజగత్యాంజగతీసుతాయా రామాత్పరస్మాద్రమణఃపరోఽస్తి । కావా స్థితస్యారమణీపరాస్య కోకేతినేదుః*కృకవాకుకాకాః ॥ ౧౯౨॥ కాన్తాలింగనజృంభితాంగజరతాసక్తాత్మనాంసుభ్రువాం కణ్ఠేకుక్కుటకాకభైరవరవా యావత్సమస్తాద్యయుః । తావత్తావిదితప్రభాతచరితారత్యన్తరాయానమూః వ్యాహారోపధినాశపన్ప్రతిపదంరామేతిరామేతికిం॥ ౧౯౩ సురమణిదిగ్రమణీయం వీతతమోభిర్వికంచుకాకింవా । ద్యుమణింతరుణముపైతుం కుంకుమపంకానురాగిణీకింవా ॥ ౧౯౪ ॥ భర్తుశ్శోభోదయేస్మిన్ ప్రముదితవదనైవపద్మినీసుభగా । ప్రాప్తమనోరథమధునా మైథునసక్తంరథాంగమిథునమపి ॥ ౧౯౫ ॥ యదాశ్రయేణోత్ప

---

*తపఐశ్వర్యఇతి ధాతోఃతప్యతేశ్యానచ్ ॥ *కుక్కుటః

లముల్లలాస మదాన్వితంమంజుదళైరజన్యామ్ । తస్యైవచంద్రిస్యాము
ఖెముదాసీ ద్గ్లాని స్తదైవాస్యచసు ప్రభాతే ॥ ౧౯౬ ॥ ఏవంనమిత్రవ
దనాం ప్రతివాతవిభవాంచపద్మినీమసితామ్ । వికసితకుసుమైస్సుమ
రుతా మృదుతాంవహంతాలతాహసంతీవ ॥ ౧౯౭ ॥ మాభవమాభవ
మత్తా పద్మిన్యేషు వాసితేవనతివిభవే । ఏవంమిళిందబృందం హితమ
నువదతీవమంజుశింకారైః ॥ ౧౯౮ ॥ రెరెమధుపకృతఘ్న ప్రకృతే
తవపద్మినీనుతిర్యుక్తా । సరసరమత్తోమత్తైత్యుత్పలమకరందయాద్బబం
ధేవ ॥ ౧౯౯ ॥ ఏవంమిత్రోద్యతమయుంమధుపవ్రజస్తాం త్యక్త్వా సి
తాం కమలినీంకృపణామధన్యామ్ । మోదాన్మరందరసతుందిలమాప
పద్మం ధన్యంవదాన్యమివమార్గణధీరసంఘః ॥ ౨౦౦ ॥ పరిణయ ర
ఘురాజంమత్కులైకాధిరాజం జనకనృపసభాయాం జానకీం పద్మవ
క్త్రామ్ । ఇతిమునికులరాజంకౌశికంపద్మబంధుస్త్వరయితుమివమోదా
త్ప్రాణమావిర్బభూవ ॥ ౨౦౧ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం ప్రత్యూషసి మహర్షిణాసమం రామలక్ష్మణావపి నిజా
పాంగతరంగసంగాదివశోణితతరంగె శోణాబ్జనిస్సరన్మరందధారాసు
రభితే సురగణసంసెవితె శోణనదె నిర్వర్తితపూర్వాహ్ణికకర్మాణౌ
విహితజననయనశర్మాణౌ నిజాన్వయపుణ్యఝరీమివ నిస్సరంతీం భా
గీరథీముపయాతస్మ ॥ ౨౦౨ ॥ ... ...

ప ॥ గంగాతరంగనిలయారుణపద్మశోభా పూరైరుదారరఘుపుఙ్గ
వవక్షశ్శోభాభిః । పద్మాసనప్రియతమారవికన్యకాభ్యామాసేవితావిమితి
హర్షమగాన్మునీంద్రః ॥ ౨౦౩ ॥ ... ...

గ ॥ అథ భాగీరథీకథాశ్రవణకృతాంతఃకరణాయ తరణికులభూష
ణాయ మునికులభూషణమయం పురా మెరుపర్వత దుహితృమనోర
మామనోహరోదరెహిమాద్రిసంజాతమన్దాకినీదాక్షాయిణ్యోర్వరాద్వ
యాం సురవరైర్నిజపురముపనీతాయామపరాయామపి తపోలబ్ధశంక

రాయాం శంకరారబ్ధమహామైథునమధ్యకాలపవిబుధకృతాన్తరాయే
ణ విస్మృమరమహనీయ తెజోధారణాక్షమః క్షమాశుష్మసురతరంగిణీభి
శ్శరవణోత్సృష్టమేతదేవ కృత్తికాస్తన్యపిపాసాంగీకృతషణ్ముఖం సు
ముఖముపగత దేవసేనాముఖం సమాలోక్య సుప్రసన్నాయామపి
నిజగర్భవిఘ్నరూపానమరాగా జాతవేదసే దత్తతేజస్కాం క్షమాం
జాతవేదసమపి శాపేన నిరపత్యతాం బహుదారతామాశ్రయాశతాం
చాపనీయ సంత్యక్తకోపాయామథ కదాచిత్సవితృకులకలితోదయసగ
రనృపారబ్ధతురగమేధమఖనిర్ముక్తశతమఖహృతతురగగవేషణాజ్ఞప్తేషు
తదీయద్వితీయద్వితీయాగర్భసమావిర్భవత్తనూభవషష్టిసహస్రేషు న
ఖముఖాఖననసనిమ్నీకృతధరణీవర్త్మనా పాతాళకుహరమనుప్రవిశ్య
కపిలవేషమాబిభ్రతో భగవతో నికటతటనానటద్ఘోటాకర్షణరోషవతో
హృషీకేశస్య హుంకారనిర్దగ్ధేషు చిరకృతప్రతీక్షణవిచక్షణక్షితీశప్ర
థమకళత్రసంభూతస్య కృత్యాతో నామతశ్చాప్య సమంజసాసమంజ
స్యాత్మజేంశుమతి తేజోవిజితాంశుమతి సవినయముపవిశ్య రసాతలం
తత్ర భవంతం భగవంతమానమ్యాభస్మరాశితపితృజనావలోకనసంతా
పేన తదీయదాహతాపముపశమయితుకామే నివాపాయ జలమన్విష్య
తి వత్స లౌకికోదకమదసీయతర్పణానర్హమతఏవాలౌకికదివాకస్తటినీ
నీరమానీయ సముత్తారయితుభవానేతానితి తేషాం మాతులేన వైన
తేయేనాభిహితే మూర్ధ్నాగృహీతతచ్ఛాసనే యాగీయ తురగమానీ
య పితామహేన నిర్వర్తితమఖకర్మణి గంగానయనకృతాన్తరం గేచి
రంతపస్యైవ శాంతనిజాంగే తద్దైవతమనుసరతి తత్సుతే దిలీపేపి తదఙ్గ
జో భగీరథో మహారథస్తపశ్చరణహృష్టాన్తఃకరణస్తరంగిణీరమణకన్యా
రమణచరణారవిన్దనిష్యందినీమమరతటినీమహాస్తేపగప్రార్థనయా పృథివీ
మవతరంతీం ప్రథమతశ్శంకరశిరస్తటజటాటవీం పర్యటంతీం తతో
హిమాచలస్యాందనీమతో జహ్నుమునిసవనశాలావినాశనోద్యుక్తతయా

ఋషిత తద్వచనపీతపునః ప్రసాదితశ్రవణోత్సవృత్తతయా పరిగృహీతేజా హ్నవీ నామనుహిమశాలినీం తత్రైవ పాతాళకుహరముపనీయ తాను త్తారయతి స్మేత్యభిశంస ॥ ౨౦౪ ॥ ... ...

ప ॥ శ్రుత్వేమాం మధురాం వాణీం మత్వా దేవతరంగిణీమ్ । మణిం మ్యమణివంశస్య బభాణేదం నృణాం మణిః ॥ ౨౦౫ ॥ యేయం పురా స్మత్ప్రపితామహేఢ కారుణ్యతస్తాంపదవీం నినాయ । సా పుణ్యశీలా పరిశుద్ధభావా భాగీరథీ సార్థముతేన్నశౌమె ॥ ౨౦౬ ॥ మహితతరంతరం గాపప్లి రాజైకసంగాం విహితదురితభంగాం ఖార్గపిశాంప్రిరక్షామ్ । అతివిమలనిజాంగాం సర్వదా సాధుసంగాం త్రితవిలసదపాంగా మాశ్రి యామ్యేవగంగామ్ ॥ ౨౦౭ ॥ ప్రఫుల్లకమలాననాం ఛవిరమీననేత్రా మిమాం సితాంబుజలసత్స్మితామరుణసత్ప్రవాళాధరాం । సుకంబుగళశో భితాం మహితచక్రవాకస్తనీం శ్రయే సురతరంగిణీం సకలసమ్పదామృ ద్ధయే ॥ ౨౦౮ ॥ సరోజజాజానిపదాబ్జజాతాం నైపథ్యరూపాం పుర మాథిమూర్ధ్నిః । భాగీరథీం సర్వమనోరథానాం సంప్రార్థయేహం పరి పూరణార్థమ్ ॥ ౨౦౯ ॥ సంతీర్యాథరఘూత్తమాసురనదీం దృష్ట్వా వి శాలాం పురీం విశ్వామిత్రమపృచ్ఛ తాం నరభవం కస్యేతి సప్రశ్రయం । ఊచే సోపి సుధానిమిత్తమభవద్దేవాసురాణాం రణః కారుణ్యాకథకేశ వస్సుమభజన్మూర్తింజగన్మోహినీమ్ ॥ ౨౧౦ ॥ తన్మోహినీరూపవిమోహితే షు నజేౕణవజ్రప్రహితేనసద్యః । ప్రాప్తేషు దైత్యేష్వఖిలేషు నాశం తే షాం తు మాతా దితిరాత్తరోషా ॥ ౨౧౧ ॥ సురేశశాసనం మానుస్వప తేశ్యాసనాదసౌ । లబ్ధుకామాదితిర్దీర్ఘం తపస్తేపే కుశప్లవే ॥ ౨౧౨ ॥ తామాత్తనిద్రామమరాధిపస్సా సేవాపదేశాదుదరే ప్రవిశ్య । నిర్భి ద్య గర్భం చిరుదన్తమేనం ప్రోవాచ భో మారుదమా రుదేతి ॥ ౨౧౩ ॥

గ ॥ ఏవం కైతవేన సప్తధా నికృత్తనిజగర్భం దేవాధిపం ఘోరేణహా త్యాం మాకుసుమారుర్విత్యుదీర్య భూయోపి భవానేవ సగర్భ్యాంసస్థ

మరుతో విదధాత్విత్యభిదధానాయాం దితిదేవ్యాం స దేవాధిపోపి తస్యై వేత్యభ్యుపగమ్య నిగచ్ఛతిస్మ ॥ ౨౧౪ ॥ ... ...

వ ॥ పురాలంబుసాయామిహేక్ష్వాకురాజాత్సమాసన్నజన్మా సుమతిర్మహాత్మా । విశాలాభిధానస్సభూపాలమౌళిస్స్వనామ్నా పురీమేవచక్రే విశాలామ్ ॥ ౨౧౫ ॥ ... ...

గ ॥ ఇతి మునిభణితవాణీమాకర్ణ్య ॥ ౨౧౬ ॥ ...

వ ॥ తదను సుమతినామ్నా రాజరాజోపమేనపరికలితసపర్యస్తత్ర రాత్రించనీత్వా । జనకనృపనగర్యాదర్శనాసక్తసాంద్రః * సహ సహజమునీంద్రః ప్రస్థితో రామచంద్రః ॥ ౨౧౭ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమేవ సరణౌ రఘుపతిచరణాంబుజముద్రికాభిరభిభూషితాయామ్ ॥ ౨౧౮ ॥ ... ...

వ ॥ అత్రాహల్యామమరపతినానష్టశీలాం శిలాం ప్రాక్కృత్వా శాపాద్విగతవృషణం రోషత స్తం వృషాణమ్ । పశ్చాత్తత్ప్రార్థితకరుణయా గౌతమస్తామువాదీచ్ఛాపాన్ముక్త్యాభవ వనమిదం సంగతే రామభద్రే ॥ ౨౧౯ ॥
పితృదేవవరాత్స వృషావృషణం పునరేత్యనిజాపదమేవయయౌ । రఘురాజభవచ్చరణాబ్జరజః కృపయైవకరోతు శిలామబలామ్ ॥ ౨౨౦ ॥ మునివచనమిదం నిశమ్య రామో భవతి కథమియం శిలాబలాద్య । ఇతి మనసి పరీక్షయన్నివాధాత్సపది శుభకరం పదం శిలాయామ్ ॥ ౨౨౧ ॥ అస్మాన్నాస్తి రఘూత్తమస్య చరణాంభోజాజ్జగత్పావనే యస్యాభూద్రజసైవ పావనశిలా ప్రాగ్గౌతమస్యప్రియా । శం సంతస్సకిల దేవదుందుభిచయానేదుర్భృశం తత్క్షణం పూజాంచక్రురముష్యకిం సురవరాః పుష్పప్రవర్షచ్ఛలాత్ ॥ ౨౨౨ ॥ ... ... గ ॥ తదాత్వే ॥ ౨౨౩ ॥

వ ॥ అహల్యయా గౌతమయోగినాపిసమర్చితోయం సహరాజసూనుః । జగామ సీతాజనకం జవేనయజ్ఞాన మాలోకయితుం మునీన్ద్రైః ॥ ౨౨౩

* వోపసర్జనస్యేతిసూత్రేణ సహభావః ॥

గ ॥ అథ నిమికులతిలకో జనకః కుశికతనయసమాగమసంజాతకౌతుకస్సపురోహితః పురాన్నిర్గత్యాపారసపర్యావిధిం సమధుపర్కం కరిష్యమాణః రఘువరవైవాహికమధుపర్కకారణమివాకలయ్య తం భగవంతం గాధిసూనుం సరాజసూనుం నివేశయామాస సశ్రియం సవనశాలానివేశమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ ... ...

ప ॥ జనకయజనభూమింభూషయంతం మహాంతం దశరథతనుజాభ్యాం గాధిజం వ్యాజహార । నిమికులగురురాజః కాపి మారాజవక్త్రా జననయనచకోరానందకా రాజపుత్రా ॥ ౨౨౬ ॥ శతానందవాచం నిజానందహేతుం నిపీయ శ్రవోభ్యాం బభాషే ఋషీంద్రః । సుఖం యస్య పాదాబ్జధూళ్యా ప్రసూతా ప్రసూతే స రామస్సహభ్రాతృకో యం ॥ ౨౨౭ ॥ మాతుశ్శాపవిమోచనం శ్రితియుగం యావద్యయా గౌతమేస్తావత్ఫుల్లితనూరుహస్సతు శతానందో వదత్కౌశికమ్ । యత్పాదాబ్జరజో మదీయజననీం ప్రాసూత తస్య ప్రభో ర్నాభీపద్మముపైతి సర్వజగతాం స్రష్టుః కిము స్రష్టృతాం ॥ ౨౨౮ ॥ యుక్తైవ వాణీ ఫణితా త్వమేయం యద్గౌతమే కార్ముకమప్యముష్య । తత్త్రాటకోత్పాటనమాశు కృత్వా ప్రాసూత సౌఖ్యాన్నమయజ్ఞలక్ష్మీమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ యస్య ప్రాక్క్రతువైభవాదుపగతస్స్వర్గం సహాంగో చిరాద్వృందారకోపి గురూత్తమస్య మహతశ్శాపాత్త్రిశంకుర్నృపః । తత్త్రాదృక్చతురస్య తే మునిపతే కిం వాత్ర సేభ్యో భయం గామాకర్షణకారణం నహి వినా మన్యైరమాకర్షణం ॥ ౨౩౦ ॥ ... ...

గ ॥ ఇత్యనయోర్మునివరయోరనన్యసులభసల్లాపమాకర్ణ్య రఘునందనశ్శతానందమేవమువాదీత్ ॥ ౨౩౧ ॥ ... ...

ప ॥ ఆనందయ శతానంద మునీంద్ర శ్రవణం మమ । ఉపాఖ్యానాత్త్రిశంకోర్మే గురువైభవవాదినః ॥ ౨౩౨ ॥ ... ...

గ ॥ అథ నిజగురుమాహాత్మ్యాకర్ణనకలితమనోరథం దాశరథిం శ

తానం స మహర్షిరేవం వ్యాజహార ॥ ౨౩౩॥ పురాకదాచిదముష్మిన్మ
హామహోర్గాధిపుత్రవృత్తిభూపాలో వ్యాఖేటపర్యటనాయాటవీతటం పర్యటన్వ
సిష్ఠాశ్రమే సుంభితైర్భావాముపగతవివిధమనోహరాతిథ్యస్తత్సురభిసంపా
దనే సంకృష్యమాణమానసే తామపహ్యకరణే తత్ప్రచురబలాదసగ
గతనిజబలైః పలాయమానేపి పునరపిశివాధిగతనానాస్త్రశస్త్రవిస్తారే
సమారమ్భసంరమ్భే నిరర్గళనిర్గళత్ఖరశరనికరనిగళనోద్దండబ్రా
హ్మబ్రహ్మదండశౌండీర్యఖండిత నిజకోదండపాండిత్యతయా ధిగ్బలం
క్షత్రియబలం బ్రహ్మతేజోబలం బలమితినిశ్చిత్య తదార్జనపరిమార్జి
తరాజ్యతంత్రో నియంత్రితస్వాంతే తపస్యంతతో హరితి దక్షిణస్యాం
సశరీరమభ్యర్థితసవనాశననివేశనం క్షత్రియకులసంజాతం త్రిశం
కుం నిజగురుణా కమలాసనసుతేన నిరాకృతం నిబంధకోపావిష్టై
ర్వాసిష్ఠైరధిష్ఠాపిత చండాలభావం గురుభావతయా నిజాంఘ్రిమా
శ్రితం నిరంతరమదసీయ కామేన సంతర్పయితుం సంగృహ్య సత్వరము
పక్రాంతక్రతౌ జుగుప్సయైవ తద్యాగమనాగతాన్ వసిష్ఠసుతాన్ శా
పేన శ్వాశనాన్విధాయ మఖాశనానప్యనాదృత్య తపోబలాన్నిర్జరపు
రమముం విసర్జయతి తత్సంగ్రహణశంకితనిర్జరానాదరపరిమార్జ
నాయాన్యమింద్రం కరిష్యామీతి ప్రారభ్యమాణభువనాంతరనిర్మాణక
ర్మణి తస్యైవ శాసనేన స్వర్గసుఖైస్సమం సాంబరావలమ్బనము
భజత ॥ ౨౩౪ ॥ తతః ఖలు మునీశ్వరోయం స్వసంకల్పసాఫల్యసన్తో
షమంత్యక్త లోకాన్తరోత్పత్తి రాత్మార్థలాభాయ పాశాయుధా
శాన్త మాశ్రిత్యాధిరతర చిత్తస్తపశ్చరణ కామగ్నః కదాచిదపి రాజాం
బరీషముఖ కర్మప్రణష్టపశు నిష్కృతికృతే క్రీతమత్యర్థపశుతాం
ప్రాప్తవిప్రేంద్రఋచికపిర్ మధ్యాత్మజాతమను పశ్యన్ శునశ్శేఫ
మత్యన్తకారుణ్యపూర్ణమతిరాత్మసుతదానేనమోచయితుకామో
ఽవిధేయనిజపుత్రాన్ వసిష్ఠస్య పుత్రైస్సమీకృత్య శాపేనమన్త్రబల

లబ్ధాయుషంతమపి వత్సరం పశుం నృపతియజ్ఞంచ సంపూర్ణం మా
ధాయమోదేన తప్స్యాతప స్తదను తద్విఘ్నకృత్యాయ శక్రేరితాంకన
కకాన్తిం విలోక్యాశు తాంమేనకాంకామ వశ్యోభవన్ దశసు వర్ష
షు సంభోగ మస్యామనుప్రాప్య పశ్చాత్పరిత్యజ్య లజ్జావశేనైవ తాం
మోహినీమాశు కౌబేరదిగ్భాగ మాగత్య భూయోపి కృత్వాఘన స్తపసి
జమ్భారిసంప్రహిత రమ్భారురమ్భాంస సంరమ్భమానీయ పాషాణ
తామేవ పూర్వాం దిశం ప్రాప్య నిర్విఘ్నమత్రైవ నిత్యాంఘనే తపసి
చిత్తం తతాన ॥ ౨౩౫ ॥ ఏవం చిరసంవర్ధిత తపసాభువి సాక్షాత్కృ
త చతురానన వచనోదిత మునిసత్తమ పదమాత్మని శృణ్వన్నపి తృ
ప్తిం నహి విన్దన్నథ తపసాబహు వర్షాణ్యపి నీత్వాపున రతిశుద్ధం సి
ద్ధం నిజమన్యం ద్విజ రూపాశ్రిత మర్థిభవ దిన్ద్రం దుర్మత మానీయ చ
సందర్శ్య చ విజితేన్ద్రియభావం బహి రక్షాదరముజ్ఝిత్వా దృఢ మబ్జేక్ష
ణ చరణాంబుజవినివేశిత హృదయోనిజ మూర్ధోత్థిత వైశ్వానరసన్తా
పిత విశ్వామర విజ్ఞాపితపద్మాసన విశ్రాణితసంస్తుత్య బ్రహ్మర్షిప్రా
థపదోప్యేవంతవపుత్రోపిచ వక్తాస్త్వితి విజ్ఞాప్య చ తేనాపిచ కథితో
మునివాక్యం మయిసత్యంయది వరమేదిమమోంకారమపి వేదాదిమమ
న్త్రిస్స్వితి సంప్రార్థ్య చ సర్వాణ్యపిసంపాద్య చ మునినాసహ ముది
తఃఖలు భగవానయ మత్యద్భుత చారిత్రః ॥ ౨౩౬ ॥

ప ॥ శ్రుతిరంజనగురుచరితం రుచిరమధుమధురం నిపీయసహసహజైః
పరిఫుల్లాంగరుహోసౌ సులలితవదనాంబుజోభవద్రామః ॥ ౨౩౭ ॥
రామం శ్యామపయోధరం ప్రియమిమం విద్యుల్లతేవ స్వయం సీతా
స్వజనకేన్ద్ర రాజతనయా తూర్ణం సమేతాయది । లోకానన్దవిశేషవర్ష
ముదయే దిత్యాదరా ద్గౌతమిః ప్రాగాద్గాధితనూజరాజతనయైస్తాం రా
జధానీం జవాత్ ॥ ౨౩౮ ॥ త్యక్త్వోష్ణశీతకిరణౌ కిం ను సూర్యచన్ద్రౌ సాక్షా
త్సమాగత మాపతిమ స్తథావా । శమ్భోశ్శరాసనమహద్రుమమత్ర

నాగా సీతోర్మిళాభ్యాం వరణకౌతుక రాజపుత్రౌ ॥ ౨౩౯ ॥ ఏవంవిదేహ నృపతిర్మునితాంతరోపి రామం పునఃపునరపి ప్రవిలోక్య కామం । సీతావతిష్ఠకథమయం భవితాయతో హంశులక్ష్మ్యంత్యథా మితిముహుర్ముహురాత్తచిన్తః ॥ ౨౪౦ ॥ తదింగితజ్ఞః కుశికాత్మజో యం ప్రాహోచ దేవం నిమివంశరాజమ్ । శౌర్యే తు శంకాత్వను తాటకారే రాజన్ దర వేరుజ్జ్వలతేజసీవ ॥ ౨౪౧ ॥ ... ...

గ ॥ శ్రుత్వేదం జనకరాజో వ్యాజహార ॥ ౨౪౨ ॥ ...

ప ॥ రూపంతు శౌర్యపిశునం దశరథసూనో స్తథాప్యసౌ స్వామిన్ । నగుణస్సగుణం కుర్యాద్యది శివధనురద్య మన్మనస్సగుణమ్ ॥ ౨౪౩ ॥

గ ॥ తదానీం శతానందోప్యవాదీత్ ॥ ౨౪౪ ॥ ...

ప ॥ గుణయతి గిరిశధను ర్యాదిర్గోప్యసౌ జగతీహ జనకజామాతా । యే యే విదధతి నతథా తేషాం తేషాం హి జనకజామాతా ॥ ౨౪౫ ॥

గ ॥ ఏవమేతయోర్వచనమాకర్ణ్య కుశికాత్మజోప్యేవం వ్యాజహార ॥ ౨౪౬ ॥ ... ...

ప ॥ నీత్వా ముదా ప్రథమతః పృథివీసుతాయాః పాణిప్రవాళమచిరాచ్ఛుభపుష్పమాలామ్ । వత్సాత్ప్రదర్శయ శరాసనశాస్త్రవేత్తే రాజన్ శరాసనమిదం రఘురాజరాజే ॥ ౨౪౭ ॥ విశ్వామిత్రవచో రాజా విశ్వసన్ విశ్వమఙ్గళమ్ । మంగళాంగీకరద్వంద్వో దదౌ మంగళమాలికామ్ ॥ ౨౪౮ ॥ కేహూతా ఇతి యావదేవ నృపతేర్వాణీముఖాన్నిర్యయౌ తావత్తేపి సహస్రమింగితవిదశ్చాపం హరస్యాహరన్ । దివ్యం దేవసమర్చితం ధనురిదం కర్షత్యహో రాఘవే భగ్నం భూమిభృతాం మనోరథ ఇవ క్షోణీసుతా శావణామ్ ॥ ౨౪౯ ॥ ... ...

గ ॥ తదాత్వ ఏవ సత్వర కరివరకరోపమ రఘువరకరరంభాయిత శాఙ్ఖవశరాసనసంభవో భైరవరవో యం జలధరారావ ఇవ హరిదంతరాగత నరపతికదంబ దంభహంసాన్ హింసయన్ విదేహాధిపహృదయమ

యూరమానందయన్ నిఖిలభువనరావణరావణైరావణవిషాణకిణాంకిత భుజాంతర ప్రభేదన ప్రథమప్రత్యయోయ మేవేత్యఖిల లోకపాలా నావేదయన్నివవిశన్నాశాంతరం దాశరథేశ్చార్యశ్రియోదిగ్విజయపటహఘోంకారవద్బ్రహ్మాండమండకృతఖండనో రఘుపతిస్సీతాపతిరభవదిత్యద్వరాశనానుపబోధయితుమివరయాన్నిర్యాతిస్మ ॥ ౨౨౦ ॥

ప ॥ గిరిశధనుషిభగ్నేలాఘవాద్రాఘవేణ సదసిసమభియాతాః కీర్తిలజ్జావనీజాః। రఘువరమవనీజాతాసురాజ్ఞశ్చలజ్జా సరయుమపిచసర్వాప్రాపకీర్తిర్దిగంతాన్ ॥ ౨౨౧ ॥ యావద్భగ్నంశివధనురిదంరామభద్రస్యశౌర్యా త్తావద్భగ్నంధరణితనయాచిత్తసందేహకష్టమ్ । రామశ్శ్యామస్తదపిసమదాత్ సాధుసందేహమన్యాం మల్లీమాలాంకువలయమయీంకింకరస్థాస్యమైషా ॥ ౨౨౨ ॥ నైజాపాంగైర్జనకతనయామల్లికామాలికాంతాం మత్వామోదాద్రఘువరగళేప్రార్పయిత్వాప్యహృతేతి । ఏవంరామంసురపతిరపిప్రైక్షతస్పప్తజిహ్వస్సీతాపాంగైర్భ్రమరనికరాస్తాబభూరామదామ్నః ॥ ౨౨౩ ॥ కరగ్రహణమంగళంధరణికన్యకారామయో స్సమంసమభిసేవితుంసరభసం సమాయాంత్వితి । సమస్తభువనస్థితాన్ చిరమభీప్సితాధోద్యతాన్ । ముదానమనుబోధయన్నివననాదదేవానకః ॥ ౨౨౪ ॥

గ॥ ఏవందివిభువిచసమంసముజ్జృంభమాణమంగళతరసురభేరీప్రముఖ విచిత్రవాదిత్రరావనికరైస్స్వయం వరమంటపమండనాయమాన రమణీమణీనామవనికన్యామణేర్లావణ్యానుగుణ రమణాగమనహృష్టేణ ఫణితవాణీభిర్విదేహమహీపతే మహాభాగధేయ మనన్యసులభమిత్యనుమోదమానానామఖిలపౌరాణాం ప్రశంసావచనైరాశావకాశీశకర్ణదేశేషు బధిరితేషు విదేహాధిపతిరయంరఘుపతిమిత్థమవోచత ॥ ౨౨౫ ॥

ప ॥ శ్రీతాత్వయారామమనోరమేయం భంగేన శుల్కేనశరాస

నన్య । భ్రాతృప్రదాస్యామితవోర్మిళాంమే సుతామిదానీంపరితోషణాయ ॥ ౨౫౭ ॥ ... ...

గ ॥ భూయోఽపియోగీశ్వరో యాజ్ఞవల్క్యశిష్యోఽయం హర్షప్రకర్షాద్దేవమహాత్మ్యాత్మానమస్తౌషీత్ ॥ ౨౫౮ ॥ ...

ప ॥ జామాతా విష్ణువత్సర్వైః పూజ్యతే పుణ్యశాలిభిః । విష్ణుజామాతృతాంప్రాప్తి సుమపుణ్యైఃపురాతనైః ॥ ౨౫౯ ॥

గ ॥ ఏవమానందమకరందతుందిలహృదయారవిందం విదేహానందనం నిమికులనందనమిమంగాధినందనోఽయంరాజర్షి భ్రాతృత్రయవిశిష్టంరఘుశ్రేష్ఠముంకథమేకభ్రాతృమాత్రపరితోషణేన సంతోషయితుమభిలషతిభవానాత్మానమివ కన్యారత్నద్వయవిరాజితం తవానుజంసాంకాశ్యరాజంకుశధ్వజమపి ధన్యతాముపనేతు మర్హతీత్యచోదయత్ ॥ ౨౬౦ ॥ తదేవానుమోదయన్ ప్రత్యవాదీచ్చ వైదేహో నరపతిః ॥ ౨౬౧ ॥ ... ...

ప ॥ కోవాస్తిక్షితిమండలేఽతివిపులేధన్యోమదన్యోమునే కన్యారత్నచతుష్టయంసముదితంమద్వంశరత్నాకరే । సద్యస్త్వత్కరుణామణేర్ఘృణియుతాత్ కాకుత్స్థవంశోదితాత్ సంప్రాప్నోతియతోధునాఖిలమిదం శ్రీమత్కృపాగౌరవమ్ ॥ ౨౬౨ ॥ తతః ॥ ౨౬౩ ॥

గ ॥ అనంతరంబ్రహ్మర్షిరతి శ్రీతైరథోఽవాపదఆత్మనఇత్యాహ్వాయాచ్చ రఘునందనస్య నందరూపస్యార్థాత్మనస్సీతాయాః జనకత్వాదేవ భవంతమన్వర్థనామానమామనంతిమునయస్తమర్థానందమర్థాంతరేణ పూర్ణమాకలయితుం తదానందజనకస్య కౌసల్యారమణస్య కారణాయాంకుతోవిలంబఇత్యుదీరయత్యగాధహృదయేగాధితనయే యోగీశ్వరోఽయంప్రీత్యంతపారసాంద్రాంతరంగతయా మునివచనగుణద్విగుణితానందోఽపి తదర్థపూరణ కృతాంతఃకరణోఽమంత్రిణోభాణేదఘనైవదశరథంమహారథం సాకేతనాథంమస్మనోరథమిమం

కథయంతస్స్వపరివారమాహ్వయంతేతి ॥ ౨౬౩ ॥ తేపి రాజశాసనం శిరసా సంగృహ్య విజితద్విజరాజరాజవాజినస్సమారుహ్య సాకేతాధీశ మాసాద్య సప్రశ్రయం గిరమిత్థముత్థాపయామాసుః ॥ ౨౬౪ ॥

ప ॥ జనకస్సీతాజనకో జనకం జనకస్య జీవలోకానాం । త్వామభివీక్షితుకామస్సన్నమితానహాచారసర్వపరివారమ్ ॥ ౨౬౫ ॥ ఏవంభూమిసుతారఘుప్రవరయోర్వైవాహికీం వాగియం రాజేంద్రం సమనందయత్తమవదస్త్రిష్టుత్తజస్సుస్మితమ్ । విశ్వామిత్రకృతాపురా రఘుపతేర్యాచ్ఞాన్యథానానసప్రభాభోక్తుం భూరిఫలంబభావబహుధైవాస్మిన్ వివాహోత్సవే ॥ ౨౬౬ ॥ ... ...

గ ॥ ఏతన్నిశమ్య దశరథస్సముదితస్మితం సగురుగౌరవాదంతర్నియమ్యైత మేవముదీరయామాస ॥ ౨౬౭ ॥ ...

ప ॥ న కేవలం బ్రహ్మజభోజనప్రియో జనప్రియోపి త్వమసి స్వభావతః । పురోహితత్వం భవతో యథార్థకం భవంతి భద్రాణి భవత్త ఏవ ॥ కౌసల్యాదినృపాంగనాస్సరభసం వృత్తాంతమేతం శుభం శ్రుత్వా ప్రాప్తమనోరథా అపి పురః ప్రారుహ్య దివ్యాన్ రథాన్ । దత్త్వానసత్త్రైరథేన హర్షజలధౌ సమ్మజ్జితా సంయుతాస్సర్వాభిర్మహిళాభిరేవ మిథిలాం ప్రస్థాతుమాస్థామయుః ॥ ౨౬౮ ॥

గ ॥ ఇత్థం పురః ప్రస్థితేషు రాజదారేషు సపరివారేషు ప్రమదభరభరితభరతశత్రుఘ్నవిభ్రాజితో రాజాపి రాజవిరాజమాన నిజకీర్తిధవళాతపత్రదండాయితదినపతిదేదీప్యమాన ప్రతాపసముచితసంచితానేక రజతమహారజతసంచయైః బాలాతపగర్వాపహనానావిధపీతాంబరనికరైరమ్బరచరైరపి సంభావ్యమానైః శారదపార్వణశర్వరీరమణ కిరణనిరాకరణ ధురీణ మహనీయశాలితండులైర్నిశితకృశైరప్యనేకవశాధీశాధిరూఢైః అపరైరపారైర్వివిధమనోహరధాన్య ధారిభిర్ధీరబలీవర్దైః రాజకుమారైరపి పరాక్రమనిరాకృత రాజశేఖర

కుమారైః వైశ్యైరపిక్రృశీకృతవైశ్రవణైశ్వర్యైః అవరవర్ణైరప్యు
పరిష్కృతవరవర్ణైరసకలసమాకలితద్విజకులాశీర్వచన రచనైస్స్తుతిపాఠ
కపటలైః భమ్భణ్యమానభేరీమృదంగాదివాదిత్ర నినదైర్ముఖరితహరిన్ము
ఖైః సంగీతకలానైపుణ్యవిజిత విబుధవేశ్యాభిర్వేశ్యాభిశ్ఛత్రచామరా
ద్యనేకబిరుదైఃపరిచార్యమాణో నిర్భరానందోనందకినందన నందనా
దిమహీబృందారకబృందతుందిలమంబరమణిమివ విభ్రాజమాన మతిజ
వాదవహసితహవ్యవాహనసహోదరేణ హయచతుష్టయేన సంయుక్తం
మణిమయవరూథమారుహ్యాపి నిజమనోరథసంయుక్త సంకల్పనప్రజవ
మాలోక్య సారథింసుమంత్రంమాకృధావిళమ్బమితి ప్రతిపదముపబో
ధయన్మిథిలోపవనమావిశ్య విశ్వామిత్రాదిసంవృతమిత్రవర్గాన్ పంచ
శాఖాంచలోదంచితసంచితఫలవర్గానుపగమ్య గోధూళివేళాయాం
మిథిలాపురముపజగామ ॥ ౨౨౦ ॥ ... ...

ప ॥ ఆలింగ్యాథరఘూత్తమౌనిజపదాంభోజే మిళిందాయితౌ ది
వ్యౌమంగళవిగ్రహౌదశరథఃశ్రీరామరామానుజౌ । విశ్వామిత్రప
దాబ్జయోరతిత రామానందబాష్పాగమై ర్నత్వాపృచ్ఛదముంసమంము
నివరైఃక్షేమంక్షితీంద్రైరపి ॥ ౨౨౧ ॥ పురోహితంపురస్కృత్య పురు
హూతహితంనృపమ్ । అపృచ్ఛజ్జనకోరాజా రఘురాజమనామయం

గ ॥ అథదశరథోప్యేనమకథయత్ ॥ ౨౨౩ ॥

ప ॥ అనామయశ్శ్రీమదనామయేన సంతోషయత్యద్యభవాఞ్ఛశ్రీ
లీమేయతోవదాన్యేనభవత్కరేణ లక్ష్మీకరస్సంప్రతిమత్కుమారః ॥
తదావదద్గాధిసుతోమునీంద్ర స్తంకోసలేంద్రంసుగుణాభిసాంద్రమ్ ।
లక్ష్మీకరత్వంభువినైవచిత్రం లక్ష్మీపతేఃకింత్వపిలక్ష్మణాదేః ॥ ౨౨౪ ॥

గ ॥ ఇతిమునివరవదనారవిందవిస్ఫ్రమరేణ భరతాదికుమార త్రిత
యపరిణయవృత్తమకరందభరేణాపి పరిపూరితశ్రవణౌ కౌసల్యారమణౌ
మునికులమణింనిజహృదయకుముదామోద.కౌముదీరమణం విదేహామ

హి కాంతం శుభగుణకాంతమప్యభినంద్య మునిసార్థతీర్థనిజపురోధ
సోనుజ్ఞయా విజ్ఞానైకశరణ విబుధమణీననుజ్ఞాప్య ద్యుమణివంశమణేః క
ల్యాణగుణగణాభిరామస్య రామస్య వినయగుణభరితస్య భరతస్య శు
భలక్షణస్య లక్ష్మణస్య నిత్యశత్రుఘ్నస్య శత్రుఘ్నస్యాపి యథావిధి
గోదానికమంగళ కర్మనిర్మాణాలంకర్మీణో కుమారనికరకర కలిత
కౌతుకేపి స్వయమపి వివాహ మహోత్సవావలోకన కలితకౌతుకే జ
నకరాజస్స్వానుజేన కుశధ్వజేన సహానసహజగుణశాలినీనాం మణిగణ
మాలినీనాం నిమికులపాలినీనాం మలికులమలినిమమదహరణ చణచికుర
నికరాణాం సీతోర్మిళామాండవీశ్రుతకీర్త్యభిధానైరతిపవిత్రైశ్చారి
త్రైరప్యలంకృతానాం నిజకన్యామణీనాం కరపంకజేషు కల్యాణకం
కణాని కలయ్య స్వయమపి నయనాధిగతకల్యాణకంకణో విచక్షణో
హృదిపినిపిష్టనక్షత్రావిభాసురలక్ష్మీకః ప్రతిక్షణం కోసలక్షితీశం సరా
మాది కుమారచతుష్టయమష్టాపదమంటప మండనాయమాన మణిమ
యవేదికాయామంగీకృతాంగమంగళదేవతాభిరివాత్తసుతాభిస్సమం
ప్రతీక్షమాణస్తత్క్షణం సమాగతాన్ రామాదీనేవమాచచక్షే ॥ ౨౭౬ ॥

శ్రీసీతాకల్యాణఘట్టః

ప ॥ ఇమామవనినందినీం మమసుతాం భవత్సంమతాం ప్రవాళమ
ణికంకణాం ప్రణుతపాణిపంకేరుహాం । మునీశ్వరదివాకసామభయకారి
ణా పాణినా గృహాణ భువి మంగళం భవతు తే రఘూణాం పతే ॥ ౨౭౭ ॥
గుణగణోర్మిళామూర్మిళాం ముదా విమలపాణినా పాణిపంకజే ।
నవవిలక్షణత్వం గృహాణ తే భవతు మంగళం మంగళాంగక ॥ ౨౭౮ ॥
అనఘమణిమండనోజ్జ్వలితమాండవీం పండిత ప్రకాండభగతాగ్రజేవి
భృతభక్తిసక్తాంతర । గృహాణ తవ మంగళం భవతు సాంప్రతం సువ్రతాం
కరేణ కరవారిజే మదనుజాంగజాతామిమామ్ ॥ ౨౭౯ ॥ విప్రాణాం
శ్రుతమేవ భూషణపరం కీర్తిర్ధరాధారిణాం విప్రానందకరాజప్ర

త్రసతతం శత్రుఘ్నశత్రుఘ్నభో । భ్రాతుపర్శే స్థితకీర్తిః సా మతస
యాం యుక్తం భవద్భ్యాషణం । పాణౌ పాణివరేణమంగళమయీం పెరి
ష్ణాగ్రహణాధునా ॥ ౪౦ ॥ రాజా రాజవిరాజమాననవదనో రాజా
ననాస్స్వాత్మజాః ప్రాదాద్దాశ్విక్ష్వాకరాడ్ప్రాప్తైరతితరాంజాతాదరస్సా
నుజః । తైర్జాజామాతృకరాదిత్రామ్యతరస్సైరువ్యాజస్చకోర్యాభృశం
సంతాపం శమయన్నిశాచరచమూజాతం మహాంతం యథా ॥ ౪౧ ॥

గ ॥ అథయథావిధి విదేహరాజరఘురాజయోర్నిదేశేన సుకుమారె
షు కుమారేషు రామాదిషు రమణీకరగ్రహణ మంగళతరవిగ్రహేషు
వైవాహికాగ్నిప్రదక్షిణాదిధర్మాచరణకృతాదరేషు తద్దైవాత్మసంస్ప
ర్శనకృతేరఘువరకరేణోద్ధృతేపదపంకజేలజ్జయేవజానక్యానోద్ధృతేస
తిసతి సీతేతవైవహాదోయం న రఘునందనస్య సంత్యాజశంకామితి నివేద
యత్యాహల్యాత్మజేసంప్రాప్తద్వైర్యాయామివాశ్మనివిన్యస్తపాదాయాం
నైదేవ్యామంబరతలబంధురసపరిగ్రహబృందారకౌఘసంఘట్టితాపుం
దదుందుభిస్యందమానమందరారావప్రసరైర్విస్పృమరమందార కుసు
మమకరందపానంద మిళిందమధురనినదసందోహైర్గానకలాకుశల
లేఖకుశీలవకలగానావికలకౌశలై రంభోరుదంభకగంబనిబంధధురం
ధరోరురంభాదినర్తననిర్వర్తితసహితవాదిత్రైః అవనీసురాశీర్వచన
నిచయైరప్యాపూరితేషు రోదోంతరేషు దశరథమైథిలమహీనాథాన
మందసంతోషసంచయా సుచితానేకకనకనికరైర్మధురతర షడ్ర
సోపేతభోజనవరైర్మృగమదాద్యామోదసంమర్దితాగరు కర్దమై
ర్మల్లికాతల్లజమాలికాకలితమౌక్తికహారైరపారైఃపూగీఫలైలాలవం
గకర్పూర పరాగాది పరిమిళితతాంబూలైరంబరచరనికురుంబైరపి
సంభావిత పీతాంబర కదంబైర్మహీబృందారకాన్ మహామహేం
ద్రాన్ రాజేంద్రానపి సంతర్పయామాసతుః ॥ ౪౨ ॥

వ ॥ సీతారాఘవముఖ్యదంపతిచయేపి తేనఃణీంద్రాంచితే సంవి

ష్టే సవసిష్ఠకౌశికశతానందామహీంద్రాముదా । కౌసల్యాదినృపాంగనాభికథితస్సంచోదితాస్సిక్షితుం పితాలేపమహోత్సవంప్రియతమం ప్రాప్తాగరావాగతా ॥ ౫౪ ॥ తదను భూమిజాపాణిపంకజేన తదహరిద్రయా సాంద్రచంద్రికమ్ । స్మితముఖాంబుజా ధ్యాయగీతిభిః పదమపూజయత్పత్యురాదరాత్ ॥ ౫౫ ॥ ... ...

గ ॥ అథ గురుజననిదేశేన దరహాసేన సహ రామచంద్రో ముం చంద్రహారిద్రాంకితకరారవిందో విదేహనందినీ పదపద్మమలంచకార చమత్కృతిజనకాభిగీతాభిః ॥ ౫౬ ॥ తదను మణిమయడోలాయామేతౌ మసీతారామావిదంపతిసంతతిషు నిసివేశితాసు సంగీతకలావిచక్షణాభిర్నాయికతనయరాజనచూడామణిః కాచిత్సుందరీ డోలోత్సవమగాయత ॥ ౫౭ ॥ అథ సీతారామయోస్సంధాన లీలోత్సవావలోకన కుతూహలకోసలనందినీ ప్రభృతయో నిభృతానందమరంద హృదయారవిందాః జనకనందినీమందిరమణిమంటపకవాటనికటేనం వేష్టితాస్సత్రి సుఖమనుభుంజతే స్మ ॥ ౫౮ ॥ ఏవం ప్రణయకలహకోలాహలమవికలమాకలయ్య పరస్పరమాకలితకేరకములౌ తౌ జగతాంపతీ దంపతీ నిమిమనుకులకలశార్ణవమణీ మణిమందిరమధ్యమండనాయమానమణిగణాంచిత మంచసమంచితపర్యంకమలంకుర్వాణౌ కుసుమకందుకపరిక్షేలనాయాం ఖలగురువరరేఖాభిరాజ్ఞప్తావారంభయామాసతుః ॥ ఇత్థం సీతారామప్రముఖదంపతిసంతతిసంతతతైలహరిద్రాంకితమాంగల్యడోలాప్రణయకలహకందుకఖేలనాద్యఖిల లీలోత్సవావలోకనానందమకరందమనుభుజ్య శేషహోమాద్యశేషమహోత్సవమపి వర్ధయిత్వా దశరథో యమయోధ్యామభిగంతుకామో రామాభిరామ రామాదిభీ రామరామానుజైర్వసిష్ఠముఖ్యైస్తపోనిష్ఠైర్నిజదయితాజననిచయైశ్చాపి పరివృతో నరపతిరముం మైథిలమనుజ్ఞాప్య మిథిలాయాః ప్రస్థాయ మధ్యేమార్గం మహారగర్వం భార్గవం క్షత్రియగణగర్వదుః

నిశితపరశుం పరశురామం నిరీక్ష్య తత్క్షణం మార్గణకలావిచక్షణో౽పి పుండరీకవీక్షణో క్షుభితజరత్కురంగదశాం ముహురివ కారరామ మే వం వ్యాజహార చ ॥ ౨౯౦ ॥

ప ॥ శోణాంబుభిః క్షత్రపరంపరాణాం లోమాళిదర్భైః పితృశ్రాద్ధికర్తా । స భార్గవో గర్వముదగ్రమాప్తో మా సంప్రహాగాదధునాపి రామ ॥ ౨౯౧ ॥ శరణముపయయం వా ప్రాప్తమద్యోచితం మే సరయుముపయయం వా సంగతే భార్గవేశ్మిన్ । కువలయమిహ బాహోర్భాగనతే సర్వదా మే తదపి సువలయం ద్రాగిహ తే హస్తయుగ్మమ్ ॥

గ ॥ ఇతి పరశురామదర్శనాదేవ పరమార్తప్రలాపం పితరమామోదయన్ మానరమణీయవాణీవిలాసైరేవం రఘుకులలలామో రామః ।

ప ॥ భవాన్నృపకులాధిపో వలభిదో౽పి మోదప్రదో భుజే సువలయస్థితిస్తవ విభో న యుక్తా కిము । కరే సువలయం పునర్నహి భవేద్ద్విజస్యైవ తత్ క్వశ్చిన్నియమభాజనే భవతి పైతృకే కర్మణి ॥ ౨౯౪ ॥ ఇత్యుక్త్వా రామశ్శాంత్వయామాస తాతం దశరథం దాశరథిః ॥ ౨౯౫ ॥ ధైర్యేణ యస్య హిమవానపి కాందిశీకశ్శౌర్యేణ తీక్ష్ణకిరణశ్శరదిందుతుల్యః । తూలాయితా రిపుతతిర్వరయుద్ధఘోరా హా భూమిసుతాపతిరయం భృగురామమాగాత్ ॥

గ ॥ సో౽పి శ్రీరామమేవం సరోషమాఘోషయత్ ॥ ౨౯౭ ॥

ప ॥ కిమరే క్షత్రకిశోర క్షత్రియమృత్యుర్న దృష్టిపథయస్తే । గేహమగా హతకిం హా భృగుజస్సకుశః కుశాన్వయీ వా సౌ ॥ ౨౯౮ ॥ గర్వాయం జీర్ణచాపాద్వా జాతః స్త్రీహత్యయాపి వా । రామోచితం వా వలయం ద్విజాత్యుచితమేవ వా ॥ ౨౯౯ ॥

శ్రుత్వైవం రఘునందనో భృగునందనమిదమవాదీత్ ॥ ౩౦౦ ॥

ప ॥ రామాభిధానం కిము కేవలం మే స్వామింస్తథా చేత్తవ నామ కిం వా । మా తాన మే సాని హతా మయా యా దృఢం ధనుస్తే క్వ ను దర్శయాద్య ॥ ౩౦౧ ॥ ... ...

తదను నయవివాజ్ఞాత్రిశూరో ధనురిదం వైష్ణవం గృహాణేతి జామ
దగ్న్యదత్తమాచకర్ష సాకం తస్య తేజసా చ రాజర్షినందనస్సర్వజ
నానందనః ॥ ... ... ॥ ౩౦౨॥

వ ॥ ధనురేకమేవనవినమిత్రితం మనాగ్రఘునాయకేనభగవాంశ్చభా
ర్గవః ప్రగతిరేవతస్యనవినిర్గతామిత్రితంపృథురిద్ధశీదశరథస్యచ వ్యథా ॥

అథ ధీరోవ్యసౌమహారథో దశరథో నృపతిరిపుపరశురామపరుషత
రవీక్షణక్షుభితాక్షతయానుకలమనుభూతవేపథుశేషపరిజిహీర్షయే
వ సమాశ్లిష్యశేషనీకాశభుజభగ్నభార్గవాభంగురగర్వం సర్వంసహా
సుతామనోనందనం నిజనందనం నందనం గుణకుసుమసమూహస్య వ
న్దిజనబృందకందళితనుతివచనశ్రవణానుపచితానందమమందమనుభుం
జానః సమంకురదంగరుహానివహాతయా తయైవ ముహుర్ముహుర్హృద
యంగతరణరణకయా సమంచితశచీరమణమణితేనుత్రాణఇవ విరాజ
మానో రాజతేజో విజయనిజాశయేన మణిమయేనాతపత్రేణ సాదరం
సెవ్యమానస్సేనయానుగమ్యమానో మానధనైర్నిజతనయైః స్నప్రియాశ
మైస్సంయమివరనికరైర్మంత్రిభిర్మణితియంత్రిత పురమంత్రిభిరపిస
న్తతం సురసంతతిసంకీర్యమాణకుసుమసంతతిః దుందుభిప్రభృతి సం
భృతమంగళవాదిత్రారావనికరముఖరితరోదోంతరో ముదితాంతరాయ
మయోధ్యామధ్యదేశమనుసరంశ్చత్వరె చత్వరేత్వరా సంకలితపతా
కానేకహారితరత్నతోరణాభిరామం రామాభిరామవదనశారదేందుసం
దర్శనసంధుక్షితస్వాంతసుందరీసందోహసాలమాలావిలసజ్జాలకకటం
బససంభ్రమనిర్గతత్వరమనోహరమల్లికారసలాజాక్షతపుష్పవర్షైర
భివర్ష్యమాణో హర్షాదాససాదనిజసదనమతిహసితరాజరాజసదనం॥

వ ॥ యత్సౌందర్యవిదిందితోహమభవం తేషాం హృదుర్వీధరోభేద్య
స్తావదతీవమత్సమశరైస్తత్త్వాద్భశైః పంచభిః । ఇత్యాలోచ్యసమాగతె
రతిపతౌ రామాదయస్సత్వరం రామాలింగనమంగళం శరణమిత్యాప్తు

* శ్వరణ్యా అపి ॥ ౩౦౫ ॥ కలశజలధిపుత్ర్యా యోగనిద్రాం యథా త్వం
కలయసి ఫణితల్పేఽనల్పకారుణ్యసింధో । కలయ జనకపుత్ర్యా రామ లో
కైకబంధో చిరమిహ శయనం మే మానసే మంగళాంగ ॥ ౩౦౬ ॥ రా
మాయాస్తు నరామాయ మంగళం మంగళాత్మనే । సంగతానంతభోగాయ
యోగిహృద్రంగసంగినే ॥ ౩౦౭ ॥ వేలాధీశ్వరసామ్యకేశవకృపాదు
గ్ధార్ణవాదుద్ధృతే దివ్యే భవ్యపవిత్రవర్ణమహితే శ్రీరామచర్యా
మృతే । భూయాద్బాలకథాభివర్ణనమిదం * కాండం ముకుందార్పి
తం పారం సారవిదాం సదా సుమనసామానందసందాయకం ॥ ౩౦౮ ॥

గ ॥ ఇతి శ్రీమద్గార్గ్యకులకలశపయోధికలానిధి శ్రీతిమ్మప్పయ్యా
ఙ్గార్ నామ దేశికేంద్రతనూజేన శ్రీమచ్ఛఠవైరిగురువర్యచరణాం
బుజాకలితలోలంబలీలేన శ్రీకృష్ణాఖ్యేన కవినా శ్రీమద్వేలాపురీనిల
య కమలావిలోలకేశవకృపాపయోధిసంపాదితే శ్రీమత్ శ్రీశైలకుల
తిలకాయమాన శ్రీమత్తాతార్యసంశోధితే
శ్రీరామచర్యామృతే చంపూగ్రంథే
శ్రీమద్బాలకాండోఽయం
బాలచంద్రాయమాన శ్రీరామచంద్రపాదారవిందయోః
సాదరం సమర్పితః

---

* పుత్ర్యాదిచ్ఛాత్ప్రరాజయమితి వ్యాఖ్యానాత్ ॥
* షణ్ణాకరం దధిభవం మస్తు ఇతి చ ధ్వన్యతే ॥

శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీమదయోధ్యాకాండప్రశ్నః.

ప॥ ౧ బ్ఛన్నధోదశరథఃసుతుకాభివృద్ధిందృష్ట్వా రఘూత్తమమివాం
బునిధిస్సుధాంశుం । సౌమిత్రిసోదరయుతంభరతంవినాయ ద్రాగేవ
మాతులపురంమతిమాన్ మహీంద్రః ॥ ౧ ॥ రామఃసరామమమరారి
విరామమేనం పట్టాభిరామమధునైవవిధాతుకామః । పద్మోద్భవాత్మజ
ముఖాన్ వరమంత్రిణస్తాన్ వాణీంబభాణవినయాదనుకృతాయమానాం॥
దోర్భ్యాంమదీదృశరాజ్యభారమనహంధర్మేణసంస్తంత్రిణో వహన్
న్యేవబహూనినీతినిపుణాయుష్మాకమేవాజ్ఞయా । సంప్రత్యేవమశేషమ
జాయజరాకణోపకంతాశ్రియా తంశీఘ్రంరచయేతిరామభుజయో
స్సంచోదయత్యేవమామ్ ॥ ౩ ॥ ... ...

శ్లేషాలంకారః.

౪ ॥ అనేనఖలు నిఖిలజనలోచన చకోరచారుచంద్రికాయమా
ణసౌందర్యేణ రిపునికరతిమిర రవికరాయమాణ శౌర్యేణ శాంతాశా
స్త్రతపస్సంతతిప్రభావసంజాత రఘుసంతానేన మాధవేనేవవిలుంపిత
బలిబలావలేపేన కమలాసనేనేవ శతధృతినా సురేంద్రేణేవ గురుకరు
ణాభిరామేణ జాతవేదసేవధనంజయేన ధర్మరాజేనేవ దక్షిణాశా
పూరణచతురేణ నిఋతినేవకుముదాశ్రితనిజాశేన వరుణేనేవ వశీ
కృత జడాశయేన పవనేనేవ వినుతాశుగప్రాగల్భ్యేన కుబేరేణేవమ
నుష్యధర్మణా శంకరేణేవ సర్వమంగళాశ్రియశరీరేణ ప్రభాక
రేణేవ పరికలితతమశ్ఛటాపేషణేనసాధుచక్రాభయదానధురీణకరేణచ
చంద్రేణేవ సంరచితభువననిధివృద్ధినా కలితకువలయోన్మేషణేనచ ని

ర్మలజరోవరేణేవ నిజాంతరాత్ముబ్ధసారేణ మునికులేనేవ మనుకులైక లోలేన కర్ణేనేవ సుయోధనాభినందితేవ కృష్ణేనేవ యశోదయా లాలితమూర్తినా సంప్రాప్తసత్యభామామనోరమేణచ ధర్మజాతేనేవవరభీమసేనానురాగేణ భీమసేనేనేవ శ్లాఘితార్జునకీర్తినా అర్జునేనేవ నకులబలశ్లాఘినా నకులేనేవ గంధర్వకలాభినందితేన సహదేవేనానుసేవితేనచ సహదేవేనేవాగ్రజన్మానువర్తినా రత్నాకరేణేవానిమిషవిశేషాశ్రయేణ పుష్పకేణేవ సర్వదానభోగేన భాగవతేనేవ సన్మార్గవరణేన పరశురామేణేవ రేణుకానందితసుదృగ్విగ్రహేణ బృహస్పతినేవ మతినియంత్రితవిబుధసంతతినా సహకారేణేవ ద్విజోపభోగ్యఫలభారేణ పరభృతేనేవ సర్వదావనప్రియేణ మిళిందేనేవ సుమనఃప్రమోదేన ఆదిశేషేణేవ బహుముఖకలేన రసాధారేణచ వేలాపులీరమణేనేవ వైకుంఠదానవినుతేన ॥

విరోధాభాసాలంకారః.

౩ ॥ నిమిషారాతివిజయినాప్యనిమిషారాతివిజయినా తరణికులభూషణేనాపి వితరణికులభూషణేన వసుధాభినంద్యవచనేనాపి నవసుధాభినంద్యవచనేన వనజాతదృష్టినాప్యవనజాతదృష్టినా ఆకాంతకీర్తినాపి నాకాంతకీర్తినా క్షత్రకులనాయకముఖేనాపి నక్షత్రకులనాయకముఖేన వందీనజనాభినందితేనాపినవందీనజనాభినందితేన మజ్జనాధారేణాపినమజ్జనాధారేణ రమణీడితరూపేణాపి నరమణీడితరూపేణ కుమారేణ రామేణైవ ధరణీంసరమణామచిరేణ విరచయితుం సుమంత్రిణో మంత్రయద్ధ్వమిత్యభాణీత్ ॥ ౪ ॥ ... ...

తతస్సరభసమహంపూర్వికయా మంత్రిణోప్యూచుః ॥ ౫ ॥

౬ ॥ కీర్త్యాచంద్రికయైవనాకమనయద్యోరామచంద్రోముదం రాజన్యసోయమవాప్తమహతీవిభుః శ్రీమాధవాద్యోపమాం । కింత్వేతేనభజంతిసాహ్యమధునాసంశూర్య తాంశ్రీమతః శ్రీమంత్రస్త్వత్రనయస్యసర్వజగతాం రక్షైకదీక్షాజుషః ॥ ౬ ॥ ...

తథాహి వ్యతిరేకాలంకారః.

౧ ॥ మాధవస్తుజిహ్మగాశ్రయః కమలాసనోऽబ్జాభిజాతః పరదారగ
ణాశ్చసురేంద్రశ్మితమన్యుః జాతవేదాస్త్వాశ్రయాశః యమరాజశ్శర
ణాగతకరుణాహీనః నిఋఋతిః కుముదాశ్రితాశః వరుణో జడాశ
యాలయః పవనశ్చపలః, కుబేరః కుత్సితవిగ్రహః, శంకరో దిగంబరః
కపాలీ, విరూపాక్షశ్చ, ప్రభాకరస్తపనః, చంద్రో దోషాకరః, నిర్మల
సరోవరం విషనిర్భరం, సుప్తకీర్తిశ్చ, మునికులం కాననౌకః, కర్ణశ్శ
ల్యసారథిః, కృష్ణో జారచోరచూడామణిః ఋక్షమతారమణశ్చ, ధర్మ
జాతస్తు వ్యక్షలోలః, భీమసేనోऽజ్ఞాతవాసీ పాచకశ్చ అర్జునస్సకృ
త్క్లీబవేషః, నకులః కాకోదరాశనః, సహదేవో నకులవహజః రత్నా
కరః పరశురామదూరీకృతః పుష్పకం త్రిదశజనాధారం కామగం చ, భా
ర్గవోऽసురహితః, పరశురామో మాతృహంతా కాందిశీకశ్చ, సహ
కారః కలితమధుపవ్రాతః, పరభృతో మధుదీర్ఘరసనః మిళిందః కంట
కీకృతవాసః, ఆదిశేషోऽనేకజిహ్వః వేలాపురీరమణో రామాకృతిర్నా
సామణిభూషణశ్చ తదయమనుపమః ఖల్వకళంకో రామచంద్రః కువ
లయముల్లాసయితుమర్హత్యేవేత్యుదీరయత్స్వమాత్యేషు రాజర్షి
రప్యేతేషాం భాషితమాకర్ణ్య, హర్షమాశయే విశిష్య తత్త్వజ్ఞమేష్వమ
ప్రాక్షీత్ ॥ ౭ ॥ ... ...

ప ॥ త్యక్త్వాయయా మాం జరయా సమేతం యుష్మాకమాకాఙ్క్షయ
తె మనీషా । రామం యువానం నితరామమాత్యాస్తస్యై శ్రియాస్యై
ప్రయుతం నమోऽస్తు ॥ ౮ ॥ ... ...

గ ॥ ఇత్థమభివదంతం దశరథం స్వమనోరథపరిపూరణపరమార్థా
మంత్రివర్గోऽప్యేవం నిజగాద ॥ ౯ ॥ ... ...

ప ॥ వయంచ తస్యై తనుమో నమాంసి కృతం త్వయా వందనమేవ
యస్యై । తనోతి రామం గుణాభిరామం రాజాధిరాజం హి జరైవహా

జన ॥ ౧౦ ॥ రాజన్ రామపదానుషక్తరజసా గ్రావాపి రామాభవ ద్రామేణ ద్విజరూపిణాపి విజితో ద్రాక్కార్తవీర్యార్జునః । రామో సావపి విజితో భృగుసుతో యేనైవ నశ్యేముషీ రామం కాముశతాధికం త మిహా కిం నో కామయేత ప్రభో ॥ ౧౧ ॥ ఫలమభిలషతి యత్రైవ ద్విజతతిర వనీరుహే పితర్జనకే । త్వయి విలసత్యపి రామం త్వమదరముక్తాఫలం ద్విజాశ్చవయమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఏవం నీతిమతాం నిశమ్య స నృపో వాక్యామృతం మంత్రిణాం పుత్రాదేవ పరాభవం సముచితం మత్వా సతాం సంమతం । కృత్వా మానవసారసంచ సరసం సంకల్పమాకల్పయత్కాల్యాం లోక హితార్థమాకలయితుం సీతాపతిం భూపతిమ్ ॥ ౧౩ ॥ సమాహూయ రామం మరారేర్విరామం సమాలింగ్య కామం సదాపూర్ణకామమ్ । నృపాలో నృపాలం విధాతుం భవంతం యతిష్యే సతిష్యేత్యపవే త్యవాదీత్ ॥ ౧౪ ॥ ... ...

౮ ॥ తదను రామో మాతుర్మందిరమధిగత్య ప్రణమ్య పాదయోః కర్ణరౌ జనకకృపామృతాసేచనమారచయ్య యావదభినందితస్తావ దేవ దేవరాజసుహృద్రాజకృపైకతానమాత్మానమాసాద్య చరణారవి ద్దమానందబాష్పవర్షైరభివర్ష్యన్ వందమానం సుమిత్రానందనమభినందయామాస ॥ ౧౫ ॥ అథ కాంతానికేతనమనుప్రవిశ్య రఘుపతౌ రమణీ ధరణితనూజే ధరణీధరద్వయేన విరాజితే ధరణీధరకరుణయా ధరణీధరీభవిష్యతామయానమం ధరణీధరత్రితయయోగభాగ్యభాజనం శ్వ ఏవ భవిష్యసీత్యభిశంసతి రమణ మమ ధర్మిణాం వరేణ శ్వశురేణ ప్రతిపాదితామిమాం ధరణీధరపదవీమఖిలధరణీధరకరగ్రహణమప్యనుభవత స్తత్ర భవతో భవతః కరగ్రహణలోలుపా ధరణీధరావిమా కదాపి విశ్లేషమనుభవితుమనర్హేవిత్యుదీరయంతీం నిజమనోరథానుసారిణీం ధరణిసుతామాలిలింగ రఘుపుంగవః ॥ ౧౬ ॥ అథ దశరథోऽపి పురోధసంపూర్వనరపతిపరంపరాగతమేషం వ్యాజిజ్ఞపత్ ॥ ౧౭ ॥ ...

ప ॥ స్వామిన్ సారసపద్మనందనమణౌ చూడామణౌ భూభుజాం రా
మం మానవవంశమౌక్తికమణిం పూర్ణం సదా సద్గుణైః । రాజ్యశ్రీప్ర
విరాజితం కలయితుం ప్రేమాస్పదం శ్రీమతాం శ్రీమంతం మనుచక్ర
వర్తినమివ ద్రాగేవయుక్తంత్వయా ॥ ౧౮ ॥ ... ...

గ ॥ తతోవసిష్ఠమహర్షౌ సంతుష్టమానసే 'రాజమాతానాజ్ఞాప
యతిసతి ॥ ౧౯ ॥ ... ...

ప ॥ సంభారాంశ్చ ససంభ్రమం నృపగురోస్సందేశసంధారిణస్సజ్జీ
కృత్య సువర్ణకుంభనికరాన్ పూర్ణాన్ పవిత్రైర్వారిభిః । ముక్తాళ్యంచి
తకేతుతోరణగణైస్సంభూష్య పౌరాంకణం శ్రీరామోత్సవదర్శనోత్సు
కధియోధావన్విధాతుస్సుతమ్ ॥ ౨౦ ॥ రామస్యైవకరాంబుజే సక
రుణం కల్యాణకృత్కంకణం కృత్వాకార్యవిదాంవరో మునివరో యావ
న్నానందాధికం । తావద్రామవదాంబుజైకమనసాం నేత్రాదిత్రైక్షకం
కణైరానందాతిశయేనసిక్తమభవత్తచ్చత్వరం సత్వరమ్ ॥ ౨౧ ॥ య
దాసరామస్యకరాబ్జకౌతుకం తదాజనానామపిచిత్తకౌతుకం । యథా
మునీనాంమనువర్ణనిస్వనస్తథాభవన్మంగళతూర్యనిస్వనః ॥ ౨౨ ॥

గ ॥ తదానీంఖలు ॥ ౨౩ ॥ ప ॥ రామంశ్యామపయోధరం
ప్రకలయన్ సీతాంచసౌదామినీముచ్చైర్మంగళవాద్యమభ్రనినదం వ
ర్షంముదస్రంనృణామ్ । సౌవర్ణంమణితోరణంహరిధనుద్రాన్ కేక
కయేంద్రాత్మజాదాసీమానసమాంసపవసమగాద్ధింసాంసపకౌవృథా॥ ౨౪

గ ॥ అథ మంథరాకారకాకోదర్యాలాకానందవిలోపకుతూహల
హాలాహలాకులిత లపనయా స్వయంనిదుష్టగుణావిష్టాపి రాజేష్టదా
రతామాసెదుష్షిక్తైకేయీమహిష్యేవం సందష్టాబభూవ ॥ ౨౫ ॥

ప ॥ ముగ్ధేసిద్ధమనోరథాసిబహుధా యస్మాత్సరామోహితః కౌస
ల్యాతనయోనయాత్ప్రభుపదం రాజ్ఞాధునానీయతే । నీతో మాతులవ
త్తనం తవసుతోమత్వాప్రియంమానసే సౌమ్యే సంప్రతివర్ణయామి

వచసా కిం తేదశామీక్ష్యతేమ్ ॥ ౨౬ ॥ ... ...

గ ॥ తదను ముదితమానసేయం దేవీ వ్యాజహార ॥ ౨౭ ॥

వ ॥ స్నిగ్ధసిద్ధపురీగర్భాస్మి నియతం యద్రామచంద్రో మహోత్సవాభిషేకానందపయోధివృద్ధివిధయే రాజ్ఞామదాజ్ఞాపితః । ఇత్థం మచ్ఛ్రవసి సుధారసభరైస్సంసేచయంత్యై ప్రియే తుభ్యం స్వర్ణవిభూషణం మణిమయం దాస్యామి సంగృహ్యతాం ॥ ౨౮ ॥ గ ॥ కించ ॥ ౨౯ ॥

వ ॥ జానామి భావం హృదయస్థితం తే శ్రీరామచంద్రో భరతాద్గరీయాన్ । ప్రియస్స భక్త్యా మయి పూర్ణయా చ ప్రేమ్ణా మనోజ్ఞైర్వయసా గుణైశ్చ ॥ ౩౦ ॥ ... .

గ ॥ తదను రామాభిషేకమహోత్సవాకర్ణనేన ప్రముదిత దేవీహృదయపయోనిధౌ ప్రసృతమాంగళ్యప్రీతిపూల్య హాలాహలోత్పాదనధురంధరమంథరాయితా మందరేయం దేవీ దత్తమపి భూషణం తృణవద్గణయిత్వా సరోషమిదమభాషత ॥ ౩౧ ॥ ... ...

వ ॥ మూఢేఽనర్థకారిణీ హర్షకోసలతనుజాతనూజవిభవేఽపి । యది తే సంభ్రమభార స్త్వద్యతేరిపుర స్తిసైవ భరతస్య ॥ ౩౨ ॥ ప్రాజ్యం ధరాద్రిరుదధావమృతం విషం చ ప్రాజీజనచ్ఛ్రీయమిదం ప్రకృతేవిచిత్రం । శ్రీరామవిప్రియవిషం ప్రకృతాభిషేక హర్షోదధి లేభరతమాతృవచో హృతేపి ॥ ౩౩ ॥ దూతిత్వయోక్తం వచనం యథార్థం శ్రీరామకల్యాణగుణాబ్ధిమగ్నా । సంలబ్ధసంజ్ఞాస్మి న శంకనీయః పుత్రస్సపత్న్యాః కిము వాకరోమి ॥ ౩౪ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం శ్రీరామప్రేమామృతార్ణవోత్తీర్ణామాత్మజవిషయ విషాదోదితవిషార్ణవనిమగ్నామివాముద్ధర్తుమమరాసురసమర సమయ రమణార్జితవరద్వయతరణిమతికరుణయేవ దర్శయామాస మంథరా ప్రథితకుటిలాంతరా ॥ ౩౫ ॥ ... ...

వ ॥ నైజాత్మజాతచింతా జలనిధితరణాయదర్శితేనావా । నైజాత్మజాతచింతా జలనిధిపతనాయ కారణం చిత్రమ్ ॥ ౩౬ ॥ ...

గ ॥ అథ కైకేయీమంథరామిత్థమకథయత్ ॥ ౩౬ ॥ ...

ప ॥ ధైర్యాధిరూఢాభవమంథరేత్వం తవానుకంపాజ్ఞితకంపనాస్మి । రామోత్తమాంగం భరతోత్తమాంగం జటాంకిరీటంచహఠాన్నయామి ॥ ౩౭ ॥ ... గ ॥ కించ ॥ ౩౯ ॥ ... ...

ప॥ వనంమ్రితంమానవవంశనాథం మదాత్మజంమానవవంశరాజ్యం। రామోదితంకంకణమప్యుదారం నేత్రైనయామ్యుద్ధతమత్సపత్న్యాః॥౪౦

గ ॥ తర్హి దేవి మయా వేదితవరద్వయమాత్రవిభూషణయా త్వయా ప్రకృతకార్యనిర్వహణక్షమకోపాగారక్షమోపవేశనమేవయుక్తమిత్యభిదధానాయాం మంథరాయాంతథైవ దేవ్యామపి విదధానాయాం॥

ప ॥ రామానుషక్తహృదయోపిమహారథోపి వృద్ధోప్యయంసుమతిరైర్వివశోనరేశః । గత్యంతరంనహిమమేత్యవరోధమస్యా రామానుషక్తహృదయోవిధిచోదితోగాత్ ॥ ౪౧ ॥ అనంగసంసక్తనిజాంతరంగః శుద్ధాంతగఃపక్తిశతాంగపషః । ప్రాణప్రియాంతామవిలోక్యతత్ర వ్యాలోకయత్కోపగృహేకృశాంగిమ్ ॥ ౪౨ ॥ కైకేయీ మహిషీపురా ప్రముదితామల్లీమతల్లీలసద్ధమ్మిల్లామణిభూషణాధృతమహాపీతాంబరాసాంప్రతమ్ । కోపాగారగతావ్యారాజతభృశం చండీపిశాచీవృతా కుర్వంతీనయవాంబుపంకిలతలేలీలామహోమాహిషీమ్ ॥ ౪౪ ॥

అథవ్యాజహారచప్రాణప్రియామ్ ॥ ౪౫ ॥ ...

ప ॥ రామాభిషేకకుతుకోద్ధ్రితమహామథరామృత్యైకకుతుకస్తే । సతినేత్రామృతమేవం విషతాంవహతీహదేవివిధినైవ ॥ ౪౬ ॥ అయి తవకరుణారామం రామంరాజ్యాభిరామమవిధాయ । క్షితిశయనంకిముకమనేమామపిదయితంరతింననీత్వైవ ॥ ౪౭ ॥ అభిషేకాదృతకలశాః రుచిరాశ్శ్రీరామకామయోరధునా । కమలజతనుజైనైవ గిరికుచయుగళేత్వయాచధార్యంతే ॥ ౪౮ ॥ అకృతరతెగతతిలకాకథమథవా కిమిహరాజవిజయాయ । తదపికథంవిజితేస్మిన్ యశసారామస్యపశ్య

రాజనయామ్ ॥ ౪౯ ॥ ఉచితమిదం కిముసురుచిరే రచయసినవచోవృతం చమచ్ఛ్రితవతే । పంచశరాంచితమపిమాం యదివంచయసీహనైవ జీవేయమ్ ॥ ౫౦ ॥ కచకుచవశాస్సమహాధునా విరచయవచనంవచాపి తద్వచిత్తమ్ । రాజాసక్తిరియంమే దయయా సఫలాత్వయైవ రచితవ్యా ॥ ౫౧ ॥ జంభరిపోరపిమిత్రం భ్రూకుటిభటస్తైభవద్భువన్నికటే । సంభ్రమకింభ్రువిభేదే సంభ్రమభంగస్త్వయాద్యకింక్రియతే ॥ ౫౨ ॥

అథదేవీప్రియమప్రియమేవమవాదీత్ ॥ ౫౩ ॥

తోటకవృత్తమ్.

ప ॥ విదితంవిదితంమదనాదుదితం మధురంవదతాంవరతేనృపతే । మయితేహృదయంనియతంసదయం*దయితేసతతంత్వయికింనకృతం॥

తదనుపరస్పరమేవమేతౌ వ్యాజహ్రతుః ॥ ౫౫ ॥

॥ స్రగ్విణీవృత్తమ్ ॥

వ ॥ పంచబాణాంప్రభో వంచకేనత్వయాముంచతే వాంఛితంగచ్ఛగచ్ఛాచిరాత్ । గంతుముత్తుంగమానందసంస్థ్యాగతో మంగళాంగిత్వయానంగరాట్సంగరే ॥ ౫౬ ॥మద్వశామీదృశీం త్వంనిశామ్యాప్యహో శంబరారేర్వశం నీతపహాత్రివ । సుందరాంగ్యాస్తవైవేహదోషోనమే కింకరఃకింకరోమ్యాశుమాంతోషయ ॥ ౫౭ ॥భూషితాయాంత్వయాకోపసందార్తజాసైవతేభూషణంతోషణే కారణం । కేవితస్యాస్త్వయిప్రీతిరేవాధికా వర్తతేవక్తితేకామపీవాధునా ॥౫౮॥ కామతఃకేవలంకామితాహంత్వయా వ్యక్తిమేవప్రభోప్రేమనయ్యావ్యయం।మత్సపత్న్యాస్తవప్రేయసీయద్వహంతద్వ*ద్వంద్వమవ్యభ్రమత్ స్వర్గారామ్ ॥ ౫౯ ॥ చతురేశంబరసమరే చతురతరేశంబరారిసమరేతు ; కిముదగ్లథమివకుచయోర్యుగళం నానాదేవితేపి మద్వరయోః ॥ ౬౦ ॥ ఏనాదేనరాజక్ కిమేతేన ఛిన్నం మనోమేనహీదం భ

---

* పరిగ్నస్తపి

కరత్వే । కైకేయ్యపత్యమితికిన్నునిరాస్యఏషసీ శాపతెకథయతేకరుణా
మ్బురాశే ॥ ౨౧౫ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం బహువిధంవిలప్య మాతరమనాదృత్యభ్రాతరమభాషీత్ ॥

ప ॥ అనుజవనజనేత్రంహన్తనీత్వావనాన్తం తుదతి కుటిలవాచా
పన్నగీపఙ్క్తివక్త్రా । నపదియదిభవేయంభాగ్యవాన్రాఘవోమే నహీన
హీనహాతెతత్త్వాంప్రతంసాధుకింవా ॥ ౨౧౬ ॥ అమేయం మరుకాన్తా
రం దారుణందారుణామిమామ్ । ప్రేతోతాయదిసామిత్రే తదానీమేవ
నివృత్తిః ॥ ౨౧౭ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమాక్రన్దనశ్రవణేన కైకయనన్దినీనన్దనస్సమాగతఇతి కౌస
ల్యయా ప్రేషితాసుమిత్రా ససంభ్రమముత్థాయ తమానీయ రామ
మాతరమదర్శయత్ ॥ ౨౧౯ ॥ తదను సాయం శోకాకులాం కౌస
ల్యామేవమభ్యవాదయత్ ॥ ౨౨౦ ॥ ... ...

ప ॥ దుర్ధర్షయాజగతికామధుహోమహోర్ధోహంత్రివయాకుమ
తిరద్యసుఖేచ్ఛయైవ । హత్వాపతింసమనయత్సుతమప్యరణ్యం సర్గ్గ
హ్యాతాంజననితత్తనయప్రణామః ॥ ౨౨౧ ॥ కృతప్రణామంనయవాం
బుపూర్ణం బభాణవాణీంభరతంసుతీక్ష్ణామ్ । తతోపరిక్షారకృతిర్వ్య
థేయం శోకాభిభూతారఘునాథమాతా ॥ ౨౨౨ ॥ భరతకైకయీసాన
న్దనాథునావసుమతీసతీత్వాంప్రతితుతే । కరసరోరుహేక్షప్తమాలికా గ
తరిపుభర్తవాక్షాభావయత్విమామ్ ॥ ౨౨౩ ॥ కౌసల్యయాపిరచితేన వ
చశ్శరేణనన్తాడితోభువిపపాతరయాన్మహాత్మా । మూర్ఛాంవిహాయసు
చిరాద్వచనంసమాచేనాహంతథాజనని మాంమనుషేయథాత్వమ్ ॥
రామస్యరాజ్యమహితోపిమమేతిమాతః కోవాకదాపిమనుతె మనసా
పిమూఖతః । శ్రీమత్తదంఘ్రిమృదుపల్లవతల్లజస్య దాసానుదాసమితి
మామవధేహినిత్యమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ యస్యార్యానుమతేసారామోవనమ
పపాపినస్తస్య । సీతానాథనవిత్రిశ్రియోనాస్త్యేవకింతు నరకాశ్చ ॥

గ ॥ ఏవమపూర్వపరుషతరవచనాజ్యధారాప్రజ్వలిత నిజమన్యువహ్నిసంతప్తస్వాంతా స్వకాంతం కాంతతమచారిత్రమపి సేయంసాపహాసమిద ముదీరయామాస ॥ ౭౦ ॥ ... ...

ప ॥ నమోనమస్తే రఘువంశజన్మనే నమోనమోఖర(–చరిత్రవేదినే । నమోనమోరిందమధర్మవర్మణే నమోనమశ్చాపశ్రుతిభంగకర్మణే ॥ ౭౧ ॥ ... ...

అథాహ దశరథోపి ॥ ౭౨ ॥

ప ॥ పత్యుర్నిత్యం పితృసుఖమిదంభాసతే భూసుతాయాః స్వర్ధస్యాహోమేమచపలేపుత్రసౌఖ్యంతథైవ । నైవాపం మేతవసుతకృతం వారిసంతోషకారి త్వామద్యైవాప్రియతరగిరం సాత్మజాం సంత్యజామి ॥ ౭౩ ॥

గ ॥ ఇత్థముదీరయన్నయం నరలోకనాథః ప్రతిజ్ఞానిర్వహణ పుత్రప్రవాసనకర్ణయుగళే సంలగ్నమానసః పంకసంలగ్నచరణ ఇవైరావణః సకామాభవత్కైకేయి హా సుమాయా సకామే రామంసుఖంతేప్రత్యభివదన్నేవ సహసా మోహముపగమ్య నిజభూపతిత్వం ప్రతిపాదయన్నివభూమిం పరిరేభే ॥ ౭౪ ॥ సుమంత్రోపి రామామంత్రణార్థమిదం రాజశాసనమితిమత్వా త్వరయారామాభిషేకసంస్థానిగతమనీషోరావద్దాశరథిధామవరంరత్నధామ మనోహరమ్ ॥౭౫॥

ప ॥ ఆసీనంరఘునందనంమణిమయే సీతాసమేతంముదా పర్యంకేకమనీయకంజనయనా వ్యాధూతసచ్చామరమ్ । సంప్రాప్యేతివచోబ్రవీత్ససచివశ్శ్రీరామచంద్రప్రభో రాజ్ఞో నేత్రచకోరయుగ్మమధునా వాంఛత్యమందాంముదమ్ ॥ ౭౬ ॥ శ్రీరామోపి పితుర్నిదేశమకుటిం సంధార్యమూర్ధ్నానుదా ప్రియహ్యేశుసుమంత్రనీత మమలంలత్వాళిరాజప్రథమ్ ।అసౌద్యాధనిజాభిషేకకలశై జుష్టంవసిష్ఠంసుమం నత్వావిశ్వనృపాలయం చపితరౌ పాదాంబుజే ప్రాణమత్ ॥

క్షితినిపతితమేనంధూళిభిర్మ్రక్షితాంగం కిసలయమివతప్తం ఘర్మ
భానోరపారైః । పితరమపితదీయంసాశ్రుసంవీక్ష్య నేత్రం కిమిదమితిస
దేవీం పర్యపృచ్ఛద్భృశార్తః ॥ ౭౮ ॥

అథకైకేయీరామమేవమవాదీత్ ॥ ౭౯ ॥

ప ॥ వత్సాహంకిమువాబ్రవీమిన్నృపతిస్స్వప్రతిజ్ఞాధునా రాజ్యం
మత్తనయస్యతేపి సరయూం సాకేతనిర్యాతనమ్ । ఇత్థంమేప్రతిపాద
యన్నవరయుగంమత్వాపితేభస్యతాం మిథ్యామోహముపైతినిత్యకు
మానస్సాంతంసముత్తారయ ॥ ౮౦ ॥ పితృవత్సలవత్సాద్య పితుర్మోహవి
నాశనం । పరంకాంతారవాసాత్తేనేపరమౌషధమ్ ॥ ౮౧ ॥

గ ॥ రాజానిజాంకశీర్షః స్త్రీల్యహ, సాపే హతత్రపే కిమేవంతుతం
తాఘ్రేణేవ ప్రాకృతవచనైస్తుదసిమామితివదన్నేవ నికృత్తతరురివ పున
స్తస్మాదాలింగ్య ముమోహ మహానుభావో మహీపతిః రామస్తుర్ణమితి
సముత్థాప్య తాతపాదం నిజాంకఉపవేశ్యోత్తరీయాంచలేన సంవీజ్య
సంమృజ్యచలదిపియాశుపరంపరామేవం తవవలోకన సంజాతసంతా
పసంతతిర్మియన్యా సంతాపకారిణీ మఖిలజగతాంతిరస్కృతప్రస్తరాంత
రాం మూర్తిమతీమివ మూర్ఛితిం నీతిమతాంవరోవినీతఏవవ్యాజహార॥

ప ॥ నసీతలతరసముద్రప్సాగరౌనైనకింవా భువిచవిబుధగంగా
భాతిభాగీరథీతి । అహమివహరన్నుదుంశ్చే నైనజాలోపితింవాజననికిమిదమే
వంశంకసేహామసీక్ష్మమ్ ॥ ౮౨ ॥

గ ॥ ఏవమఖిలకమనీయమార్గాలంకమీణరసధురీణవాణీమాక
ర్ణ్యాపిమర్మవిదారణైవ వ్యాపారతయాగతత్రపేయమేవమవోచత

ప ॥ యావత్త్వయారణ్యముపలంకృతంస్యాన్నాలంకృతేనామ్నృదువ
ల్కలేన। తావన్నృపాశోకమిమంమహాత్మాజహాతి తాతోభవతోనవత్సే॥
ఏవముదీరితవాణీం కఠినాం ధైర్యేణవిసృతో రామః । మత్వామృతవిం
తినత్వా పితరావంతఃపురాద్వినిష్క్రాంతః ॥ ౮౩ ॥ అనంతరమనుస్మృ

త్యస్వమాతరం తదీయచరణారవిందలాలితవంచనో రఘునందనః ॥ ౨౭ ॥

వ ॥ సపదివిపినచారీచీరధారీకృతో౽హం భరత ఇహ మహీంద్రో౽స్తు ధ్యమాత్రేత్యుదీర్య । పరశుసదృశవార్తామాత్రతో మధ్యమాతుః క్షితినిపతితమూర్తేః రాఘవో భాగధేయో ధరాల్ ॥ ౨౮ ॥

గ ॥ హా-హతవిధే-కథమేవం మహాత్మనో వ్యాపకారిణా మకాణ్డే మారితశోకదూషితహృదయస్య రఘుపతేర్వయస్యో నిజపదప్రసాద్యైతే పుచ్ఛావ సైరపి సమాశ్వాసితే౽యం కౌసల్యా పుత్రవాత్సల్యాదంగమేన మారో వ్యచాలింగ్యమూర్ధ్న్యవఘ్రాయ చైవ మమోచత ॥ ౨౯ ॥

వ ॥ సపత్న్యా వ్యక్తవార్తాద్భుతం యామయాత్రాం నయత్యేవమాం రామసౌమ్యస్వభావ । అహం చాపి సీతా వనం చేవ రామో ధ్యాం తదేవా ద్యమన్యైనసీతో౽సి యత్ర ॥ ౩౦ ॥ కృతాత్మాభిషేకాయ మేధావినో దాశ్రి గిమెబిశ్రహ్మమానాశ్శ్వభావారిపంభాః । సపత్న్యా మనస్తాపశాంత్యై భవంతు స్వయం త్వైస్స్వశీమాభిషేకం కరోతు ॥ ౩౧ ॥

తదను సౌమిత్రిరేతయోస్సల్లాపసందలితశ్రుతియుగళో యుగాంత జ్వలన ఇవ జాజ్వల్యమానలపనహల్లకతల్లజో౽యం కలహశీలకైకేయీ వరయుగళనిగళితతయా గళితవయస్కతమహాచ నిజాగ్రజరాజ్యాభా భిముఖ్యద్విరసనతామపేయుషస్సంపూరితదయితామానో రథస్య దశర థస్య పంచాసవః పవమానాః పర్యాప్తాః కిము మామక బహుముఖప్ర తాపవ్రతాకౌరిత్యాకాంతకార్ముకః కార్ముకివరేణ రఘువరేణైవమభిహి తో౽భూత్ ॥ ౩౨ ॥

వ ॥ వత్స కిమస్తి నిదేశాత్ పితురపి భువి దైవతం పరమమ్ । కార్ముక కార్యకాలం రలఘుకులతిలకాయమానసౌమిత్రే ॥ ౩౩ ॥

గ ॥ గురోరాజ్ఞయైవ గోవధవిధానప్రచండః కండుః స్వమాతృ మారిణప్రత్యర్థిరుహాపరశుః పరశురామశ్చ తారుణ్యవినిమయవిధేయాః పూరుశ్చాపి విశ్రుతా అపి బహుశ్రుతా ఏవ త్వయా ఖలు మయి గురుత

రాపి తేభ్యస్త్రైలోక్యఘుష్యత్ప్రాభవత్యానేన మన్యునేత్యుదీరయతి దాశరథౌ తత్రైవ సౌమిత్రిశ్చరాసనముత్సృజ్య నిజాగ్రజం సాంజలిర్వ్యాజహార ॥

ప ॥ అవనేరవనధురీణో భవ భవపదటవీతటాటనం శ్రీమన్ । భవితుమన్యైవార్యమహో నో చేచ్చరణానుసరణమపి వా తే ॥ ౯౯ ॥

గ ॥ రామోపి నిశమ్య నిజజననీసహజయోర్వచనమాతతచేతాశ్చేతసి ధైర్యపూర్ణోపి నయనద్వయే సలిలపూర్ణో మత్తాతపాదపదకమల పరిచర్యాశీలత్వైవ శీలవత్యాస్త్వయుక్తేతి మాతరమతివినీతో విజ్ఞాప్య విజ్ఞానలక్ష్మీలక్ష్మణో లక్ష్మణస్య యాచనాం కథంచిదంగీకృత్య మంగళాభిముఖం మంగళాధిదేవతాం సీతామాసాద్య వసుమతీశనిదేశమభిశశంస ॥ ౧౦౦ ॥ ... ...

ప ॥ యదా రఘువఘునా రాజ్యైర్మయూరీయా భవత్పురా । సైవహం సీబభూవాద్య తదా రఘువఘునారణ్యైః ॥ ౧౦౧ ॥ ...

గ ॥ తత్రైవ సతీవసుమతీసుతేయం స్వకాంతకాంతారగమనవచనవిశిఖేన సంతాడితా దయితవదనవిధువిశ్లేషశ్రవణేనైవ ముకులితనయనేందీవరా వ్యాజహార నాహమనపాయినీ కిముత వేతి ॥ ౧౦౨ ॥ తదను రఘునందనో జనకనందినీమేవమవాదీత్ ॥ ౧౦౩ ॥ ...

ప ॥ దయితేనపాయితా తేసీ తేస్తు మమాద్య కేవలం హృదయే । క్వేమ కాంతే కాంతారం క్వేయం కమనీయకాయకోమలతా ॥ ౧౦౪ ॥

గ ॥ ఏవం కాంతోదితలోకసామాన్యవచనం నిశమ్య సీతేయమనన్యసామాన్యాం నిజపాతివ్రత్యమేవం ప్రథయాంచకార ॥ ౧౦౫ ॥

ప ॥ దయితానపాయితా మే యద్యపి హృదయే తవాస్తి కింత్వధునా । భువనం భవతా రహితం కాంతారం కాంత నైవ కాంతారమ్ ॥ ౧౦౬ ॥

గ ॥ ఏవమభ్యర్థితేపి దాశరథౌ మైథిలీమనోరథపూరణాసమర్థమనోరథే సేయం సతీనాం సత్యవ్యసదృశపౌరుషాభిరామం రామమేవమభాషత ॥ ౧౦౭ ॥ ... ...

ప ॥ అహహ హతవరరాయుదీర్ఘఘనమాలోక్య కామం యుగళమపిచ బాహ్వోరక్షియుగ్మం తథైవ । సుమతిరపి న జానన్ రామనామాపి దీర్ఘం వదరుపిత కుతో దాద్దీర్ఘదర్శీపి కామమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ ...

గ ॥ తర్హి ప్రయాహి యాతుగణపరిపూర్ణమరణ్యమితి రమణీం ఘణిత్వా కారుణ్యమూర్తిమివస్థితాం సుమిత్రాం మాతరమాసాద్య తదపరిపత్రిమార్జనాం కలయ్య పదకమలకలితాభివందనో రఘునందనస్త్రయాభినందితో భూత్ ॥ ౧౦౯ ॥ తదను పాదయోః ప్రణిపత్య సంకల్పిత రామానుసరణం లక్ష్మణమభివీక్ష్య రామమముం దశరథం జనకాత్మజాం మాం అటవీమయోధ్యాం రామం దశరథం జనకాత్మజాం మామటవీమయోధ్యాం దశరథం రామం మాం జనకాత్మజాం అయోధ్యామటవీం చావధేహీతి త్రివారమభిధాయ విధాయ చ ధైర్యావలంబనం తత్రైవ దశరథావలోకనాయ శుద్ధాంతమభిజగామ రామానుజజననీ ॥ ౧౧౦ ॥ తదను మహానీలమహోరగసంచయాన్ మణిగణాంచితమంచమతిరుచిరపర్యంకమనోహరం శశాంకనిశాకాముకత్రపాకరణధురీణమాతపత్రం చాశావశాధీశసదృశసహస్రహస్తిభిస్సహ శత్రుంజయాభిధానం మాతులదత్తం దంతినమపి దత్వా పురోహితపుత్రాయ సుయజ్ఞసంజ్ఞాయ ప్రాజ్ఞాగ్రేసరావగస్త్యకౌశికావనైకైరనఘైః రత్నైస్సంభావ్య సంభావనీయాననేకానపరానవనీసురాన్ దీనానన్యానపి దానేన ముదితానాకలయ్యాపి స్వయమతృప్తస్సీతాముఖేనాపి సుయజ్ఞధర్మపత్న్యై రత్నమయకర్ణపత్రాదిభిర్నిజ కాంచీవరదాభిధాన పునః ప్రకాశనమనీషయేవ కాంచీవరదో భవన్ పునరప్యనుజముఖేనాపి నిజజననీకౌసల్యావాత్సల్యభాజనం సభాజనపూజనైకభాజనం ద్విజవరం ధనివరం విధాయ స్వీయధనుషీదనుజకులముషీ విశంకటౌ కంకటౌ హాటకపుంఖకనత్కాండయుగళం ఖడ్గస్సృగకఠినతరయాతువ్రాతవికర్తనధురంధరం వికర్తనతేజో విరాజమానం శత్రుగణశిరోహరణధు

కిణబాణపరిపూర్ణం తూణీరయుగ్మమపి సౌమిత్రిసమానీతమవలో
క్యానుమోదమానమవనీతనుజానుజాతయోరనుగమనమావేదయితుం
పితృసన్నిధిగమనసన్నద్ధం దాశరథిం దారిద్ర్యపీడితస్స్వదారదారుణ
గిరాహతోపావకుంఠితత్రిజటోజటినాంవరిష్ఠః ప్రాటిటీకే ॥ ౧౧౧ ॥

వ ॥ సామ్యంయస్యవపుర్గతంగుణవతశ్చాపస్యసీతాపతేఃకీర్తేర్మూ
ర్ధజసంచయోపిచశిరస్త్రస్తారిచిత్తస్యచ । ఔదార్యంపరివిలోక్యధావత
ఇవస్వైరంస్వకీయాద్విహాసాన్వేష్టుంచరణశ్చదాచచలితోసప్రాహరా
మంవచః ॥ ౧౧౨ ॥ నాంచస్యాముంకించిదపిప్రభో మామకించనం పు
త్రికళత్రివర్గః । పరంతుతృష్ణాజరయానపత్న్యా సంయుక్తమప్యు
జ్ఝతినైవసాధ్వీ ॥ ౧౧౩ ॥ ... ...

గ ॥ అథశరణ్యోకరుణావశాంతఃకరణో ధరణికన్యారమణో తృష్ణా
రమణీసమాశ్లిష్టమునిశ్రేష్ఠయుష్మత్ప్రియతరుణ్యాన్సతిమణౌ గుణగణః
ఘటేతస్త్వమముష్యాం భవతోపి ప్రేమపరిమాణమిదానీం తత్సపత్న్యా
జరాయాః పతాకాయమానస్య పాణిదండస్య కియద్దూరవిక్షేపణేన
ప్రదర్శయసి తావత్పరిమితసురభిసమానమహోధ్నో ధేనువితానవితర
ణైస్తవతృష్ణామభినందయామీత్యుదీరయతినతి ॥ ౧౧౪ ॥ ...

వ ॥ త్రిజటజటివరోసౌసాధుబద్ధ్వాజటాస్స్వాఃప్రకటితవికటాశో
మధ్యబద్ధోత్తరీయః । కరతలకృతదండం బాహుదండంవికృష్య సరయ
మథసరయ్వాః ప్రాక్షిపత్తీరమేవ ॥ ౧౧౫ ॥ ఆశాతవాశాంతగతాన
యత్నాన్స్వహోసవత్సైఃశతశానవిఘ్నమ్ । ఉక్త్వేతిరామఃస్మితపూర్వ
మస్మైతావద్దదౌధేనుధనాన్యుదారః ॥ ౧౧౬ ॥ ...

గ ॥ ఏవం పరిహాసజన్యమన్యుపరిజిహీర్షయేవహర్షేణ ఋ
షిమణిం మణిమయవిభూషణవితరణేన సంతోషయన్ పునరపి వదా
న్యశిరోమణిర్మహామునే క్షమస్వాకుటిలకృతమపరాధమితి పరిసాంత్వ
యన్ జననీసదనమాసాద్య సమాసాద్య తదీయ మంగళానుశాసనం

కాంతారసంచరణక్లేశవినాశనం ధరణీశనివేశనమనుప్రవిశ్యచ నివేద
యామాస నిజముదంతం ॥ ౧౧౮ ॥ ... ...

ప ॥ యదా రామో దత్తస్స్రుతియుగళమాగాన్నరపతే స్తదా మో
హోప్యేనం తదనునృపనారీవరజనాః । సమం బాష్పాసారైరహహ ఖ
లుహాహాకృతిరథోభయం కైకేయ్యాశ్చాప్యుపలసమచిత్తం ద్రుతతరం॥
పూర్వంకఠినమేకమేవనృపతేః కృత్వాకరేశఠరే లోకేసర్వతప
స్వినాం మతిమతాం శ్రేష్ఠోవసిష్ఠోమునిః । హారేష్వద్య సమీక్షతేస్మన
యన్నైర్గాల్యాణబహూన్ కఠినాన్ సత్వాత్ప్రతిపాదితంశతగుణం
కింకింభవేన్నాంజసా ॥ ౧౧౯ ॥ ... ...

గ ॥ అథ దశరథే సముధిగతసంజ్ఞే నాత్యక్తసమస్తనైపథ్యమపి మ
న్మథమనోహారం మైథిలీనాథమాలోకయితుకామేపి కామముదీర్ణాన
యనవారితయా నిరర్థితమనోరథే రథవరమారుహ్య వత్స సేనయా
సమం గమ్యతాం గంతుమనాథవన్నార్హసీత్యుదాహరతి రాజపుత్రేపి
జితేంద్రియతయా ఖనిత్రపిటకకలకలాన్యేవ కైకేయీప్రత్యయాయ
యాచతి పరిత్యక్తత్రపైషా విషాదజననీ రాజయోషాణాం చతుర్దశవ
ర్షోపభోగ్యాని తత్సమసంఖ్యాని చీరాణి త్రయాణామప్యతదర్హా
ణామర్పయామాసపరిస్తరాన్తరా ॥ ౧౨౦ ॥ ...

ప ॥ కఠినగుణమిదానీం మధ్యమామ్బ్వమదర్థం కథమతిసుకుమా
రే స్వాన్తరంగేదధార । ఇతికఠినగుణం తచ్చీరవస్త్రంకృతజ్ఞః స్వయ
మపిబహిరంగే ధారయామాసరామః ॥ ౧౨౧ ॥ ...

గ ॥ తదను నిఖిలేషు నిరీక్షమాణేషు నిర్నిమేషం మహిషీమప్యా
త్మనపేవమభాషతదాశరథిః ॥ ౧౨౨ ॥ ... ...

ప ॥ యస్యాస్తేధరణీసుతే మృదుతరాపాంగేక్షితస్సత్త్వరందీనోనా
నమకించనోపిపురుషఃపి తామ్బ్రరోజాయతే । తత్తాదృక్స్వదపాఙ్గదుర్లభ
తరం చీరాంబరంసాదరంశ్వశ్రూప్రదత్తమిదంగృహాణదయితే మాతేయ

హాతు పశ్యతు ॥ ౧౨౩ ॥ గ ॥ ఏవం వదతి దాశరథౌ వసిష్ఠమహర్షి-
రపి కలుషితమనీషో బభాషే ॥ ౧౨౪ ॥ వ ॥ అహహ హా జనకపుత్రి
శ్చ్యుతచామీకరాభం వపుర్మృదులే గాత్రి వల్కలం కల్యతుల్యమ్ । శివ
ధనురభిహన్తా హంత పాణిస్త్వదాయుషః ప్రభవతు కథమస్మిన్ వనే లోకనా
థ ॥ ౧౨౫ ॥ ఇతి బహువిధచింతాగంతుగేహాంతరంగే కమలజతను
జాతో జాతరోషోఽభ్యభాషిత్ । స్వైరాహారణ సుదోషహా హా త్వాయి
తాఽక్రాంత వదదపహ్నాగలజ్జాం రాజ్ఞి సంశృణ్వతీత్థమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ కార్తిస్వా
ర్ధృతి తేన రేంద్రియ తేన్ద్రియ కాల విలోకితైః సుత్రాధీతమిదం త్వయై
వ నృపతిర్నితోఽస చైవ స్వత్యం । సీతాప్యవల్కలమిత దేవభవతీం కాం
తారమప్యంజసా కుర్యాం గాయః రాజ్యకౌతుకమహం త్వాం మనసః కౌ
తుకమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ ధూయాయాస్త్వం పతితా మనోరథ పథాత్తైల కేయిను
ర్యాశ్చిదం రామాత్తయమితి ప్రతిత మహీమాసీత్తైవ సింహాసనే । రా
జాపి ప్రియమాత్మజం రఘుపతిం యాయా గచ్ఛ వా యాభునాయాస్యామో
వయమత్ర నుం త్రిపదమిత్యుచ్చైర్వదస్మపి ॥ ౧౨౮ ॥

గ ॥ ఇత్యుదీర్యవరాజ్యక్షేమశంకా శుక్రనిరనికరని రాసనకృతే
కృతావహారం నాదనవ క్షిజ్ఞాయజానకీ జానకీజ్ఞానినా వరేష్ఠే శోక
ముత్సృజ్య వత్సకాతుద్ధనకుత్సితేయమవస్థా వశ్యయాః కథమేవం వివే
కినీ నిరాకురువల్కలమిత్యాలపతి సతి తత్రైవ దాశరథౌ కృతగురుమనో
రథే స్వవసిష్ఠస్యమతానుసారీ సుమంత్రో మంత్రివరోఽప్యంతగతసం
తావముపశమయన్నివసంతాపకారిణీం కైకేయీమేవం వ్యాజహార ॥

వ ॥ అలమలమధువాధీరే జననీ సకలసాంప్రతానైనైవమ్ । జనప
తిరజనిని శాంతం హితతరదారస్త్వయైవ పృమహ సూను ॥ ౧౩౦ ॥

గ ॥ ఏతదాకర్ణ్య నిఖిలకర్ణామృతమపి వక్త్రజయుగళగరళ
మేవానుసంధాయ దశరథస్యాసమంజప్రస్థాపననిదర్శనేన నిబంధన
మనోరథాయామపి కైకేయ్యాం నిజేంగితజ్ఞేన సిద్ధార్థనామ్నా మం
త్రిప్రవరేణ తత్ప్రస్థాపనం భ్రూణహత్యాకారణమిత్యుదీరిత మాం.క

శ్చైర్బుద్ధిమత్పృథానేదాశరథా స్సోదలేశాదళ నైవచ చిరందింజాం
చితచిత్తాయాం నియుక్త [illegible] గఘోష [illegible] ఘోషే [illegible]
శిభూషణపీతాంబరా [illegible]
ప్రియా స్తజస్య పాదప్రి [illegible] కే [illegible]
యాం భూమీమతాయా [illegible] కౌశల్యా
ప్రణమ్యాయిమాతస్సత్యా॥ పద్మాగదం నజానామి ద్రైపతమపిచ తవో
దరముద్గా [illegible] నవముదీ [illegible] ణత్తు పతిర్విశ్వస్యాత్రైస్వర
శ్చాశ్చతశ్శివో మృతో [illegible] చర్య మునిరమితి శ్చైశ్రూ ప్రమ
భినంతోష్యచ సమలంకృతరామాయాం రాఘుస్సీతా సౌమిత్రి [illegible] హితః
స్వజనసీజనం రాజానంచ ప్రణమ్య [illegible] స్త్రం చ మస్తపరి వారోరయాదన
రోధాన్నిర్యాతిస్త ॥ ౧౩౦ ॥ తావత్సుమంతే [illegible] ణాన మానీత
మణిరథమవలోక్య ॥ ౧౩౧ ॥

వ ॥ సీతాచంద్రికయావి రాజితమత్రుల లక్ష్మణా సేవితో [illegible] వద్రి
త్నకనద్రథోదయగిరిం గంధర్వముఖ్యైస్తుతం । ఆరూఢప్సుమనో [illegible]
నిధిరయం శ్రీరామచంద్రో [illegible] తావత్పాగపదూ [illegible] గరీం [illegible]
లాం నిజామత్యగాత్ ॥ ౧౩౨ ॥ సా [illegible] మాసీలవలాహ కే [illegible]
డాపాప్రిస్సవిసంతథాపి । అచ్చ [illegible] లక [illegible] జాతంజగ
త్యాం తమితో విచిత్రమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ అన్యశ్చ [illegible] పుత్ర్యం వ్యాపారో
భూదహర్నిశం । పద్మ్యాద్యాదియో [illegible] విరహేవవ గజ నౌ ౧౩౪

గ ॥ ఇత్థం విగతసార [illegible] కేతమాలోక్య లోకనాథమా
లోకయితుకామే [illegible] నిభిః పరివృతే చనరం థో యాదపరోధముత్ప్రుజ్య
ప్రతిపదం ప్రస్థ [illegible] పాదవిన్యాసే వనమంతిం నిజమ [illegible] వాసచిం తా
దంతురితాపూ [illegible] పరివతమపునః పునర్దృష్టాయా పురవరావ
పిని [illegible] త్యసార [illegible] లోక [illegible] హాలె [illegible] యిడ [illegible] యద
[illegible] రసమిత సుమంత్రం రామ రామకృణపుత్ర రామెష్టే రిష్టాక
శూతి [illegible] దృశోబభూవేతి రామమప్యాదీరయతి నతిసతియం పుత్రి [illegible]

త్సాంత్వయన్ సౌనభాగ్యస్యాప్యాహ్రిః ఇతిలోచనానాథమేవముపాదీత్ ॥ ౧౩౫॥
[illegible] ప్రవిష్టస్య [illegible] ప్రత్యస్య తే రథవరో
[illegible] యోస్తే ఘోరాఃపు
[illegible] ॥ ౧౩౬ ॥ [illegible] హేన్నృపమనుజం ద్యుమణి
[illegible] ఉవాచ । ఇతఃకమాయి కథ
మిత్రభూపాత్మజ [illegible] హార్థిని రేవసూనం ॥ ౧౩౭ ॥
[illegible] ప్రక్రీడనాన్తచరితం నితరాం
విచింత్య । [illegible] రామరాజకరాంబుజచారునేత్రిసోయంతవపరిసవితా
దృష్టసదేహః ॥ ౧౩౮ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమేవ ధనుర్విపత్నైవ కాకుత్థ్సమవశ్యంతీపశ్యంతి నిజాన్త
మేన బహుధారుపంతీసతీయం దశరథమవరోధముపనీయ రామచన్ద్రి
విశ్లేషసముదీర్ణాద్భుతశోకార్ణవమనాదృత్య హృదిధైర్యమేవసంధా
ర్య నరపతేరాశ్వాసనాసక్తచేతనా క్షణమపి చతుర్దశవర్షమభిమ
న్యమానామనుకులతిలకేనాలంకృతస్యందనేనసమం సుమన్త్రాగమన
మనుక్షణం నిరీక్షతేస్మ ॥ ౧౩౯ ॥ ... ...

వ ॥ తమసావృతాస్పపితరావితిస్వయం తమసావృతాభవదసౌబు
ధాన్వితః । అపిరామచంద్రిఇతిభానుమాన పహోతమసావృతేరివపహా
తవారిధా ॥ ౧౪౦ ॥ తరసాసాదితతమసా రజసాజరసాచదూషితాః
పురుషాః । సత్త్వాద్దృఢతరమనసఃసంతుష్టాస్తేపిరామసాన్నిధ్యాత్ ॥
ఆసాద్యతీరతరుమూలతృణాళిశయ్యాం బాహుంవిధాయతరసా మృదు
లోపధానమ్ । అధ్వశ్రమంపురజనాఃపరిహర్తుకామాఃసంమీలితాక్షి
యుగళాఃఖలుసుప్తగాత్రాః ॥ ౧౪౧ ॥ నిద్రాసక్తజనానిమాన్ నిశి
బహూన్ సంత్యజ్యరామస్తదా గోమత్యాదినదీత్రియంతదనుతాం
భాస్వత్పురీమత్యగాత్ ॥ వాయోర్గర్వహరంసాసారథివరో నీత్వారథ
ఫం లాన్ పథో వ్యాప్తాన్ సర్వతృణాళిభిస్సమనయద్రామంజవాజ్జా

హ్నవీం ॥ ౧౪౩ ॥ గఙ్గాతరఙ్గపరిసఙ్గశీతమూలభాగం స్వగాఢవగాంగప
రిలింగితతుఙ్గశృఙ్గమ్ । ఇంశృంగిబేరపురభూవణభాసురాంగంప్రాపిం
గుదీతరుపరంరఘుప్రౌంగవోసా ॥ ౧౪౪ ॥ ... ...

గ ॥ అథదాశవిశామీశో గుహో మహాత్మా రామం సరామం ససౌమి
త్రికూనస్య తదీయారణ్యాసంచరణ వాణీశ్రవణేన శోకాకులితస్వాన్త
శాప్యనస్య సులభభూమిజారమణ మహనీయ చరణారవింద సందర్శ
నసంజాతసంమద స్సమధుపర్కమర్చయిత్వా సప్రశ్రయమేవం విజ్ఞా
పయాంచకార ॥ ౧౪౫ ॥ ... ...

ప ॥ సాకేతస్యావిహారేసకరుణజననీ దైన్యహారేసనారే శైత్యే
యాంశ్చాపిచిత్తప్రమథనచతురే మంథరేమంథరాయాః । అస్మిన్దే
శే స్వదశేభువిభవశుభవజ్బాసనంస్వామిదాసా బ్రహ్మాదీనామలభ్యాం
తవపరిజనతాంకామయే కామవృత్తః ॥ ౧౪౬ ॥ ...

గ ॥ అథరామః ప్రమోదాన్వితహృదయో వ్యాజహార ॥ ౧౪౭ ॥

ప ॥ క్షీరస్యాహరణాద్వటక్షితిరుహం నిశ్శంకమేవాధునా భృత్వా
త్వాంభజయోగినామమసఖే సర్వాత్మనామాశుచః । లబ్ధ్వా తేనజటాకి
రీటమటవీ రాజ్యంచసింహాసనం దర్భాస్తరణకుటీరమంటపవరే రా
జాభవేయంముదా ॥ ౧౪౮ ॥ పత్రైర్నవపుష్పైఃఫలైస్తోయైః రేకైర్వాతృ
ప్తిమాప్నుయామ్ । తురగేభ్యస్తృణాన్యేవ రాజ్ఞోభక్త్యార్పయ ప్రి
య ॥ ౧౪౯ ॥ ... ...

గ ॥ తతో మహానుభావో గుహోపి, రఘువరమహనీయ వ్యాహారేణ
మోహవిహీనో, వాహచతుష్టయస్య నవతృణార్పణమాత్రేణ పరిపూ
ర్ణ మనోరథోహమితి మన్వానే, మనుకులనాథమనోరథాభిజ్ఞేనసా
రథినారథ్యేషు తరుమూలసంబద్ధేషు,బద్ధేపి నిజాశ్వవిశ్రామవిశ్రాణ
నధురీణ ఇవ తత్క్షణమపరాంబువమవగాహమానేసతి ॥ ౧౫౦ ॥ గం
గానిదానపవ మేవతదీయతీర్థైః ప్రత్యూష్యపల్లవవరైరనుకల్పతల్పమ్

భూమీశయంభుజగశాయినమప్యజాగ్ర ద్రాత్రింనిషాదపతినా సహలక్ష్మణోసౌ ॥ ౧౫౧ ॥ వాతేపివాతిమరుతాంసరితోంబుజస్య సౌరభ్యనిర్భరతనౌ తనుచంక్రమేస్మిన్ । సౌమిత్రిచిత్రమనుతప్తమహోనవత్సాత్ మాతుస్తథావిధగిరానసుఖంప్రసేదే ॥ ౧౫౨ ॥ ...

గ ॥ ఏవంమఖాతజ్ఞస్యసౌమిత్రేశ్శర్వరీసావ్యతిమఖాతేనాత్యవర్తత ॥ ౧౫౩ ॥ తదైవ పూర్వాద్రిమారోహతిరవౌ, రఘువరౌపిహితజటాభారౌ భాగీరథీతీరమాసేదతుః, తదనుసుమంత్రాన్మద్వచనేన విరచిత ప్రణామోరామోభవదఃపిత్రియః గ్మఇత్యభిశంసితుమర్హతి భవాన్పితృసంనిధావితి సుమన్త్రంప్రత్యుదీర్య ప్రతినివర్త్యతచ్చైన మచిరేణైవతరణిమధిరుహ్య ధరణికన్యకయా కృతగంగాసపర్యయా మంగళాంతరంగయాసౌమిత్రిణాచ సమంసముత్తుంగతరంగాం గంగాం గుహేనసమత్యాయసముత్తీర్యాతివితతగహనమగాహతరఘూద్వహో వ్యాజహేరచ ప్రియానుజమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ ... ...

వ ॥ అగ్రితస్స్వయంయాహ్యహంముదా యాతుమధ్యతో మత్సుమధ్యమా । పృష్ఠతో ధనుష్పాణిరేహిభో లక్ష్మణత్వమాగంతుమత్వమా ॥

గ ॥ అథదాశరథిర్మైథిలీమృదులపదయుగళమనుకలంవిస్తృతపరిస్తరనందోహసరణికృత చంక్రమణః సముదీర్ణారుణ్యమాలోక్య సుకరమరణ్యాచరణం రమణిమన్యాసె కిమితిపావహనముదీరయన్నయం, చతురశ్చతురోమృగాన్నిహత్య కంచనవనస్పతిముపేత్య, తత్రరాత్రింనివర్త్య వికర్తనోదయాత్ప్రాగేవా కలితపూర్వాహ్ణికః ప్రయాగే యాగధామ పరిపూర్ణపుణ్యాశ్రమమావిశ్య శమధనజనరాజం శ్రీపతికృపాభాజం భరద్వాజమభివంద్య తదర్పిత కందబృందమాదాయ సంవర్ధితానన్దకందోమందంమందమధిగతయోగీంద్రానుజ్ఞస్తరణికన్యామణితరంగిణీం వైణవతరణివరేణ సంతీర్య పవిత్రతమనియమయమిమండలమండితాశ్రమమండలమ్, శుండాలసింహ, పుండరీకకురంగ, కుం

డలిశిఖండి, శుకబిడాలనలయా నామన్యోన్య ప్రముషితవిద్వేషాణా మశేషమృగవిశేషాణామపరేషామపి విహారవిశేష విస్ఫూర్తితం విచిత్ర ధాతునిచయ పరిచయసంజాతచిత్రం బహువిధమధురఫల కందమూల వననికర బంధురతయా చైత్రరథప్రహూత్యాపవనధురీణం నిమ్నగాజలని ర్ఝర రజర్ఝరితవర్త్మ సంతాపతయా కల్పకాలస్యాపిలీలయైవ క్షణాణువర్తిపణాహాం విచిత్ర కూటం చిత్రకూటమాటీకే ॥ ౧౫౫॥

గ। తత్రతు ॥ ౧౫౬ ॥ ... ...

వ ॥ అయోధ్యామయోధ్యాం నరామస్సరామ స్సవిస్తృత్యసౌమిత్రినిర్మాణరమ్యే। లసత్పర్ణశాలేద్యరేమేమహాత్మా విచిత్రేసవిత్రేదిరంచిత్రకూటె ॥ ౧౫౭ ॥ ... ...

గ ॥ అథ సుమంత్రస్తుసంతతం సంతప్తహృదయః ప్రతినిమిషమనిమిషచక్షుర్వీక్షమాణః క్షితిపుత్రికాలక్ష్మణాభ్యాం సమం సముత్తీర్య సురాపగాంగహనమపి గాహమానె రఘునందనే నిజలోచనాగోచరె బాష్పావిలవిలోచనోయం మహాత్మా మహాత్మనా గుహేన సహచిన్తాదంతురాంతరంగతయా గంగాతరంగ పరిశోభితే శృంగిబేరపురే వాసరత్రయం నీత్వాపి నిరర్థక మనోరథో నిర్దారశరధింరథమానీయపథిసంకలిత శోకవారిపూరైః పౌరైస్తైః పరివృతస్సాకేతముపేత్య చత్వరేచత్వరే రామం సరామం రామానుజం చాపృచ్ఛతో భగ్నమనోరథాన్విహాయ ద్రుతం నరపతిసదనమవిందత ॥ ౧౫౮ ॥

గ ॥ అథ దశరథస్స్వాగతం సచివమేవ మాపృష్ట ॥ ౧౫౯ ॥

ప ॥ సీతాలక్ష్మణసహితం రామంనీత్వాతదా సుతారణ్యమ్। భవతి భవానాసన్నిత్రిం కథయాకథం సుమంత్రిమేసుంత్రిణ ॥ ౧౬౦ ॥ కిమాహారామస్సుగుణాభిరామః సీతాపికాన్తారచరప్రహూతా। సుమంత్రిసౌమిత్రిరపి ప్రయాతో నిర్ధారితకారుణ్యమనాథమర్థమ్ ॥ ౧౬౧ ॥

గ ॥ ఏవమాకర్ణ్యశోకోదీరితాంగికం సచివపతేః ॥ ౧౬౨ ॥

వ ॥ చింతార్ణవతరంగౌఘసంగతే స్వాంతరంగకే । దుఃఖాద్దుః
ఖాన్వితో మంత్రీ జగాదేదం సగద్గదమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ రాజ్యాభిషేకపరి
వంచితమాత్మజం తే మూర్ధాభిషిక్తమకరోత్సనిషాదరాజః । క్షీరైర్వ
టక్షితిరుహాం చ జటాకిరీటం రాజ్యం వనం సమనయచ్చ నృలోకనాథ ॥
యత్పాదచిహ్నమనిశం హృదయే నిశామ్య వేదా విదుస్తవ సుతం పురుషం
పురాణం । సేయం సముద్రితనయా పథి సంక్రమేణ లాక్షావిభూషిత
పదేవ వనేపి భాతి ॥ ౧౬౪ ॥ భూభారధారణపరోప్యనిశం స శేషో భూ
భారనాశనపరే ధనుషీ భుజాభ్యామ్ । సన్ధార్య పల్లవపరైరనుకల్ప్య తల్పం
సేవాపరో రఘుపతేః పదపల్లవస్య ॥ ౧౬౫ ॥ ... ...

గ ॥ ఇత్థం సుమన్త్రివాక్యమాకర్ణ్య రామం రమారమణం మన్య
మానోపి మాయయైవాస్య మదాత్మజోయమితి మనీషయా విమోహి
తో మహీపతిః ప్రాకృతశోకార్ణవపరిప్లుతో రామమాతరమాలోక్య పు
రాకృతమాత్మీయచరిత్రమిదమువాదీత్ ॥ ౧౬౬ ॥

వ ॥ కాన్తే మయా హి మృగయాస్పృహయా సరయ్వాస్తీరే పురా వి
హరతా స్వరవేధవేత్రా । పాత్రార్ధపూరితపయాః ప్రవయఃపితృభ్యాం
కుంభిభ్రమేణ విశిఖైర్నిహతస్తపస్వీ ॥ ౧౬౭ ॥ ...

గ ॥ తదను హన్త నిరాగసమపి మామేవం మన్దమతిః కోపావధీది
త్యామన్దమాక్రన్దమానమహమాసాద్య రాజన్ననేన కమండలూదకేన ద్రా
గేవ మామకౌ మాతాపితరౌ వృద్ధావన్ధకౌ వితృష్ణౌ విధాయ తాపకదు
ష్కృతినిష్కృతిమావిష్కురు బహిష్కురు చ బ్రహ్మహత్యాశంకామ
ముం వైశ్యాత్మజం శూద్రాప్రసూతమవేహీత్యుదీరయత్యేవ మ్రియ
మాణే తస్మిన్ సత్వరముపగమ్య తౌ హా పుత్ర కిమేవం చిరాయసీతి త
యోర్వచనేనైవ చకితహృదయోపి నాహం భవతోః పుత్రః పుత్రహ
న్తా హన్త దశరథ ఇతి కథయన్ దత్తోదకస్తదనుమత్యా మృతం పుత్రక
మేతావుపనీయ తదైవ పుత్రశోకేన పంచతాముపగతయోః పవమానస

ఖమాసేదుషో స్త్వమపి పుత్రశోకేన వినశ్యేరితి శాపమపహార్యమవాపమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ ... ...

ప॥ ప్రియాముదీర్యేత్యథ వానకామా కైకేయిభూయా ఇతి చాప్రియాంతామ్ । స్మరన్ సరామం నృపతిస్సరామం హా రామ రామేత్యభజద్విరామం ॥ ౧౭౦ ॥ నాథోఽపి సర్వజగతాం జగతీమనాథాం కృత్వా దివం దశరథోఽవ్యరథోఽగతోఽసౌ । భగ్నశ్చిరాభిలషిత స్త్వమనోరథో మే కిం వేతి సంప్రతి తదన్యరథేన నూనమ్ ॥ ౧౭౧ ॥

గ॥ అథ నిశాంతే నిశాన్తమధివసతాం వసుమతీసుతేశప్రవాసన సీతాన్తతాన్తమానసానాం పునరపి వసుమతీశవినాశపరవశనిజాశయానామబలాజనానామజని రాజన్యస్తమితే వ్యస్తోకశోకవారాశిరుపచితప్రలాపోర్మికారాశిః ॥ ౧౭౨ ॥ ... ...

ప॥ అహో రాజరాజ ప్రజానాం నిజానామజస్రం ప్రహర్షేణ రక్షైకదీక్షమ్ । అయం కేకయీ ఘోరరోషార్ద్ర్యశుష్మా ఘృణార్ణోఽధిమేవం భవన్తం శుశోష ॥ ౧౭౩ ॥ అమే కేకయేన్ద్రస్వసన్నిన్యమద్వైస్వనాసాం నికృత్యా న్యకృత్యా నిమిత్తమ్ । కథం వా కరోస్త్వం పరం పావచిత్తే నకశ్చిద్విరోధీవిధిర్నోఽవిధేయః ॥ ౧౭౪ ॥ రాజత్యపి ప్రథితపుత్రచతుష్టయే తే నైవావమాః ప్రతనుతే నయనం జనానామ్ । హాహం న తూలశయనేపి విరాజమానే రాజన్న భూదహహ కంటకశాల్మతల్పమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ రామం రాజన్ రాజరాజం న కృత్వా హిత్వా దారాన్ దుర్దశా దుఃఖితశ్చ । ధృత్వా శోకం శల్యతుల్యం హృదబ్జే గత్వా స్వర్గం లబ్ధవాన్ కిం నుసౌఖ్యమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ పుత్రం వనాన్తరగతం న హి యానుయాతా సాకేతమేతదపహాయ రయాత్ప్రియత్వాత్ । దేహం విహాయ పరలోకగతం పతిం వా హా హన్త హన్తదృష దేవవిధే తదాత్తా ॥ ౧౭౭ ॥ రామేణ రామజనకేన చ విప్రహీణా హా హా హతాసి న మృతాహమివాస్యవోచ్యే । ఏతాదృశోఽనపరిహార్యదశావిశేషో వాచామగోచరపదం నియతం

ప్రయాతి ॥ ౧౭౮ ॥ హారామరామవదతాంవరతాతతాతః స్థానంప
మాపమరుతాస్తవవిప్రవాసాత్ । తత్పాదపద్మయుగళం భవతానియు
క్త్వాప్యాయుష్మతీపరిచరేయమహంకథంవా ॥ ౧౭౯ ॥ ...

గ ॥ ఏవమేవారుణోదయేతరణికులపురోహితస్స్వయం మైత్రావరు
ణిరపి ధరారమణమరణసముదీర్ణరమణీజనశోకార్ణవశోషణా విచ
క్షణో ధన్యజనమూర్ధన్యం రాజన్యతనూజం జనకజారమణచరణని
భృతభక్తిభారం భరతమేవాపరం మైత్రావరుణిమనుసన్ధాయ తిదాన
యనాయ హయసాదినో రయాత్కేకయపురం ప్రేషయిత్వా ప్రోషి
తపాణిం నరమణింపత్నీయస్నేహపూర్ణాం ద్రోణీంప్రకృతమఖిలరా
జతంత్రమాత్మీయకరతలనిర్మాణకర్మీచకార ॥ ౧౮౦ ॥ దూతాస్తేప్యధి
గతపథ్యశనాస్సమారుహ్య హయవరాన్ పురవరం యాం రాత్రిం త
త్ర్యాజుస్తామేవ రాత్రిం దారుణం దుస్స్వప్నమాలోక్య కాల్యముత్థా
య పరిమ్లానముఖకమలమాత్మానమాపాద్య సభాసదామభివదతాం వి
నోదభారతీమనభినందయన్ కైకెయీనందనోయం సఖే కిమేవ మ
థానె దురవస్థాతవేతి సప్రశ్రయంకృతప్రశ్నాయకస్మైచిన్మిత్రాయమి
త్రకులావదాతం మత్తాతం స్వప్నఇత్థమద్రాక్షమిత్యుపావదత్ ॥ ౧౮౧

ప ॥ కృత్వామజ్జనమేవగోమయమయేకూపేవిరూపాననం భుంజా
నంసతిలోదనంప్రతిపదంతైలంపిబన్తంబహు । ధృత్వామేచకమంశు
కంస్థితిజుషం కాష్ఠాయసేప్యాసనే కాల్యాకర్షణకీర్ణమూర్ధజ
మధోనీతందిశందక్షిణామ్ ॥ ౧౮౨ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమభివదన్నేవ మహానుభావః సుదీనభావో భరతో వినయ
నిభరానధిగతసంభ్రమాన్ సాకేతసమాగతాన్ ఆత్మానం ప్రణమ
తో దూతాన్సమీక్ష్యసంక్షుబ్ధమానసోహం సఇవవార్షికస్తత్క్షణంకుశ
లమపృచ్ఛత్ ॥ ౧౮౩ ॥ ... ...

ప ॥ కుశలీకోసలపాలస్తాతఃకింతావరామసౌమిత్రీ బ్రూతద్రుతమి

హదూతాః కౌసల్యాప్రభృతిమాతృజనకుశలమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ కైకే
యీతనుజాతభాషితమిదం పీయూషవర్షోపమం । దూతానాంతు
మనశ్చకోరనికరాన్ హర్షంయదానాయయత్ । ఆర్ద్రం నేత్రయు
గంవిధాయ చతదానందాశ్రువర్షచ్ఛలాత్ వాక్యం తే వినయేన సాధు
చతురాః ప్రోచుశ్చ కాలోచితమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ కుశలమేవ భో భూభృదా
లయే తవశుభాగమం సమ్ప్రతీచ్ఛతామ్ । భరత కైకయీగర్భ కౌస్తు
భ శ్రయతు సత్వరం పత్తనం భవాన్ ॥ ౧౮౬ ॥ నృపపురోహితప్రేషితా
వయమ్ వసనసంచయాన్ స్వర్ణభాసురాన్ । దిశ సమీహితాన్
మాతులాదయే సపది సానుజో గంతుమర్హసి ॥ ౧౮౭ ॥

గ ॥ ఇతి దూతసమీరితముదంతమఖిలమాకర్ణ్య భూకన్యాకాన్తాయ
క ప్రముఖస్వకీయబంధునికరవిలోకనాసక్తతయా మాతుల మాతామ
హాదీనతులవినయేన జవాదనుజేన సహ సమభివంద్య స్యందనమారుహ్య
హవ్యవాహనసహాయమహాసన నిరతసప్తిసమన్వితం సప్తాహాన్యతివా
హ్యపథ్యనిమిత్తసంపాతేన నితాంతతాం తస్వాంతస్వాకేతమాతంకభ
రితో భగతోయాముపేత్య తత్రత్యా చత్వరే సశ్చైవ తామదృష్టపూర్వాం
దృష్ట్వాశ్రుకుంఠితకంఠఉపకంఠగతాన్ దూతానిత్థమన్వయుజ్త ॥ ౧౮౮ ॥

ప ॥ వాద్యం క్వాద్యగతం ప్రసాధనవిధిః పణ్యం విపణ్యాం కి నో నిమా
ణాం శుభకర్మణామపి న్పణామచాలయే పృచ్ఛకాః । పూజ్యా వాజిచ
యాః గజామణిరథాః గోష్ఠే గవాం సంచయో రాజద్రాక్ జగృహే ధ్వజ
స్రముచితం సంరతుణాం రక్షిణామ్ ॥ ౧౮౯ ॥ శత్రుఘ్నశత్రుఘ్నతి
మేవమాసీ జ్జానందయత్యేవ న రాజధానీ ॥ కిమద్య దుస్స్వప్నవిషద్రిరే
ష విషాదరూపం సుమహత్ఫలం నః ॥ ౧౯౦ ॥ ...

గ ॥ ఏవం శోకముకుళితహృదయపంకజో రాజకుమారో రాజాల
యం జవాదుపేత్య పితృభవనం పితృపనమనుసంధాయ ధావన్నిజజననీ
మఖిలలోకశోకజననీం ప్రణిపత్య తాతపాద పాదపద్మద్వయం నంద

శేషయ మమేతి ససంభ్రమమపృచ్ఛత్ ॥ ౧౯౧ ॥ సాపీదమువాదీత్ ॥

ప ॥ వత్స తేవత్సలస్తాత పాదగ్రహ్యపరంపదమ్ । యదిచ్ఛంత్యే
వయజ్వానో జ్వలంతస్తేజసాభృశమ్ ॥ ౧౯౩ ॥ ...

గ ॥ ఏతత్పితృచరణమరణవాణీమాకర్ణ్య శోకార్ణవ పరిప్లుతో
భరతోయముపేత్య మూర్ఛాంకృచ్ఛ్రాదుత్థాయ శాతమేవంవ్యలాపీత్ ॥

ప ॥ ఏవంవిధాయతనుజానపి దీనదీనాన్ లోకాంతరంసపదితాత
కథంగతోసి । సీతాసతీంసమభిషిక్తమతీవమోదాత్ కాలత్రయేప్యను
చరంతమిమంసదృష్ట్వా ॥ ౧౯౪ ॥ యేనైవభర్త్రాకృతసంస్కృతిస్త్వం
సంతిష్ఠవిప్రైః ఘనధాన్యరత్నైః । సఏవపుత్రఃఖలుతేద్యరామో
రామాశ్రయస్తైవసలక్ష్మణశ్చ ॥ ౧౯౫ ॥ కిమాహతాతోనరలోకనాథో
లోకాంతరంగంతుమనామహాత్మా । రోగేణకేనాముమగాదగాధాం
వ్యథాంచమహ్యాం కథయాద్యమాతః ॥ ౧౯౬ ॥ ...

గ ॥ తదనుసేయంహృదయతోదకారిణీం వాణీమభాణీత్ ॥ ౧౯౭

ప ॥ నహినహిరోగమగాత్తే తాతఃకింత్వేషచింతయాపరయా ॥
స్మృత్వాపులకయుదారంరామం విరతాసగామరామేతి ॥ ౧౯౮ ॥కృ
త్రిమస్పృచ్ఛ్రితరాంవాచం శ్రుత్వాశోకాదువాచతామ్ । ఆర్యస్య
మమరామస్య గుణౌరామస్యకింవద ॥ ౨౦౦ ॥ ...

గ ॥ సాపిప్రత్యువాచనిజాత్మజమ్ ॥ ॥౨౦౧ ॥ ...

ప ॥ అభిషేకోద్యతకలశాన్ సరయూమనాదృత్య ధార్మికోరా
జా । నీత్వావనాంతమేనం రామంవిరగామరామరామేతి ॥ ౨౦౨ ॥

గ ॥ తదనుక్షయభారభరితోభరతోవ్యాజహార ॥ ౨౦౩ ॥

ప ॥ గురుద్రోహకారీపరస్వాపహారీ బభూవేహకింవాన్యరామా
పహారీ । గుణౌరామరామోగుణజ్ఞేన పిత్రాప్రణీతోవనాంతంకుతోవా
గురుమే ॥ ౨౦౪ ॥ ... ...

గ ॥ తావదేవమూఢతమేయం పండితమానీపరిమార్జితలజ్జాని

జాత్మజభావమవిదితవతీవ్యాజహార ॥ ౨౦౫ ॥

వ ॥ వ్యాప్నేపి రామస్య జితేంద్రియస్య స్పృహాపరస్త్వేన పరాంగనాయాం । పరంతు మత్ప్రార్థనయా నరాజ్ఞా సీతోవనాంతం తవ తోషణాయ ॥ ౨౦౬ ॥

గ ॥ హాహాహతోస్మీతి శ్రుతియుగళమాచ్ఛాద్య మోహాముపేతమాత్మజముత్థాప్య భూయోవ్యపిప్రియమేవముత్థాపయామాస ॥ ౨౦౭ ॥

వ ॥ శంబరసమరసమార్జిత వరయుగళైనైవ నిగళితో నృపతిః ॥ అవనేరవనమదాత్తే సీతాపతయే మనాగప్యటనమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ సరామేణ రామేణ సౌమిత్రిణా చ ప్రహీణాహ హీయం వృణీతే పతిం త్వాం । గృహాణ ప్రమోదాదిమాం తే విలంబః కుతో వా శుభస్యాస్య కాలోచితస్య ॥ ౨౦౯ ॥

గ ॥ ఇత్థం శ్రవణదారుణాం వాణీమాకర్ణ్య సమ్మీలితమన్యుర్గాతరమేవ మభాషీత్ ॥ ౨౧౦ ॥

వ ॥ భర్తుశ్చ మృత్యుర్జననీజననీతి హా వా లోకేష్వకీర్తిర్జననీజననీ కథం మే । సవర్జ శ్రవణాన విధౌ కులపాంసినీ నాం నామైవ తే ప్రథమతో విబుధా వదేయుః ॥ ౨౧౧ ॥ రామే చ వల్కలయుతే విపినం ప్రణీతే దుఃఖేన తేన నృపతౌ దయితే మృతేపి । రాకాశశాఙ్కమివ నిర్మలమాననం తే శోకార్ణవం మమ విజృంభయతి ప్రకామమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ రామేణ హీననగరీ నిరయో మమేయం నాహం వసామి కుహవే తవ సన్నిధానే । ఆనీయ రామమధునైవ గుణాభిరామం తత్పాదపద్మయుగళే భ్రమరోభవేయమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ కోపాగారగుహావిహారనిరతా క్రూరేక్షణా దారుణా వ్యాఘ్రీ ఘోరతరేవ రద్వయనిభే దంష్ట్రే దధానావతీమ్ । దుర్వాక్యైర్నఖరైర్విదార్య పురుషవ్యాఘ్రం సుశీఘ్రం ఘృణాహీనా ఖాదదిమాం ముధైవ నృజతా లబ్ధం త్వయా కిం విధే ॥ ౨౧౪ ॥ మా తేస్థితం హృదయదారమివాపహాయ సౌమిత్రిమాత్రిమకరోత్తవకిం

కరత్వే । కైకేయ్యపత్యమితి కిన్ను నిరాస్య ఏష సీతాపతే కథయ తే కరుణామ్బురాశే ॥ ౨౧౫ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం బహువిధం విలప్య మాతరమనాదృత్య భ్రాతరమభాణీత్ ॥

వ ॥ అనుజ వనజనేత్రం హన్త నీత్వా వనాన్తం తుదతి కుటిలవాచా పన్నగీ పక్ష్మవక్త్రా । నవదియదిభవేయం భార్గవో రాఘవో మే నహి న హి న హతె తత్త్వాం ప్రతం సాధు కిం వా ॥ ౨౧౬ ॥ అమేయం మరుకాన్తారం దారుణం దారుణామిమామ్ । ప్రేషితా యది సామిత్రే తదానీమేవ నివృత్తిః ॥ ౨౧౭ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమాక్రన్దనశ్రవణేన కైకయనందినీ సన్దనన్నమాగత ఇతి కౌసల్యయా ప్రేషితా సుమిత్రా ససంభ్రమముత్థాయ తమానీయ రామమాతరముదర్శయత్ ॥ ౨౧౯ ॥ తదను స్వయం శోకాకులాం కౌసల్యామేవమభ్యవాదయత్ ॥ ౨౨౦ ॥ ... ...

వ ॥ దుర్ధీచ్ఛయా జగతి రామమధుహా మహోర్ధో హంత్రీ వయా కుమతిరద్య సుఖేచ్ఛయైవ । హత్వా పతిం నమనయత్సుతమప్యరణ్యం పశ్య హ్యతాం జననితత్తనయప్రణామః ॥ ౨౨౧ ॥ కృతప్రణామం నయవాంబుపూర్ణం బభాణ వాణీం భరతం స్వతీక్ష్ణామ్ । తులోపరిస్థారక్షతిర్వ్యథేయం శోకాభిభూతా రఘునాథమాతా ॥ ౨౨౨ ॥ భరత కైకయీనన్దనాథునావసుమతీ ప్రతీత్వాం ప్రతితిష్ఠతే । కరసరోరుహపోక్ష్మసమాలికా గతిపుష్పవాసనా భావయత్విమామ్ ॥ ౨౨౩ ॥ కౌసల్యయాపి రచితేన వచస్శరేణ నన్తాడితో భువి పపాత రయాన్మహాత్మా । మూర్ఛాం విహాయ సుచిరాద్వచనం సమూచే నాహం తథా జనని మాం మనుషేయథాత్వమ్ ॥ రామస్య రాజ్యమహితోపి మమేతి మాతః కో వా కదాపి మనుతే మనసాపి మూర్ఖః । శ్రీమత్తదంఘ్రిమృదుపల్లవతల్లజస్య దాసానుదాసమితి మామవధేహి నిత్యమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ యస్యార్యానుమతే సారామో వనమపపాపి నస్తస్య । సీతానాథసవిత్రి శ్రేయో నాస్త్యేవ కిం తు నరకాశ్చ ॥

వాక్యామృతేన భరతస్య మహాత్మనో౽స్య శోకానలో విలయమాప సగామమాతుః । ఉత్సఙ్గమఙ్గలవగాననమాశు నీత్వా నేత్రామృతైస్తమభిషిచ్య జగాద దేవీ ॥ ౨౮ ॥ నీతిమన్నిరయో౽రాతేరపి తే నైవజాయతే । శ్రీరామానుజ ఏవ త్వం పితరం పుత్ర తారయ ॥ ౨౯ ॥ ...

గ ॥ తదాత్వ ఏవ వసిష్ఠమహర్షిస్తత్రాగతో౽భరతేనాభివన్దితో౽భూత్

ప ॥ వార్ధక్యవృద్ధిసువిలిప్తసకలాఙ్గపూర్ణాసాన్ద్రకేశనావేతస్య ష్టమపి సితంచ బహుధా విస్తీర్య విలపితం సరసమ్ । వక్త్రేన్దుం ప్రవిలోక్య ఖారతమిమం తాన్తం నితాన్తం కృశాఙ్గస్త్రైత్రావరుణిర్బభూవ యమభూచ్ఛోకాంబుధేర్వర్ధితః ॥ ౩౦ ॥ పునాసమైత్రావరుణిర్మహాత్మాపిశ్వావయోధింపరియయాపరిసిద్ధిమ్ । అయంతు శోకార్ణవమాత్మపూర్ణం పరిష్కార్య నేత్రాంబు మిషాదశేషమ్ ॥ ౩౧ ॥ ...

గ ॥ భూయో౽పి శోకభారభరితో భరతో భగవతా వసిష్ఠేన ప్రతిష్ఠాపితధైర్యః పితృచరణసంస్కారణసముత్కః స్నేహపూర్ణద్రోణీనిషణ్ణం పాలిశితపాణిం ధరణీరమణం చరణయోః ప్రణమ్య కిమేవమనామయ మాగతో౽స్మి భరతో హా తాత తాతేతి ముహుర్ముహుర్విలప్య జనకం కనకశిబికామారోప్య పౌరైః పరివృతో వివిధవాద్యనినదైః పితృవనముపనీయ చందనోపచితాం చితాం చ నీత్వా నీతిమత్పురోగపురోహితవసిష్ఠాదిష్టేతి మన్త్రతన్త్రవిధినైవ ధనంజయేన సంయోజ్య విజితేన్ద్రియసముదయో౽పి గతముదయం సరయుం సరయూమాగత్య శత్రుఘ్నసహితః కరకలితనివాపసలిలక్రియో౽పి నయనయోరప్యనుకలసలిలక్రియామాకలయ్య పశ్చాత్ పశ్చిమదశాముపేయుషే శాస్త్రవిహితశ్రాద్ధకర్మణి మణిమయభూషణాద్యనేకదక్షిణాభిరభిప్స్యర్ణ భూసురాన్రఘుకులలలామపదకమల ప్రకలితనిజహృదయో౽పి పునర్మోహమాప మహానుభావః ॥ ౩౨ ॥ ... ...

ప ॥ కేకయరాజతనూజా జాతస్సంజాతదుఃఖజాతో౽యమ్ । జన

నిజనజాతేనమోహాద్విముఖోప్యవాఙ్ముఖోజాతః ॥ ౨౩౩ ॥

గ ॥ అథ మంత్రిణోపి తమేవమవాదిషుః ॥ ౨౩౪ ॥

వ ॥ రాజన్యసూనో నిజరాజలక్ష్మీస్త్వదున్ముఖీత్వంతుపరాఙ్ముఖోసి । కిరీటరాజే తవసమ్ముఖేపి ధర్మజ్ఞకింవైన్యగవాఙ్ముఖత్వమ్ ॥ ౨౩౫ ॥ ఇత్యాణభరతోధీరో వాణీమాకర్ణ్య మంత్రిణాం । సమాశ్రితగుణారామరామపాదసురద్రుమః ॥ ౨౩౬ ॥ వృథాహృదయశోధనంకురుతవత్మనానాంశోధనంసమానయితుముత్తమంమనుకులేషుమంత్ర్యుత్తమాః। యదంఘ్రికమలాద్భృతే మమమనోమిలిందోధునా నయాతిసుతరాంసుఖంవిరమతవ్యథోత్పాదనాత్ ॥ ౨౩౭ ॥ గ ॥ తదను ॥ ౨౩౮॥

వ ॥ లజ్జాకుబ్జాననాంకుబ్జాం మూర్ధజేషుకరంక్రుధా । కర్షన్తం తమపికర్షన్తం సానుజంసమవారయత్ ॥ ౨౩౯ ॥ ...

గ ॥ అథ దాశరథివాత్సల్యాత్కౌసల్యాదినిజజననీజననిచయైః సచివైః పురోహితప్రభృతిభిః పౌరనికరైః మంగళకరసంగీతసజ్జితవారాంగనాసంఘైః సన్నాహభేరీవరారావముఖరితదిగన్తరైర్నిఖిలసైన్యసమూహైస్సమం సాకేతముత్సృజ్యాతిజవేననిజానుజేనసహ సుమన్త్రిసన్దర్శితస్య దాశాధీశస్య గుహస్య సన్దర్శనసంజాతసమ్మదోపిరఘునందనజటాకరణదారుణాటవీ పర్యటనశ్రవణాదుదితదురన్తసంతాపసంతాడితస్వాంతో నరపతినందనోయం కాంతంసంతప్య విమలసలిలేన సురసరితస్సంతీర్య చ కాంసంతతం తపస్సంతతిసఞ్జనితనిజకరనమాజం సభాజనసభాజనైకభాజనం భరద్వాజమభివాదయితుమారాదభివిన్యస్తసైన్యభారో నిర్మత్సరమృగకులపరిఖేలనసఙ్కులం మనుకులైకలాలమునికులాకలితతపోనుకూలవర్ణశాలం సుమనసామపిప్రముషితమనస్శ్రమం తమాశ్రమంసమావిశ్య శతుఘ్నగుహగురుసుమన్త్రైః నిజాగ్రజకుశలేనసహ తదీయమపికుశలం కుశేశయసదృశపాదయోరభివన్దనానన్తరమన్వయుఙ్క్త ॥ ౨౪౦ ॥ అథరాజతనూజం వ్యాజహార

భరద్వాజః ॥ ౨౮౧ ॥ ... ...

ప ॥ యన్నామస్మరణాదశేషజగతాంరజాగత్యర్జనస్త్రింశుభంయస్మై కంఠమిహార్పయంత్సకృదహంకందానవిద్ధంశ్రియామ్। ఆర్తత్రాణపరాయణంచచరణం యస్యైవధన్యోభవాన్ ధృత్వామూర్ధ్నిముదాభవేత్సకుశలీరామస్సరామానుజః ॥ ౨౮౨ ॥ నివాసినస్తస్యతుచిత్రకూటే సందర్శనేనం ప్రతినైవశక్యః। భ్రాతృప్రసాదగ్రహణచ్ఛలేనప్రచ్ఛన్నసైన్యత్వమిదంసశఙ్కమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం మునివచననారాచవిరచితవిదారణశ్రవణో ధరణీజారమణచరణనళినభక్తిభారనిభృతో భరతఏవం వ్యజిజ్ఞపత్ ॥ ౨౮౪ ॥

ప ॥ దివ్యాశ్రమస్యభవతఃఖలుపారిశుద్ధ్యం దృష్ట్వా నివిష్టమిహదూరతఏవసైన్యమ్। విజ్ఞాతఏవభవతామమభావఏషచిత్రంతథాపి భగవన్ మనుషెన్యధామామ్ ॥ ౨౮౫ ॥ భారతీంభారతీంశ్రుత్వా గంభీరఘననిస్వనామ్। భరద్వాజేనయచ్చిత్రంమయూరాయితమఞ్జసా ॥

గ ॥ తదను తపోరాశివశీకృతాశేషసురవరసమాజో భరద్వాజో భరతబలమఖిలమానాయ్య యథాభీష్టమతిథిసత్కారమకార్షీత్ ॥

ప ॥ అస్వాపైర్బహువస్తుభిర్నిరుపమైస్స్వర్గేష్వదృష్టైస్సఖైర్యావద్భారతసైన్యమేతదఖిలంతృప్తంమునీంద్రాజ్ఞయా। దైవైస్తావదుదీరితం హతవిధేర్భూమానరాద్భారతాదప్యాంస్తాకసుఖాంస్త్వయా విదథతాకిన్నామలబ్ధంఫలమ్ ॥ ౨౮౭ ॥ కిమస్తిసాకేతపురేవరేవాన్యగేహేపివారాఘవసన్నిధౌవా। దూతీకృతాశేషసురవ్రజానామత్యంతసన్తోషజుషాంఇతౌనః ॥ ౨౮౮ ॥ రజన్యజనిసైన్యానామేవంసల్లాపశాలినాం। గతాయామాహికోకానాంశోకానామివసంతతిః ॥ ౨౮౯ ॥

గ ॥ అథ ప్రత్యుషసి ప్రయాగేప్రాగేవ ప్రవర్తితప్రత్యూషకృత్యభారో భరతో భరద్వాజమభివాద్యసానుజో నిజాగ్రజపదపయోజవీక్షణకృతక్షణస్తత్క్షణమేవ మునిచరణనమస్కరణకృతాంతః కరణా

నాం నిజజననీజనానాం విశేషావగమనమనీషాయమునీశాయ శ్రీరామ చిన్తామణికలశార్ణవ సదృశోదరవిభాసురా కోసలనందినీయం తదభిషేకనిషేధాదశేషజనబాష్పైస్సమమకీర్తిజననీ జననీమమాపి కేకయనందినీయం తదీయారణ్యసంచరణారుణచరణార్ణోజనిషేవణ సంప్రేషితాత్మపుత్రా సుమిత్రేయమితి ప్రత్యేకం నివేదయన్నయ మనసీతో మునా మునీంద్రేణ సేనాసమేతశ్చిత్రకూటవర్త్మనా ప్రవర్తయాతి స్మ సంచారమ్ ॥ ౨౫౧ ॥

ప ॥ శ్రీరామో పి సహానుజో దయితయా వన్యైర్విభోగైర్ముదా విస్మృత్యాఖిలసంపదః క్షితిభృతాం రేమే తిరమ్యాశ్రమే। తత్రాభూచ్ఛ్రుతిగోచరో రఘుపతే స్సైనాదినాదో మహాన్ సంయుక్తో హయహేషితైః కళకలై స్తైర్బృంహితైర్హస్తినామ్ ॥ ౨౫౨ ॥ ముఖలక్షణమాలక్ష్య లక్ష్మణః క్షితిజాపతేః। అద్రాక్షీద్వృక్షమారుహ్య సైన్యమర్ణోధిసన్నిభమ్ ॥ ౨౫౩ ॥ కస్యేయం మహతీ సేనా కోవిదారసకేతనా। నూనమాయాతి తాతో వా రాజ్యార్థీ భరతోపి వా ॥ ౨౫౪ ॥ ఆయాతి పాదేనమహారథోపి ముక్త్వాతపత్రో నతు ఖాతపాదః। యుద్ధాయ కేతౌ కృతకోవిదార స్తత్కోవిదం మాం భరతోభియాతు ॥ ౨౫౫ ॥ ఇతిరయన్నేవ రయాత్సమన్యుః క్రోధం సమాకృష్య తతాన పూర్ణమ్। రామాన్తరం తద్భరతాంతరం చ రోదోంతరం రుట్సుఖభీతిభాజైః ॥ ౨౫౬ ॥

గ ॥ అథ మైథిలీవల్లభలపనహల్లకతల్లజమవలోక్య తత్కరుణైకభాజనం భరతం మన్యమానే కిమేవమనుచిత మాత్మనా విరచితమిత్యనుజానాతి సలజ్జ ఇవ రామానుజే రామపార్శ్వముపాశ్రయతి - స రామానుజోపి స రామానుజానుజో నిజసేనాజనజాతం దూరతః స్థాపయిత్వా త్వసుఖావహేన గుహేన సుమంత్రేణ మైత్రావరుణినాపి సనాథో నాథమన్విష్య లక్ష్మణోష్వాసఘోషప్రముషితరామాశ్రమావేదన వేదనో మందాకినీతటనికటపి విలోలవల్కలకమైరవరత్రసౌమిత్రిసంపాదితకం

దమూలఫలైః విపశ్చిదపశ్చిమమునినిచయవిరచితచిరంతనవచన పచా
నిచయపరిచయ పవిత్రతమ హోమధూమ సమాగమైః - గీర్వాణగణ
గణనీయసౌరభ్యసుమనికర సమాకీర్ణవనాంకణైః రఖితసపరబ్రహ్మని
శ్చయీకరణపురాణవాణీసందేహనిరాకరణధురీణ మంగళదేవతాచ
రణ విన్యాసైశ్చాపి వినిశ్చితశ్రీరామాశ్రమో మారుతపవనసుతస్య త
దాశ్రమమావివేశ ॥ ౨౫౬ ॥

ప ॥ వామేభూమిసుతాసమేతమనిశంచాసేవితం దక్షిణే సేవాద
క్షిణలక్ష్మణేనముదితం దర్భాసనేభాసురమ్ । మేఘశ్యామరుచి ప్రస
న్నవదనం భాస్వజ్జటావల్కలం పాదాబ్జప్రణనామసాధుభరతా ప్యా
ర్యేతిరామంరయాత్ ॥ ౨౫౭ ॥ ... ...

గ ॥ తదనుజటాభారైశ్చీరాంబరైస్సంయుతం సానుజంభరతంరఘు
డిత్యుత్థాప్యస్వాంకమారోప్యసుదృఢం పరిష్వజ్యసహర్షోదితబాష్పాసా
రోరామోవ్యాజహార ॥ ౨౫౮ ॥

ప ॥ పూర్వంతాతపితామహప్రభృతయోవృత్త్యాయయాఽయుర్య
శో రాజ్యంరంజయసిత్వమప్యతితరాం కింధర్మవృత్త్యాతయా । కచ్చి
త్తాతసుఖంచతాతపదయోరంబాకదంబస్యనః కాంతంతేవదనేందుమం
డలమిదంతాంతంకథంసాంప్రతమ్ ॥ ౨౬౦ ॥ వత్సాస్త్వజ్జనకాంఘ్రిపం
కజయుగం నీరాజితంరంజితం పౌరాణాంచమనోంబుజం సకలయత్
కాంత్యాకిరీటస్యతే । ఇత్థంతాపసయోగ్యవల్కలజటాభారంవహన్సా
మ్ప్రతం శోకంవోజనయస్మహోక్షితిపతేః కాంతారయాత్రాకుతః॥౬౧
రామాభిరామకరుణాపరిపూర్ణవాణీమాకర్ణ్యకేకయనరేంద్రసు
తాసుతోసౌ । ఆర్ద్రంవిధాయహృదయాంబుజమగ్రజస్య చీరాంబ
రంచనయనాంబుభరైర్బభాణ ॥ ౨౬౨ ॥ యదాత్వంరఘుశ్రేష్ఠబా
ల్యేపిజాతో జటాచీరధారీవనాంతప్రచారీ । తదైవప్రసిద్ధిం ప్రయా
తోహిధర్మో మదీయోగరీయాన్గుణోమేజనన్యాః ॥ ౨౬౩ ॥ భృశంరా

మేరా మేతిఘుష్యత్కృపార్తాదివ ముగ్ధప్రియాతో వదంబాష్పప్రసాదాత్।
నత్పృష్టప్సలాతో మయావత్తతీర్ణాన్వసీతస్పసౌమిత్రిరాగచ్ఛగంగాం ॥

గ ॥ అథ దశరథమరణవాణీమావచ్ఛ్రీక్షణమాగాత్తావద్దాశరథి
ర్మైథిలీలక్ష్మణాభ్యామచలాయమానం చిరమనుభూయ మూర్ఛాం క్షణాచ్ఛ్వాపదతి
కృచ్ఛ్రాదనుజరచితైశ్శైత్యోపచారై రధిగతచేతనోఽపి నిజజననీజననయ
నవారిపూరద్విగుణిత బాష్పభారో భూయోఽపి మోహభారనియంత్రి
తో మంత్రిసత్తమ సుమంత్రాదిభిః హితవచనైశ్చ మైరుదీర్ణచేతనస్తాత
మేవం శుశోచ ॥ ౭౫ ॥ ... ...

వ ॥ సుందరప్రియాదినిధనాత్సవనావనాయ సౌమిత్రియుక్తమను
యాచతి మాం మునీంద్రే । నాహం సహే విరహమిత్యతిదుఃఖతో భూశే
వం మయా విరహితః క్వగతోఽసి తాత ॥ ౭౬ ॥ హా మైవ శోకేన దివం
ప్రయాతో నసంస్కృతశ్చాసి మయా మహాత్మన్ । నాస్మిన్నవపుత్రో
స్మినకర్ణధారోహం ధిగ్జీవితం న్మమమెన్నృశంచ ॥ ౭౭ ॥ ఉత్తిష్ఠపీతే
త్రిదివంగతస్తే కృపైకతానస్స్వజనస్య చైవ । ఆయాతి సోఽయం న పునః పు
రేవ కో వా వయోఽరణ్యకృపాంకరోతి ॥ ౭౮ ॥ అవనం క్వ ముభవితాన
స్వామితే నైవ తాతవత్రాతే । యఃప్రాప్తం పితురం తైభరతాత్పుత్రోస్తి
భాగ్యవాన్ కోవా ॥ ౭౯ ॥ నీత్వా పితృవసమశ్లై జనకం సంవేశ్య
కనకశిబికాయాం । కనకైరకరోద్ధనిరాకా దీనాః కాడయా యైవ థన్యపవా
సా ॥ ౮౦ ॥ ఇతస్తాత సాకేతమాపావాసనహీనా పరిపోతుం ప్రణీయా
వ్యరణ్యేషు వాసమ్ । యథానాథహీనేవ పాథోజనేత్రా తథా రాజతేనశి
ధితూ రాజధానీ ॥ ౮౧ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం దింతాగంతురహ్యా వయారవిందం రఘునందనముపేత్య
భ్రాతృనందనోఽయ మాశ్వాస్య విశ్వేశ్వరస్యాపి వ్యసనమీదృశం నదృష్ట
పూర్వమితి- తజ్జననీజననయన సలిలమపి సంమృజ్య మృదువచన నిచ
యైః చిరాత్ప్రచిరసురసరితమానీయ నయవిశారద ఋషిజన సమాజైర

నుగమ్యమాన మవనితనుజాసహచరం సానుజంసాకేతనాథాయ దశర
థాయ పాథోంజలిమాకలయితు మాజ్ఞాపయామాస॥ ౨౬౨ ॥ ప్రతి
పదంవదన్ నామమేభవాన్ త్రిదివమాప్తవాన్ తాపితశ్చమా। జలమి
దంప్రభో దాహశాంతయే మమవిలంబనంక్షంతుమర్హతి ॥౨౬౩॥ భవ
తు తేఽశనంచాంగుదీయకం యదశనంహి మేతత్సమర్పితం। కరుణయా
ఘనా కామితంయథా విశదమానసస్స్వీకురుస్వయమ్ ॥ ౨౬౪ ॥

గ ॥ తాతమిత్థం సంతర్ప్య దాశరథిర్వినిహతమనోరథో మైథిలీల
క్ష్మణాదిభిరాగత్య నిజాశ్రమం పూర్వవృత్తమనుస్మరన్ ముహుర్ముహు
శ్శోకావిష్టచేతనో వసిష్ఠజాబాలిపురతో భరతేన మహాత్మనా సంగృ
హీత స్వపాదపాథోరుహస్సప్రశ్రయమిత్థమభిశంసితో భవత్॥ ౨౬౫॥

ప ॥ రాజన్యస్తమితేపి నాస్తితమసాంబాధాయతస్తావకీ కీర్తిశ్శా
శరదచంద్రికావిజయతే త్రైలోక్యసౌఖ్యప్రదా। స్వామిన్ కింతువిభాతి
సాస్యవిపి నైషా రాశ్చకో రాభృశంసంతప్తాస్త్రృషితాస్స్వవశాయ కృ
పాపియూషమేతేష్వపి ॥ ౨౬౬ ॥ గ ॥ తథాహి ॥ ౨౬౭ ॥

ప ॥ రాజన్వతీయంభవతైవభూమి ర్భవత్యదానీమపి రామచంద్ర।
స్వామిన్ శరచ్చంద్రమసైవరాత్రిః పారాబ్ధిహర్షోర్మిరపిప్రవృద్ధః ॥
రామచన్ద్రవినాచంద్రం కుముదంకిము తారకాః। ఉల్లాసయంతితన్మూ
లం భవాన్నేత్రీరఘూత్తమ ॥ ౨౬౮ ॥ ...

గ ॥ ఇతి కైకయనరేన్ద్రనన్దనీనన్దన వదనారవిన్ద విస్సృమరవచోమ
రన్దం రఘునన్దనశ్శ్రవణాభ్యాం నిపీయనిజనయనారవిన్దస్యందమానాన
న్దరసబిందుసందోహస్సంగృహ్య బాహుభ్యాంభ్రాతృవరం భరతమంక
ముపనీయపరిష్వజ్యాన వ్యాజహారవచనమతిసుచిరమ్ ॥ ౨౬౯॥

ప ॥ తాతనిదేశోవశ్యంతరసాశిరసైవసంధార్యః । మకుటజటా
వ్యాజేన త్వయామయాపిహభరతగుణభరిత ॥ ౨౭౦ ॥ సత్యప్రతిజ్ఞ
మిహ తేపితరంవిధాతుం చిత్తంయదిత్వమచిరాత్పుర మేవయాహి। కా

న్తారమేవదయితౌసహితౌనుయాయాం సౌమిత్రియుక్తమపినౌకురుతాం సహాయమ్ ॥ ౨౮౧ ॥ విభాగమేవం ప్రభురాగచయ్య మమాపితే తాతగతౌహి తాతః । విధాతుమేనం కథమన్యథావాం భవావభూవామమనువంశజాతౌ ॥ ౨౮౨ ॥ ... ...

గ ॥ తదనుభరతో మహానుభావో రామచంద్రవచనసుధాసంకుచితముఖపంకజోపి ప్రపన్నజనహృదయ చకోరానందకం తమగ్రజం వ్యాజహారసగద్గదమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ ... ...

ప ॥ త్వామేవనాథకథయంతిమనీషిణోమీస్వామిన్ శరణ్యశరణం శరణాగతానామ్ । తాతేపియాతిభవత్యేవసనాథమేనం కస్మాదనాథమధునాతనుషే భవత్స్వమ్ ॥ ౨౮౪ ॥ స్వాభావికస్యకరుణావరుణాలయస్య రామస్యదీనవచనాద్భరతస్యభూయః । తూష్ణీం నిరర్గళమతీవవిజృంభితస్య వేలాబభూవమహతీపితురేవవాణీ ॥ ౨౮౫ ॥ అంతస్థదివ్యమకరందమివారవిన్దకోశం నిశామ్యమనునాథమనోమనోజ్ఞమ్ । లోలత్వచర్యమనుజం చపదాంబుజేస్య జాబాలిరాహబహుధారఘునాథమిత్థమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ నష్టాత్మనో దశరథస్యభవేత్కిమిష్టం నష్టస్యకాననమహో మకుటం కథంతే । తస్మాదదృష్టమిహపృష్ఠతఏవకృత్వా హృష్టం విధేహిభరతం భరరత్నగర్భామ్ ॥ ౨౮౭ ॥ కస్మైచిదత్రబహుదత్తమహోయదన్నం విప్రోషితస్యకిముపథ్యశనం పరస్య । సంత్యజ్యదృష్టమధునాభజసేహ్యదృష్టం కః కస్యబన్ధురిహ దేహసుఖం సుఖంనః ॥ ౨౮౮ ॥

గ ॥ ఇత్యుదీరితగిరమపేతధర్మాణం ధర్మవిదాంవరో రఘువరో విగ్రహవానథ ధర్మయమాకర్ణ్య కరుణవిలోచనో జాబాలిం వ్యాజహార ॥

ప ॥ భవతాసముదితవచనం తత్రభవద్భిః కథంభావ్యమ్ । నాస్తికవాదివివాదో నాస్తికతామేవ నయతి వక్తారమ్ ॥ ౨౯౦ ॥ జానన్తి రాజమూలాః ప్రజాశ్చ రాజ్యంచధర్మమూలమితి । బాలా అపిజాబాలే జగతిత్వమిదం కథం నజానాసి ॥ ౨౯౧ ॥ రాజాయథాకథయకింన

తథాపి జాబాలిశ్చ స్వామిన్ యదిహ తవ వక్త్రే నివర్తనం మే । ఆస్తిక్య
మేవ భజతే హి జగత్సమస్తం రాజా త్వమేవ భువి వస్త్రి వరేణ ధన్యః ॥
కరకమలేన కృశానుం స్పృశతో లీలావశస్య బాలస్య । గతిమభజజ్జా
బాలి ర్నాస్తికవాదాను దీర్యధర్మవిదమ్ ॥ ౭౩ ॥ ప్రియంవచో ప్య
ప్రియవన్నటి త్వా ప్రియంవదః ప్రాహ మునిర్మహాస్య । త్వయ్యేవ
ధర్మోన్ననునాస్తికోహం భవామి నూనం యో భరతార్థమేవ ॥ ౭౪ ॥
సంవాదమేన మనయో రఘుయోగిరాజ్ఞోః బ్రహ్మాత్మజస్సతు నిశమ్య సమా
హ రామమ్ । కోపాదలం తవ రఘూత్తమ ధర్మమూర్తే జాబాలిమే
నమవధారయ ధర్మమూలమ్ ॥ ౭౫ ॥ జానాత్యహో దశరథాత్మజ
మేవ జానన్ నాత్మానమద్య హి భవాన్ భువనైకభావ్యమ్ । కోవాపితా
కథయతే జగతాం విధాతుః కస్యాపి నాత నుభవో భువనాత్మజస్త్వమ్ ॥

గ ॥ అన్యచ్చ ॥ ౭౬ ॥ ప ॥ మాతా పితా గురురపీ గురవస్త్రయ
స్తే తాతస్య చాపి గురుతామయునస్తే హి । ఆజ్ఞాం విధేహి నవృథా ము
మచాపి మాతు ర్యాచ్ఞాం చ రామ భరతస్య భవత్ప్రియస్య ॥ ౭౭ ॥

గ ॥ ఇతి గురువచనమాకర్ణ్య రామో వ్యజిజ్ఞపత్ ॥ ౭౮ ॥

వ ॥ స్వామిన్ గురోర్గురుతరం ఖలు వచస్త్వదీయం గుర్వాజ్ఞయైవ వనవా
స నియన్త్రితం మామ్ । ఊనప్రతిజ్ఞమధునా పమమధ్యహాం బా కిం
వా వదేత్కథయ ధర్మవిదాం వరస్త్వమ్ ॥ ౭౯ ॥ ...

గ ॥ ఏవం సాదరో ద్బ్రహ్మాత్మజే నాజ్ఞాప్తేపి ప్రపన్నపరిత్రాణ ధర్మ
సంపన్నేపి చ పితృవచననియన్త్రితస్వాన్తతయా నను ప్రపన్నే రఘువరే
ద్యో శరభవనం గతవత్సు సుమన్త్రప్రముఖం లోకైదమాదిదేశ ॥ ౮౦ ॥

వ ॥ ఉపవేశ్యాప్యపి రామః కుశగిరి కుశేషు తత్ర రాద్యామే మన్త్రిణ
యావన్త ఏవ ధ్యేనం గన్తుమయోధ్యాం నయామి తనయం యాసౌ ॥ ౮౧ ॥
భరతవచనమేతత్సారథిః సన్నిశమ్య రఘువరముఖపద్మం పశ్యతి వ్యగ్రచి
త్తే । స్వయమిహ సరయం నిపాత్రస్తరద్ధర్భరాశిం । మమ శరణమితీదం

పానప్రస్థం తవార్య ॥ ౩౦౩ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమతిదారుణ వ్రతకారిణం సకరుణముద్ధాప్య రామో భరతమేవమాబభాణ ॥ ౩౦౪ ॥ ... ...

ప ॥ భరతనహినహీదంశోభనంభూపతీనాంతదిహ మమనిదేశాత్స్వామపశ్చస్పృశత్వమ్ । పురజనహృదయానాం చారునీలోత్పలానాం సపదిభవశశాంకో నిష్కళంకశ్శుభాంగః ॥ ౩౦౫ ॥ సరభసముపహారాః ప్రహురేనం మహాంతంభరతభవనదీనో దుర్లభా ధేత్త్వమేవం। కథమిహపితురాజ్ఞాలబ్ధవిజాంధనస్యపునరపితనుషేనిర్బంధనం రాఘవస్య॥

గ ॥ ఏవం ప్రార్థ్యమానేషు పౌరేషు, కథం మమైకస్యాభ్యర్థనా సా ధార్యా భవేదితి భరతోరయాముద్ధాయ కుశాస్తరణాదగ్రజం జలేన సమంసంస్పృశ్య సాంజలిఃపురజనంవ్యాజహార ॥ ౩౦౬॥

ప ॥ మయాద్యరాజ్యంనతుయాచితంచశక్తిర్నమే ప్రతిజల్పితుంచ । యథాఫణీంద్రోమణిపాదుకేయం తథైవరామస్య బిభర్తుభూమిమ్ ॥ ౩౦౭ ॥ ఇతీరయన్నార్యపదారవిన్దం పదావనీయుగ్మముదారభక్తిః । ప్రణీయ రామంభరతఃప్రణమ్య ప్రమోదబాష్పార్ద్రవిలోచనోఽభూత్ ॥ ౩౦౮ ॥ ... ...

గ ॥ అథభరతాగ్రజోఽపినిజహృదయభాజనాలబ్ధావకాశయాబహిర్నిస్సరంత్యాసముదీర్ణదయామధుధారయేవనయనవారిపరంపరయా చతుర్దశవర్షపర్యంత మవనేరవనధురీణోభవతాం భవత్త్వితి పాదుకయోరభిషేక మకార్షీత్క్రమితి తపోనిష్ఠవసిష్ఠాదిమహర్షిసముదయే మన్యమానే జననీజనసంతతావపిసంతతం విస్మృతరసంతోషాశ్రుభరేణసంపూర్ణనయనాయాం భూయోఽపిదయాసాంద్రోరామచంద్రోఽయమంకమారోప్యభరతం తద్విశ్లేషమసహమానః పరిష్వజ్య వివత్సేవధేనుర్ధూయమానమాన సోఽవత్సవనవాసవినిశ్చిత సమయమహం విదేహతనుజయానుజేన సహలక్ష్మణానువర్తిపయిత్వాసాకేత మా

గత్యతవానుమత్యావనుమతీమవామీత్యుదీరయన్ వందితస్తేన స్వయం
మిళిందాయమానో జననీజనచరణాంబుజేషుసాంజలిర్వరరాజ ॥ ౩౧౦

వ ॥ భరతస్సప్రహరథస్థో ధృత్వా శ్రీరామపాదుకేశిరసా । సత్య
ప్రతిజ్ఞతాతే నోచేద్యాయాంహుతాశమేవార్య ॥ ౩౧౧ ॥

గ ॥ యావద్విజ్ఞాపితేయం ప్రతిజ్ఞాగీః ప్రాజ్ఞాగ్రనరేణ శత్రు
ఘ్నసంభావితేన భరతేన తావదేవ సుమంత్రిసంప్రేరితే శతాంగే
శృంగిబేరపురమతిక్రమ్య సత్వరంసాకేతప్రాంతరం ప్రాప్యాగతేసా
ప్యనుజేన సహచింతాదన్తురస్వాన్తస్సంచిన్తయన్నహాహ రామ
రామేతినైవగీతాకగుణగణగ్రామం రామమిదానీం నందిగ్రామమేవమే
నివాసోచిత భూమిరితి తత్రైవ తత్రభవద్భిర్వసిష్ఠాదిమంత్రివరైర
పారపరివారైరాసేవితస్సీతానాథమహిత పాదావనీనిషేవణపూర్వ
మవనీమేవ మపాలయత్ ॥ ౩౧౨ ॥ ... ...

వ ॥ స్నాత్వాప్రగేరుదారధీస్సభరతో రామస్యతేపాదుకే । భ
క్త్యారోప్యమణీంద్రమంటపవరేసింహాసనేసానుజః । శ్వేతచ్ఛత్రవరత్న
చామరముఖైః పుష్పైస్సమారాధయన్ రాజ్యంప్రాజ్యసుఖంచకా
రసతతం రామాగమాకాంక్షయా ॥ ౩౧౩ ॥ ...

గ ॥ రామోపి స్వస్మిన్ శంకమానమివ పరస్పరమతికుటిలిత భ్రు
కుటితటంసోద్వేగయోగిజనౌఘ మవలోక్య జనకతనుజయానుజేన వా
మయాపివాకోవాన్య పరాధోవ్యధాయికిమితిసవినయమభిదధానస్తైరపి
తపోధనైరిందిరేందిరారమణఫణిరాజాయమానేభ్యః సమాపన్నాప
న్నివారణ ధురీణేభ్యోభవద్భ్యః కుతోవాపరాధః పరన్తుభవదాగమన
మారభ్యఖరతరః ఖరోనామదశశిరోవరజః త్రిశిరఃప్రభృత్యనేక రక్షః
కులసంసేవితోజనస్థాననివాసీభూసురానస్మాననేకాన్ హింసతీత్యభి
శంసితోరక్షశ్శిక్షైకదీక్షితతయా తమూపుత్రికాలక్ష్మణాభ్యాంసహ-గ
హనకహరమవగాహ్య తత్ర భవదత్రిరాశ్రమవరే సంపాద్యసప

ర్యాం ప్రియవర్యాం మునిభార్యామనసూయామనసూయాభిధానా
మభివాదయితుమాజ్ఞాపయామాస రాజ్ఞో జనకస్యనన్దినీమ్ ॥ ౩౧౪ ॥
సాపి పతివచన చూడామణిధారణైకవ్యాపృతమణిస్సాధ్వీమణిః ప్రణామ
మాచర్య్యసప్రశ్రియం కుశలప్రశ్నపూర్వకమనయానసూయయైవ
మభిహితాభూత్ ॥ ౩౧౫ ॥ ... ...

ప ॥ పతిమిహధనినం వా నిర్ధనం వా మనోజ్ఞే విధివిహితనివాసం ప
త్తనే వా వనే వా । శుభగుణమగుణం వా సౌమ్యరూపం కురూపం పరమ
పురుషమేనం మన్యతే సైవ సాధ్వీ ॥ ౩౧౬ ॥ ...

గ ॥ సాపీంగితజ్ఞా విజ్ఞాపయామాస ॥ ౩౧౭ ॥ ...

ప ॥ భగవతి భవదుక్తో దుర్లభో భూరిధర్మో న హి న హి బహుశో
సౌ స్త్రీషు సర్వాసు లోకే । అపితు శుభగుణానాం రామమారామమేనం ప
రమపురుషమార్యే సత్యమత్రాపి వేద్మి ॥ ౩౧౮ ॥ ...

గ ॥ ఏవం వసుమతీసుతేరితవచనమరందానందతుందిలమాన
సైయ మనసూయా- తదీయస్వయంవరే శివశరాసన గర్వసర్వంక
షాతిమానుషరామశౌర్యకౌశలమప్యతివిశదం నిశమ్యాశిరస్యాఘ్రాయ
సీతామనర్ఘమణిమండనైర్మండలాధిప మండలైరపి సమ్భావ్యమా
నైః పీతాంబరైర్మృగమదహరిద్రాద్యనులేపనైస్సరసామ్లాన కుసు
మమాలికాభిరప్యభిభూషయామాస ॥ ౩౧౯ ॥ ...

ప ॥ ఇత్థం లబ్ధసపర్యాం భార్యాం రామస్య పరమపురుషస్య । సా
క్షాన్మంగళదేవీం మంగళమాశాస్త సేయమనసూయా ॥ ౩౨౦ ॥ ...

గ ॥ భూయోఽప్యదసీయసౌందర్యానద్బన్ధురేయమేవ ముదీరయా
మాస ॥ ౩౨౧ ॥ ... ...

ప ॥ విదేహపుత్రి ద్రుతమేవ రామం వ్రజ ప్రియం త్వన్ముఖనిర్జితే
న్దుః । ప్రతిక్రియాయాఽప్రవిధిత్సయేవ ప్రపీడయేత్త్వాం ప్రవనేషు పా
హ్యాత్ ॥ ౩౨౨ ॥ సహాభవశ్చంద్రికయేవచన్ద్రః శ్రీరామచంద్రోఽపి

భవేత్త్వయాద్య । ఆనందవార్ధిర్వ్యవహార్నితాన్తం విజృమ్భతాం
జానకిజాలరూపే॥ ౩౨౩ ॥ రఘుపతిరపిసీతామాగతాంమజ్ఘాగ్నీమ
విరతమభినన్ద్యప్రీతరుత్థాయధీరః । సహసహజమహీజోదండకాం
ఖండనాథం నిశిచరతిమిరాణాం విక్రమార్కః ప్రపేదే ॥ ౩౨౪ ॥
భజభజరఘునాథంమైథిలీప్రాణనాథం శరణమశరణానాంమజ్జతాందు
స్తరాబ్ధౌ । మునివరనికరాణామాత్తరక్షోభయానామపిచసురవరా
ణాంసన్తతంసత్యసన్ధమ్ ॥ ౩౨౫ ॥ వేంగాధీశ్వరసౌమ్యకేశవకృపాదు
గ్ధార్ణవాముద్ధృతే దివ్యేభవ్యపవిత్రవర్ణమహితే శ్రీరామచర్యా
మృతే । స్యాత్సాకేతకథాభివర్ణనమిదం కాండంముకున్దార్పితం సా
రంసారవిదాంసదాసుమనసామానన్దసన్దాయకమ్ ॥ ౩౨౬ ॥ ****

౭ ॥ ఇతిశ్రీమద్గార్గ్యకులకలశపయోధికలానిధిశ్రీతిమ్మయ్య
ఙ్గార్ నామ దేశికేన్ద్రతనూజేన శ్రీమచ్ఛఠరిపుగురువరచరణజలజ
కలితలాలంబలీలేన శ్రీకృష్ణాఖ్యేనకవినా శ్రీమద్వేలాపురీనిలయ
కమలావిలోలకేశవ కృపాపయోధిసంపాదితే శ్రీమత్ శ్రీశైలకుల
తిలకాయమానశ్రీమత్తాతార్యసంశోధితే శ్రీరామచర్యామృతే
చంపూగ్రన్థే శ్రీమదయోధ్యాకాండో యమయోధ్యా
కోదండఖండిత దోర్దండమార్తాండ గోత్ర
మండన రఘునన్దన పాదారవిందయోః
స్సాదరంసమర్పితః ।

శ్రీరస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమదరణ్యకాండప్రారమ్భః

ప ॥ ప్రాప్తో హిరణ్యకశిపోరిపువన్నృసింహో వాత్సల్యశౌర్యపదవీః
మపిసత్యసన్ధః । రామోవనాయ నిధనాయ సురాసురాణాం సౌమిత్రి
ణా దయితయా గహనంజగాహే ॥ ౧ ॥ వస్తుం ప్రదత్తవనసామిహ
సర్వపుంసాం జాగర్తిచిత్తమితినిర్మలమీరయద్భిః । యుక్తేషు నిర్మల
జలైఃపరమాశ్రమేషు మార్గశ్రమం శమధనాచరనయాజహారసః॥
ఏవం ఘోరవనాధ్వానంరఘువరస్సంక్రామ్యమార్గాన్తరే పశ్యద్ధూర్తవి
రాధమన్తకనిభం కుర్వన్తముచ్చైరవమ్ । శూలేశైలనిభైర్భయోత్కమభి
తో వ్యాఘ్రాన్మృగేన్ద్రాన్మృగాన్ సంగృహ్యాపివృకత్రయంచ పు
రతః ప్రాయాన్తమేవాన్తికమ్ ॥ ౩ ॥ ... ...

గ ॥ అయమపి దురాత్మా విరాధో రోదోన్తరమాపూర్య ఘోరతర
ఘోషేణ రోషేణ పుణ్యజనః పురేవ పురాణవాణీం పాణినాదారు
ణేన సంగృహ్య రాఘవప్రియామవనిపుత్రీమప్యవనిమాతరం సత్వరము
త్క్రముపనీయ సన్నిహితాన్తకస్తాటకాన్తకముపేత్య సాట్టహాసమేవం
వ్యాజహార ॥ ౪ ॥ ... ...

ప ॥ క్వేయంకనకనిభాంగీ క్వచకృష్ణాంగః క్వనీలమృదువేణీ । క్వ
చలోహితకఠినజటః క్వేమాబాలా క్వచాపిఘనచాపః ॥ ౫ ॥

గ ॥ ఇత్థముక్త్వాన్తగర్వేణోరితగిరమాకర్ణ్య లక్ష్మణః ప్రళయపవనా
న్దోళితకదళీమివ ప్రవేపితగాత్రీం విదేహరాజపుత్రీం విరాధాఙ్కగ
తామాలోక్య రోషభీషణస్తమేవం బభాషే ॥ ౬ ॥ ...

ప॥ సీతాసువర్ణలతికాలతికాన్వితత్వద్దేహాద్రిరక్తరఘుకృచ్ఛరవర్ణహేతుమ్ । నీలాంబుదం రఘువరం నహి వేత్తి యస్తాన్నైవాస్తి తజ్జగతి మన్దమతిస్త్వదన్యః ॥ ౭ ॥ ... ...

గ॥ యావత్సీతానాథోపి సౌమిత్రివచనమన్వర్థయన్నివాశనిసదృశశరసముదయమనుసన్దధానశ్శరాసనే తత్పిశితాశనసంగృహీతశూలమతినిశితశిఖమఖండయదఖండమానన్దముపనీయ మునిమండలమప్యాఖండలాదినిఖిలబృన్దారకమండలం తావదేవ వైదేహీసఖవిశిఖతైక్ష్ణ్యమసహమానో విక్షిప్య క్షమాపుత్రీం కాంతమాయాం తత్క్షణం లక్ష్మణం లక్ష్మణాగ్రజం చారోప్య నిజభుజావధావద్ధూర్తతరో విరాధః ॥ ౮ ॥ అహహ కిమిదమవనౌ పరమాత్మనః పదస్మర్తురపి మృత్యుర్న జీవిన ఇతి వదన్తి వేదాన్తవిదో విరాధోఽయమపూర్వః కో వా మృత్యుః పరమాత్మానమఖిలాత్మానం తదంశావతారం లక్ష్మణమప్యపహృత్య ధృత్వా స్కన్ధాభ్యాం ధావతీతి చిన్తాదంతురస్వాన్తతయా విగతచేతనేయమే తదనుచితక్రియాయాః నిదానం కేకయనందినీమేవం నిన్దితవతీవ వసుమతీసుతా తస్మిన్నేవ పథి ప్రస్ఖలితపాదవిన్యాసా మన్దమమన్దం పరిస్పన్దతే స్మ ॥ ౯ ॥ ... ...

ప॥ అనేన ధూర్తేన రహస్త్వదన్తికం హితైషిణీనం ప్రహితా హి మన్థరా । ఇహైవ పూర్ణాః ఖలు తే మనోరథాః పరం కిమస్మాద్వద కేకయాత్మజే ॥ ౧౦ ॥ ... ...

గ॥ ఇత్యతికరుణాం వాణీం ధరణీసుతాయాస్సౌమిత్రిణా సహ రామో వ్యాకర్ణ్య స్వయమప్యార్తచేతాస్సంచలితాచలసదాకాశస్య విరాధస్యాంసయోరసిభ్యాం దంభోళికేళిమాకలయ్యాపి విలోకయన్ తత్ప్రీతికమివ ప్రాణమప్యచలమచలాయాం గర్తమాగచయ్య తస్మింస్తమప్రాక్షిపత్ సోపి క్షణదాచరస్తత్క్షణం నప్రత్యభిజ్ఞం రామమేవం విజ్ఞాపయామాస ॥ ౧౧ ॥ ... ...

అహాహ హరిరసి త్వం కోసలేన్ద్రస్య పుత్ర్యాః జఠరజలధిచన్ద్రశ్చన్ద్రి
కేయం హి లక్ష్మీః । అయమపి మహనీయస్సాధు శేషశ్శయస్తే భవతు నవ
దిభదశ్రీం పాహ్ప్రితిం రామభద్ర ॥ ౧౨ ॥ రంభోరురంభాపరిరంభణా
నశ్వభ్రపాతాద్వ్యవపృక్తదీయమ్ । భవత్కృపాకృత్తపదేరశాపావ్ర
జామిజంభారిసభామహంభో ॥ ౧౩ ॥ జంభారిసంభావనసంభ్రమోఽపి
భవత్ప్రతీక్షాద్యనుహర్షిణా సంహ్యైః । కృపాతరంగైస్తవ సంగతస్స్యా
త్స పాపభంగశ్శరభంగయోగీ ॥ ౧౪ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం విరాధవధేన తద్వచనేన చ విజృమ్భితానన్దనిర్భరౌ
భ్రాతరౌ స్వధానముక్త్వా విహారిశారమణౌ రామలక్ష్మణౌ తత్క్ష
ణం జనకకన్యకయా సమం సమాగత్య భగవతో భగవద్ధ్యానావదా
తాన్తరంగతయా కృతానంగశరభంగస్య శరభంగస్య శోశుభ్యమాన
మాశ్రమప్రదేశం నాతిదూరాదేవ దివిదివాకరానేక తేజోవిరాజమా
నస్యన్దనవరవిరాజమానం రాజద్విజముఖిజనఝుణఝుణత్కంకణకేయూ
రకటకాద్యలంకృతకరపంకజవీజ్యమానచామీకరచామరం మణిగణా
ఞ్చితరుచిరతరచ్ఛత్త్రచ్ఛాయనిర్జరశరీరం నిర్జరానేకసంస్తూయ
మాననిజతేజోవిశేషం జంభద్విషం నిశామ్య సవిస్మయౌ తన్మహర్షిణా శి
ష్యేణ ముదయసప్రశ్రయమదర్శితాశ్రమసమీపప్రదేశౌ దవశాతుస్త్రం
విరచితశమథనసఙ్ఘసఙ్గం శరభఙ్గమ్ ॥ ౧౫ ॥ ...

ప ॥ కో వాయం కిమ నీలకంఠగిరిశః కిం వారజగవధ్వజో దైత్యారిర్న
గదాధరః కిమథవా ఘర్మాంశురుర్వ్యాం రవిః । కిం ముక్తాంకశశాంక ఇ
త్యవనతో నత్వా స సీతానుజః పాదామ్భోజమథానఘం రఘుపతిర్మోదా
దాన్వితోఽభూన్మునేః ॥ ౧౬ ॥ సీతాపతేః ప్రార్థితదర్శనేన ఋషి
ర్మనీషా భవదాశు హృష్టా । ఆరాధ్య కాకుత్స్థమువాచ వాచమాతిథ్య
పాద్యైరర్ఘ్యనిసార్థతీర్థః ॥ ౧౭ ॥ సురభివృత్తమ్ ॥—॥ మనసి రా
మ తే చిన్తనైశ్చిరం చరజగత్త్రయం నిర్జితం మయా । భువనదుర్లభం శ

్త్రశాశ్వతం దిశతి మేధువాదశానంతవ ॥ ౧౭ ॥ ఇతిమునిర్వపుస్సా యమపర్ణయన్ హావిరివోత్తమం హవ్యవాహనే। పునరితస్స్వయం శోభనాంగకః శుభవిమానతో బ్రాహ్మణాయయౌ ॥ ౧౮ ॥

౯ ॥ తదనంతరం జానన్నపి సర్వం కిం విదధ్యాజ్జానన్నివ విస్మిత చేతనో దరహసితవదనారవిన్దయా నిజయా సద్ధర్మిణ్యా విదేహదుహిత్రా సహ బద్ధానో రఘునన్దనో విదేహనన్దినీ సేనాపాలనం వహన్ ధురతరసానుజత్రాస ముచితవచనైః పురన్దరాదినిర్జరతేజసా స్యస్తనిశాచరనివహమునిర్గ్రాలనన్యపైకృతేక్షణోహంసిత్యభయం చ భిరధ్యాన స్తపోధనానాం తపోధన లాభిభ్యపపద త్తమభయామిత మనసివితమిత్యాక్షిప్తః క్షితిపుత్రికయా దుష్టశిష్టశత్రౌరక్షణవిచక్షణో లక్ష్మణాభిఖ్యయా లక్ష్మ్యా సలక్షణాం లక్ష్మీమివ సులక్షణాం త్యత్వ్యామిత్యాహపి వా సీతేతి త్వాశ్రితాశ్రితనాశనం కుర్యాం కథమితికథయన్ సుతీక్ష్ణతపసస్సుతీక్ష్ణస్య సంవీక్ష్యాశ్రమవశేష్యామదసీయమహనీయ సపర్యామంగీకృత్య తత్ర తత్ర వనాన్తరమను ప్రవిశ్య పునః ప్రవిశ్య తమేవాశ్రమమేవం దశసు నీతాసు సమాసు తమేవ సుతపసమభివాద్య తదీయేన నిదేశేన నిశితభూస్నాః కలశీభువో నివేశం నిశామయితుమనుజేన నిజేన తనుజయా జనకస్య సమం సమాపాద్య తన్మాహాత్మ్యం వైదేహ్యా సహ సంభాషణమిషేణ వర్ణయామాస ॥ ౨౦ ॥ ... ...

ప ॥ వక్త్రం దుమేవహసతి ప్రసమీక్ష్య తేద్య సీతే కుతస్సరసిజాం నరయం సరస్యామ్। ఇత్యాదరేణ దరహాసయుతం వదన్తం నాథం ముదే త్థమవదత్పృథివీసుతా సా ॥ ౨౧ ॥ హసతి సరసిజం మే నాస్యవక్త్రం వి లోక్య స్పృశతి సునికామం విక్రమాకర్ణాంతమైవ। స్వయమిహ మమ మాతూరన్యచన్ద్రైఖిలాయాః సిగిలనచతురాంఘ్రిగ్రన్ద్వ సేవోద్యమస్య ॥ ౨౨॥ వనమహహాసనని దానం నహినహి వైదేహి విక్రమార్కాంభే। మధుపాన్మత్తరవస్తై కుచయోరచలత్వశంకయా నూనమ్ ॥ ౨౩॥

గ ॥ ఇత్యుదీర్యరామస్తమేవమధుపోన్మత్తరవమేవంప్రకటీచకార ॥

ప ॥ అహోవత్సబంధోర్నిరోధిసవిద్ధ్యో మునీంద్రోఽథవాగ్మీః పునః ప్రోమురాసీత్ । సమానేనసార్ధంసహాయేనభృగ్నా విమానంవిధాతుంప్రభూరామఏవ ॥ ౨౫ ॥ ... ...

గ ॥ తతఃప్రత్యువాచసీతానితరాంశుచిస్మితా ॥ ౨౬ ॥

ప ॥ శ్రుత్వావచమత్ప్రత్తాంకామంకాన్తకాన్త్రాంసరస్వతీమ్ । మమావిజాయతేహాసః కింవాచ్యంసరసీరుహామ్ ॥ ౨౭ ॥

గ ॥ స్వామినా శ్రావితాంత్వయేదమ్ ॥ ౨౮ ॥ ...

ప ॥ కామోద్దీపయితామమేతిహారిలోజాతోఽపివాతోమునిస్తద్రోషేణత్వదాహ్వయంచదధతం వాతాపిమాతాపయత్ । తద్వ్యక్తందయితాయుతోఽపిరఘుజోధత్తేజటాజింహాగాః వాతాద్భీతఇతిద్రుతంహసతితేషాంధోరుహంధీరతామ్ ॥ ౨౯ ॥ ... ...

గ ॥ అథరామోపిమైథిలీంవ్యాజహార ॥ ౩౦ ॥ ...

ప ॥ సాధారణంజింహాగధారణంకింనశ్రీధరస్యాద్భుతమత్రకింవా ।
ఇతీరితేఽపంతమువాచసీతా నశ్రీధరస్యారసియుక్తమేతత్ ॥ ౩౧ ॥

గ ॥ పునరపిరామోబ్రవీత్ప్రాణప్రియామ్ ॥ ౩౨ ॥

ప ॥ నోక్తోరసిశ్రీధరతామయైకా గళేపిసాకస్యచిదాననేవా । గశ్రియఃశ్రీధరతానకింవా వక్త్రశ్రియశ్చేల్వలవిద్విషోవా ॥ ౩౩ ॥ త్రయాణామపిశ్రీధరత్వావిశేషాజ్జటాజింహాగానాంక్షమంధారణంనః । మమాలింగితస్యత్వయావాతభీతిః క్వరాజర్షిభావాద్ధృతాస్త్రామయాద్య ॥ ౩౪ ॥ ... ...

గ ॥ అథసీతాకాంతమేవంనిజగాద ॥ ౩౫ ॥ ...

ప ॥ శ్రీధరతాత్వయినిరతా నగరధరేవానచాపివేదధరే । సహనతికుహనకుతోవా కోవాలోకోనిశమ్యతేవాక్యమ్ ॥ ౩౬ ॥ తదనుజానకీవాక్యలజ్జితః స్మితముఖాంబుజోవీక్ష్యలక్ష్మణమ్ । కథయకారణంకంజ

ఙోసనైత్వమపివాంఛసేత్యేషనంజగౌ ॥ ౩౭ ॥ ...

గ ॥ అథ ప్రాజ్ఞో విజ్ఞాపయామాస సాంజలిర్జానకీజానిం నిజాగ్రజం శత్రుఘ్నాగ్రజః ॥ ౩౮ ॥ ... ...

ప ॥ యస్యాజస్రగృహం మనోహరమహో యస్యాపి నేత్రోత్సవం సేయం సోయమపి స్వయం కరుణయా ప్రాప్తా సమీపం మమ । ఏతత్తర్హి తపసః ఫలం సముచితం సాన్నిధ్యతో వా మునేరిత్యుత్ఫుల్లసరోజమిత్రమధువా మోదాశ్రుణా శోభతే ॥ ౩౯ ॥ ...

గ ॥ రామోపి ప్రమోదాన్వితః ప్రమదయా సమం సౌమిత్రిసమీరితసరోరుహాసననిదానం సమాకర్ణ్య సముదీర్ణసంఫుల్లాసహాసః కుసుమపరాగపరికీర్ణాంకణమనోహరం- మనోహరశకుననినాద•రాకృత నిఖిలహృదయఖేదం తమాగస్త్యమహాస్తసమస్తకాలుష్యమాశ్రమం - పాదపద్మముద్రాపరిచయేన విరచయన్నతిరుచిరం ముకుందస్థానమిదమిదం శంభుస్థానమిదం బ్రహ్మస్థానమిదం బృందారకేంద్రస్థానమితి తచ్ఛిష్యసందర్శితస్థానవిశేషసందర్శనేనాతిహర్షితో మహర్షిమహర్షీశ్వరమివభాసమానం, భగవన్తమగస్త్యమానమ్య రామోహమితి పాదపయోజయోః ప్రణామపూర్వకం నిజాగమనమావేద్య దయాసముద్రేణ సమాపీతసముద్రేణ సముద్వాహితలోపాముద్రేణ తేన తపోధనేన సంప్రతిపాదితాం సపర్యాం సంగృహ్య ప్రసాదితాక్షయసాయకానేకార్థ కార్ముకమపి శార్ఙ్గిణో నిర్నిమేషగణనిషేవ్యమాణౌ పాతుమయబాణతూణీరౌ సదోషాశేషదోషాచరసమరవిజయాభవత్వాశీర్వచనైస్సమం సంపాద్య చ పునః ప్రణమ్య ప్రస్థాయ పంచవటీనికటతటమాంటిటకే ॥ ౪౦ ॥ అథ రామస్సౌమిత్రింవ్యాజహార ॥ ౪౧ ॥

ప ॥ సౌమిత్రే త్వం క్షితిరుహజుషం పశ్యవన్తం మహాన్తం చిత్రంచిత్రం క్షితిభృతమముం పశ్య పశ్య ప్రకామమ్ । కింవా భీతః సరభసమయం పక్షిపాతాన్నగారే రేవం లీనాడశశతదృశా నేక్షితః కస్య హేతోః ॥

గ ॥ ఏతదాకర్ణ్య లక్ష్మణో రామమేవముపాచచక్షే ॥ ౪౩ ॥

ప ॥ స్వామిన్నేతం క్షితిధర ఇవ ప్రాయశో దృశ్యమానం గృధ్రాకారం కఠిననఖరం తీక్ష్ణతుండం ప్రచండమ్ । పాన్థోదంచత్పిశితహృదయం రాక్షసం నిశ్చినోమి ద్రాక్కోదండం కలయ సగుణం సాయకాన్ ప్రేరయాస్మిన్ ॥ ౪౪ ॥ ... ...

గ ॥ యావద్ధన్వినాం వరో రఘువరో విశ్వసన్ననుజవరవచనమేవ శరాసనశయకుశేశయస్తావదేవ పక్షీశ్వరోఽపి ససాధ్వసమేవం సమీరయామాస ॥ ౪౫ ॥ ... ...

ప ॥ నాహం రక్షో దశరథసుతౌ శిక్షకో రాక్షసానాం జానీతం మాం జనకసుహృదం వామిమం వీరసింహౌ । భ్రాతుః పుత్రం ఖగకులపతేర్భ్రాతరం ప్రేమపాత్రం సంపాతేర్మాం నయత మనయాదంతకం కార్ముకేన ॥ సనాథోఽస్మి రామ త్వయాత్యంతవృద్ధో వనేఽస్మిన్నివస్తుం మనస్సందధానః । మృగాఖేటనాయానుజేన ప్రయాతో యదా త్వం వనాంతం తదా పామి సీతామ్ ॥ ౪౬ ॥

గ ॥ ఏవమభివదతో దీర్ఘాయుషో జటాయుషో వాణీమాకర్ణ్య సంప్రీతమానసే సీతాపతౌ తస్మిన్ పంచవటీతటే జటాయుషోఽనుగానమభినంద్య సౌమిత్రివిరచిత రుచిరతరపర్ణశాలాయాం సుశీలయా సీతయా లీలయైవ సుఖమావసతి సతి సముత్థిత విరహవిహ్వలనాయికానాయక హృదయవిదారణ ధురీణ దారుణతమ హేమంతసమయస్సమావిర్బభూవ ॥ ౪౭ ॥ తదా రామో రమణీమేవమభాణీత్ ॥ ౪౮ ॥

ప ॥ హేమంతస్సంతతం కాంతస్సేసేమంతిసీరతేః ॥ యచ్ఛంసుహర్తకామోపి యత్రాగాదర్ధదేహతామ్ ॥ ౫౦ ॥ హే హేమకాంతకాంతే నహి హేమంతో దదాతి కిము కాంతే । అబలానాం ప్రాబల్యం భజతి జనో యత్కుచేషు చాపల్యమ్ ॥ ౫౧ ॥ తరుణీ స్తనయుగతరణిస్తరుణానాం తరుణేర్ఝుడితి తరణాయ । హిమమయ జలధేర్జనితా జా

నైజలజాతసంభవేనే ॥ ౫౨ ॥ అహిమకరోహి మకరతాం జలతా
మనలోపశీత పరవశతాం । యాతిద్విపమదమధునాహిమహాత నళినీం
విసృజ్య మధుపకులమ్ ॥ ౫౩ ॥ కలకంఠోకలకంఠః కోటరజఠరేరటంతి
కరటముఖాః కంబలవంతమిదానీం కంజశరో ముంచబాధతే విషమః॥ ౫౪॥

గ ॥ ఏవంరమణఫణితవాణీమాకర్ణ్య ధరణికన్యకాపంచేషు వైష
మ్యవిధురతామేవ ముద్ఘోషయతిస్మ ॥ ౫౫ ॥

ప ॥ విషమశరోనహి విషమోహింసతి యస్మాన్న కేవలంపుంసః । తరు
ణీజనమపి తరుణ త్వయితజ్జనకే పియన్న వైషమ్యమ్ ॥ ౫౬ ॥ పుంసాం
మోహనరూపః ప్రథితస్త్వంకిముత రామ రామాణామ్ । అపితే మంజుళ
నామ్నా రమయసి వశినోపి యోగినస్సతతమ్ ॥ ౫౭ ॥ కథయతి కథ
మన్మృతం తే రమణీయంరమణ సర్వరమయణీయమ్ । దృష్ట్వా వ్వపురిదమ
ధువా ముహ్యతి కాపి పశ్యపురతస్తే ॥ ౫౮ ॥

గ ॥ తదైవ మైథిలీనాయకో తస్యాస్సమవలోకనోన్ముఖేసతి ॥ ౫౯॥

ప ॥ సమున్ముఖీసూపణఖా శూర్పకారాతితాడితా । శూర్పకా
రాతిజనకంజానకీనాయకంయయా ॥ ౬౦ ॥ గ ॥ అహోచిత్రంచిత్రం ॥

పంచచామరవృత్తమ్ ॥ ప ॥ అతీవభీమదర్శనాప్యతీవసౌమ్యదర్శ
నం పరిష్కృష్టభైరవాననా ప్రహృష్టపంకజాననమ్ । అలాతచక్రలోచ
నానులాలితాబ్జలోచనం వినింద్యతామ్రకుస్తళామిళిందనీలకుంతళం॥
కురూపకర్ణ నాసికాసురూపకర్ణనాసికం కుదంతపఙ్క్తిదంతురాసు
దంతపఙ్క్తిదంతురమ్। మహోష్ట్రిలమ్బకన్ధరామనోజ్ఞకంబుకన్ధరం ప్ర
ధుపరిచంచలాధరాప్రవాళసుందరాధరం॥ ౬౩॥అమాశ్రితస్తనాంతరా
రమాశ్రిత స్తనాంతరంమహోదరాన్వితావరాననోహరోదరంవరం॥
భృశంభయంకరస్వరాభయంకరామృతస్వరం సదాతివక్రభాషిణీస
దైవసత్యభాషిణమ్॥ ౬౪ ॥ ఖరస్వసేయమాసురీఖరక్రమానుగామినీ
సులక్షణంసలక్ష్మణంసులక్షణేభగామినమ్ । దృషత్కఠోరవిగ్రహాకఠో

రనీలవిగ్రహం సదేంద్రియైర్జితాత్మకా జితేంద్రియత్వ భావుకం ॥
జరావిజీర్ణయౌవ్వనా జరానజీర్ణయౌవ్వనం విచారశూన్యచేత
నా విచారచారుచేలనమ్ । [illegible]
ప్రలోక్యమోహితాన్యచేట [illegible]
దంశాన్యతీందిశేత్ । కిము [illegible]
షాశేషముషీణ్యా ప్రకీశసాధు [illegible]

గ ॥ ఏవంనిశ [illegible] సు
మిత్రానందనేన జనకనందిన్యా సహ [illegible] హరి
హేనమనీషయా [illegible] ॥

వ ॥ యదనపాయినీ [illegible] ।
పితవోరిధి [illegible] వరదా లక్ష్మ [illegible] ॥

గ ॥ పరదారకన్యా శూర్పణఖాత్మ్యం [illegible] లావణ్య
పూర్ణం [illegible]
మూర్తిమత్తం [illegible]
పరిప్లు [illegible] ॥

వ ॥ ధన్యా [illegible] ।
కో [illegible]

గ ॥ [illegible] యా
[illegible]

వ ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ ౪౪ ॥

వ ॥ కిన్నేతసెట్టియుగళేనతవానురూపా మేనావసన్యజశైర్లి

శ్రైస్సృష్టాం। నిత్యం త్వదీయమధురాధరపానలుబ్ధాం లుబ్ధో * యస్యైవ న వదాసి తదద్యపత్యామ్ ॥ ౭౫॥ అభ్యాగతాం నవ్యయమిమాం తరుణీం కథం మా మన్యాం నయస్యహహ తేనరతాన కిం వా। అన్యాం విసారితమిదం అనతి నిస్సపత్నం కిం దుర్లభం మనుభవేనధరామృతం తే ॥ ౭౬ ॥

గ ॥ ఏవముక్త్వా ఘోరతరమాస్యం విస్తీర్య ప్రసార్య చ రాహూపమం చాపవద్భుజౌ విదేహనరాధిపతనయాం తారాధిపవదనాం పరితః ప్రస్పందమానామేనాం మద్ద్వా రఘునందనో విలోక్య శరణాగతకరుణాపూర్ణతయా కామమోహితాం మకాన్తామన్తకమనయత్ కర్ణనాసాంతమాత్రముపనేతుం సౌమిత్రిమన్వయుఙ్క్త ॥ ౭౭ ॥

వ ॥ శిరోరుహేణ ప్రతిగృహ్య పాపాం వామేన చాన్యేన కరేణ ఖడ్గం। చిచ్ఛేద తాసాం శ్రవసీ చ తస్యాః సక్రోధముర్వ్యాం రుకవత్సకోన ॥ ౭౮

గ ॥ ఇత్థం సౌమిత్రినికృత్తకర్ణనాసికా శూర్పణఖా నిరర్గళ నిస్సరచ్ఛోణితాపారవదనతయా స్యందమానశోణనదీగిరికందరమనుకుర్వాణా ఖరస్వరా ఖరస్య సేయమగ్రజం సమాగత్య స్వావమాననిదాన భీతః శ్రీమద్ధామ రామదావానలం జనస్థాన సంస్థాన చతుర్దశసహస్రబలాశాన్ స్వయమేవ సమానయామాస ॥ ౭౯ ॥

వ ॥ క్రవ్యాదాః ఖరదూషణ ప్రభృతయో విస్ఫార్య చాపోత్తమాన్ జల్పంతో ల్పగిరః ప్రవర్షిత శరాః కాలేన సంచోదితాః। ప్రాప్తాః పాప్తవదావిహస్తితురగాః ప్రారుహ్య భాస్వద్రథాన్ రామం భీమమిదానలం నరభసం ప్రోద్యత్ప్రతం గావళిః ॥౮౦ ॥ ఘోరారవాః శ్రవణయోర్నిశితశల్యకల్పాః కల్పాంతనాశపిశునాః పిశితాశనైస్తైః। యావత్ప్రయుక్తా రఘుపతిస్సధనుస్సతావత్ పాపానిమాన్ సముభవత్ప్రతిహంతుకామః ॥ ౮౧ ॥

గ ॥ ఇత్థం యుద్ధసన్నద్ధదాశరథివక్త్రరక్తోత్పలమాలత్త్వత దాక్ష

* మహ్యాం తదద్యనదదాస్యతి లుబ్ధవతీమ్ ॥

ఽహూ లక్ష్మణో రక్షయుష్మ(?)మాజననీమఖిలలోకత్రాజననీమ్ ॥ ౮౨ ॥

వ ॥ సఖరిపువిరామం కాళమేఘాభిరామం శితతరశరధారాసారౌ ఘవర్షంతమేత్య । సపదిమతివిహీనాత్యక్తదేహాభిమానా సకలభవత రిసేనాహంససేనాసమానా ॥ ౮౩ ॥ సమధిగతయశస్సు స్తోత్రైతలై రాక్షసేష్వ వ్యాళనివదతితీక్ష్ణానాశుగాన్వర్షయత్సు । సతుకుసుమసమాం స్తాన్మన్యమానో మహాత్మావనిసూనమిషాత్తాన్రోషయన్నాబభాసే ॥ నహ్యస్మిన్కుసుమాస్త్రిణామవకాశోఽనిశాచరాః । యత్తైషామవకాశోస్తి తత్రనాసావిహీనతా ॥ ౮౫ ॥ అహహనహిజనేస్మిన్జాతుదోషిద్వియోగః కథమిహమృదులోయం పుష్పబాణప్రకృపాణిః । యదివిరహవతాం వోదారవీక్షామనీషా భవతిశితశరాణాంమారణోపారణంమే

గ ॥ ఏవమస్థానకృతలీలాసల్లాపైరలమలమితిశరాసనే సంధాయ గాంధర్వమస్త్రమశేష పిశునపిశితాశనానాం నాశమాకలయితుకామో రామేరిపునికరవిరామో ॥ ౮౭ ॥

వ ॥ అయమేవరామస్త్వమహంనిహన్యా మమునావినాస్వాభగినీక్షతస్య । ఇతిహన్యమానాస్సమితౌమిథస్తే నరయంత్రయాతావిలయంప్రలాకాః ॥ ౮౮ ॥ అథత్రిశిరసంప్రవృత్తంతమపిభీషణందూషణం ద్విషజ్జనజన్యేషిణాం శితశరేణసంశోషయన్ । సురేశమపిహర్షయన్నితరరాక్షసాన్భీషయన్ రరాజవిజయీభవన్విజితనాగనాగో రాఘవః ॥ హతశేషాస్తుపలాయమానాః ఖరమేవశూరం శరణంప్రజగ్ముః । తురగాధిరూఢః ఖరపషమూఢోద్దృఢమేనచక్రేనినదంనితాంతమ్ ॥ ౯౦ ॥ పురతఃపదాతింస్వయమశ్వసంస్థః పరమాస్త్రసంఘైరఘువంశనాథం ॥ జలదస్సుధారైస్సలిలైరివాద్రిం సమవర్షయద్వీరవరఃఖరోఽసౌ ॥ ౯౧ ॥

త్రిభిరథనిశితైస్తైరశ్వమస్త్రైశ్చరాసం దశభిరశనికల్పైః కంకటంపంచభిశ్చ । ఖరమపిరఘువీరేపాతయత్యేకధీరే సతుధనురహసద్రాస్తాఘవాస్త్రాఘవస్య ॥ ౯౨ ॥ అథపీతసేనాశరథారాశరాసే ఖరతాంనిరస్త

కరతోనిగస్తై పరిపీతవాఘేఘఘనసుషావిస్ఫుట్టైరివశిఖైర్జటాజూటైరేవశిరః ఖరస్య ॥ ౯౩ ॥ ఖరవాశశుద్ధివరాశ్రిమోక్షఋషిభిస్సరైరైషగృత దారసంస్థైః। భయభారభారఃసుమనసవర్షవర్షం బహుబాష్పబాష్పః పరిముక్తముక్తాః ॥ ౯౪ ॥ తదనుచ నిశిచరణాం వాహినీవాహినీశం నిశి తతరశరౌఘైర్బాడబైఃపీడయన్తమ్ । సుఖదమృషిముఖానాంతంముదా సస్వజే సా రమణమపి చ రామా హ్యాహపూర్వం స్వయం యా ॥ ౯౫ ॥ మహితగుణగణానాం రామనారామమేనం రిపునికరవిరామం సీతయా చాభిరామం । కలితకుసుమవర్షో దేవరాడ్యాతుభీత్యా వ్యతనుత పృముతాదృగ్దుందుభీనాంనినాదం ॥ ౯౬ ॥

గ ॥ ఏవం చతుర్దశసహస్రనిశాచరవినాశేనసముత్పన్నశోణితస రిద్విలోకనేన నామ్నాకమ్పనో వ్యధిగతహృదయకంపనో విపత్ప్రగుంపరా త్తచిన్తాతంకోలం కామాగత్య రావణం లోకరావణం నిజాస్థానసంస్థం ప్రతిజనస్థానవాస్తవ్యసమస్తనక్తంచరనిర్మూలనవార్తాం విస్తారయామాస ॥ ౯౭ ॥

ప ॥ యావత్కర్ణగతంస్వబన్ధునిధనం సన్త్రస్తనారాచవత్తావద్భూమిగతంశరీరమమరారాతేర్నరాదాసనాత్ । పశ్చాత్కించిదుదంచితప్రశమనఃకృచ్ఛ్రేణమూర్చ్ఛావిధేః ప్రావాచైనమకమ్పనందశశిరాంస్యాకమ్పయన్రావణః ॥ ౯౮ ॥ ఏవంకమ్పితచేతనోసినితరాంకింవానృతంకత్థసే ప్రాగ్లోకేష్వపిపరాక్రమంమమమన్యథైకస్యాపివాధీరతా। హాతాశైత్రిదివేపివాకథయరె భూమీతలేకోపివా మహ్నామశ్రివణాన్నకమ్పితమనామత్యోప్యమత్యోహువా ॥ ౯౯ ॥ సత్యంచేద్వచనన్త్వదాన్యకీనః రేరామస్సరైరాగమత్స్వామిన్కిన్నవవిప్రియేసురపతేరప్యస్తిశక్తిస్తథా । తప్యాప్యన్దనమానయాత్ససయుధాధీనసాధ్యోభవేత్ తద్భార్యాహరణంవినాయదితథా మారీచమేవాశ్రయే॥౧౦౦॥

గ ॥ ఇత్థంకథయన్నేవ రథమారుహ్యమనోరథసాధనాయ రయా

న్నిచమతిరమ్యం మారీచ మాగచ్ఛమానమనిమాపెచ్ఛాదాశరథి ర్దారావ హరణౌ హరిణరూపతో మయాసమం యాహీతి సవినయం యాచ యన్నపి చిరాద్రాముబాణస్సగణ రణరణికాకమ్రితైన నిరాకృతాత్మ పచనైస్సమారీచేన నివర్తితో నిరగాదగాధసత్త్వోపి త్వరయానిజనిల యం వలయీకృతజలనిలయమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ ... ...

వ ॥ సేయంశూర్పణఖా వరిపార్శ్వరసనాం సాషావిహీనాధరా ని ర్యద్రక్తఝరీం ముఖే ప్రకటపదం పాత్రీలేహ్యాఘోరారవా । పాత్రీగాదగ్రజ రావణస్య పురతః ప్రాఘూర్ణయంతీకృశౌ హస్తౌర్ధ్వాత్రిరివత్రిలో కీజయినో భాగ్యాపహం త్రిభ్రమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ తాటకీపుత్ర్యాహావిదారితా భవత ఏకస్యాసినా నాసికా సౌమిత్రేరపరాజితస్య సమరే కోయం పరా మానుజః । రామః కోపి సపవరావజనస్థానస్య హంత్రా క్షణాత్ కస్త్వాత్త ద్దయితాపహారకరణే తుభ్యం నయాత్యొభవమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ ...

గ ॥ ఏవమనయోః శూర్పణఖాకమ్పనయోర్వాక్యమాకర్ణ్య రావ ణో మారీచవర్ణితరామబాణతైక్ష్ణ్యముత్ప్రేక్ష్య త్రైలోక్యగర్వస ర్వంకషపౌరుషభూషితస్య మమ కుతో వా భీతిరితి ధ్యాయమాన మానసోఽభీషణేనానుబోధితోఽపి శూర్పణఖాసంవర్ణిత సీతాసౌన్దర్య శ్రవణేనస్మరశరవశీకృతనిజాశయతయా శిరస్థమృత్యుతయా చ దు ర్మన్త్రిభిస్సమ్మన్త్ర్య సైన్యపసన్నద్ధస్యందనమధిరుహ్యోపహ్వరమేవ మా రీచమనుజగామ ॥ ౧౦౪ ॥ ... ...

వ ॥ ప్రాప్తం తమాహ పునరాగమనం కుతస్తే క్లాన్తస్త్రిలోకజయినః కథమాననేందుః । మారీచమిత్రమమహత్తపికృత్తకర్ణనాసాస్వసై తి కథయేయమహం కథం వా ॥ ౧౦౫ ॥ రామేణ తద్వ్యాదిగతిర్నసి నైవమా నం నాహం సఖే కిమహరం మురసుందరీస్తాః । కిం మల్లికాసహచరోపి నచ చ్ఛరీకో గచ్ఛేత్సమీపమపి చమ్పకమాలికాయాః ॥ ౧౦౬ ॥ ప్రాణప్రి యాయదిహృతా తరుణస్య తస్య ప్రాణోహృతా సకిమువ్విరహేణ తూ

ణాదమ్। రాజన్ మతిస్తవ తథాయది మృత్యురన్యో నైవాస్తితే తనుచమి త్రకళత్రభాజః ॥ ౧౦౭ ॥ యతోఽప్రమేయం రఘువీర తేజో యస్యప్రియా సా జనకాత్మజైవ। తతః కథం ప్రాణభృతిస్తవస్యాత్ తత్త్వం సమాలోచయ రావణ త్వమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ భో రాక్షసేన్ద్ర విభవిభూరి సమాః ప్రతిష్ఠాం ప్రాప్తుం మనో యది విరించికులప్రదీప। వైభీషణం శృణు వచో ద్యుని రాసనీయా నాసా విహీనభగినీ తవ నాశహేతుః॥ ౧౦౯ ॥ సముదీరితోపి మృత్యుప్రచోదితః ప్రత్యువాచ మారీచమ్ ।కిము గా త్రిలోకజేతానీతినాం యాచనాయ సీదమతే ॥౧౧౦॥ పురతో రామరమణ్యాస్స్వర్ణ మయం హరిణరూపమవలమ్బ్య। కైతవలీలాచరణైస్తాం రామానుజంచ నయదూరమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ యద్యేవం మమ సులభం సీతాహరణం నచేద్ధితే మరణమ్ । కుశలం భజన్తి కే వా రాజ్ఞామాజ్ఞావిధేయతావిధురాః॥౧౧౨॥

౯ ॥ హన్త హన్త సమ్ప్రత్యుభయతోపి ప్రాణరక్షణమసాధ్యమితి ససాధ్వసం సమాలోక్య మైథిలీనాథేన మమమాతేవ మహనీయదశాముపయామ్యుపయమమేవత్వమచిరేణ సపుత్రమిత్రకళత్రో గన్తాసీతి పునః పునః పరుషమభిధాయ రయాద్యానమారుహ్య ముదితేన తేన సహ దశాననేన దాశరథేరాశ్రమోపకంఠమాగత్య దశకంఠనిదేశేన తన్మనోరథపూరణాయ రథాదవతీర్య హరిణో యితతనుస్తరుణకదళీవన విరాజితమనోహరవిశాలదేశేషు పుష్పాపచయరచితమనీషాం రామమహిషీం నిశామ్య తస్యాస్సంబభూవ లోచనగోచరో నీచతమో మారీచః

౧౦ ॥ దీవ్యత్ప్రవాళచరణో వరవజ్రజానుర్వైడూర్యకల్పితఖురో హరినీలకంఠః । చామీకరాభచికురో రుచిరాధరోష్ఠో వ జ్రశ్రవాః మహితరత్నవిచిత్రపార్శ్వః ॥ ౧౧౩ ॥ లీలావిలోలవరమౌక్తికజాలవాలో వజ్రోదరో మణిముఖో మణిశృఙ్గయుగ్మః । నేత్రశ్రవో విషయపక్షకదాపిపూర్వాం మాయామృగో మృగదృశః పురతశ్చచార ॥ ౧౧౪ ॥ చిత్తాపహారిహరిణం హరిణాయతాక్షీ దృష్ట్వా ముమోద సుమనోహరణం విహా

య । లీలార్థమేవవిపినేస్వకులోద్భవానాం మెనేదదో కిమితితం హరి ణాఙ్కుశేనమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ దృష్ట్వాని మేషమభిరామమ్మృగంమ్మృగాక్షీ రామంసలక్ష్మణమతిత్వరయాహ్వయన్తీ । ఆహేతిపశ్యతమిమంనవరత్నచిత్రం జీవన్నయంయదివశఃకిమితోధికంనః ॥ ౧౧౭ ॥సంలోక్యసంలోక్యసువిస్మితాత్మారామోమహాత్మాపివిశఙ్కితాత్మా । కింవావిచిత్రం భువిలక్ష్మణేదం కింమన్యసేముంమ్మృగమిత్యవాదీత్ ॥ ౧౧౮ ॥

గ ॥ తతో లక్ష్మణో గ్రజమేవంవ్యజిజ్ఞపత్ ॥ ౧౧౯ ॥

వ ॥ అజ్ఞాతవస్తుభవతోస్తినమస్తులోకే కిందేవదేవకథయేసిశథావధేహి । ప్రాగ్వారుణంస్వశరణం శరణంహియోగాత్ యోగాత్తవాశుగవరస్యనపషనీచః ॥ ౧౨౦ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమనుజవచనమభినన్ద్య రఘునన్దనోప్యవాదీత్ ॥ ౧౨౧ ॥

వ ॥మాయయావివిధవేషధారిణాంసాధుహాధునిధనందురాత్మనాం। ధీరధీరథనురానయాద్యమే పాహిపాహిపరితోపి మైథిలీమ్ ॥ ౧౨౨ ॥

గ ॥ ఏవమభివదన్తంకాన్తమాత్మనాభ్యర్థితార్థనసమర్థనేనాసక్తమెవమన్యమానామన్యునేవ మానినీనిజగాద ॥ ౧౨౩ ॥

వ ॥ కిమిదమీరితందేవదేవరంకమనకామనా సాధుమానితా । అహహామాదృశాం భాగ్యమీదృశంగృహవిభూషణం తత్త్వగస్తువా ॥ మహ్యోరలందేవినిశామ్యమాయాం వాతాపిహన్తాపివిమోహితాత్మా। నేత్రానలేనైవదదాహధూర్తాం స్తదేషవధ్యోమృగరూపధారీ ॥ ౧౨౪॥ ఏతత్వదిన్యస్తువిశేషభావాభవేద్యదిప్రాప్తమనోరథైవ । త్వాం రక్షితుంరాక్షసదూషితేస్మిన్వనేద్యజాగర్త్యనుజోమమాయమ్ ॥ ౧౨౫ ॥

గ ॥ ఏవమాభాష్య ధనుషా భూషితకరారవిన్దోరఘునన్దనో నన్దనం సుమిత్రాయాః పునఃపునః పృథివీసుతాపరిత్రాణమేవ భణిత్వా హరిణమయమారీచమభ్యధావత ॥ ౧౨౬ ॥ ... ...

వ ॥ సమీపమాగత్యతథైవనీత్వా మృగోరఘూణాంప్రవరంసుదూ

రమ్ । పునఃపునః ప్రాణసముదీరణకామం విధాయమాయామయ ఏష
లీనః ॥ ౧౨౮ ॥ యదాకరగ్రస్త ఇవ ప్రదృష్టస్తదాంబరే భూషణమె
వజాతః । భూయోఽపి భూమింపరిరభ్య వేగాన్నగోచరోభూదపి దీర్ఘ
దృష్టేః ॥ ౧౨౯ ॥ మృగం ప్రగృహ్యాశు మృగీదృశే మే యాయాం న
చెద్వస్మి కిమిహైవ శౌర్యమ్। సత్యం యదుక్తం ప్రియయా పురాహం మ
హాన్నిమ్నకర్తస్త్వంనహి బాహుయుగ్మే ॥ ౧౩౦ ॥ అహం ప్రకాశో య
దివా ప్రకాశో జహాతి రామః కిము జాతు నీచమ్ ।ఇత్యేకధీరోధనుషావి
మో రామో విరామేస్య సమాప్తకామః ॥ ౧౩౧ ॥ ప్రస్పష్టగాత్రో
మృగమేత్యథావన్ యదా గృహీతుం స్వభుజౌ ప్రమోదాత్ । తదైవ నీ
చాయమగోచరోఽభూత్ క్వవా మృగేంద్రః క్వచ రామచంద్రః ॥ ౧౩౨ ॥
సజీవితోఽసౌ యది మే లలాభ స్వాత్మప్రీతిం చ ఫలం మేద్య వృథా శ్రమేణ ।
మృగైకకామాతు మనోభిరామాస్యాత్తత్స్వచావాపరిపూర్ణకామా ॥౧౩౩
సమీరయన్నేవ ముదీరణం మన్యుః సమచ్ఛింత్తస్య శిరః క్షురేణ । రామస్య
వాచేవ సతుస్వవాచా హా హా హతోఽస్మి తే హమత్యమౌతి ॥ ౧౩౪ ॥ మారీచ
ఏవం కృతనీచకృత్యో కుమారమాయామృగతాం విహాయ । ధీరోఽపి రా
మోఽథ రయాచ్చచైవ నిజాశ్రమస్యాభిముఖో బభూవ ॥ ౧౩౫ ॥ సా
వచ్ఛ్రుతుర్హరిర్వైవరోదనమిదం దీనం దదాహ శ్రుత్వైవ తానదృష్ట్వా పరిస్ఫు
స్త్రీ నయనా సీతా వదద్దేవరమ్ । ఆర్యస్యార్తరవోఽపి తే పురుషకరః కింవా త
మానః స్థితో మన్యే త్వాం భరతస్య మిత్ర మధునా మిత్రం చ నాథస్య మే ॥
౬ ॥ ఏతదాకర్ణ్య రామ రామేతి రామానుజోఽయం జవేన నిజస్త్రీ
తీయుగళమాచ్ఛాద్య నీతిమతాం వరోఽపి నీత ఏవ దేవీ నివాదీత్ ।౧౩౭॥
౮ ॥ ఏవం వదస్యహాహాహాం కుత ఏవ మాతః పుత్రం తవ త్రిభువనే
శ్వర రామభార్యే । రామాశుగజ్వలనదగ్ధమృగస్య మాయామోహం త
వాపి సమదాత్ క్రమమాశుచస్త్వమ్ ॥౧౩౯ ॥ అర్తత్రాణపరాయణః త్రి
భువనే మాతస్సతే నాయకః శోకాబాత్తరపం నజాతుకురుతే శ్రీమాన్

మదార్యో [illegible] భుః । [illegible] ముదిత మిదం మాత్రా భవత్యా కథ నాహం [illegible] భారతీ ॥ ౧౩౯ ॥ వా
స [illegible] వాత్ర [illegible] కస్మాచ్చి [illegible] గచ్ఛ మమార్యపు
త్రమ్ । [illegible] సౌమిత్రి రార్తిహృదయో వ
ద [illegible] ర్యామ్ ॥ ౧౪౦ ॥ [illegible] యుక్తో వ
క్త [illegible] । ఏకాకినీం కథమహం ప్రవిహా [illegible] దే
వీ [illegible] ॥ ౧౪౧ ॥ ...

గ ॥ [illegible] కృతేవ రామరామా రా
మా [illegible] ॥ ౧౪౨ ॥

గ ॥ [illegible] విజ్ఞాపయా [illegible] జనకజననీం ॥

వ ॥ [illegible] జనని [illegible] లంయత స్త్వమసి దైవ
[illegible] రామ [illegible]
తే [illegible] ॥ ౧౪౪ ॥ [illegible] స్త్రాణ ముదీర్ణబాష్పః ప్రణ
[illegible] । ముహుర్ముహుర్జృంభిత శోక వేగో జ
[illegible] ॥ ౧౪౫ ॥ ...

గ ॥ [illegible] తిరోహిత దేవహన్నిధ్య ఇవ
దే [illegible] రామరామానుజౌ రా
మా [illegible] తత్ర
[illegible] కంతరిత స్వరూ
ప [illegible] జగామ ॥

వ ॥ [illegible] దం
తః । [illegible] జనసీందదర్శ ॥
[illegible] వదద్విద
[illegible] దేవోపి వాత్ర భవితాని మి
[illegible] ॥ ౧౪౬ ॥ ... ...

గ॥ ఏవం నిశమ్య నిశాచరేంద్రో దేవీమేవమవాదీత్ ॥ ౧౪౯ ॥

వ॥ కాత్వం దెవిమనోహరె విహరసి స్వైరం వనె నిర్జనె కిం వా నిర్జరసుందరీ కిమథవా గంధర్వసీమంతినీ । ఆహోస్విత్కిముకిన్నరీకథయమే యక్షాయతాక్షీకిము త్రైలోక్యేపి కదాపి కామజననీ నాలోకితా త్వాదృశీ ॥ ౧౫౦ ॥ ఏతాదృక్తరుణీకటాక్షలహరీయస్మిన్ప్రసముజ్జృంభతే సాయంస్యాత్పురుషోత్తమః ఖలు న చేద్ధిగ్ధిగ్వృథాజీవితం । యం దృష్ట్వాసుతసుందరీప్రభృతయో యాయాస్స్వయం మోహితాస్తం మామేత్యవినిర్జితత్రిభువనం త్వాం సాంత్వమీశాభవ ॥ ౧౫౧ ॥ ఇత్థం స సర్వజగతాంజననీమమాద్య భార్యాభవేతి నిజగాద నిజాంతకహేతోః । లావణ్యపూర్ణజననీమపి మన్మథార్తః కాంతామమేతి కథయన్నివ కుత్సితాత్మా ॥ ౧౫౨ ॥ ... ...

గ॥ తదనుతత్స్వగమనస్సరితాంతిరస్కృత్య దశస్కంధతాముపగతవతి నిశాచరపతావతితరభీతియుతాప్యప్రతిమపాతివ్రత్యతయా పతిపరాక్రమప్రత్యయాచ్చ ప్రత్యాగతధృతిః క్షితిసుతా తదీయమనల్పితకుపితమనాస్తమేవం వ్యాజహార ॥ ౧౫౩ ॥ ...

వ॥ కింకురాత్తునకత్థసేద్యవిదితస్త్వం తస్కరోమస్కరీ ఘూకో భాస్కరదీధితిం కథమరే పశ్యేత్స జీవేచ్చ వా । ఏకేనైవ శరేణ మత్ప్రియతమః పాపద్రుమం త్వాం దశస్కంధం కృంతతి మృత్యువాత్రినియతం నీతోసి సర్వాత్మనా ॥ ౧౫౪ ॥ ... ...

గ॥ ఏవం పరుషముదీరితేపి కిమప్యవిచార్య నీచమతావదిరా దేవదేవీం దేవదేవ దివ్యమహిషీం విదేహరాజనందినీం స్యందనమారోప్య సాతంకే ఏవ లంకాభిముఖే మధ్యేమార్గమపారకృపావార్ధిర్గృధ్రరాజో నిశమ్య దేవ్యాః పరిదేవనం నిరుంధ్యద్రితం తత్స్యందనమిమం తేన సహ దశాననేన స్వయం వృద్ధోపి యుద్ధం విధాతుమారభత ॥ ౧౫౫ ॥ ధనుర్ధ్వజం వాజివరాన్మహాత్మా వామేన పత్రేణ స పక్షిరాజః । అపా

తయత్తంతుణదాచరేంద్రం క్షణేనపక్షేణచదక్షిణెన ॥ ౧౫౬ ॥ రథా న్నిపత్యాపిమనోరథస్యపూర్త్యైపునఃప్రస్తరథోదురాత్మా । పక్షిం ద్రిపక్షౌ క్షణదాచరేంద్రశ్ఛిత్వాంతరిక్షేణగతఃక్షణెన ॥ ౧౫౭ ॥ రా మేతిరామేతివిరామమెష్య న్నైషక్షమాపుత్రికయైవముక్తః ॥ మద్భా గ్యశేషాద్యదిజీవితంతే వదప్రియాయేతిహృతాప్రియాతె ॥ ౧౫౮ ॥ స్వర్ణద్రుమర్ణమనేత్రయోరలమలంకారాయకాయేధునా స్వర్ణ ద్రురపరాప్రియస్యనయనెస్యాల్లాలితేత్యంజసా। మత్వాన్వర్ణవిభూ షణానిధరణీకన్యాక్షిపత్పర్వతే పంచోత్తుంగతరప్లవంగపురత స్తైజాం సితోరివ ॥ ౧౫౯ ॥ దూరందూరముపాగతం సధనుషం రామం యుధాసానుజం వారంవారమపారభీతిహృదయస్సర్వత్రిమాలోక్యచ లంకాదాహకవహ్నిబీజమివ తాంసీతామసాదుర్మతి ర్నీత్వాశోకవన స్తదైవసుదృఢం మేనెచలబ్ధంఫలమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ ఇత్థంబలాదవహృతా జనకాత్మజా తా సంవెశితాపితదశోకవనంసశోకా । రక్షోంగనాభిరభి తఃపరివారితేయం జ్వాలేవధూమతతిభిశ్శుభశుభాంగీ ॥ ౧౬౧ ॥

గ ॥ తదనుసమాగతం పథిప్రణష్టముఖలక్షణంలక్ష్మణం నిరీక్ష్యదూ రాదేవదేవే దూయమానహృదయే దేవీంవిహాయ కుతస్సమాగతోసి త్వమేకోవివెకీ త్వమైప తన్మారీచమాయాపరిచితాపి కిమేవమిత్యా చ్చైరాలపతిరఘుపతౌ తదైవాంతిక ముపేత్యసౌమిత్రిః దేవదేవీది వ్యాజ్ఞయైవ నిరాకృత భవచ్ఛాసన మిమంమాం క్షమస్వేతి పాదౌప్ర ణమ్య నివెదయామాస యథోచితమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ తదన్వచిరాదేవదే వోపి సానుజస్సంనివృత్తోపహృత పద్మమివ పద్మాకరం స్వాశ్రమ మా సాద్య దేవీమపశ్యన్ హాహతోస్మీతి విదీర్ణధరణీరుహ ఇవధరణ్యాంని పపాత ॥ ౧౬౩ ॥ ... ...

ప ॥ పరిత్యజ్యకృచ్ఛ్రేణమూర్ఛామవోచచ్చ చాసౌసుమిత్రాత్మజా తం తమేవం । క్వసీతాప్రియాతాహృతావామృతావా త్వమేవంకిమా

గాః పదమాజ్ఞా విలక్ష్య ॥ ౧౭౪ ॥ సౌమిత్రి [illegible] శ్లోకస్య [illegible] మేవఖ
లు [illegible] । మైత్రి [illegible] ॥ ౧౭౫
ప్రియవదస్యా [illegible] । ఉర్వా
ప్యవోచత్ సుబగౌం వేణ [illegible] ॥ ౧౭౬ ॥ శ
క్తికిక్వచాముమసురోపహ్నజల్పి [illegible] సస్పజ్ఞకో [illegible] ప
రాధః । మాయామృగ [illegible] మోహినా [illegible] పిదా [illegible] తో [illegible] త
మహాంతావసహ్యాన చా ॥ ౧౭౭ ॥ ... ...

గ ॥ తతో మత్యాస్య దోషిణ లక్ష్మణ లక్ష్మణా [illegible] దో [illegible] వి
భాసురలక్ష్మీకోపి [illegible] ॥ ౧౭౮ ॥

ప ॥ ఆస్తాం నిరర్థకమిదం కథనేన [illegible] ప్రాణప్రియా [illegible] మగజా
కిము వాకరోమి । కి. [illegible] కేవమ
త్యజననిజనసన్నిధానే ॥ ౧౭౯ ॥ [illegible] ము [illegible]
క్షి ప్రాణప్రియా [illegible] । [illegible]
గో మృగ [illegible] కథం వా ॥
సత్యాం [illegible] మేష [illegible]
నాతినాని । సీతే [illegible] చిత్తే [illegible]
హాగ్ని [illegible] ॥ ౧౮౦ ॥ సౌమిత్రి [illegible] శ్లో
ర్యాద్య రామం [illegible] । శోకైక [illegible] పుత్రీం దే
వీం వనే [illegible] మృగయేన దేవ ॥ ౧౮౧ ॥ [illegible] ప
గా [illegible] గద [illegible] । [illegible] తోపి ని
శామ్యమానం మాశ్వర [illegible] దేవదేవ ॥ ౧౮౨ ॥

గ ॥ ఏవం మస్సహ విరహాతయా నిపీడితం తకం కుపితమున్మత్త
మాత్మానమాశ్వాసయన్ననుజమేవం వ్యాహరోగ జానకీజానిః ॥ ౧౮౩

ప ॥ మాయామృగారిరధునా మృగతాం [illegible] చాపరవ
మాచరతీతి భీతాః । ధావంత్యమీ మృగగణాః కిము వా మృగాక్షీ మార్గస్థ

మార్గగతిమేవవిదర్శయన్తి ॥ ౧౭౫ ॥ సత్యంసత్యందృశ్యతే పాద
ముద్రా దేవ్యా దివ్యా పశ్యతాంసాధు దేవ । చిత్రంచిత్రంమ్లానిమాగా
న్మాలాసామిత్రిపాసితయాధారితాయా ॥ ౧౭౬ ॥ చూర్ణంచూ
ర్ణంచామరంచామరంచ ఛిన్నంఛిన్నంమౌక్తికచ్ఛత్రమత్ర । క్వ
త్యంక్వత్యంకంకటంసజ్జటంమే చిత్తేచిత్తేసక్తమేతన్నకింతే ॥ ౧౭౭ ॥
భగ్నంభగ్నంభుగ్నకోదండకాండం శీర్ణంశీర్ణంసారథేశ్శీర్షమత్ర
కృత్తంకృత్తంతోత్రమస్యైవవత్స చక్రంవక్రంసప్తయస్సుప్తసుప్తాః ॥
కష్టంకష్టంరాతుసౌరాక్షసశ్చ యుద్ధ్వాయుద్ధ్వాలబ్ధకామావకామాం ।
భిత్వాభిత్వాభక్షయన్తావధూతాం రక్తైస్సిక్తంతత్ర పశ్యైకమత్ర ॥

గ ॥ యావదిత్థమభిధాయ ధనురాదాయ సన్ధాయచ శరాన్ స
మీరయితుకామో రామస్తావదేవ కృతప్రయాణప్రాణవాయుర్జటా
యురేవముదీరయామాస ॥ ౧౮౦ ॥ ... ...

ప ॥ కోపేనాలమలంవిలోకయరయాత్సోహం జటాయుఃప్రభో
యత్నాన్విఘ్నానపిరావణోరఘుపతేహాప్రియాంజానకీమ్ । పక్షౌత్రా
ప్తవరాజయోపిసమరే హృత్వా దిశం దక్షిణాం యాతో యాతురిపౌ
ప్రవక్తుమితితే కింతేధృతాయుశ్చయః ॥ ౧౮౧ ॥ ఇతి గద్గదగిరము
క్త్వా రామంవిరరామరామరామేతి । విగతాయుస్సజటాయూ రా
మస్త్వహహాహతాతమిత్రేతి ॥ ౧౮౨ ॥ యావత్పపాతరభసాద్ద్విజ
రాజవాణీబాణాసనంచన్ద్రముఖేశ్శ్రవణోధరణ్యామ్ । తావత్పపాతచత
యోరఘుగృధ్రరాజోబాష్పాంబువర్ష(౧)మవశం(౨)వివశంశరీరం
మహ్యాంమరణముపాగాత్తాతస్తన్మిత్రమత్ర సీతాయై । తాతస్తృప్తో
భవితాసంస్కరణాదేవతస్యమిత్రస్య ॥ ౧౮౪ ॥ తాతస్యశోకలతికా
తాన్తాతాన్తాతుతాతమిత్రస్య । ద్వేష్యాదముష్యమరణంసంస్మరణీయం
హియావదాయుష్యం ॥ ౧౮౫ ॥ ... ...

గ ॥ ఇత్థం సలక్ష్మణః పక్షిరాజస్య రఘురాజోవిరాజమానోనేక

(౧) విష్ణుసంబంధం ॥ (౨) పక్షిసంబంధం ॥

లోకాక్రమణధురీణాం మరణోదకక్రియామాచరయ్య క్రౌంచారణ్య
మతిక్రమ్యచ మతంగాశ్రమస్థితాయాం తపస్సమావృతాయామపత్యం
లభమానజఘన్యాం దర్యాం దరీగృహ్యమాణామపరశూర్పణఖామివ పర
మదారుణముఖమయోముఖీమయోమయచ్ఛురికాముఖాదాకలితకుచక
ర్ణనాసనికృన్తనేన వికృతముఖీమాకలయ్య ప్రకలితజనకతనయాన్వే
షణోత్కభీషణవేషదోషాచరకబన్ధరాజనామ్నా మహాబాహుబంధనసన్ధా
సిత బంధనాధీనౌ నిజానుజేనైవమభిహితోభూత్ ॥ ౧౮౬ ॥ ...

ప ॥ మహాద్భుతమేతద్ధరాయామపూర్వం ప్రభో తృప్తిమేకేనసీ
త్వామయైవ । అయోధ్యాం సమేత్యాద్య సీతాసమేతో నిజానాం ప్రజా
నాం ప్రమోదం విధేహి ॥ ౧౮౭ ॥ సాయామ బాహుస్సహాయామ
బాహ్వోర్వనేశః కృతశ్చేచ నిశోకహారీ । శుచానమస్తం తరవారిణైన
విదారయామో భవధీరధీరః ॥ ౧౮౮ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమార్యోద్దీపితధైర్యో వ్యాజహార రామం రామానుజః ॥ ౧౮౯

ప ॥ కబన్ధః కబంధైస్స్వతుండం ప్రచండం విధాయ ప్రసార్యద్రుతం బా
హుదండౌ । ప్రపూర్యైష లబ్ధైః ప్రమత్తోపి మత్తో వినాశం వినాయాతు
మీశో నహీశః ॥ ౧౯౦ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం నిశమ్య రామస్సలక్ష్మణశ్శోకనివారణాయ కృపాణంకో
పేన రోశాదాకర్షయామాస ॥ ౧౯౧ ॥ ... ...

ప ॥ కార్యార్థినౌ నత్మనినసపన్ద్రుష్టేరనిష్టమిత్యాత్తభయావివ
తౌ । సపన్ద్వయాకారజుషౌ కబన్ధబాహూ క్షణాచ్ఛిచ్ఛిదతుః ఛురి
భ్యామ్ ॥ ౧౯౨ ॥ తతో యాతుధానస్స సౌమిత్రిమేవం స విజ్ఞాపయా
మాస ప్రత్యభిజ్ఞమ్ । కృపాళో కృపాణేన బాహ్వోర్నిపాతాత్ప్రపా
తేన్ద్రశాపోపి సీతాపతేద్య ॥ ౧౯౩ ॥ యదీహ త్వయాహం ప్రదగ్ధః ప్ర
దగ్ధాః భవంతి ప్రకామం శుచశ్చాచిరాత్తే । త్వమారాత్కుమారీం తు
మాయాస్సమేతుం సమేతో భవాద్యైవ మిత్రాత్మజేన ॥ ౧౯౪ ॥ ప్రియా

లాపమేనం కృపాపూర్ణః పశ్యన్ స్వయం శ్రీభూమానీయ కాష్టైర్దదాహ ।
కబన్ధోఽథ తస్మాత్ సముత్థాయ వహ్నేః ప్రహృష్టో దివ్యం విమానం త
మారుహ ॥ ౧౯౫ ॥ నాస్త్యన్తరేణ చరణం శరణం త్వదీయం సీతాపతే
విదిత ఏవ తవ ప్రభావః । శక్రోణ వక్రితవపుః కృపయా తవాద్య ప్రాప
శుభం వపురహం శుభమస్తు తుభ్యమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ కళత్రీభాభేషుభసూచ
నాని ఫలాని పక్వాని పథి ప్రియాణి । ఆస్వాద్య సౌమిత్రిసమర్పితాని ప్రి
యాహి పంపాం పథి కానుకంపామ్ ॥ ౧౯౭ ॥ సమ్పూర్ణధర్మపటలం శ్రీ
మాణీం నయిత్వం త్వత్సేవపశ్యన్ మృతపరిసరేణ పూర్ణమ్ । వాతాత్మజ
ప్రభృతిభిస్సహితం సమస్తైః ద్వారవారిజాంచమహానీయకరం వదాన్యమ్॥
గ ॥ ఏవముదీర్య స్వీయశరీరకోఛాభిదిశో దశ విభాసయన్
భాసమానాః సమానవిమానేన వైమానికనికేతనమశిశ్రియత్ ॥ ౧౯౯ ॥
తావత్తావపి రామరామానుజౌ సంస్మారితజనకతనూజౌ జవాత్ప్రస్థా
య పంపాపశ్చిమపరిభ్రాజమానం శబర్యాశ్రమం పరిముషితపథి
శ్రమం ప్రవివిశతుః ॥ ౨౦౦ ॥ తత్ర తు సప్తర్షిసన్తతసేవయా సన్త
ప్యమానతపస్సంతతిః స్వాన్తరంగతరంగితమహాగాథా రామరామానుగమ
నకుతూహలతయా సంప్రతి సంప్రాప్తతదీయదర్శనేన నయనయు
గళనిరర్గళనిర్గళదానన్దసలిలాసారలహరీ శబరీతమేవ సీతారమణం
సలక్ష్మణం చరణయోః ప్రణమ్య చిరేణ సఞ్చితఫలైః ప్రణీయార్ఘ్యా
ణామపి తేనైవమభిహితాభూత్ ॥ ౨౦౧ ॥ ... ...

ప ॥ కచ్చిత్త్వదస్తి సఫలం తపస్విన్యత్రైవ తత్త్వం సఫలం కృపాళో ।
ప్రసూతకిం తర్హి ఫలం ఫలం తే కైకేయ్యమే వాద్యఫలం మహాత్మన్ ॥
త్వత్సంచితాన్యద్య మదఞ్చితాని భక్త్యార్పితాన్యేనమపి ప్రియాణి । ఆ
దానదానస్థితయోః ఫలానాం కృపామహీయైవ భవత్యుపాయః ॥ ౨౦౩ ॥

గ ॥ తలిః ॥ ౨౦౩ ॥ ... ప ॥ అఞ్చితరాఘవచర
ణానఞ్చితస్నేహలేసుద్యజ్జలశ్రీమణీ । జృమ్భితవరరోమాఞ్చా కుఞ్చిత

చేహాంధనంజయేవిజహౌ ॥ ౨౦౪ ॥ కువలయనయనమనోజ్ఞాకనకాం
గీమఙ్గళాఙ్గరాగయుతా । నిరగాద్ద్రుతమియమగ్నేర్గగనే వ్యగమద్వి
మానమభిరామమ్ ॥ ౨౦౫ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం విమానవరమారుహ్య భూరిసుఖమస్యాం శబర్యాంతు
రామం పరిమోదేన కామంప్రణమ్యైవ నాకం గతాయాం ససౌమిత్రి
కా సపది సంప్రాప్య సప్తర్షిదివ్యాశ్రమం పరమభక్త్యైవసంవీక్ష్య
సీతాసమాసక్తచేతాస్సురేశాది లోకేశలేఖకులరక్షైకధీరోఽపి శాఖా
మృగేన్ద్రహృతభార్యాదిభాగ్యమతిభీత్యా సమాక్రాన్తభూమండలం
తదను తం ఋశ్యమూకాఖ్యభూమీధరోపేతముద్ధూతధైర్యమతిదీనంస
సుగ్రీవసంజ్ఞం కపింశరణమిచ్ఛన్స్వయంచారుచామీకరాబ్జకులసంకీర్ణ
రేణుగణసఙ్కల్పితక్రీడహంసీ సమామృదితపాన్థాత్మకృతకం పవం
పాముపేత్య వరమన్దానిలోజ్జ్వలితహృత్పద్మసముద్భూతకన్దర్పదర్పాగ్ని
సన్దగ్ధధైర్యేణమూర్ఛాంసమాశ్రిత్య సౌమిత్రిసఙ్కల్పితశైత్యోపచారే
ణ కిఞ్చిత్సమాశ్వస్తచిత్తోఽపి భూయోఽపి భూమీసుతాహరణభూమీన్ద్ర
పితృమరణతన్మిత్రసంహారణసాకేతనిర్గమనదుర్గహన సంచరణసం
జాతదైన్యేన నిశ్వస్యనిశ్వస్య సన్తాపసన్తానమాసేదివాన్ సతతము
చ్చైఃప్రచుక్రోశ సీతేక్వవాసీతి కింవాకరోమీతిచ ॥ ౨౦౬ ॥ తదా
నీం తత్వవిత్సముదయోహృదయఏవ జానకీజానిమేవం వ్యాజహార ॥

ప ॥ నిత్యాం తే హృదయారవిన్దసదనాం దేవీంవిదేహాత్మజాం కింవా
న్యత్రమృగీదృశం మృగయసేదీనో యథాప్రాకృతః । శ్రీరామేతి ర
మాసఖేతివదతామేవాపిమోహఃక్వవా నూనం తే మనువంశనాథ త
దియంమానుష్యలీలావనౌ ॥ ౨౦౭ ॥ దాసేస్మిన్ రఘువీరవషణయా కృ
పాపియ్యూవధారాన్సదా వైదేహీసహితో యథాజలధరస్సౌదామినీ
సంయుతః । సీతాఽకింనకృతాగసాభువితధాధూర్తాభవార్తాభృశం కా
ర్యాంకరుణానిధేజనకజాజానేనజానేవరమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ వేలాధీశ్వర

సౌమ్యకేశవకృపాదుగ్ధార్ణవామగ్ధ్యతేదివ్యైభస్యపవిత్రవర్ణనహితే శ్రీ
రామచర్యామృతే । స్యాదారణ్యకథాభివర్ణనమిదం కాండం ముకున్దా
ర్పితం సారంసారవిదాంసదాసుమనసామానన్దసన్దాయకం ॥ ౨౧౦ ॥

౮ ॥ ఇతి శ్రీమద్గార్గ్యకుల కలశజలధికలానిధి శ్రీతిమ్మస్పైవ్యా
జ్ఞార్తనూజేన శ్రీమచ్ఛత్రరిపుగురువరచరణజలజకలితలోలంబలీలేన
శ్రీకృష్ణాఖ్యేనకవినా శ్రీముద్వేలాపురీనిలయకమలావిలోలకేశవకృపా
పయోధి సంపాదితే శ్రీశైలకులతిలకాయమానశ్రీమత్తాతార్యసంశో
ధితే శ్రీరామచర్యామృతే చంపూగ్రన్థే శ్రీమదారణ్య
కాండోయంకోదండమండిత కరారవిన్దరఘునన్దన
చరణారవిందయోస్సాదరంసమర్పితః.

శ్రీరస్తు

శ్రీ సీతారామచంద్రాయ నమః.

కిష్కింధాకాండప్రారంభః.

వ॥ తతస్సౌమిత్రిసహాయః పంపాం పరిసరసంపాదితపాంథక
ష్టాం। మందానిలేనోత్తసుగంధిపద్మ్యాన్మీలితదబ్బిందారవబంధురేణ॥
అతితరళకచభారాచంచరిష్ణైరనేకైః। ఘనతరకుచభారాపుష్పగుచ్ఛ
త్వయేన। అపజనవనజబంధుకిపుష్పిణీభిందలతేతి ప్రహితనిజకరేణస్పృ
ష్టమేనాంనశంకః॥ ౧॥ కిమహమిహకరోమిభ్రాతృత్వపర్యభ్రమస్త్వావన
మింటమాంపగంతుంనాహాణాపిత్యావరుద్ధః। కుసుమరజసిహంసీపాదముద్రా
నిభంయ్యా త్వాగహిహృదయశూలంకల్పితంయన్మథేన॥ ౨॥ పంపారం
గతశీపటీరజతరాదాయాంతివాతోనటో నాస్త్యైర్నాటయతీవమెప్రీ
తిపదం సంవర్ధయన్మన్మథమ్। పీడ్రారావవశైర్వనప్రియరవైర్వ్యక్తా
లతానర్తకీహస్తైస్సంచలపల్లవైశ్చమురజైరూమిస్వనైరాత్తజైః॥
పవనఃపరిరభ్యాపి జ్వాలసంజగతీమ్ముజీపితాంజయతి। నిగిలితధ్గాపసి
తావిధుమదనాసాధువిధురనిధనాయ॥ ౩॥ ధావతధావతవిధురాః ప
జ్రితివాతోత్రవిరహిహృదయాదారి। విరహిద్రోహవిధాయీపరభృ
తపాపీతి వదతిమధురమివ॥ ౪॥ భ్రమద్భ్రమరవిభ్రమం కనకకో
మలావల్లరీః వికాసితసరోజసంస్తృతమరందబిందుస్రజాః। విలోక్య
చవిలోక్యచప్రీతిపదంప్రేణ్యత్యహో మదోద్ధతమయూరికామదనదీ
పికామామికా॥ ౫॥ పున్నాగైరగమైశ్చలైశ్చ హరిభిర్నాగైర్నగై
స్స్యందనైః సౌమిత్రీచతురంగభాక్స్వయమిహానంగోపినైజంధనుః।
సజ్జ్యంషట్పదకైఃపికస్వరమిషాద్వ్యాఘ్రఖడ్గైశ్చరైశ్చక్రైరదయామిత్ర

శ్రీయః కరతాం యాతో గోష్పదం లాఘవం ॥ ౮ ॥ ప్రేంఖత్త్రిస్యగ హా శ్రియాశ్చ
యశ హా మనోవ్యథా నస్య పిచ దేహస్య కిరసాఽపల్లవపథాశోక[illegible]స
న్నగ్ధికా । కుందం చాపిత థాపి కోకిల మధుపస్స్వనా, బుజంచంపక[illegible]పం
పాత్రం స్వశుకో యాగం యుగకుమీసా ప్యేనమిత్రాణ్యహో ॥ ౯ ॥

గ ॥ ఇతి కామం కామశరాభితప్తం రామమేష విజ్ఞాపయామాస
లక్ష్మణః ॥ ౧౦ ॥

ప ॥ ఆర్య త్వన్మానసే చేతో మా భవ భవతా స్త్వీకృత స్త్వీకృతో గ్రహం
జహ్యేం జనసంచారం గతమిహ కింకృతాంతజపరముపి ॥ ౧౧ ॥ ।

గ ॥ అథ మా మప్రామిత్రే ॥ ౧౨ ॥ ప ॥ కదా నా ప్రైదేహ్యే వనరుహా
దృక్శోపాంగవిసరైః భవేయం సంసిక్తస్సకృదపి కదావా శ్రవణయోః ।
భవేత్స్యాత్ర స్తస్యాస్సువచససుధాసేచనమహో వచోద్వైర్యాత్రైవహం
యుగమివ చనేష్యామి నిమిషమ్ ॥ ౧౩ ॥

గ ॥ ఏవమన్యోన్యవ్యసన సమాశ్వాసనవచనైః కించిదపగతశోక
తాపం పంపాపరిసరమలంకుర్వాణౌ కోకిలకులకాహలీకోలాహలకలిత ని
జాగమననివేదనవిరహిజనారాతివసంతమకరధ్వజశంకాకరాకారావపి
కలితనకులతిలకావపి పరాక్రమస్యకర్తృతవికతనా సజ్జీకృతకార్ముకా
వపి కరుణామకరంద సుందరనయనారవిందౌ విరాజమానవ గౌజల
ద్గణావపి సలక్షణ జటావల్కలాలంకరణౌ రామలక్ష్మణౌ నిరీక్ష్య
తత్క్షణం ఋష్యమూకస్థితస్సమిత్రస్సమిత్రపుత్రస్సుత్రామపుత్ర
పరిత్రస్తచిత్తతయా తత్ప్రేరిత దూతాపితి వితర్కయా సమస్త
క్షీణవాణీనైపుణ్యం - పుణ్యజనసాధకమపి పుణ్యజనబాధకం వానర
కుమారమపి కేసరికుమారం పురుషభావలాలిత విగ్రహమపి అంజనా
భిలాలితనయనాభిరామవిగ్రహం- మిత్రపరిత్రాణలోలమపి - మిత్ర
త్రాసైకలోలం వజ్రాభిహతమహాహనుమపి వజ్రాయిత మహాహనుం
ఆదృతమంత్రిణమప్యనాదృతమంత్రిణం- పరిభంజనానందకథనసమస్య

ప్రభంజనానందవర్ధనం-నయవంతమపివినయవంతం - విజయరాశిమిపతనూమంతం హనూమంతమేవమవాదీత్ ॥ ౧౪ ॥

వ ॥ హనూమన్ హరీంద్రస్య భీత్యాహమేవం నగేస్మిన్ సమాపన్నశస్త్రాసనమార్గ । మమారిర్న గారిం ద్విరూపం సపాపీపురగ్రహాప్రిహీణోత్పశ్యపశ్యస్వతాతం ॥ ౧౫ ॥ ననూనం ప్రసన్నం మనో మేహనూమన్నిదానీం నిదానం ముదః క్వావనిఘ్నః । వద న్నైవమేతౌ యథా సంనికృష్టౌ తథైవ ప్రదుద్రావ మారం కపీంద్రః ॥ ౧౬ ॥ పలాయమానం ప్లవగేంద్రమేనం పరం నధీరః పవమానసూనుః । ఉత్ప్లుత్య చోత్ప్లుత్య నివర్త్య నైవ మప్రాకృతానామితి ధైర్యదో భూత్ ॥ ౧౭ ॥

గ ॥ అథ సుగ్రీవో ప్యేవం నిజగాద ॥ వ ॥ తథా చెద వెహిత్వమెవప్రియాహి తయోరింగితం చాపి వెషం చ దోషమ్। సమర్థ స్సదర్థే త్వదన్యోనధన్యో మదన్యోపి యస్మాత్సుమిత్ర స్త్వమేవ ॥ ౧౮ ॥ ఇత్థం సమిత్రతనయాభిహితో మహాత్మా వాతాత్మజస్సరభసంధృతభిక్షువెషః మిత్రోదయం పిశునయన్నివశీతవాతః పద్మాకరం రఘువరం సముపాపధిగః ॥ ౨౦ ॥ గ్రావాయమాణవరగౌతమధర్మపత్నీ జీవాతుచూర్ణరజసా ప్రవిరాజమానం । భక్తాళిభృంగమహనీయకృపామరందం పాదారవిందమదసీయమవందతాసౌ ॥ ౨౧ ॥ యత్సౌహృదేన సహతెపుర విప్రవాసం వాసంసు ఘోరవిపినేపి తృపం చతాం చ । ప్రాణప్రియాపహరణం తరుణోపి రామో రామానుజస్య చరణౌ హనుమాన్ననామ ॥ ౨౨ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం ప్రణమ్య రామలక్ష్మణౌ నిరీక్ష్య చ నిజాక్షిచకోర చంద్రాయమాణౌ తద్దైవసముంమరదంగరుహనివహతయా సంధానితతదీయదయామరుందమణికవచ ఇవ విరాజమానస్సమాకుంచితతనుస్సరంజనవచనమేవ మాంజనేయస్సాంజలిర్వ్యాజహార ॥ ౨౩ ॥

వ ॥ భూమిర్విష్ణుపదం బభూవ భువనే కిం కిం విచిత్రం మహాత్ యస్మా

త్స్పూనసుమేషు కాంతిసహితౌ తౌ పుష్పవంతావుభౌ । ఇందోః శ్రీ
ర్ద్యుచరావిభక్తిరనిశం సేలాభ్రబాలాతపో వాదార్ద్యోజితనిజరా
గమయుగం పస్పాలకాలం సృష్టం ॥ ౨౪ ॥ ఏషం భూంగభవస్యాలోకనవ
శాత్కాశాఖినేత్తుర్మహో నీలానీలపరాజరాజపితథా సాంసన్య చాగా
ద్దశాం । త్యక్త్వా కించనగంనగారిభయతో ధీరో వ్యధాపద్ధరిస్త్స్యా వో న
పునారథం సురతరోశ్చిత్రం తదేవాధునా ॥ ౨౫ ॥ మన్యే వాం శ్రుతి
గోచరావపి సఖా కోదండయోరిత్యహం భూమౌ ధూర్తజనౌ ఘనా
ఘనపత్రాభక్త ప్రమోద ప్రదా । నాజ్యాపస్త్రిగోచరం కథమభూ ద్దా
నాసుదాసస్య మే శ్రీమంతౌ వచనాత్ప్రతిశ్రుత్య సతో కృష్టెవిటో జీవకం ॥

గ ॥ అథ వికసితముఖారవిందో రఘునందనమప్పమిత్రావచనమిద
మవాదీత్ ॥ ౨౬ ॥ ... ...

వ ॥ ఉల్లాఘనయం స్త్వాం చవనోవిలా హైస్త్వాం చాపి దింతా జలధా ని
మగ్నం । అయం నవ వ్యాకరణేపు ధీరః నవరేంగితజ్ఞః సుఖతో నకస్య ॥ అయ
మస్మాద సౌమిత్రతనూజనపం ప్రేసం రాజతే నిజ తదేవమంత్రీ । తస్మాత్క
బంధోదిత వాక్యవృత్తః ఫలోన్ముఖో భూజ ఇతి స్ఫీవాయిం ॥ ౨౯ ॥

గ ॥ తతస్సౌమిత్రిరేవముదీరయామాస ॥ ౩౦ ॥

వ ॥ దివ్యౌషధింమృగయతో గదమూషితస్య సంజీవనాచలఇవ స్వ
యమేవలబ్ధః । సోయం మయైవసుకృతేనపురాకృతేనప్రాప్తోంతికం కపివ
రేణ్యనిదేశతోద్య ॥ ౩౧ ॥ పాంథస్సంతృషితో రసాలతరుముద్వీక్ష్యము
తం తత్ఫలప్రాప్తవదం ప్రసృతాంబుజిహ్వా సుసక్ష్యతర్కం యథా
కాంక్షతే । స్వామిన్నద్యతథైవమిత్రజనుషో మిత్రేణ సంభాషితుం చి
త్తం మేనకుతూహలం సరభసం కాంక్షామహాభ్యాకాం ॥ ౩౨ ॥

గ ॥ అథ రామః ప్రత్యువాచ సౌమిత్రిం ॥ ౩౩ ॥

వ ॥ నమ్మానయసౌమిత్రే సదివంశదిఖావమభ్యుదీర్యైవ । సర్వ
ముదంతమిమం మేసర్వజ్ఞో యంనవంచనాకార్యా ॥ ౩౪ ॥

గ ॥ ఏవమార్యాజ్ఞయా రామానుజోఽయమాంజనేయమభిశశంస ।

ప॥ సంశ్రావ్య తాం దశరథః సురనాథమిత్రం పుత్రం మహార్హమపమేవగుణాభిరామం । గోసాంకకేసమనసుచ్ఛ్రితకంకణాం ద్రాక్ రాజ్యాభిషేకరచనాయ ముదా మహీశః ॥ ౩౭ ॥ తత్కంటకాం విపినసంచరణాయ కర్తుం హర్తుం నరేంద్రపదవీం విదధే యదీయా । ఆత్మీయపుత్రభరతాయ పతిం స కాంక్షమాబంధయద్వరయుగాన్మమ సాధ్యమాంబా ॥ ౩౮ ॥ రామో మయా దయితయా చ విదేహపుత్ర్యా తాతో మృతం విజహతుశ్చ పురం శరీరమ్ । ఆవామిమాం మృగయితుం దశకంఠనీతాం జ్ఞాత్వైవ గృధ్రవచనాద్విపినం ప్రవిష్టౌ ॥ ౩౯ ॥ లోకత్రయస్య శరణం చరణం యదీయం పాషాణమేవ రమణీం కురుతే క్షణేన । రామోదీనబంధురగమచ్ఛరణం కపీంద్రం దీనస్స్వయం సమతిమాన్కిమితో విచిత్రం

గ ॥ అంజసైవాంజనేయః ప్రాంజలీ రామరామానుజౌ వ్యాజహార ॥

ప ॥ చంద్రో మిత్రముపేత్య శ్రియముపయాయాన్న చిత్రమిదమవనౌ । మిత్రం శ్రియమిహ చంద్రో నయతి త్వరమేతి యచ్చిత్రం ॥ ౪౦ ॥ భ్రాత్రా నిరస్తశ్చ నిరస్తదారో రాజ్యప్రహీణశ్చ హృతశ్రియశ్చ । దైవాద్భవద్భ్యామిహ యస్సనాథస్స భాగ్యవానేష హి భానుసూనుః ॥ ౪౧ ॥ తేనైవ యుక్తా యువయోస్తు మైత్రీ తద్దీనబంధుత్వమిహైవ దృష్టం స్పష్టం భవద్భ్యాం మమ సర్వవిద్భ్యామలంకృతం చేదహమేవ ధన్యః ॥ ౪౨ ॥

గ ॥ ఏవం విజ్ఞాప్య స్వాత్మోపరి సమారోహణజనిత తదీయశంకోత్పాదకం భిక్షురూపముత్సృజ్య ప్లవగరూపమాధాయ ధీమాన్ హనూమాన్ పరమసంతుష్టహృదయస్స్వపృష్ఠమారోప్య రామరామానుజౌ పక్షిరాజో జవేన రామరామానుజావివ నిజస్వామిసుగ్రీవసన్నిధిం సమానీయ తమేవం సమీరయామాస ॥ ౪౩ ॥ ... ...

ప ॥ రాజన్ రాజసుతావిమావజకులోత్తంసౌ నికైర్యతస్త్వాదృశౌ త్వామేవం శరణంగతౌ త్రిజగతాం హారౌ శరణ్యావపి । తీర్త్వా వాలిభయా

ర్ధిమద్భిరపిభో దాతుం విచేతుం రుమాం సీతాం తాం నరవానరౌఘుర మసౌ ధీరౌ చరామోభవాన్ ॥ ౪౪ ॥ ఏవం వాయుసుతేరితం సుమధురం స్పష్టాక్షరం సహసా రామాత్మజో దీనో మానవచంద్రస్సకర్ణ్యమిమం చింతామవాప స్వాత్మనః । మత్వా తం చ తృణాయ పఙ్క్తిశిరసం శత్రుం నిజభ్రాతరం రాజ్యం చాపి కరస్థమిత్యుపగతప్రీత్తుంగహర్షోఽభవత్ ॥ ౪౫ ॥

గ ॥ ఇత్థమపేతవేపథుః పృథులపరాక్రమం రామం రవ్యాత్మజో యమేవం వ్యాజహార ॥ ౪౬ ॥ ... ...

ప ॥ యస్మాన్న మాసి పితురన్వయపూర్ణచంద్ర శ్రీరామచంద్ర భవతా సహ జైవ మైత్రీ । సోఽహం ప్రసారితకరోస్మ్యభయప్రదం తే పాణిం ప్రశీయ పరిపాలయ మాం కృపాళో ॥ ౪౭ ॥ తత్రానయద్రాజ్ఞి జతాతమిత్రం వాతాత్మజో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః । పౌలస్త్యపుర్యాం పరమాం న వర్యాం భజిష్యసీతి ప్రథమం నివేదయన్ ॥ ౪౮ ॥ ...

గ ॥ ఏవమఖిలసాక్షిణమాశుశుక్షణిం పురస్కృత్య భాస్కరాత్మజేన మిత్రతాముపేయుషి దోషాచరద్విషి సోఽపి సుగ్రీవో దశగ్రీవహృతాం సీతాం మృగయిష్యామీతి ప్రతిజ్ఞాయ సప్రత్యభిజ్ఞం సీతయా పురాపరిక్షిప్తభూషణమశేషం నకౌశేయమాశు సందర్శయ దాశరథేరితి మారుతిమవాదీత్ ॥ ౪౯ ॥ ... ...

వ ॥ స్వర్ణశ్రీప్రవిరాజితం పవనసంజాతేనసీతం తదా వైదేహ్యామహనీయభూషణగణం ప్రత్యక్ష్యసంవీక్షితం । స్వర్ణశ్రీప్రవిరాజితం సముద్భవచ్ఛ్రీరామనేత్రద్వయం నేత్రాలాలితకంకణోద్యవసమభూదాశ్రీమానుజోఽప్యంజసా ॥ ౫౦ ॥ నిశాచరశిరచ్ఛటాసుదృఢకంఠశాఖేలనే కరేకలితకంకణే వరణకింకరేవాంమయి । యువాం నయనకంకణౌ కథమధైర్యకౌ ప్రాకృతౌ యథేతి రఘుపుంగవౌ సకపిపుంగవస్సంజగౌ ॥

గ ॥ ఇత్థం కిరాధీశ్వరేణ సమాశ్వాసితో దాశరథిర్నక్తంచారనక్తంచరాధీశదశగ్రీవవినాశైషిణం సుగ్రీవమాలింగ్య సఖిత్వమనుత్పన్నాత్మ

సంవత్సంతతిరప్యన్యా స్త్వయి జాంబవత్కిరీటిధసహాతయా దైత్యాదార్యాప
దాతప్యాకయో సవైరగిరీకో యమునస్త్ర పేజనాం తథాపి త్వాయాత్మాత
తులసికరలనక్కత్యేమవ ప్రథమాంసమాఖ్యాదాసుతి వ్యాధ్యయాహాన
న్యా మమపురతో మహాత్తరమత్రాసుప్రత్రక్య మత్రరావృత్తాంతిమ
శేషముఖివదేత్యక్షిసదంప ॥ ౫౨ ॥ అథ సుగ్రీవో విజ్ఞాపయామాస రా
మం గుణగణగ్రామం ॥ ౫౩ ॥ ... ...

వ ॥ సందానితస్సం ప్రతపర్య్వపంపదాం త్వదీయపాదానుకఘూ
రుహాశీమయా । సహాక్షితత్సకింత్వపశూనవిక్రమో ఉపరేంద్రపుత్రస్య
కథంవిధ్రియోతవా ॥ ౫౪ ॥ గ ॥ దయయావధేహిదాశరథే ॥ ౫౫ ॥

వ ॥ పాయయావిసంమంబుభిదానపాత్మజస్యకోయమవ్యావసమో
ఘవిక్రమో । అస్త్రాసమానావితవంతమానూ వే హ్రాధాయమద్వానర
వాయకోవిలం ॥ ౫౬ ॥ తిదావివేశస్యయమస్య గంధిపంల విశాలం
నవిలేశయోపమః । సదానపస్తత్రయుద్ధ్యనిశ్చరం నిరస్తశక్తిరిల
మూవకాయితః ॥ ౫౭ ॥ అవ్యక్స్వరత బుద్ధి మథవిలాత్సనా లోకయుకా
వక్రిభో పరమభీషణాం పరబలాదనం వాలినం । గాఢం మా మ విన్నమన్న
తిజచైవసంత్రాసతః పిధాయ శి నుబిలం స్వయం గాం గాతేహవ
హాం ॥ ౫౮ ॥ నైవాసమంబునమ గ యుభిలే తే భా క్షర్వధా
యువిధివాబుభనమ్మ లేను । వంవాధికాతోహాయవనెగవాకసూక్షైక్య
వాతాత్మజాదిచతురైరథపెవిశశ్చ ॥ ౫౯ ॥ ప్రజేదపనాయావిసమ
గ్రతేజామమాగ్రజోయంయమసన్నిధానం । పుగం ప శా కాబిలం
కృతంచమాంబాధిషిక్తం ప్రసమీక్ష్యయుష్టః ॥ ౬౦ ॥ మదియాన్ని దేశా
తిరిటాగరిష్ఠాభ వాన్మన్య తేతేశింస్థైక్స్రతాంతే । వసన్నేవ మామస్య
మాత్యాకా విపితాన కాంతస్య సంపూజితాంఘ్రిద్వయామాపి ॥ ౬౧ ॥ తద
పిచనహిత్ప ప్రస్తాడితోమన్మథేన అపహారవపతో భ్రాతృభార్యాం దు
రాత్మా విధురహృదయమేవం మామథావన్నిహంతుం ॥ ౬౨ ॥ అప

హృద్యగపరాబద్ధరాజవక్త్రీగశత్రుం దమయిదపి విసేవయాకృష్యాభిగజ
పరిం [illegible] దాంకకాంఛిశోభిశ్యాన్ద [illegible] డసిష్టం లబ్ధవాన
[illegible] ౼ తి ॥ ప్రాగ్నిస్సైవశ్రుత్యాలేనమహాత్మాన వశ్వేదం తా
వం సాలబ్ధా పవిపద్మమమ్న్యాఘువా జానామదామేవతి । వాలిగ్రా
హాభిదోష్ణాత్తి ముగ్ధజలధైసారంగలంకూమితః తతుర్ణం దాశరథేః ప్ర
సాదయమాకృవాపోత మహాంశం ప్రభో ॥ ౭౪ ॥ కథయి త్వేతి తమహాత్మః
త్రగళి నయి నాథు దేనమ [illegible] తి । విబ్రాంతమపి హృత్కమలం రఘుకు
లతిలకస్తత్ర తవాడ [illegible] ప్రకా [illegible] ౭౫ ॥ ... ...

గ [illegible] [illegible] త్రి [illegible] సహాస్యమానహొరావి
మ్బాలి [illegible] కథా నందిష్ట్వా తిన్న మనాసారం హనుగ్రీవతనో
బృంగామోదః సం మకరందం మన్యమానాస్సుమిగతసయూది వనౌకన
స్సప్తయాపసినా త్రైవాబభూవుః ॥ ౭౬ ॥ తదను శరణ్యో రఘునంద
నో [illegible] మాంకరకరాంబుదోహం త్ర సందినం మిత్ర మేవముక
థయత్ ॥ ౭౭ ॥ ... ...

వ ॥ [illegible] తగామిష [illegible] ప్రవిశ్యేప్సుఘులవిపుల కాయం కామి
నో [illegible] । పవది హృత్యవమత్త్రైరామిత్రైప్లవయిత్వా స్వమపి శకుని
[illegible] ప్రహారి ॥ ౭౮ ॥ మనిత్రి యూకాంకృణు రా
వనౌ [illegible] మాంసాజకిణామయిషేవ్య । మహాతియాదం పిశితేన
[illegible] త్రి [illegible] ప్రి [illegible] రహాంకరోమి ॥ ౭౯ ॥ మేఘాభిరా
మ [illegible] గంభీరనిస్వనం । సుగ్రీవస్సనగేందేశ్రీ మయూ
[illegible] ॥ ౮౦ ॥ వికసితమపి హృత్కమలం కపికులతిలకస్య
[illegible] । అసదృశబలఇతి వాలీ ముకుళితమభవత్ప్రమోహాతిమి
రేణ ॥ ౮౧ ॥ ... ...

గ ॥ [illegible] హాంతమాంత ఖరమాంతార మేవముకథయత్ ॥
ప ॥ హిమాచలాయస్యచవాలనఃయుగేసదుంచభిష్యైకర్ృతమ

ద్ధృభిన్నానః । శ్రీరామస్య స్ఫురితబలాటీకా ... సహోహ్యయుద్ధ్వావిన
మాహుతవాన్మునిః ॥ ౨౩ ॥ ... ధ ... ప్రసే ... ఉపైనాం కరాం త్తథాసిశా
స్త్రాణ్యుగ్రపిశకపిం ప్రశి । ... త్ర ... స్యప ... తోః ...
వాసవసాక్షిమాన్స్త్రిం ॥ ౨౪ ॥ ... శ్రీరంపరాహేవపేషభావేణం
విషాణసూరాత్ప్రోతితకాషితాంగకం । సఘురాకాదయుం హృణా మాదార
పాణిభా చిత్రేషు వాంతంగమయుం మహాశ్రేషుం ॥ ౨౫ ॥ ప్రక్షిప్తమా
లక్ష్య మహాస్త్య మహీషం వపుస్తపస్వీ పురతో పవిత్రితం । నిజాశ్రమం
చాప్యసృజస్తు మారతః కుణాద్భూవత్రుతిజోపమేతుః ॥ ౨౬ ॥ నిశామ్య
సమునీశానః కపీశా సంక్షోభగపం । అత్ర మేస్మిన్ ప్రవేశస్తేనాశాయే
తిశశాప హ ॥ ౨౭ ॥ క్షి జేమడం తసురక్షాం వశిక్షాం పిధాతుం క్షమ
స్త్వం క్షమాసంభవే శక్షగస్య । వహో మే కపేస్తస్య చాపల్యజాతం న
యుక్తం ప్రవక్తుం ప్రవీరత్వ ... ॥ ౨౮ ॥ సహో మేరుకల్పం వపుస్తం
దుభేయుం కపీశః ప్రదేశే మునీశాశ్రమస్య । ప్రచిక్షేప దక్షః కరేణ క్షణా
న్మే ప్రభో ప్రత్యయ స్తత్యదివ్యక్షిపేస్త్వం ॥ ౨౯ ॥

గ ॥ తద్దైవ సుగ్రీవ ప్రత్యయార్థం దోం దుభం దేహం పాదాం
గుష్ఠేన యావదస్పృశద్రామస్తావదేవ ॥ ౩౦ ॥

వ ॥ అశాపితం చాప్యశిలాయితం చ శూరస్య దేహం కిముమామిదా
నీమ్ । పాదో విదధ్యాదబలామితిద్రాక్ భయాద ధావద్దశయోజనాని ॥
యదిహ బహుళ శష ... పుష్కళం నామ ... తదిదమగురు శీఘ్రం దూర
దూరాదధావత్ । సుమభవతి కథం వా ప్రత్యయో రామవీర్యే స్వహస్తా
దిబహుబిధిం త్యో ... హరామం కపీశః ॥ ౩౧ ॥ పదపద్మప్రభావస్తేవి
దితస్సాధు రాఘవ । భుజాసార ప్రభావోపి భావనీయో మయాధునా ॥
వినత జన శరణ్య ... మేశుభ్రత్వం విశిఖవిశసితస్తే తాలవృ
క్షః క్షణేన । తవ శుభకర పాణేలాఘవాద్రామ వేంద్రన హినహి భయ
భారః కింతు మే రాజ్యభారః ॥ ౩౨ ॥ ... ...

గ ॥ తదను లక్ష్మణముఖమాలక్ష్య తదుపయోగమాపన్నే రాఘవే స్మిత రుచిరముఖాభిరామే నిజకరారవిందేన సంధాయ ధనుష్యారే శరవరం విసృజతిసతి ॥ ౮౫ ॥

వ ॥ వాలీమరిష్యతీతి వేత్తిమన స్త్రస్త్రే హంతుం దుశ్శంకపివరేణ్యాచిరప్రభావః । సంప్రేరితో హ మధునేతి రఘూత్తమేన మార్గ్వేరవాష్పశునయన్నిపపాతబాణః ॥ ౮౬ ॥ నిశితవిశిఖజాతే న స్త్రసాలాటవీంద్రాక్ష్నమదహదతిభీతిం సందిశజ్జాది క్రితానాం । హృదయమపిధరణ్యాః ప్రావిశత్తత్తనూజాహరణకరణదుష్టం దాహయామీవ పక్తుం ॥ ౮౭ ॥ పునరపివినివృత్త్యహ్రీతుస్సికస్సాయకోసౌ సరయమనుజగాహే రాఘవీయం నిషంగం । గదితుమివ బలంతత్తారవీయం వయస్యాకాశిథిలకుచలసారాక్షాస్వాంశ్ఛ్ప్రతూణీనిషణ్ణాః ॥ ౮౮ ॥ ఖరతరవిశిఖోయం చింతయాౙ లజ్జయేవ పరయమనుజగాహే రాఘవీయం నిషంగం । ఖరముఖపిశితాశక్ష్మాభృతాం వజ్రసారోప్యభవమితి లవిత్రం ఛేదితుం సాలసస్యం ॥ ౮౯ ॥ భృగుజమదనిహంతా యస్యనైవాశుగోయం శరయమనుజగాహే రాఘవీయం నిషంగం । అహహ బలవిహీనం శాఖినాం లంపమాలం కిమితిన ముపహన్యాంతం చ శాఖామృగేంద్రం ॥ ౯౦ ॥

గ ॥ ఏవమనన్యసాధారణవిక్రమేణ రామస్య సంతుష్టమానసో వానరేశో రాఘవేశచరణారవిందే తదీయకృపామరందం సంపాదయితుమివ స్వకీయశిరోమిళిందం సంవేశ్య భవత్ప్రభావవిగర్హణేన గర్హితం మాం క్షమస్వేతి ప్రార్థయమానః కృతాంజలిర్దాశరథినా దర్శయ రయాత్రవామిత్రమిత్యావేదితో భూత్ ॥ ౯౧ ॥ తదను సకలైస్సమేత్య కిష్కింధామాకంధరపరిపూరితకృపాసంరేణ రఘువరేణచ సుగ్రీవో ఘోరతరముచ్చక్తైరాక్రుశ్య వాలినం సమాగతేన తేనసహ తుములం నియుద్ధమిత్థం ప్రవర్తయామాస ॥ ౯౨ ॥

వ ॥ తారాపతేత్వద్గ్రీవనైకధీరం స్వభాగానుమేనం త్వమువేహి బా

హం యాతు యయం పంత్రాన యాకాశ్యహం త్వాముపక్షిపే నెత్యాహ న
తర్కరేణ ॥ ౯౩ ॥ అహంతు శత్రుః ఖలు సూర్యసూనో ర్భ్రాతుః క్షయః
కింనయామతీయాస్తి । పరంతు మత్తోప్యతికృపాణశాత్ర్వం జవేన గచ్ఛేతి
జగాద ఘోరమ్ ॥ ౯౪ ॥ సుగ్రీవః స్వభ్రాతురవాప్య విప్రియమస్యప్రి
యోపమమ, వాలీ కపిలయా మహాపన్నే యామం పహా ప్రయయావహతః ॥

గ ॥ ఇత్థమాదాయ ధనవిశాలం దాపబోధ్యప్రస్థాయగముత్సవగ్రసంబద్ధురీణా
వివసంస్కృహీతక ఏధారో భ్రాతరా వీరదాపకౌ కాంచిత్సుగ్రీవావిలోక్య
తు తౌ వనలోకాంతర హ్రీపకసాంయుకే పంథానావపాక్షే దాకరథౌ సాపిత్ర
భగ్నస్సుగ్రీవో సత్రిజగమాజవజ్రి సాష్టి ప్రహారేణ జర్ఝరితస్సజప్రతీ
కో ఋశ్యమూకమాగత్య లజ్జాకుంచితముఖాంబుజః పంగుంభిశఘుభిరకు
టితటో వ్యాజసాకరరామమేవముకేర్వ్యాహారం ॥ ౯౫ ॥

వ ॥ అహంహరీణాం వరేణ్య స్మాగుణినియుక్తమేవ భువిని సత్యజ్ఞానాం
త్వచ్ఛరణ్యోస్తి కో వా । పరిభవతి న మమాపి సుదీనాంతుం మానరేంద్రం క
థితమితి సహ్యార్గ్యంకస్య హేతో స్త్వయా మే ॥ ౯౬ ॥ ప్రియాం చ రాజ్యం
చ ధవత్ప్రసాదాదహం భజామీత్య భజం వదాబ్జం । తత్త్రాణకృతేం త్వాంశ
రణాగతస్య పరాభవో రామనతేసురావః ॥ ౯౭ ॥

గ ॥ తదను సుస్మితముఖారవిందో రఘునందనో వ్యాహాదీత్ ॥ ౯౯ ॥

ప ॥ అహంచ సీతా చ మమానుజశ్చ త్వామేవ యాతాశ్శరణం కపీం
ద్ర । కో వా దలం తే భవ సుప్రసన్న స్త్వయ్యప్రసన్నే న మనః ప్రసన్నం
సంమోహితోహం యువయోర్నియుద్ధే సాదృశ్యతో రూపపరాక్రమా
ణాం । నముక్తవాన స్త్రమపత్రిణం ద్రాగ్భవేయమిత్యేవహి మిత్రహం
తా ॥ ౧౦౧ ॥ తస్మాత్సమాహ్వాయ కపిం పునరాహవాయ భీతిః కుత స్తవ
సఖా మయి వర్తమానే । సౌమిత్రిరేష తను తే తవకంఠమాలాం నికట
టకం జహి రిపుం విజయీ భవేతి ॥ ౧౦౨ ॥

గ ॥ అథ మిత్రమభిజ్ఞానార్థమార్యాజ్ఞయా గజపుష్పమాలికాం

కపివాధకంతమారోపయామాససౌమిత్రిః ॥ ౧౦౩ ॥

ప ॥ సుగ్రీవభామరగళేకపిరాజలక్ష్మ్యా వైవాహికేవ శుభశుభ్ర మాలికాసా । సోగాత్ప్రసన్నవదనోరఘునందనాద్వైవాహికామివమహోంహోవరోకణస్య ॥ ౧౦౪ ॥

గ ॥ అథ మధ్యేమార్గముదగ్రమతితరదర్శనీయం సప్తజనానా మ పుణ్యాశ్రమం శ్రీమవాశనంనిశామ్య సుగ్రీవప్రార్థనయా దాశరథిస్సప్తర్షీన్సముద్దిశ్యససౌమిత్రిఃప్రణమ్యపురందరనందనేనాభినందితాంపురీం పౌరందరీమివ సంక్షోభితామాసాదయన్నవనీరుహైరాత్మానమావృత్య నరశార్దూలస్స్వయమపి కపిశార్దూలంవాలినం నృపాల ఇవ మృగయాసక్తమానసశ్శరాసనశయఃప్రతిక్షణంప్రతీక్షయామాస॥

ప ॥ చాపల్యతఃపునరపిప్రవరఃకపీనాం నిశ్శంకమేవ మవరాఘవ మామిదానీం । ఉక్త్వేతిసోయమథవాలినమేవముాచెభిందన్నివాంబుజ భవాండశతంప్రచండః ॥ ౧౦౬ ॥ రామానుబద్ధహృదయోసితథా య థాహం నాలంతథాపి భవితుం విజయీరణేత్వాం । శూరోయదీహనర యంసమరంప్రయాహిభ్రాతుఃకళత్రగమనంసుఖదంకథం తే ॥ ౧౦౭
నంతత్తవారాచవిచారవోయందదాహయావచ్ఛ్రితిమింద్రజస్య । శాఖామృగేంద్రస్సరుషామృగేంద్రోగుహానిశాంతంవిజహౌప్రవీరః॥ ౧౦౮

గ ॥ హాహాఇతి తారావారణగతింవిహాయ ప్రియస్యరణప్రియా వారణప్రియా ప్రియాభిధాయినీబభూవ ॥ ౧౦౯ ॥

ప ॥ దేవత్వయిప్రథమజేమమదేవరస్యనోవర్తతే కిముపితృత్వమి హస్వభావాత్ । భూయోవ్యభూస్త్వమతితీక్ష్ణకరఃసుతోవాతారాపతే స్తపనతోహ్యభునానయుక్తా ॥ ౧౧౦ ॥ ప్రాక్ప్రియంతోపిదినదీపదశా ముపేత్య స్నేహోదసౌరఘుపతేఃపునరాత్తతేజాః । వత్సోంగదోపి బహుశోగతసంశయోస్మిన్తస్మాద్ధ్రితం తమభిషేచయ యౌవరాజ్యే ॥

గ ॥ తతస్తారాముదీరయామాసశాఖామృగేంద్రః ॥ ౧౧౧ ॥ అ

హాహాదయితే మయి విన్యస్తస్నేహం తారే.॥ వదస్యేవం యం రామో
గుణారామఇతి సత్యసంగరఇతి చ సంశ్రూయిత ఖల్వథాపి శ్రూయతాం
త్వయైవం ॥ ౧౧౩ ॥

వ ॥ లఘుశరబలాత్ పీనభవతి క్షుభితాంబుధ్యోపోనస్య । వాలిబి
ల్లోర్ధ్వనాలీ కమపచేతనయోయమేవ విజయాయ ॥ ౧౧౪ ॥ దివ్యౌషధి
గణదజహాయమమంత్రితస్య పుంసాత్మనో ఘవిమభాక్కృతకిల్బిషస్య ।
శాఖామృగస్య రసనామనిమంత్రితస్య తప్యాః ప్రియోక్తిరనఘాపి నరో
చతేస్య ॥ ౧౧౫ ॥

గ ॥ తదను పరిష్వజ్య ప్రియాం పరిత్యజ్య చ పరిస్పృగతదశ్రుపరం
పరాం రఘునాథ మారోదీ స్త్వమితి సమాశ్వాస్య సుం సంగా మ
భూమి మాగత్య సుగ్రీవేణ పునర్నియుద్ధమేవ ప్రారభత ॥ ౧౧౬ ॥

వ ॥ స్వాత్మాంద్విత్వంప్రపరిపికి పెదశ జనస్యాత్మపక్షం స్మృతో నః
కిం తేశిరసి పతత్యే స్మృతో ముష్టిఘాతః । స్థాతుం కో వా ప్రభవతి బలీ వి
గ్రహాగే మదగ్రే హీనగ్రీవః కలయతి న చేత్త్వామయం నైవ వాలీ ॥
సమ్యగ్దారో భవతి భవతి ప్రాయశో నైవయుష్మత్తస్మాన్మోఘం భవతి వచ
నం విరతా తేఽథం వా । కుర్యాత్స్వాలీ ధరణిభృన్మూర్ధ్ని దంభో
ళికేళిం దండ్యస్యోపరి పతితు భూవా స్మ్రేరతిస్సాలవృక్షః ॥ ౧౧౭ ॥
ఇత్థం యుద్ధమభూత్తయోస్తుములం నాలం పరివక్తుం నృణాం దేవానామ
పి దేవరాట్తనుభువో మార్తాండపుత్రస్య చ । ఆర్తత్రాణధురీణ రాఘవవచ
సః పశ్యన్నవమాతరం దివి సుగ్రీవం సుఖయన్నవాభయుగి రామార్పణము
దారావయుత్ ॥ ౧౧౮ ॥

గ ॥ తతో స్వపక్షస్వముష్టి ధనుషి సంధాయ దాశరథిర్వాలీనాఖసాతు
లీకృతశాలముఖం లక్ష్మీకృత్య వక్షస్థలం విపక్షస్య వలీముఖముఖ్యస్య త
త్క్షణం బిభేద ॥ ౧౧౯ ॥

వ ॥ పూర్వం పంచవటీతటే ఖరముఖక్రవ్యాదరక్తాపగా ప్రోదా

చ్ఛార్పణఖాదయామాసముదితా శాంతింగతాంతంతృషాం । సుగ్రీవస్యాశ్ర
పోదితేంబుమపునఃపాత్రి ద్రువపుస్తకపేతము ... మన్యనదస్సీ వెతిః శ్లో
వే... పగా స్వాలినం ॥ ౧౨౧ ॥ కిం భూమావాప తెం పురా ఘుపతే బాణ
... సుగ్రీవః కిం వాస్య ... రవరః ... సహీనాథః ।
సుగ్రీవస్యసహాప తెస్యై దయః ... క్రోధా సీతా నాయక
... కేంతమనాగస్త్రస్పతారావతిః ॥ ౧౨౨ ॥

గ ॥ ఏవము క్తే ... వలీముఖనాయకో రామ ... కేన నిపాతితో
వృక్ష ... లాక్ష ... యా ... నవ త్తర ... వనమాలి ... వేసవ నపిపా
షిం ... కిం దివస్య శాంతివ క్త్రి ముకుందః స్వనమిప నాగతం
రఘురామం విశామంసిపీయ నయనాభ్యాం మేవ ... ॥ ౧౨౩ ॥

ప ॥ శ్రీరామో రఘు త్తమో గుణగణగ్రామో విరామోద్భస ...
రామో వినయస్య సత్య ... మన్వం పూ ... తెజా ఇతి । ... ప్ర
వో నుయా ... సు తోయ న్యస్య సప ... పిశేత్ స్వామి ... నమోనమో
... పతు తే లోకైక కోదండినే ॥ ౧౨౪ ॥ క ... గ్రీ ... హా ... పహ
రా ... సమంప్ర ... మా ... న్యైనా ... మూర్ధ ... లుప ... మ ... సరిం
దిత్యాహా । యా ... గాధిప ... ప్ర ... పాదిరధ ... శ్రీ ...
... తిపవిత్రికే ... భీతో భవా ... నవా ॥ ౧౨౫ ॥ సం దర్శ
... సరభ ... పజ్ఞం ... రాన్మ ... ప్రైవపి మోదితో యః
పాల్యాం ... సంయు తుం సమర్థో నాహం ... కిం ... భూ
గృ ... మె ॥ ౧౨౬ ॥ పిశితమపినభోజ్యం నోపయుక్తం చవర్మ దుస్త
మిహ నిహతో ... కేన వా కారణేన । అపి ... ప్రా ... ర్ధుం ప్ర
వస్తుం ప్రభవతి కిమునీ ... సాధు మధ్యే తపేయం ॥ ౧౨౭ ॥

గ ॥ ఏవముక్తే హితో వలీముఖేంద్రేణ రాఘవేంద్రః ప్రత్యువాచ ॥

ప ॥ ధర్మంవిధూయవిదయంహృదయం విధాయ భ్రాతుః కళత్రగమ
నాపతితః కిల్బిషాస । తస్మాద దండనాస్ఫా ... దయితు నియుక్తం త్వాం

మాం వినిందసి వృథాకపిచాపలేన ॥ ౧౨౯ ॥ ధర్మేఽశాపతితధరాంభ
విశీతే వాలిః కథంస్వయిమరాత్మనితత్ప్రసాదః । హాహా వాకరోః బహు
దీనమదీనమేవ తం దీనబంధుమవనానకిమామనంతి ॥ ౧౩౦ ॥

గ ॥ తదను శ్రీరామసందర్శనసంభాషణప్రభావేనవిమోచితబుద్ధి
వైచ్యః ప్రబుద్ధహృదయాంబుజో భూత్వా నక్తాతిశయితాశయః కి
శాధీశో దాశరథిం ధర్మమూర్తిం జగత్స్వామినమేవేతిచ సువ్యహానస్స
మీరయామాస ॥ ౧౩౧ ॥

వ ॥ మత్తఃపరిమత్తఃపృథివీతలేస్మిన్ నైవాపరాధీనతథాదురాత్మా
త్వత్తః క్షమావాన్ నృమణే మహాంశ్చ ధన్యస్తతోఽహం తవదర్శనేన ॥
పర్వజ్ఞోఽసియతో రఘూత్తమ తతో జ్ఞాతం మదీయం మనః కింతు ప్రాకృత
చాపలాదిహమయా భూయోఽపి విజ్ఞాప్యతే । లోకానాం జనకోఽసి మేతను
భవః పిత్రా సహానోఽభవత్ భూయాత్పుత్రమనుత్తమం తవకృపాపాంగ
స్యవత్సోఽంగదః ॥ ౧౩౩ ॥

గ ॥ తదైవ హృదయారవిందమపర్యాప్తమితి నిరర్గళవినిర్గళిత
కృపాపారణవ సంభృతనయనసలిలాసారో రామః సుత్రామపుత్రమా
శ్వాస్య సాంత్వవచనైర్మాశుచస్సుగ్రీవాంగదౌ మదీయనయనద్వంద్వ
మపేహీత్యభయప్రదోఽభూత్ ॥ ౧౩౪ ॥ సోఽపి శక్రతనూజో జవేనగ
ళగతప్రాణావలిః సాంజలిబాష్పావిలవిలోచనస్సమాలోక్య రామం
గుణగణాభిరామం విరరామ ॥ ౧౩౫ ॥ శ్రీరామబాణరవిణావ్యాస్య
చ తారాధిపస్య సంసర్గాత్ చిత్రం చిత్రమిదానీమభవదియం పూర్ణి
మాప్యమావాస్యా ॥ ౧౩౬ ॥

ప ॥ దృష్ట్వాచిత్రమిదం వనేచరచయస్తారాం పరిధావనాదుత్రితం పు
త్రం దాగ్రభిషేచయాంగదమితి ప్రోత్తుంగభీత్యాజగౌ । కిం పుత్రాదపిరా
జ్యతోఽపిచతథా రాజ్యార్థినో దేవరాత్ కాంతం కాంతముపేయుషాం
సముపయామ్యాహేతి సేయం సతీ ॥ ౧౩౭ ॥ ఇతీరయంతీ పసుతారుదం

తీ సతీసతీభూమితలేపతంతీ । సంతాడయంతీహృదయంకరాభ్యాం బా
గాఢగాఢ్భూమిగతంస్వకాంతం ॥ ౧౩౮ ॥ కోదండఖండితకపిప్రవర
ప్రతాపం కోదండమండితదృఢోత్తమబాహుదండం । సౌమిత్రిమిత్రతను
జాతయుతంచ తారారామంశుచాసమవలోక్యపతింప్రపేదే ॥ ౧౩౯ ॥

గ॥ అథ తారాపతింవిలోక్యవిలలాప ॥ ౧౪౧ ॥

వ ॥ హాహంసతూలశయనార్హమిదంశరీరం బాహుద్వయాత్తద
యితాతనుపారిరంభం । గ్రావాతిఘోరగభువిధూళివిదూషితాయాం
బాహుప్రసార్యశయనంకురుషేకుతస్త్వం ॥ ౧౪౨ ॥ మన్యుర్యదీహాత
వవారణకారణోసౌ । యుద్ధప్రయాణసమయేసహసోదరేణ త్యక్తైవ
వవారణగతిస్త్వయా కథంతే దేవాంగనామదనసంగర సంభ్రమో
ద్య॥ ౧౪౩ ॥ నకీదృగ్జానకీజానేర్జానేనంగ్రామసంభ్రమః ।కుజైసం
లీయనైజాంగంవైధవ్యాధాయినోమమ ॥ ౧౪౪ ॥ యదాధనుషిరామ
స్యగుణాలంకరణంబభౌ । మత్కంఠేపితదైవాసీ ద్గుణాలంకరణంప్ర
భో ॥ ౧౪౫ ॥ యదాభూద్రాఘవేంద్రస్యకోదండేగుణమండనమ్ । త
దాభువినిపాతాత్తే మత్కంఠేగుణఖండనం ॥ ౧౪౬ ॥ పశ్యత్వమంగద
మపీహతవాంగజాతంయుద్ధస్సహోస్యవిరహఃక్షణమప్యతీవ । అద్యైవ
వతాతమభివాదయతాతతూర్ణం భూయోభవిష్యతినతేభువియత్ప్ర
ణామః ॥ ౧౪౭ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమవలంబితశోకభారాం మోహభారేణపరీరభ్యవిశ్వంభ
రాతలాకీర్ణపరాగపరిపూరితరుచిరచికురభారాం వల్లభాభావాధిగత
సమస్తవైభవాభావాం చిత్రభానుప్రవేశవినిశ్చితషునాభావాంనిశ్చే
ష్టితనిఖిలేంద్రియతయాన్వయమపిసన్నిహితాంతకామివసందృశ్యమా
నామేనాంసామతమవచనైశ్చనైశ్చనైరాశ్వాసయితుముపచక్రమేసమీర
సంభవోమహానుభావః ॥ ౧౪౭ ॥ ... ...

వ ॥ గుణవతిగుణానురూపం ప్రభవతిఫలమేవసర్వజంతూనాం ।

సురపతిపశుపతిముఖ్యైరేతదత్యంతహృద్యం సమనుభావ్య ॥ ౧౪౮ ॥ భ
క్తాధమానాం గతిర్నాం సౌఖ్యం స వేత్తి నకిము మాహాత్మ్యమేతే। ష్వపరే ద్రుప్రి
యభార్యో నతిపరిపాలనం తు పరంమధర్మ ఇతి ॥ ౧౪౯ ॥ దేవాన్ సైన్యవి
దితం గతిమితిగతమేవ నైవశోచ్యం చ । సింహాసనాధిరూఢం ప్రసమ
దరరత్నం ప్రదృశ్యకామేషః ॥ ౧౫౦ ॥ ...

గ ॥ అథశోకాబుధినిమగ్నచేతసాపి హృష్టనీలితనయనాంగనిలాంగనా
భవం విలోక్య లోకానందకరవచనమిత్థముదీరయంతి రామసరిత్తారా వ్యా
జహార ॥ ౧౫౧ ॥ ... ...

ప ॥ స ప్రాణోయదిమేనను స్తసుఖదః ప్రాణప్రియోయం మహోజ్జ
పుత్రాణాం శతమంగదోపమమపి ప్రేక్షేయ వా తాత్మజ । అస్త్రే నేంద్రపీహ
సౌఖ్యం కథనం సింహాసనప్యాహతా । పతిస్నేహేనః కదాపి నాకలపి
తారా మేం గతింజానతా ॥ ౧౫౨ ॥ పిత్రా [illegible] స్వయం [illegible] ధుః
పుష్టాతి [illegible] తనుమాత్రమవ్య । సర్వ ప్రదేశ [illegible] ప్రియాత్తేపి
తృప్యప [illegible] వతితాతహీనమ్ ॥ ౧౫౩ ॥ తస్మాద్వాంఛ రాజ్యభాగమధునా
భారం చ పుత్రద్వయమే దేవో దేవరపవన [illegible] తుపవ్రైభిస్మృత్యసార్థ దితి ॥
హా వాధే [illegible] తోస్తి దయితే త్యుక్త్వా పపాత [illegible] దృష్ట్వా స
స్తరిపుస్తథాపి నితరాం ఖిన్నః కపీంద్రోభవత్ ౧౫౪ ॥ స హా [illegible] కుమారా
రకః కపివరస్స మీ [illegible] జం శయానమవనీతలే [illegible] దీన
తామ్ । తదా పతుసుతానుజౌ సమవలోక్య శక్రాత్మజః పత ప్యహ్నాద
రూా చిరాచ్చ గమమేవమాచచక్షే ॥ ౧౫౫ ॥ [illegible] సుగ్రీవ శి
ఖరింమహాత్మన్ [illegible] భ్రాత్రో యోగేన తే ఘాతితే సవ్యాలత్ । [illegible]
కృత్యం ను ఘోరం మదీయం సమీక్షస్వ పుత్రస్త వేత్యంగదం త్వమ్ ॥ ౧౫౬
మాలామిమామంగదమప్యనాథం వహాస్పక [illegible] దీమే । ఇతి
తయాం స్త్రాసవితిగ్యపాశా రామం సమీక్ష్యవజహౌ నిజాసూన్ ॥ ౧౫౭

గ ॥ అథసుగ్రీవస్స్వసుగ్రీవాశ్లిష్టకనకమాలికోప్యతితరస్సరదశ్రు

బిందుసందోహతయా సంధారితముక్తామయసూలికేఽఖిలకవిరాజసహా
దూయమానమానసస్సోఽపి త్రిమాసాద్యరామం నిజరిపుః రామం స
మీరయామాస ॥ ౧౫౯ ॥ ... ...

వ ॥ రఘుకులాంబుధౌ రామచంద్రమః సఫలమాశ్రితం సాధు తే
కృతం । కథమకీర్తికారిణో మమ భవతి రామ వా శ్రీమతః ॥
తదిహ రోచతే ద్యుసద్రకం పదమపి ప్రభో పాపినో న మే । వసుమ
తీత్రిదశం ఖం పాపనోపమం వరయతు ప్రభు వీరహా గద ॥ ౧౬౦ ॥ వ
రథగాధరే నవపదే సంభవప్రభో శోకవిక్షణాత్ । క్షితితనూభ
వః క్షిప్రమాగతా సమీక్ష్యతా నృదృశా భృత్యతా ॥ ౧౬౧ ॥

గ ॥ ఏవం శోకమాపితిహ్రాదయిత్వా సుగ్రీవస్య బాష్పసా
రసక్తాననవిలోలకరారవిందోఽపి రఘునందనః స్వయం సముదీర్ణ
నయనాశ్రుకణోయమస్య శోకానలవపరిశోషణాయ శూరపత్న్యై
శ్శోకాపివారయామాసాయాస్యమాశ్వాసనమైనమైత్రావరుణిరితి సం
చింత్య సమీరణజ్ఞాత్వా తైక్ష్ణ్యైస్సైన్యైర్ధాపితతాం గతనులతయా
శుంఠితవిస్తృతపదమివ నయనసలిలాసారమాదధానయా తార
యైవముదీరితోఽభూత్ ॥ ౧౬౨ ॥

వ ॥ శ్రీరామేతి మనోజ్ఞనాము భవతస్తస్మాత్ కిం పాదకందివ్యం చాపి
శరీరమకుంయశోప్యపాకృతోవిక్రమః । యస్యాదివ్యకటాక్షవీచివి
స్మృతేపి నోపచంశోభితే సేయం సాగరకన్యకైవదయితా కొవా స
కాస్తైమవి ॥ ౧౬౩ ॥ కృత్వా జాతవిహీనమంగదమిమం నాథేన హీనా
మిమా మేవందివ్యగుణోదమైనభవతా కిం నామ లబ్ధం ఫలం । తేనైకేన శ
రేణ మే న నిహతో నాథః పతంమం నయ దోషస్త్రీహననాత్ క థం భవతి
తేహి కాటకారే ప్రభో ॥ ౧౬౪ ॥ జగతి జీవితుం జానకీం వినా నరవ
తే భవాన్ న శుముః క్షణం । నకిము మత్ చ్యుతో నాయకస్తథా నపది తద్గ
తిః సాధు కల్ప్యతాం ॥ ౧౬౫ ॥ నహి నసహేతుణం నాథహీనతామసువి

దారణంమాంనయాశుగమ్ । యదినయస్యమాంయత్రమే పతిర్నసువ
దాన్యకానాకమావిశేత్ ॥ ౧౬౫ ॥ ఏవముదీరితవాణీంకరుణాపూర్ణో
వదత్సమాకర్ణ్య । విహితమిదంవిధినేతి విద్ధివిలాపేనకిమిహఫలమపి
వా ॥ ౧౬౬ ॥ పుత్రస్తవాభిషిక్తో నందయతి త్వామతీవయువరాజః । ఇ
త్యాశ్వాసితతారా విరరామైషాభిరామవాక్యేన ॥ ౧౬౭ ॥

గ ॥ తదను సుగ్రీవాంగదావపి సముత్తుంగకృపాతరంగైరభిషేచ
యతీవ సముచితసాంత్వతరవచోభిరామే రామే రామానుజాజ్ఞయాసను
గ్రీవోంగదోనిగృహీతశోకభారో భూమిగతమాత్మప్రతికోత్పాదకమ
ప్రతిద్వంద్వప్రతీకమిమం మహనీయహేమమయం నరవాహనమా
రోపయన్నాతోద్యారావనికరైస్సమాకీర్ణకనకకుసుమనికరైః కపివర
నికరైశ్చాపి పరివృతః పితృవనముపనీయ నిజపుత్రతామనుగతార్థాంర
చయితుమిదానీమేవ సముచితసమయఇతివిచింత్య చందనాంచితాం చి
తామారోప్యచ జాతవేదసా సంస్కృత్య సరిత్సలిలేన నివాపమప్యార
చయ్య నిరస్తహర్షాశయేన హాతాతేతినిశ్వసన్నస్తమితరాజం రాజ
మందిరమపహాయ విదేహనందినీరమణచరణం శరణమేవద్రుతమవింద
త ॥ ౧౬౮ ॥ అథాంజనేయఃకృతాంజలిస్సరామానుజం రామమేవం
వ్యజిజ్ఞపత్ ॥ ౧౬౯ ॥ ... ...

ప ॥ స్వామిన్నితవాంఘ్రికరుణామృతసింధుసిక్తం రాజ్యాభిషి
క్తమపికర్తుమిమంకపీంద్రం । తూర్ణంపురీయమపితే పదపద్మధూ
ళ్యా విభ్రాజితాభవతుకల్పతరాశ్రితానామ్ ॥ ౧౭౦ ॥ ..

గ ॥ అథ రామోపి మారుతిం వ్యాజహార ॥ ౧౭౧ ॥

వ ॥ మిత్రాత్మజేనమమకర్తుమమేయమైత్రీంయస్త్వంనిదానమభు
నానవద్యోదితంమే । సత్యప్రతిజ్ఞపితృవాక్యనియంత్రితస్యధర్మ్యఃకథం
సుభవితానగరప్రవేశః ॥ ౧౭౨ ॥ సౌమిత్రిప్రియేణహనుమన్నమతిమన్యా
త్వయాద్యబ్రహ్మాత్మజేనగవయేనగజేనచాన్యైః । నిర్వాహ్యతాంసమభి

షేచనమంగళం మే మిత్రస్య తత్సఫలమస్తు మదాశ్రితం చ ॥ ౧౭౩ ॥ సు
గ్రీవశ్శీఘ్రమభినందయ మామిదానీం మిత్రోత్తమేన భవతైవ సనాథమే
నం । అత్రాభిషేకరచనాజ్జనరంజనార్తే పుత్రాంగదం సమభిషిచ్య చ యౌ
వరాజ్యే ॥ ౧౭౪ ॥ వాణీమిమామమృతగర్వనివారిణీం తామాకర్ణ్య
సర్వసుహృదః కపయో మహాంతః । ఆనందబాష్పవిసరైరమృతైర్గ్గా కీం
ద్రా రాజ్యాభిషేచనవిధిం వ్యనయన్నివాత్ర ॥ ౧౭౫ ॥

గ ॥ తావదేవ సర్వే సహసా సముత్థాయ స సౌమిత్రిమానమ్య రా
మం నికామం నిరంతరతరంగితమంగళారావబధిరీకృతాం విబుధపురీమి
వ పురీమాసాద్య కిష్కింధామాకంఠరాధిపూరితపయోనిధినదీనదనిర్ఝ
రోదకైః కనకకుంభైస్సర్వసంభారైస్సహ సముదీర్ణసంతోషాతిశయా
శ్శాతకుంభవిభ్రాజితసంఖచితమణీంద్రసాంద్ర సింహాసనమధినివేశ్య
సప్రియం సుగ్రీవమభిషేచయితుమేవమారభంత ॥ ౧౭౬ ॥

ప ॥ లక్ష్మీకటాక్షవిసరైరివ శీతలైస్సలక్ష్మీసహాయవదపద్మరసైరివామీ ।
ఆమోదితేన సలిలేన ముదాభ్యషించన్ దేవాస్సురేంద్రమివ భానుభువం
కపీంద్రాః ॥ ౧౭౭ ॥ సంగ్రామమేషు జయోనిచితైస్సుత్రామసూ
తోరిమహోత్తా తారేయః కనకాంగదోజ్జ్వలతయా శ్రీమాన్ సత్యాంగ
దం । శ్రీమద్రామనిదేశదివ్యమకుటం మూర్ధ్న్యవహన్వానరైస్సుగ్రీ
వోఙ్గ్రీతమభ్యషేచయదయం తం యౌవరాజ్యే ముదా ॥ ౧౭౮ ॥ ఛ
త్ర చామరచారుపాండరైర్వానరైర్ధృతే వాద్యసంచయైః । తూర్యాణి
స్వనైస్తుంగమంగళైః పూర్ణసంభ్రమైః పూరితా పురీ ॥ ౧౭౯ ॥ జయ
తి జానకీజానిరున్నతో బహువదాన్యతాభాతియస్య సా । ఘనవివనాకసాం
భూరిభాగ్యతా దివిదివౌకసాం మలభాహ్యాభూత్ ॥ ౧౮౦ ॥

గ ॥ ఇత్థం మిత్రమహాభిషేచనసంతోషవార్తామాకర్ణ్య కపికుల
సేనాపతిముఖేన రామో ముదితమనా మహాప్రస్రవణగిరిగుహామావి
శ్యసౌమిత్రిసంశ్రూయతాం ప్రజరంజక మంగళగీతవాదిత్రారావజ

దానీమపి పురవరేకపివరాయం భార్యామవ్యవాప్యథ్రివమతీవమోదతే
ఆవామప్యనేనమిత్రతనయేన కృతసమయసమాప్తిపర్యంతమత్రైవవ
త్స్యావఇత్యుదీర్యప్రవరప్యేవమువాదీత్ ॥ ౧౮౧ ॥ ...

ప ॥ ఆలోకయేమమతిరమ్యతరాధరేంద్రం యుక్తం సభోగమివచా
రునదీవధూభిః ॥ శృంగాళకాషిరకృశాబ్జపయోధరాభి మీనాక్షికం
బువరసుందరకంధరాభిః ॥ ౧౮౨ ॥ సంస్మార్యమామపహృతామవనీత
నూజాం మాకర్ణ్యవిసృతనయనామతిసుందరాస్యాం । ఏతద్ధరాధరన
దీపికచాంబుజేన శూలాయితం హృదిమమద్యయమాప్యహో మే ॥ ౧౮౩
క్రీడద్రథాంగమిథునం కలహంసయుక్తం వీరుద్వధూపరివృతోవరచంద
నశ్చ । ప్రాణప్రియావిరహితం ప్రహసంతివస్సమాం నిర్దయాఃఖలు
విలోకయగర్వమేషామ్ ॥ ౧౮౪ ॥ ... ...

గ ॥ ఇతి ప్రస్రవణగిరివర్ణనమిషేణ ప్రకటిత నిజహృదయసం
తాపమాశ్వాసయామాస రామమేవమార్యం సౌమిత్రిః ॥ ౧౮౫ ॥

ప ॥ నాయం ధైర్యగుణాతివిశ్రుతమతే శ్రీమన్రఘూణాంపతే సీ
తాయాఃపరిమార్గణాయ సమయః సాధ్వీక్ష్యతాం శారదః । సంప్ర
త్యంబుదసంతతిర్గిరివరే వర్షాగమేవర్షతి త్వం నిత్యం శరణాగతే బ
హుకృపాపీయూష్యాషధారాఇవ ॥ ౧౮౬ ॥ ...

గ ॥ ఏతన్నిశమ్య రామోపి ప్రత్యువాచ ॥ ౧౮౭ ॥ ...

ప ॥ సౌమిత్రేవచనానుసారమిహ తేకర్తుం దృఢం మేమనో య
త్నం సాధుకరోమి కింత్వహమహో మోహం వ్రజామ్యంజసా । విద్యుద్వి
రుదలంకృతాంకజలదప్రాలోకనాదంబరే పౌలస్త్యాంకగతాం సతీమవని
జాం స్మృత్వా ముహుర్శోకతః ॥ ౧౮౮ ॥ సంతర్జయంతః కిలశక్రవా
హాః ఘనాః ప్రకుర్వంత్యతిగర్జితాని । జ్వలత్తటిత్ఖడ్గకరాశ్శహస్తాః
హంతారమింద్రాత్మజవాలినోమాం ॥ ౧౮౯ ॥ ప్రావృణ్మ్లపాద్ధింసితరా
జహంసః । స్వభావానురాగాత్రిముఖరావణేష్టః । అచక్రపాణిందయి

తాపి విరహోగ్రాద్దహ్యమానం త్వద్విరహాగ్నినేతి ॥ ౧౯౦ ॥ కింభార్గవో హింసితరాజహంసో వర్షాచ్ఛలాచ్ఛక్రధనుః కరోగాత్ । విదేహ జాం భూమివిహారిణీం ప్రహిణః క్లేశస్సాధనైర్వా విజయాభవేయమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ నక్తంచరేణ బలినా రభసాదనీశా సీతా బలాదపహృతా గగనే ప్రయాతా । శోకేన బాష్పమధునాపి యథా తథైవ సంవర్షతీప్సితపదం జలము భ్రిమాలా ॥ ౧౯౨ ॥ వర్షాగమం ప్రాప్య యథా మయూరీ హర్షేణ నృత్యత్యధునా తథైవ । అస్మత్సహాయత్వాద్భవో మనీషా సంప్రాప్త రాజ్యస్య సహ ప్రియస్య ॥ ౧౯౩ ॥ ప్రావృట్సు సౌఘామృతవాహినీనాం ఘోషోథవా యం కపివాహినీనాం । కృతజ్ఞసుగ్రీవనిదేశభాజా మద్య్వో వసీతా పరిమార్గణార్థం ॥ ౧౯౪ ॥ యథా తథా వాత్ర పయామి కాలం క్షణం యుగం లక్ష్మణ వీక్షమాణః । శరన్నదీమిత్ర జరోదర్యాయాః కదాపి వా హాత్ర మహాం భవేయం ॥ ౧౯౫ ॥ ఆర్యస్య రామచంద్రస్య నివార్యా వార్యశోచనం । లక్ష్మణస్తుల్యశోకోపి నిస్తులం తమబోధయత్ ॥ భానుర్యది ధ్వాంతసమాప్తభీతిః కో వా వనే దర్శయతి ప్రదీపం । ధైర్యేణ నిర్ధూతధరాధరేంద్రస్త్వం కాననాతో యది కిం బ్రవీమి ॥ ౧౯౬ ॥ అథాపి శోకేన తవ ప్రసుప్తా భస్మావృతో వహ్నిరివ ప్రతాపః । శరద్యతు స్సాధురయాదుపైతి త్యాశానిలాదుజ్జ్వలితో హి భూయాత్ ॥ ౧౯౭ ॥

గ ॥ పునరపి రామో బ్రవీల్లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ ...

వ ॥ యుగమితి లక్ష్మణ మన్యే క్షణమపి వాక్షణానుమపి వాచ్య । దూరీకృతదయితస్య నివసతి మా రేద దైవసామగ్రీ ॥ ౨౦౦ ॥ ...

గ ॥ తత్ర తు భద్రాభిషేచనానంతరమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ ...

వ ॥ హంత ప్రోషిత యోషితం వవిధురం విస్మృత్య శాతం మహ త్త్వా భృత్యైశ్వర్యముపైతి యస్య కృపయా శత్రుం ప్రహిణోతి పిః । పుత్రస్తస్య కథం భవాని భువనే తం శిక్షయేయం న చేత్ ప్రాణోచ్ఛ్వైశ్చ జఘాన వానరపతిం పంచేషుభిర్మన్మథః ॥ ౨౦౨ ॥ విస్మారకం సాధు కృతజ్ఞతాయాః నివె

శ్యైతన్మంత్రిషురాజ్యభారం। రామానుకంపైవగతిర్మమాద్యేత్యగాద
నర్గాభిహతోపరోధం॥౨౦౩॥కుటిలచికురభారాత్తేస్తవయోజయుగ్మాస్మి
తరుచిరతరాస్యాచ్చంచలాక్షీయమేయం। శుభతరతనుమధ్యాన్మందగా
మిత్వహీనా భవమితిచకితైవవ్రీలింగప్రియాంగం॥ ౨౦౪ ॥ ...
గ ॥ సాపిమన్మథసమరచతురాగ్రగణ్యాః కపివరేణ్యస్తామేవమాశ్వా
సయామాస ॥ ౨౦౫ ॥ ... ...
ప ॥ కచాంబుదాళికుచపర్వతేంద్రే కింవక్త్రచంద్రాదసితాబ్జ
నేత్రే। మధ్యాంబరాద్ధంసగతేధునాకిం నిశ్శంకయామాంరమణిం ర
మస్వ ॥ ౨౦౬ ॥ అథమణిమయమంచం హంసతూలాంచితం స్వం సప
దిసముపనీతః ప్రాహభార్యాంవిలోక్య। గళితకనకకాంచీం సాధునం
కృప్తనీవీంకిమిదమిహవిచిత్రం దేవివక్ష్యేశ్రుణుష్వ ॥౨౦౭॥ గంగావ
తార్ద్ధవిరసయితుం చంద్రమాగాద్భుజంగీసంరోద్ధుంతత్సరణిమకృశో
న్నంగతోకాంచనాద్రి। పతద్వక్షుంశ్రుతియుగముగాత్ఫుల్లనీలాబ్జయు
గ్మం కింవాచిత్రం కథయసహసాప్రాణకాంతేతికాంతే ॥ ౨౦౮ ॥
గ ॥ ఝడితివిహస్యచతురతరవచనమేవందేవీవ్యాజహార ॥ ౨౦౯
ప ॥ జానాత్యేవస్వయమిహభవాన్ భావజేనాభిషిక్తః సంధ్యా
జ్యద్రాగ్గగనయుగళంగాఢమారుహ్యరంభామ్। యద్వ్యాస్వాద్యామృత
మతితరాంచక్రయుగ్మాంకపాణిః చిత్రాచ్చిత్రం ప్రభవతిమహోసంగ
రేసంగరాజః ॥ ౨౧౦ ॥ స్యాదేవమేవరుచిరేచతురోయదీహ కాఠిన్య
దృప్తధరణీధరమర్దనేషు। అస్మచ్ఛరణ్యారిపురావణయుద్ధభూమా
భూభృద్గణాన్నగణయన్ విజయీభవేయమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ ఉదీరయన్నే
వముదారమోహప్రవాహవిప్లావితధీరభావః। విస్మృత్యసర్వాణిని
నాయదేవీ మానన్యజంభోగమనన్యభోగ్యమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ నక్షత్రాణాం
నిచయమవనౌపాతయన్ మర్దయంశ్చ క్ష్మాభృద్యుగ్మం ప్రతిపదమ
హోచంద్రబింబంచచుంబన్। ధ్వాంతంగృహ్ణన్నతనుయుధియస్సాధుపీ

త్వామరందం రామానన్దాననసకృదకపోత్సాహాసికో స్తవ్యముష్మాత్ ॥ ౨౧౩ ॥
ప్రస్విన్నాంగలతావిలూనతిలకా విస్రస్తహారావళిః । వ్యాకీర్ణోత్ప
లనీలకుంతలభరా సంమీలితాక్షిద్వయా । ఉచ్ఛ్వాసానిలపూరితాబ్జవద
నా స్వస్థంశయానావ్యభాత్ దంతక్షుణ్ణరదచ్ఛదా మకరికాహీన స్తనీ
భామినీ ॥ ౨౧౪ ॥ రాజచ్చారునఖక్షతైః ప్రతినవైరోమాంచదభ్రాం
కురైః మణంత్రిగద్గదనిస్వనైః స్తనయుగం సంస్థాప్యకుమ్భద్వయం ।
సామ్రాజ్యేష్వభిషేచితౌ హ్యధిభువః స్వేదోదకైః సేచనైస్సంవిష్టావి
వదంపతీ విలసితౌ పర్యంకసింహాసనే ॥ ౨౧౫ ॥ స్తృత్యాంజనం నేతుమ
ధాంజనేయో మదాంధముస్తత్తమనఙ్గరాజ్యాత్ । ప్లవఙ్గరాజం రఘు
రాజమిత్రం జవాదగాద్రాజహితో మహాత్మా ॥ ౨౧౬ ॥ సురభినిభృతే
వమరుతా మారుతిరపి వారితోపి బహిరేవ । రఘునాయకకార్యార్థం
ప్రసభం రభసాద్వివేశ నిశాంతమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ ... ...

గ ॥ తదను ప్రణమ్య ప్రాహ ప్లవంగాధిపం పావమానిః ॥ ౨౧౮

ప ॥ స్త్రీణాం పాణిషు చారుచామరమరుత్కంపక్వణత్కంకణైశ్శిం
చత్కంచుకసంగతాంగదరవైః కీర్తిర్దిగంతంగతా । హాహా యస్య కృ
పావశార్ద్ధతరిపుస్త్వం ప్రాప్తసంపత్ప్రభో యత్తైస్త్వరిత్థమసౌ కృతజ్ఞనిర
యం రామస్సరామః కృతః ॥ ౨౧౯ ॥ యస్సప్తసాలాన్ ప్రదదాహ
తస్య క్ష్వాపలాశాశ్శిఖినః శరస్య । దీనానదీనాన్కృతవాన్యయేవదీనః
ప్రతిజ్ఞాం తవకాంక్ష తేద్య ॥ ౨౨౦ ॥ రాజన్ భవాన్ కింనతు మిత్రపు
త్రో మిత్రస్య గోత్రాంబుధిరత్నమిత్రం । మిత్రాణ్యుపేక్ష్యాణి కథం ను
రాజ్ఞా నయజ్ఞతామర్థయితా నమజ్ఞాం ॥ ౨౨౧ ॥ కాలమతీత్య కృ
తో సామిత్రిసహోరోహారీంద్రకిముపాధుః । అమృతంయద్యైవ విషతా
మాలస్యాదేత్యమిత్రతాం మైత్రీ ॥ ౨౨౨ ॥ సమాలోచయంత్ప్రతి
జ్ఞాం కృతజ్ఞ రఘూణాం ధురీణప్రియామార్గణాయ । నిదేశః కపీనాం
ద్రుతం దీయతాం తే మనశ్చైత్స మోదం సుకీర్త్యాం జగత్యాం ॥ ౨౨౩ ॥

గ ॥ అథ మారుతిమాహ సుగ్రీవః ॥ ౨౨౪ ॥ ...

వ ॥ హనూమన్ మహాత్మన్ త్వయా బోధితోऽహం సుధన్యః కృతజ్ఞ
స్తవాస్మి కృపాయాః । కపీనాం సమూహం సహానేతుమద్య నియుంక్తా
త్వమేవాసి సేనాపతీనామ్ ॥ ౨౨౫ ॥ సమాగంతుమత్ర ప్రభూః పంచ
షాః మాం నమేషాం మనీషా నిదేశానుషక్తా । మదన్యో స్తి నైవ న్యతో నై
వ లేషాం మదాదేశమాచక్ష్వ నీలాయ తస్మై ॥ ౨౨౬ ॥ ...

గ ॥ ఏవం కాననాంతరాద్వాహినీశోపహూం వానరవాహినీం స
మానేతుమహ్నాయ వాహినీనాథం నీలమాజ్ఞాపయన్నుత్ఫుల్లముఖార
విందో రవినందనో నందనం గంధవహస్యాపి ప్రేషయిత్వా కృతకృ
త్యోऽహమితి తారాం విలోక్య తదపాంగవిక్రీతనిజాంగః పునరప్యనంగ
సంగరసంగతస్వాంతరంగో బభూవ ॥ ౨౨౭ ॥ తావదేవ ॥ ౨౨౮ ॥

వ ॥ మోహేన మేఘనజడం ప్రకాముం బాష్పైః ప్రవర్షైరపి దీనబు
ద్ధేః । దైన్యం మహద్దుర్దినముద్గయంతీ శనైశ్శనైశ్శారదపత్త్రరా
గాత్ ॥ ౨౨౯ ॥ న వారివేగానమలానుషంగా శరన్నదీ వాహినియథా
యథాభూత్ । తథా తథా రాఘవచిత్తవృత్తిర్నశోకవేగాచ్చ నమోహన
ఙ్గా ॥ ౨౩౦ ॥ శుక్లాంశుకాలంకృతధైర్యలక్ష్మీర్యథా విషైన్యస్య రఘూ
ద్వహస్య । తథా వ్యభాచ్ఛారదవాసరేషు శుక్లాభ్రసంశోభితధూమ్ర
పఙ్క్తిః ॥ ౨౩౧ ॥ నిశ్శేషమేతే నిజజీవనాని దత్వా దరిద్రా జలదా వ
దాన్యాః । వర్షాశ్రియం చంద్రశిలాతలేషు దృష్ట్వా హ్రియా పాండు
ముఖా బభూవుః ॥ ౨౩౨ ॥ సురుచిరశుభపదరచనః కవిరివ కలహంసనం
చరోऽపి బభౌ । భటపటలా ఇవ చటులాః భూభృత్కటకేషు హారహాస్స
రసాః ॥ ౨౩౩ ॥ చంద్రాతపేన ధవళాంబరధారిణీవ చంద్రోపలైర్ధృ
తమహామణిభూషణేవ । రత్నాకరేణ సమలంకృతమేఖలేవ భాతిస్మ సావ
సుమతీ శరదుత్సవేऽస్మిన్ ॥ ౨౩౪ ॥ గతజలధరగిరిధరణీ శరది విగతకం
చుకస్తనీ వేయం । కమలవిలోలమిళిందా ప్రముదితముఖమధ్య చారుతి

బలేవ ॥ ౨౩౫ ॥ వర్షావసానసమయేనహినహిమహిమాభుజంగభు
జాం । నసుఖంతథాపిశుస్న్యే శారదచంద్రిద్భుజంగానాం ॥ ౨౩౬ ॥

గ ॥ ఇదానీం చంద్రికామాలోక్య రామోరామానుజంవ్యాజహార

ప ॥ స్త్రీభిఃపాంథానిహవిరహిణోలోభయన్హంతకామోజాత
స్తేషాంగుణగణమణీన్హంతినర్వారకఃపుష్కరేషుః । త్వత్తోదత్తాంధృతినిధిమ
హాంరక్షయన్కందరేస్మిన్నేతావంతంహ్యభవమభయస్సాంప్రతం సా
ధుకింమే ॥ ౨౩౭ ॥ విస్తీర్ణేయంజగతిమహతీంచంద్రికాంవాగురాం
ద్రాక్ గృహ్ణానాయూనాం నయనహరిణాన్తుంగవక్త్రాబ్జదుర్గే । శా
రాగారంనయతిశబరోమన్మథస్సంచరేణాం కింసౌమిత్రేవనకపివరఃశా
మమస్యాంప్రలగ్నః ॥ ౨౩౮ ॥ ఉద్యోగకాలోహిమహీపతీనామభ్రం
ప్రసన్నంవిగతాభ్రబృందం । తీక్ష్ణాంశుగైశ్చత్రిజయంనకృత్వా పుష్పా
శుగైఃకింవివశఃస్వయంసః ॥ ౨౪౦ ॥ నోచేత్కింమాం స్వశరణజనం
విస్మరేత్సత్యవాదీతస్మాదేనంవిషమవిశిఖంనాశయామ్యాశుగేన । ఇత్యు
క్త్వాప్రదాగ్రస్ఫుటితధనుషంరామమార్యంప్రణమ్య పార్శ్వేచైవం మృదుళ
వచనైస్సత్త్వణంలక్ష్మణోసౌ ॥ ౨౪౧ ॥ శరేషువైషమ్యముపైతిసోయం
మిథ్యాప్రతిజ్ఞస్తుగుణేషురాజన్ । వైషమ్యతస్తౌసదృశౌపరేచ నవంచ
తాస్యాచ్చరతఃకుతోవా ॥ ౨౪౨ ॥

గ ॥ అథ రామోమిత్రమమిత్రం మన్యమానం సుమిత్రాపుత్రము
దీరయామాస ॥ ౨౪౩ ॥

ప ॥ మహాత్మన్సుమిత్రాలసద్గర్భరత్నప్రకోపాత్త్వముక్తం నయు
క్తంనహాస్య । స్మరేషుప్రవిద్ధంతమంధీకృతాక్షంకుబుద్ధింకృతఘ్నంక
పీంద్రంవదైవం ॥ ౨౪౪ ॥ ప్రాణాశుగాన్యస్తవపూర్వజస్యపీత్వాన
తృప్తోహిరిపోశుగోయం । సమీహతేతేపిమహాకృతఘ్న సాధీకృతా
సానహిచేత్ప్రతిజ్ఞా ॥ ౨౪౫ ॥

గ ॥ ఇత్థమాజ్ఞప్తఃప్రాజ్ఞోపిలక్ష్మణః కామమక్షముద్ధృత్య మహోద్ధత

మనాదృతమదగ్రజం మిత్రజం తదగ్రజమచిరేణ ప్రణీయ ప్రోత్తుంగ
భక్త్యంగదముఖేనమంగళాధిదేవతాం సీతామన్వేషయిష్యామీత్యుదీర
యన్నేవ ద్రుతంధావమానః పునరప్యార్యేణైవముదీరితోభూత్ ॥

ప॥ సమిత్రజో విస్మృతనైజమిత్రోప్యసౌకథంమిత్రజమాప్తుమర్హః ।
త్వయాసుమిత్రోదరకౌస్తుభేనమిత్రస్య మర్వృత్తమచింతనీయం॥ ౫౮
మృష్యైవరోషేణకషేమహీమాముద్ధృత్యయోషిద్విషయేషుమగ్నం ।
కురుష్వమిత్రంభువిసచ్చరిత్రం త్వయైవసంపాదితసంపదేతత్ ॥ ౫౯॥

గ॥ తత్రైవాస్త్రీవత్యార్యముదీర్య సౌమిత్రిస్స్వపరాధేష్వప్యతీవ కృ
పాళుర్జాయతే జానకీజానిరితిచింతయన్ జగామ వేగేన సుగ్రీవనగ
రచత్వరచంక్రమణచతురాన్ వనచరాననేకాన్ ససాధ్వసంధావమా
నానారచయ్య శరాసనఘోషేణ రోషేణ స్వశేషతాం ప్రకాశయన్
చక్షుషా భక్షయన్నివ ద్వారపాలాన్నిరగళమావిశ్య రాజవేశ్మప్రా
వృతానేకప్లవంగమమంగదం కంపితాంగదంవిలోక్యైవమకథయత్ ॥

ప ॥ యోబాణస్సమగాద్విధుంతుదపదంతారాపతౌ తేగ్రజే తం క
తుం కిలమిత్రజేతదనుజే కేతుం కృతఘ్నే త్వయి । రోషేణాహరయా
చ్ఛరాననకరోరామానుజఃప్రాస్తవాన్యేవం వత్సమమాజ్ఞయా కథయ
తం తాతం కనిష్ఠంతవ ॥ ౬౦ ॥

గ ॥ ఏవముదీరితో ద్రుతం కంపితాశయో నిశాంతమధివసంతంత్వా
తాతరౌనమస్కృత్య పితృవ్యముపేత్యచ ప్రోచ్ఛైరాక్రుశ్య బోధ
యన్నప్యప్రబుద్ధంమదమందబుద్ధిమేనమాలోక్య బుద్ధిమత్ప్రధానౌబృ
హద్వారకేంద్రపౌత్రైః సంయుతస్సచివద్వయేన పునరపి యావదాగతస్తా
వదేవ సౌమిత్రిమాలోక్య వ్యాఘ్రమివ కురంగాణాం ప్లవంగానాం
సాధ్వసారావప్రబుద్ధోపి కపీంద్రోనిద్రామదేనాద్యాపి ముద్రితనే
త్రారవిందోరవిందబాంధవోదయపిశునస్పర్శనేనేవ సహాంగదేన స
చివద్వయేనైవం విజ్ఞాపితోభూత్ ॥ ౬౧ ॥

ప ॥ ప్రీత్యైవతేనవలయాంకవిలోకనాథపాళిన్యాసితం రఘుకులాం
బుధిపూర్ణచంద్రాత్ । తస్యానుజస్యతపసస్య మహోదయాత్ర ప్రా
దుర్భావకిమితిత్వమవేహితూర్ణం ॥ ౫౨ ॥ యావత్కపివర
హృదయంసదివేదితమాపవనాదారాచం । తావత్త్వంచలనేత్రశ్చంచ
లనేత్రాశ్చవంచితక్రీడాః ॥ ౫౩ ॥

గ ॥ అథ మంత్రిద్వయమభాణీద్భయవిహ్వలహృదయోవలీముఖేం
ద్రః ॥ ౫౪ ॥

ప ॥ అసంభావ్యకార్యం మయా కింకృతంవా మహద్భాగ్యం భవ
ద్భ్యాం దుస్తరంకథ్యతాం మే । మనోర్వంశనాథస్య మన్యోర్నిదానం కి
మాసీదిదానీమనాగస్యనాథే ॥ ౫౫ ॥ తదను సచివయుగ్మే చింతయ
త్యంతరంగే ప్రవచనముచితంవా రాజదోషస్య నేతి । సవదికపికులేం
ద్రంనిర్భరోరాభీతిసాంద్రంరుచిరవచనమూచేసాంజలిస్త్వాంజనేయః ॥
అనాగస్యనాథేమయీత్థం ప్రకోపఃకుతోవేతివార్తాం ముధా మావదా
ద్య । సనాథోసినాథేనపృథ్వీసుతాయాస్త్వయావిస్మృతాయా ప్రమ
త్తేనదేవ ॥ ౫౬ ॥ అపిత్వం ప్రమత్తోబలాన్మన్మథేన పితా తస్య దేవ
స్మరణ్యోనకింతే । తథా సంభవేశక్షమాయాం కియాం కిమాస్తేప
దంపావమేవంకుతస్త్వం ॥ ౫౭ ॥ విముంచేమాం చింతాం సచిన్తామణిస్తే
యతోగుంభితస్త్వద్గుణైర్నైవరాజా । జటాచీరధారీవనేపి ప్రచారీ ర
మాయాంవిహారీ నదత్తాపహారీ ॥ ౫౮ ॥ పరంతు ప్రయాహి ప్రప
న్నఃపునస్త్వంసపుత్రస్సమిత్రస్సమిత్రాసుపుత్రం । ప్రపశ్యామిరా
మస్యరామానుజస్య సజాత్యంతరంభక్తసంరక్షణస్యాత్ ॥ ౬౦ ॥

గ ॥ తదాఖలు రామానుజోయమాంజనేయమహనీయవచనమను
సృత్య తపనతనూజస్య పరయమభయముత్పాదయన్నివ ధనుర్ఘోషమ
మాకలయ్యాప్యనుకలకషాయితమనీషాహరిశోయం హరినిస్వనశ్రవణే
న హరిణఇవ విదీర్ణధీరభావో భద్రాసనమపాస్య పృథులకుచభ

రాం తారామాలింగ్య గద్గదే నైవమవాదీత్ ॥ ౫౬౧ ॥

ప ॥ కామస్య కోపవశాం తేస్త్రారితారేశసదృశరుచిరాస్యే । సగతి
స్త్వమేవ కిమయే సమయోస్మి కాకాస్తి కామజనకన్యే ॥ ౫౬౨ ॥ సహజై
పి తాటకారేర్న సహాజమిహాదవిచింతనం కించిత్ । సంతస్సతీష్ట రా
ఘం నవహాంతి సుఖేన వశ్యసౌమిత్రిమ్ ॥ ౫౬౩ ॥ విలసితకుపలయనయనే
వ్రీడవతి నయా దైవవదనవిధునాతే । తస్యాపి వదనః ధునావధీతా త్రైర్యాం
బుధి స్తదైవాహం ॥ ౫౬౪ ॥ ... ...

గ ॥ ఇతి తారా నిశమ్య నిశాంతాన్నిష్క్రాంతా ॥ ౫౬౫ ॥

ప ॥ కనత్కనకకంకణం క్వణితకింకిణీభూషణం చలచ్చరణనూపు
రం ఝుణఝుణస్మహా మేఖలం । స్తనస్తబకమండితా మదనసుందరీస
మ్మితా । వశాగతి విరాజితా జితభుజంగ వేణ్యాగతా ॥ ౫౬౬ ॥ యాం
వత్కంకణ ముగాద్విభూషణరవస్తావత్సరామానుజో లజ్జాకుంచితకంధ
రోపినయనే జ్ఞాత్వాన్వయం సత్వరే । త్రాక్స్వాధీనదృగింద్రియస్సమ
భవత్ప్రేయం సమీపేయదా । రోషస్తస్య తదైవ నష్టమగతో జానైకి మాసీ
దితి ॥ ౫౬౭ ॥

గ ॥ ఏవమపి తమన్యూమన్యుప్రకాశితప్రసాదతయాంతర్నిగూహి
తామందమరందబంధురారవిందముకుళదశానుకారిముఖలక్షణలక్షితం
లక్ష్మణం కరకంపితకాముకాకాం కామమనుభూతవివిధమధురమధుపానత
యా పరిమార్జితలజ్జావ్యాజహారవచనం వచనచతురా తారావినయే
నైవ సచమత్కారమ్ ॥ ౫౬౮ ॥

ప ॥ శ్రీపుత్రాన్యనిదేశమేవ శిరసా సంగృహ్యచాహర్నిశం తత్కృ
త్యాద్విపశావయం కథయ వః కోపస్య పాత్రం కథం । కో భేదః సుతతాత
యోశ్శ్రీతవిదాం శ్రేష్ఠత్వయా భణ్యతాం కైంకర్యేపి రతాః భవేమ భవ
తామన్యాని దేశోయది ॥ ౫౬౯ ॥

గ ॥ తత్కుంతలమివ కుటిలతరమేతద్వచనమాకర్ణ్య తాం మన్యమాన

శ్చతారామితి లక్ష్మణస్తత్క్షణం స్వయమపి కుటిలాయితభ్రూలతికో ధనుర్ల
తికాకృతమనస్కః పునరియమబలేతి తద్దైవస్మృత్య మన్యుమర్త్యస్యమా
నో మహోవతివర్తితా నామేతాదృశీనాం పరుషతరవచనమేవనిశితవిశిఖమి
త్యుదీరయామాస ॥ ౨౦ ॥

వ ॥ ద్వితీయద్వితీయామిమాం మద్వితీయా మయం త్వామపేత్యప్ర
తీతః ప్లవంగః । వతించద్వితీయంత్వమవ్యద్వితీయం సమేత్యప్రతీతా సతి
నాంపతీతి ॥ ౨౧ ॥ కపీంద్రద్వితీయేతథాప్యద్వితీయే తవాపాంగవి
శ్రీతసుగ్రీవపక్షః । కృతజ్ఞాగ్రిణీరేవమిత్రాగ్రణీశ్చ త్వదీయం చరిత్రం వ
విత్రం విచిత్రం ॥ ౨౨ ॥ క్వను తే ద్వితీయభర్తుస్సతిథస్సార్థా ప్రీతి
యపురుషార్థాత్ । కథమిహాభవేత్తురీయోఽమిత్రాప్తకార్యవిస్మర
ణాత్ ॥ ౨౩ ॥ అహితమివచింతయంతీప్రలపస్యేవం కథం ను తద్విహి
తా । బాహ్యాపి ప్రీతిరియం తేసదృశావర్ప్రతీకమృదుతాయాః ॥ ౨౪ ॥

గ ॥ ఝుడితి విహస్యసాపీదమవాదీత్ ॥ ౨౫ ॥

వ ॥ కిమితోవిచిత్రం విజితేంద్రియోఽపి ప్రతిపన్నమన్మథానువంశ
వాథః । కపయస్త్వజస్రంచపలాస్స్వభావాద్విషమేషు శౌర్యాద్వి
వశానకస్మాత్ ॥ ౨౬ ॥ ఏవం మదాంధనయనోపిజనస్త్వదీయోఽజ్ఞా
నాంజనంసముపలభ్యపురాంజనేయాత్ । తం వాహినీశమపివానరవా
హినీనామాజ్ఞాపదాత్సపదిసంగ్రహణాయతీక్ష్ణం ॥ ౨౭ ॥ అద్యై
వతేపికపయశ్శతకోటిసంఖ్యాస్సంఖ్యేనిరాకృతవికర్తనపుత్రదర్పాః
ద్రాగ్గోష్పదీకృతసరిత్పతయో విలీనాస్సందర్శనం తవపదాంబుజయో
ర్భజంతే ॥ ౨౮ ॥ మన్యోరలం మనుకులేంద్రవలీముఖోపి బహిర్
ముఖో భవతి తే పదసంశ్రయేణ । దాసస్య తే త్వమిహ వశ్య కపీశ్వరస్య
భాగ్యద్రుమం ఫలితమేవకృపామృతేన ॥ ౨౯ ॥

గ ॥ ఏవముదీరతస్తయా తారయారయాన్నీయమానస్సౌమిత్రిగృ
హాంతరమపశ్యదేవం హరిదేవం ॥ ౩౦ ॥

వ ॥ ఆసీనం పరమాసనే ప్రముదితా మాలింగ్య దేవీం రమాం రాకా చంద్రమివోడుభిః పరివృతం వృత్తస్తనీభిర్ముదా । ఆలోక్య స్వజనం వనేచరవిభుం హర్షేణ రామానుజో మేనే రామదయాసమానమపరం కిం వాఽస్తి వస్త్విత్యహో ॥ ౨౬౧ ॥ సన్మిత్రైః కమలాపతేః కపిపతేస్తేనాపి చేంద్రాయితం తద్దేవ్యాపి పులోమజాయితమిహాహల్యాయితం తారయా । అన్యాభిః ప్రమదాయితం కపిసుదృగ్వర్గేణ కిష్కింధయా స్వర్లోకాయితమేవ వానరభటైర్దేవాయితం భూతలే ॥ ౨౬౨ ॥ లక్ష్మీకటాక్షమృదువీక్షణచారులక్ష్యం మిత్రం నిరీక్ష్య ముదితోఽపి పితేవ పుత్రం । దీనత్వమేవ స తు సంప్రతి దీనబంధోస్స్మృత్వా ముహుర్ముహురహో పునరాత్తమన్యుః ॥ ౨౬౩ ॥ యావల్లోచనగోచరస్సమభవత్సౌమిత్రిసూర్యోదయప్రావత్సర్వపితే తగాబ్జనయనాస్తారాస్తదాగోచరాః । నిస్తేజసతయా కపీంద్రమహిషీరుక్త్వైవ రుక్మాననం దూరం దూరముఖావదాశు నవిదర్శిభ్యైతికతేజవ్యతామ్ ॥ ౨౬౪ ॥ భ్రాతుః పదం వ్రజసి కిం మమ వాత వాద్య కాన్యాస్తి నిష్కృతిరితో వద తే కృతఘ్న । శ్రేయః పరోపకృతివిస్మరణేన కిం వా త్వామీదృశం కథమహం కథయామి మిత్ర ॥

గ ॥ ఏవం పరుషభాషిణం లక్ష్మణమన్వనయదసునయవిదామగ్రేసరాతారా ॥ ౨౬౫ ॥

వ ॥ తవాగ్రజస్యైవ పదానుషంగాన్నిజాగ్రజస్యాపపదం యతోసౌ । తతః కృతజ్ఞః కపివాహినీనాం పురైవ ధీమానదిశన్నిదేశం ॥ ౨౬౬ స్వామిన్నగాధహృదయోఽపి గురుస్త్వదీయో లగ్నస్పృగాధితనయో వివశో ఘృతాచ్యాం । వృద్ధోఽపి తే దశరథశ్చ మహారథోఽపి పుష్పేషుగైః పరవశో భవదేవ దేవః ॥ ౨౬౭ ॥ తస్మాత్స్వభావాచ్చపలేంద్రియే మే స్త్రీణాసంగితయాత్త్రప్రమదాన్వితే చ । మధువ్రతే చాపి కథం న నస్యాత్ప్రమానజాలాంశుగవర్త్యభావః ॥ ౨౬౮ ॥ తథాపి రామైకనిబద్ధభావో భవత్ప్రసాదేపికృతేక్షణోస్మి । పాలయ్యమేనం స్వజనే మహాత్మన్ ప్రియంవద

స్త్వహానలేనహూనం ॥ ౨౯౦ ॥ తతః ప్రసన్నం మనువంశనాథం నాథః
కపీనామవదద్వినీతః । అద్యైవభార్యామపిరాజ్యభారం సంలబ్ధవాన
స్మి త్వత్ప్రసత్త్వయాహం ॥ ౨౯౧ ॥ కపిః కృతజ్ఞోపి కరోమి కం వా సహాయ
మాచరస్యాపరం సహాయం । గచ్ఛంతమేతం విజయార్థమాజౌ దాసః
ప్రియాస్యామి పురః పురోహం ॥ ౨౯౨ ॥ యథా రామబాణః ఖరకల్పవ
హ్నిర్దాహసాలాన్ ద్రుమదిక్కూటాన్ । తేనైవకింతూలదశాం
పలాశినో నాశ్రితిమాత్రాజగదేకనాథః ॥ ౨౯౩ ॥ త్వామేవపశ్యన్నత్ర
ధునైవ సేనాం ... లక్ష్య ... నిర్దిష్టపాలో । యథా త్రయీం ప్రా
ప్య ... ప్రాప్య రామః సముపైతిసీతామ్ ॥ ౨౯౪ ॥ నాలిం
దికం కమలామయావ్యధాయి పాత్రం పినేదం చన తేకృపాయాః । తు
మప్యతస్మాదతిసౌమ్యమూర్తే రామానుజేత్యంఘ్రిమవందతాసౌ ॥ ౨౯౫
సుగ్రీవవాక్యాదుపజాతహర్షః సోయం పరిష్వజ్యవచస్తమూచే । జా
తస్సనాథో జగదేకనాథ స్త్వయైవధీరేణధురంధరేణ ॥ ౨౯౬ ॥ రామ
స్యశోకాత్పరుషం సశోకం జల్పంతమత్యల్పవచాద్రితం మామ్। త్వమప్య
మిత్రం కృపయా కపీంద్ర త్వమేవ సత్యాపితదృఢప్రతిజ్ఞః ॥ ౨౯౭ ॥
కాల్యేపిమధ్యేదివసస్య రాత్రౌ సీతేక్వ వా సీత్యనుచింతయంతం। ఆశ్వా
సయస్యాశునచేద్భయస్యం కోన్యస్సమర్థస్త్వదృతేకృతార్థః ॥ ౨౯౮
మధుమధురంమృదుమధురం తమదితవచనం నిశమ్యపరితుష్టే । పశ్యతి
మారుతిమారాద్దినకరతనుజే సచేంగితజ్ఞోభూత్ ॥ ౨౯౯ ॥ వనేభ్యో
గిరిభ్యోనదీభ్యోహరిద్భ్యో హరీంద్రాన్ సమానేతుమహ్నాయపూ
ర్వం । త్వయాజ్ఞాపితాయేకృతజ్ఞానరాజ్ఞాకరోమి ప్రభో వేగయుక్తాన్
పునస్తాన్ ॥ ౩౦౦ ॥

౧ ॥ సుగ్రీవమేవం విజ్ఞాప్య ప్లవంగానాజ్ఞాపయతిహనూమతి తా
వదేవాంబరమాచ్ఛాద్యానేకవానరానీకా వైదేహీనాయకదర్శనా
త్సుకాః ప్రస్రవణంప్రత్యుత్తస్థుః ॥ ౩౦౧ ॥ తేపిపురాపావమానిసు

గ్రీవశంపేరితయూథాః పరివృతానేకసహస్రకోటికపిభటాః దిక్షుతే
మవిలవద్దివ్యౌషధీఃఫలపుష్పాద్యనేకమహీయోపాయనా న్యుపాహృ
త్య శీఘ్రమేత్యాకిష్కింధాం సకలకంధరవిబంధనధురంధరాః దండ ధ
రోద్దండభటా ఇవభాసమానాస్సౌమిత్రిసుగ్రీవసన్నిధౌ సంకలితాంజ
లయో విరేజుః ॥ ౩౦౨ ॥

స । సుగ్రీవః ప్రవిశ్య లక్ష్మణయుతో సంఫుల్లపద్మేక్షణం సూత్రై
స్తత్ర మయాహృతం చ శిబికాం దివ్యాం సువర్ణోజ్జ్వలాం । ఆరోప్య వరిథ
మంతమేవ సుహృదం ప్రాపయ్య పశ్చాత్స్వయం నిశ్చక్రామ విధూత చా
మరవరో రామం సహాసేవితుం ॥ ౩౦౩ ॥ జయతు జయతు రామో లక్ష్మ
ణశ్చాపి దక్షో జయతు జయతు రాజా రాజపుత్రాత్తరాజ్యః । ఇతికృతమ
తిథిస్తైర్మాగధైర్మంగళాంజా వాగ్భిః । పటహకహాళిశబ్దైశ్చాపభూపా
లహేళిం ॥ ౩౦౪ ॥ తం దేవం బహుదీనతాముపగతం దెవీంవిదింత్యా
నిశం దూరాదేవ విలోక్య లక్ష్మణయుతో భక్త్యైవ నత్వా హృది । యానా
ద్రాగవరుహ్య వానరవరో రామం సమాసాద్య తత్పాదామ్భోజమవంద
త ప్రముదితః పర్యాయకల్పద్రుమం ॥ ౩౦౫ ॥ స్మితచంద్రికముఖచం
ద్రం మాచితనాశంచ శోకతిమిరస్య । ఆలక్ష్య లక్ష్మణస్యాముముదే శ్రీ
రామహృచ్చకోరోయం ॥ ౩౦౬ ॥

గ ॥ అథాభయంకరకరేణ రామేణ సముత్థాపితస్సమాలింగిత స్సుగ్రీ
వశ్శివ ముదిరితోభూత్ ॥ ౩౦౭ ॥

స ॥ అర్థం చ ధర్మం చ విముచ్య రాజన్ యః కేవలం కామముపైతి
కామం । అస్థైర్యతశ్శ్రీరుపజాతకంపా వాతాహతా దీపశిఖేవ తస్య ॥ ౩౦౮
భవాంస్తు సంపాదితసర్వసంపత్ప్రియాన్వితో నూతనయౌవనోఽపి । స్మృ
త్వైవ మిత్రం ద్రుతమప్రమత్తః సమాగతో హ్యత్ర కృతజ్ఞవర్యః ॥ ౩౦౯

గ ॥ ఏవమాకర్ణ్య ప్రత్యువాచ రామం తదింగితజ్ఞస్సుగ్రీవః ॥ ౩౧౦

స ॥ కోవానిందితకర్మా కాకుత్స్థ్య త్వదాశ్రితశ్చాహితశర్మా మద

పావపైతధర్మావ్యూహమిహాభవతఃకృపైకదృఢవస్తా ॥ ౩౧౧ ॥ కృత
ఘ్నోవా కృతజ్ఞోవా యదితేనఫలం కిము । సర్వాలోకైకవీరస్యాక
స్యాస్యోపకల్పతే ॥ ౩౧౨ ॥ పరంతుపశ్యకాశం జనంతేజగత్యాం
విధత్సేసదానస్వచారిత్రాభిరామం । అముష్మాత్వకాంచిత్స్వసేవాం గృ
హీతుం కృపాంభోధిధారామువర్షామయిత్వమ్ ॥ ౩౧౩ ॥ భవత్పా
దపద్మైప్రపన్నం మిళిందంపశ్యేయాప్లవంగాధిపత్యంపురందం । స్వయం
దీనబంధుత్వసువ్యక్తకీర్తిర్నమాస్తేసహదేవః స్త్వమేవప్రమాణం ॥ ౩౧౪
యథాతేభిలాష స్తథాసంవిధత్స్వ ప్రతింవాహినీపాహారిణామిదానీం ।
విచేతుంధరిత్ర్యాం ధరిత్రీతనూజాం నిదేశానుపైతుం సమాయాతి రా
జన్ ॥ ౩౧౫ ॥ ... ...

గ ॥ తావదేవ వానరమయం రజోమయంచ రోదోంతరమిదంబ
భూవ ॥ ౩౧౬ ॥ తదను వనేచరసంచయసంఛాదితక్షితిపుష్కరవీక్ష
ణేన తద్భీషణనినాదశ్రవణేనచ పునర్వర్షాగమనశంకా జనితాతంకో
జానకీనాయకో వానరనాయకముఖపుష్కరముదైక్షత్ ॥ ౩౧౭ ॥ ఝ
డిత్యుత్థాయ కృతాంజలిస్సాదరముదీరయామాససుగ్రీవః ॥ ౩౧౮ ॥

వ ॥ తౌమైందద్వివిదౌ గజశ్చగవయస్తారో గవాక్షాఙ్గదౌధూమ్రో
దుందుభిరింద్రజానుపనసానీలోనలో వాయుజః । ఋక్షేంద్రస్సుషేణోజాం
బవాంశ్చశరభోరంభోరుమాయాః పితాతారాయాశ్చ దరీముఖో దధి
ముఖస్తైమర్మభోగోముఖః ॥ ౩౧౯ ॥ ఏతేవానరవాహినీపరిబృఢా దం
ష్ట్రాకరాళాయుధాః క్రూరాకారా యాతుగణాకాల్యర్ణాయవిబుధాకారా
స్మస్యమహావారణే । ఏకద్విత్రిచతుఃక్రమేణసుభటాః కోటీరసైకామిత
స్సంగృహ్యోపవనాకపాముపగతా దేవస్యసేవాతురాః ॥ ౩౨౦ ॥

గ ॥ ఇతి కపివరవచనమాకర్ణ్య నిరీక్ష్యాచైతాన్యూథపశ్రేష్ఠాన్
కృతకృత్యమేవాత్మానం మన్యమానే మనువంశనాథే తంపునస్సంతో
షేణ పరిష్వజ్య మిత్రకులకమలైకమిత్రదిక్షు సీతాంరావణనీతాం

విచేతుమచిరేణ వనేచరనిచయాన్నియోజయితుమంశుమత్తారాంశకో వేత్యు
దీరయత్యపారవిక్రమసాంద్రే దయాసముద్రే రామభద్రే భద్రమస్త్వి
త్యుదీరయతి వానరేంద్రే రాఘవేంద్రమానమ్య వినయాన్వితో వినతా
దియాధనాథాః దిశం ప్రతి పురుహూతపరిపాలితాం పూర్వామేవ
మాదిదేశ ॥ ౩౨౧ ॥ లలితరగళే ॥ అస్మాద్వినిర్గత్య గంగాం స్తరం
గాః వముత్తీర్య సంతార్య చామీ స్సరయ్వాశ్చ తాం కౌశికీం సింధు
సూర్యాత్మజాపూర్ణాః శోణాశ్చ పుండ్రాంశ్చ వంగాఖ్యదేశాంశ్చ తా
న్మాగధాః కాశి తతః కోసలాఖ్యాంశ్చ తన్మాళవాంశ్చాపి సంతీర్య వా
రాశిమన్తర్జలస్థాః సుఘోరాః కిరాతాంశ్చ దోషాచరాంశ్చాపి సం
వీక్ష్య తన్నిలయమావిశ్య ॥ మార్గధ్వమంభోజనేత్రాంచ నక్తంచరేంద్రం
చ తస్మాద్యవద్వీపముద్భాసితం రత్నజాతైః స్వరైరేవ యస్స్వప్రతిశ్చం
శైరసంగైవిదావంసాధు యస్సేవితో దేవరక్షోభిరాలక్ష్య తంచాపి శిశి
రాఖ్యముర్వీధ్రమాసాద్య పారం సముద్రస్య భద్రం తనుచ్ఛాయయా
త్మప్రతాపంచ రక్షోంగనాస్తీవ్రవేగేన గృహ్ణంతి యత్రాధునా తత్ర
గచ్ఛధ్వమహ్నాయ ధైర్యేణ యూయం హి తల్లోహితాంభోధిముద్ఘో
షసంయుక్తముత్తీర్య తత్రైవ పక్షీంద్రరత్నౌఘసంఖచితగేహాని సంగా
హ్యామందేహరక్షాంసి నిలత్యమాలక్ష్య తస్మాద్ధి దుగ్ధాబ్ధిమధ్యస్థసుశ్వేత
ఋషభాఖ్యభూమీధ్రమారుహ్య సంవీక్ష్య సౌవర్ణపద్మాని దివ్యాని ది
వ్యప్రమోదాని హంసీనమేతాని రాజత్సరశ్చాపి పశ్చాజ్జలాదాఖ్య
పాథోధిసంవాసినత్వప్రపంచస్య భీమస్వనైర్భ్రాంతచిత్తానభూతాన్వ
ఖతద్వాడబాద్రైశ్చ భీతానభూవారాపి తస్యోత్తరే చారుచామీకరా
ద్యగ్రిభాస్వత్ఫణీంద్రంచ పద్మాయతాక్షంచ సాహస్రిమూర్ధానమా
నమ్య నమేరిణ మూర్ధ్నాతిభక్త్యైవ యతోఽటిరాకాశమాస్పృశతియ
త్రైవ దేవారవిర్భాతి తత్రోదయాద్రించ కృచ్ఛ్రాదతిక్రమ్య పూర్వాం
పదం పద్మనేత్ర స్త్రిషు స్వైరసద్విక్రమేష్వేకముద్దామమాక్షివ్య ప

శ్చద్వితీయంచ యత్రప్రచక్రేహి తేచాపి సౌమనసనామానముత్త
రశృంగం హి గాంగేయమన్యం చ శృంగంచ మేరోర్గిరేశ్చాపి పాద
ర్శనద్వీపమాసాద్య యత్రైవ వైఖానసా వాలఖిల్యాశ్చ ఋషయశ్చ
పూర్వాంచ సంధ్యాపి రక్తావిభాతీహ తత్రైవతత్రైవసూర్యోదయశ్చా
పి పూర్వాదిగేషేతి సైవోచ్యతే సాధు పశ్చాత్తమోవారితయుక్తప్ర
దేశోస్తి భానోః ప్రకాశశ్చ చంద్రస్యచాప్యత్ర నైవాస్తినైవాస్తి।
నోక్తామయాయేషు దేశావిచేయాశ్చ ధీరాభవంతస్తు కార్యం నరే
ద్రస్య దేవీం విచిన్వంతు తత్రైవ దేవాద్య శక్యంభవద్భిశ్చ గంతుంనివర్త
ధ్వమూర్ధ్వం నచ స్త్వన్యమాజ్ఞప్తమాసాచ్చ నోవేదసావేవ వైవస్వత
స్వత్యమేవం విదిత్వైవ యూయం ప్రయాసేన సిద్ధార్థతాం ప్రా
ప్య మన్నాథపాదాబ్జనిష్యందమకరందభృంగాయితాపవ సౌఖ్యాన్వి
తానూనమహ్నాయమోదం ప్రసాదంచ దేవస్య భూయోభజిష్యథ ॥

వ ॥ అశాంనిదిశ్యైవపూర్వాం ప్రముఖకపిబలంధీరధీర్వానరేంద్రః
ప్రాజ్ఞానప్రేరయత్తానథ రిపుజయినోదక్షిణాన్ దక్షిణాశాం । పుత్రం
పైతామహంచాప్యనలతనుభవం వాలిజం వాయుసూనుం కౌబేరంవారు
ణంచమ్యూమణితనుభవౌ వైశ్వకర్మాశ్చనేయాన్ ॥ ౩౨౩ ॥

గ ॥ అద్రైవ విన్ధ్యాద్రిమగాద్వినిర్గత్య తాం నర్మదాం కృ
ష్ణవేణీంచ వరదాంచ తాంభోగవత్యాఖ్యపుణ్యాపగామేత్య దాశార్ణ
నగరాణి వైదర్భవత్సాంశ్చ మాహిషకఋషికాంశ్చ కాళింగదేశాం
శ్చ తాన్ కౌశికాంశ్చాపి పశ్చాత్సమాలక్ష్య తాం దండకారణ్యఘో
రాటవీం వ్యాఘ్రముఖ్యోగ్రమృగతతిభిరాకీర్ణగుల్మాంచ గోదావరీతీ
రమాగత్య తానాంధ్రపుండ్రాంశ్చ పాండ్యాంశ్చచోళాంశ్చ తత్కే
రళాంశ్చాపిసంలోక్య సహ్యాద్రికన్యాం సుధన్యామపైత్యైవ యత్తీర
మాసాద్య బృందారకేంద్రస్య పుణ్యాంగనాఘోయమాలోలలీలాభి
రాకల్పకాలమపి సంక్షిపతినిమిషార్ధమేవేతితోషేణ వేగాదథాగ

స్త్యనామానమృషిగణనివాసినముత్తుంగశృంగం ఘమలయాద్రితుంగా
గ్రముదయాద్రిముష్ణాంశుమివ దేవమానమ్య మహిమానమంభోనిధిశ్చ
ప పీతః పురా యేన తస్యాజ్ఞయైవాద్య సంతీర్య శీఘ్రేణ తాం తామ్రప
ర్ణీం చ యా యాతి కాంతేవ కాంతం సరిత్కాంతమస్తాద్ధి దేవర్షిణా యు
క్తాప్సరోభిశ్చ నైకైశ్చారణైస్సిద్ధగంధర్వసంఘైశ్చ యుస్సేవితస్యాధు
నా మహేంద్రోపి లీలానుమోదాదపి పర్వణి చ పర్వణి మోదాత్స
[illegible]తి తస్మైగ్ర[illegible]సావర్ణభాస్వన్మహేంద్రస్య పారే పరేపరమది
వ్యం ప్రసిద్ధం చ గమ్యం మనుజైశ్చ విస్తారసంయుక్తముద్దామసద్దీ
పమాసాద్య కృచ్ఛ్రేణ సర్వాత్మనా తత్ర సమ్యగ్గతవ్యాపి లోకై
కమాత్రావ దేశశ్చ వధ్వాస్య దోషాకరేంద్రస్య తద్దక్షిణాంభోధిమధ్య
ప్రదేశే తు సాంగాః [illegible] నగ్నాంగనైకాస్తి తత్రాగతచ్ఛాయ
మాకృష్య రక్షసేన సుజ్ఞేన జనాద [illegible]డిలి తాం రాక్షసీమపిచ దృ
ష్ట్వా[illegible] [illegible]స్తోత్సృష్టదేశాచ్చ పుష్పితకనామానముర్వీధరశ్రేష్ఠ
ముష్ణాంశుసంకాశమాకాశమాలిఖతి యశ్శృంగజాలైర్విశాలైశ్చ త
త్కాంచనం శృంగమేకం సహస్రాంశురస్యాచ్చ రజతం తు పీయూషకి
రణోపి సంస్పృశతే పాపా యాన్నైవ పశ్యంతి తేనాస్తికా నాపి దుష్టా నృ
శంసాశ్చ ఘోరాః కృతఘ్నాశ్చ తం యాయాయమత్యంతభక్త్యైవ నత్వా
ద్ధ తద్యాగ్యవన్నాను శైలేంద్రమస్యాం చ తం వైద్యుతం ప్రాప్య తత్ర
త్యాతమువితతవిసంలోలమహాసియమాధుర్యఫలనికరమాస్వాద్య మోదేన
పీత్వా మధుస్వాదు గత్వా మనః కాంతకుంజరాద్రిం చ యత్రాస్త్య
గస్త్యస్య దివ్యాలయో రత్నముక్తామణివ్రాతసంభూషితో విశ్వకర్మాభి
నిర్మాణచాతుర్యతశ్చిత్రముత్పాదయత్యేవమత్రాంతరేచైవ తద్భోగవ
త్యాఖ్యభాస్వత్పురీభాతి యస్యాం మనసా వసతి సర్పాధిరాజశ్చ తత్రాపి
ఋషభాఖ్యభూమీధరోస్త్యత్ర కృష్ణం చ పద్మం చ గోశీర్షకం చాపి
సప్తార్చిషా సదృశమేనం సు చారుతరసచ్చందనం స్పృష్టమహానయాయం

ప్రలోభాత్కదావాపి యత్తద్వనం ఘోరగంధర్వపతయస్తు రక్షంతి
తేపంచ సూర్యప్రభాయస్తు నావస్థలం పుణ్యకర్మైకతానస్య చాం
తేపృథివ్యాప్తు నాక ప్రజేశాదపి ప్రభాంత్యత్ర పాండ్రాగ్రఫలేషు
సేన ఘోరాచ పితృలోకసంజ్ఞేతి సారాజధాన్యేవ యామ్యస్య రాజస్య
భీమస్య ధీరా భవంతస్తు భార్యాం నరేంద్రస్య దేవీం విచిన్వంతు చైతా
వదేవాద్య శక్యం భవద్భిస్తు గంతుం నివర్తధ్వమూర్ధ్వం నపస్తస్య
మాజ్ఞప్తమాసాచ్చ నోచేదసావేవ వైవస్వతస్యస్య మేవం విచింత్యాశు
యః కోపి యుష్మాసు దృష్ట్వాద్య సీతేతి వార్తాస్య తేనైవ కర్ణాంతమస్మా
కమాంపూరయత్యేవ భావ్యస్స పవా త్ర సుతుల్యద్విశిష్యశ్చ ఉపకర్తృక
స్త్వాపి మద్బంధుతాం యాతి తేనైవ యామాసమంచ సిద్ధార్థతాం ప్రాప్య
మన్నాథపాదాబ్జనిష్యందమకరందభృంగాయితాఃపవ సౌఖ్యాన్విలానా
నమహ్నాయ మోదం ప్రసాదంచ దేవస్య భూయో భజిష్యథ ॥౩౨౪

వ ॥ సుగ్రీవస్స్వశురం పరిణామ్యశీరసాధీరం సుషేణాభిధం తారా
యాః పితరం మారీచితనుజాతా పుత్రం మహా షేణ రపి । ప్రాప్తేంవంద్యైవ
హావరికోటికపిభిర్దాక్షిణాత్యైస్సంయుగే శీఘ్రం యామ్య గిచ్ఛ్రలం హ్యా
గయితుం యామ్యాం ప్రతీచీం దిశమ్ ॥ ౩౨౫ ॥ . . . . . .

గ ॥ దృష్ట్వాను రాష్ట్రాంశ్చ బాహ్లీకాంశ్చాపి పున్నాగగ
హనంచ కుక్షించ వకుళంచ తత్రైతకోద్దండషండాన్నదీశ్చాపి పశ్చా
జ్ఝరీశ్చైవ శీతాంబుపూర్ణాంశ్చ పుణ్యాన్యరణ్యాని కాంతారమగ్రా
ణి గోత్రం మరుప్రాయదేశాం విశాలాంచ శృంగైగసంగైస్సనం
యుక్తమగ్రాంచ తత్పశ్చిమాంభోధి ముత్తీర్ణపినక్ర సంక్షోభ్య
మాలక్ష్య తత్కేతకీషండతాపింఛషండేషు నేత్రాభిరామేషు సారా
మవిపినేషు వేలానివిష్టేషు రమ్యేషు గోత్రేషు సన్నారికేళేషు నానా
వనేష్వపిచ చాపల్యది త్యాత్తలీలావినోదేషు కాలానతిక్రమ్య కోపానలు
ప్యాన్యా పాత్రింసభూతైనవ గత్వాతి వేగేన తత్రైవ మురచీతి రమ్యాంజ

టీచేతి తెపత్తనేచాపి తామంగలోపాంచ దివ్యామవంతీంచ కల్యాణి
రాష్ట్రాణి రమ్యాణివిపులాని సంతీర్య హర్షేణ సింధోశ్చవార్ధేశ్చ
సంగోభవత్యత్ర తత్రైవహేమాద్రిరుత్తుంగశతశృంగదివ్యద్రుమోప్య
స్తి తస్యాపి కటకేషురమ్యేష్వనేకేషు మత్స్యద్విపాశ్చైవ సింహాని బ
ధ్నంతి నీడాన్యనేకాని మత్తద్విపా స్తత్రతృప్తాశ్చదృప్తాశ్చ గర్జంతి జీ
మూతరాజిర్యథాస్మింస్తు శీతాంబుసంపూర్ణదేశే విశాలేద మోదేన
విచరంతి తత్పారియాత్రస్య గాంగేయశృంగాశ్చ యత్సుప్రశతిచాకా
శమత్రైవ గంధర్వసైన్యాని కాలాగ్నితుల్యాని ఘోరాణి శూరాణి
కామరూపాణి ధీరాణి హృష్టానిచాష్టత్రికోటిప్రసంఖ్యాని వం
వ్యాయనివసంతి తే సత్త్వవంతోత్ర రక్షంతి ఫలమూలబృందాని భ
ద్రాణి తేభ్యోభయంనాస్తి తత్రాపి యుష్మాభిరస్మత్ప్రదేశేతు కించి
త్ఫలాన్యపిచ నాపేక్షితవ్యాని తత్రాంతరే చిత్రవృక్షైర్లతాభిశ్చసం
కీర్ణవజ్రాద్రిరుల్లసతివైడూర్యవర్ణేన తూర్ణం విమృగ్యా గుహాస్త
త్ర యత్రైవ కైత్యారిరుద్భిద్య పంచజననామానమసురంచ తం దాన
వేంద్రంచ హత్వా హయగ్రీవమప్యాజహారాథ శంఖంచచక్రంచయ
న్నిర్మితం విశ్వకర్మాభిధానేన భాస్వత్సహస్రారమంశుప్రకృష్టంచ త
త్రాస్తిచక్రాద్రిరేకస్య కటకేషు తత్కందరేష్వపిచసీతావిమార్గ్యార్ణవ
వశ్చాదహార్యంచ వారాహముపనీయయత్ప్రాక్ప్రదస్యాత మాభాతి
పురమేవతజ్జ్యోతిషంనామ యస్మిన్ననరకాఖ్య దుష్టాత్మరక్షోస్తితస్మా
న్మహాకాసర్వసౌవర్ణశైలశ్చ యంవ్యాఘ్రసింహాశ్చ మత్తేభసంఘా
శ్చ వారాహనికరాశ్చ నిర్వేదమాశ్రిత్య ఘోరంప్రగర్జంతి యత్రా
భిషిక్తస్సదేవైర్మహేంద్రస్తు పాకం వినిర్జిత్య రాజాత్రిలోకస్య
భూమీధరాణాంచ షష్ట్యాస్సహస్రాణి సౌవర్ణరూపాణి బాలార్కవ
ర్ణాని సంభ్రాజమానాని సర్వత్ర సౌవర్ణవృక్షైస్సుపుష్పైశ్చ తే
షాంచమధ్యేతు సంరాజమానోస్తి రాజాచలానాంచ మేరుర్మహానే

షయస్మైప్రసన్నేన పూర్వంపతంగేన దత్తోవరశ్చైవ మహిస్తీక్ష్ణత్వాయా
పేమ పూర్వేణవత్స్యంతి నిత్యందివారాత్రి మత్యాదరాదేవ యేదా
నవాదేవ గంధర్వనికరాస్సువర్ణప్రభాస్తైహి రక్తాభవిష్యంతి విశ్వా
ఖ్యదేవావ సువాత్రిమరుతోపి సంధ్యాంసమాసాద్య తాంపశ్చిమాం
చాపి సప్తాశ్వనుత్యంత భక్త్యైనమంత్యైవ సంపూజితస్సాయ మేతై
రదృశ్యోస్తసామాద్రిముఖియాతి తస్యైవశృంగేద పాశాయుధోద్భా
సిహస్తస్య వరుణస్య గేహంమహద్దివ్య ముష్ణాంశుసంకాశ ముల్లసతి
త్రైరిశ్వకర్మాభినిర్మాణ నైపుణ్యవృత్త్యైశ్చ సర్వత్రిసంశోభి వృ
క్షైర్విచిత్రైశ్చ సంరూఢవిహగైశ్చ సర్వేషుదుర్గేషు తిష్ఠత్యసౌయ
త్రిలోకేశసదృశోహి సంభావితస్స్వేన తీక్ష్ణేనతపసైవ తన్మేరుసావ
ర్ణి రిత్యేవవిఖ్యాత సంజ్ఞస్తమేవాద్య ధర్మజ్ఞమానమ్య సీతాప్రవృ
త్తించ పృష్ట్వాతిభక్త్యైవ దేశాదిచేయాహి ధీరాభవంతస్తు భార్యాం
నరేంద్రస్య దేవీంవిమార్గధ్వ మేతావదేవాద్యశక్యంభవద్భిస్తు గం
తుంనసూర్య ప్రచారాదమర్యాద ముర్వీతలం తత్రదన్యన్నజానేహ
మూర్ధ్వంనవస్తవ్య మాజ్ఞప్తమాపాద్య నోచేదసావేవ వైవస్వతఃసత్యా
మేవంవిధింత్యైవ మచ్ఛ్వశురవర్యస్య శూరాగ్రగణ్యస్య వాచాంవిధే
యాశ్చ పూజ్యస్సపషేతి తెనైవగచ్ఛంతు శూరాభవంతోపి సేయం
నతీసాధుదృష్టాయదిక్షిప్ర మంబాత్రిలోకస్య సేవిన్నృదేవస్య వాద్దాన
మస్మాక మాప్నోతిసాఫల్యమే తెనయూయంచ సిద్ధార్థతాంప్రాప్య ము
న్నాథపాదాబ్జ నిష్యందమకరంద భృంగాయితాఃపవ సౌఖ్యాన్వితానా
న మహోన్నయామోదంప్రసాదంచ దేవస్యభూయోభజిష్యథ ॥ ౩౨౭ ॥

ప ॥ ఆమంత్ర్యథాబ్రవీత్తంసపదిశతవలింవీరవీరంకపీంద్రః సం
యుక్తస్త్వద్విధానాందశశతశతకైర్వానరాణాంవరాణాం । సిద్ధా
ర్థశ్చేదుదీచ్యాంజనకతనుభువోదర్శనాదూష్ఛణంతత్ త్రిసీతారా
మకార్యస్ప్రభవతిసఫలంజీవితంచాశ్రితంచ ॥ ౩౨౮ ॥ గత్వాదృదు

గాంగశ్చ మహాగాంగాద్యనేకాని తీర్థాని [illegible] సుస్థగణావస్థాన, తా
స్తాంగశ్చ దేశాంశ్చ పుణ్యాన్ [illegible]
వాం కురుయోధ్యారశ [illegible] ముకిం
శ్చ వరదాంశ్చ [illegible]
గేషు [illegible] సంభావితం [illegible]
ర్వభ్యంతరేశ్చ [illegible]
వే మగధాంశ్చ [illegible] శైలంచ దేవసఖ పుంజ్ఞంగిరిం చాపి
సాంద్రేందుశ్రీమైర్వివిధ పక్షిపంక్తిపైః శ్చసంభూషితం సాధునాలోక్య
తస్యాపి ఉత్తరస్యాం పశ్చాదతిక్రమ్య కృచ్ఛ్రేణ శైత్యేన వృ
క్షైర్విహంగైశ్చ భూతైః ప్రవిధిశ్చ ప్రక్షిప్తపత్రైశ్చ సంవలితం
ఘోరకాంతార గోపమధ [illegible] దైర్వ్యస్త [illegible] సంద తం
కాంగధావళ్యవర్ణేన రమణీయ మానుష్యమోదన కైలాసశైలం
ద్రష్టుమత్ర త్వ వైశ్రవణ పావన సంఛాదిత [illegible] సంకాశ దివ్యాల
యం విశ్వకర్మైకనిర్మాణ నైపుణ్యధన్యం చ యత్ర ప్రభూతాబ్జ నీ
లోత్పలాన్యపిచ ఫుల్లాంబికలహంస కారండవాకీర్ణా విస్తీర్ణా నళినీ
తు దివ్యాప్సరోనికర సంసేవితా నిత్యా సంభావనీయాస్త భూతేష్వభా
త్యత్ర వైశ్రవణరాజశ్చ త్రైగుణ్య [illegible] సంవత్సర మతే [illegible] తం
క్రౌంచగిరివర్య మూర్ధానమనుభిగమ్య [illegible] స్యమేకస్య ఘోరంబిలం
యత్ర దేవర్షయశ్చాపి దేవోపమాస్సంతి దైవైరనేకైశ్చ సంపూజి
తా స్తస్య సానూని శిఖరాణి మృగాణాం [illegible] తస్మాన్నసంకామ శై
లం విశాలంచ దైవైరగమ్యాంచ తైర్దానవైశ్చాపి [illegible]
ద్య మైనాక శైలమపి దివ్యం మయస్యాత్ర [illegible] నైపుణ్య [illegible]
ణ చాతుర్య పూర్ణం గృహం తత్ర ఘోటాననా స్త్రీ [illegible] కేతా
శ్చ తం దేశమపనీయ సిద్ధాశ్రమం ప్రాప్య వైఖానసా వాలఖిల్యర్షయస్త
త్ర నత్వా చ తాన్ [illegible] మంభోజనేత్రా [illegible] పృష్ట్వాతి [illegible]

స్రిదేశేషు హేమాబ్జపూర్ణేషు చ వైఖానసే సరసి హంసైశ్శుభైస్సార్ధ
ముల్లాసనంలాల తత్త్వాన్వభోమ్య-క్ష్మా కాబెంకుంభీషు తాభిర్వశాభిశ్చ
సంచరంతం దేవమహన్నామసంబోధ్య నష్టేందుమసహిత్ సూర్యాంతథాప్య
ఋక్షవేజోభిరివ దేవ కల్పైర్నాశ్చైశ్చ తైస్తాపసైర్వ్యాప్త ముద్భాసితం
దేశ మవ్యాశుదృష్ట్వాథ శైలోదనదీతశ్చ సత్తీరయోస్సంతి వేత్రకీచ
కానామ త్రైరేవపూర్ణాశ్చ దేశావిశాలాశ్చ సావణకావరనీల వైడూ
ర్య శైవాలనద్యోన వాద్యాశ్చ రక్తోత్పలైస్సువర్ణ రూపైశ్చ బాలార్క
తుల్యైరతుల్యంతర రత్నైస్సువర్ణ హేమపద్మైశ్చ ముక్తాభిరక్తశాభిరుద్భా
తపుష్పాణి వృక్షాశ్చ సంఛన్నా సర్వకామఫలపుష్పా సాంద్రాస్సుగంధ
రస యుక్తాస్సదా సర్వకామానికామంప్ర దాస్యంతి తత్రైవ నా
నారూపాణి చిత్రాణివస్త్రాణి వైడూర్యచిత్రాణి చాభరణజాలాని
రామానురూపాణి ముక్తామయాన్యపిచ భాంత్యేవచాన్యేతు సర్వర్తు
సుఖసేవ్యా సంస్తృత్వవస్తూని స్త్రీణాం మనోజ్ఞాని హేమాని మాల్యా
ని రమ్యాణిమన్యకేరాం దివ్యానిశయనాని పానానివివిధాని మాధుర్య
భక్ష్యాణి భక్ష్యాణ్యనేకాని సౌందర్యసంపన్న పద్మాయతాక్షీశ్చ సర్వం
త్వామీకల్ప వృక్షాణి వేష్టార్థ మత్రైవగంధర్వ విద్యాధరాస్సిద్ధ నా
గాఖజంగాశ్చ తేకిన్నరాశ్చాపి దివ్యాంగనారీభి రత్యంతరతినక్త చి
త్తారమంతేశ్చ కామార్థసహితాశ్చ సౌఖ్యేననివసంతి సంగీతవాదిత్ర
నిఘోషణహాసిరత ముద్ఘుష్టహాసితంచ సంశూయతెసర్వ చిత్తాప
హారీవ నాముదితచిత్తాస్తు కేచిదపినంత్యత్ర తీర్త్వా తత్తరంజలధిమ
త్రత్యసౌమగిరి నామాసమూర్వ్యద్రమాసాద్య తైర్న్యైణ మహేంద్రలో
కంచ తం బ్రహ్మలోకంచ సంప్రాప్తవంతోపి తం భూధ్రవరమేవ తెదేవ
సింహాశ్చ కాంక్షంత్యజస్రంహి భాసైవతస్యైష దేశో విసూర్యోపి
నివ్యోతతే తత్ర విశ్వాత్మశంభుస్స ఏకాదశాత్మాచ దేవో విధాతా చ
భూమీసురౌఘైశ్చ పర్యావృతో వసతి యుష్మాభిరన్యైశ్చ గంతుంనశ

శ్రోష్యసి దేవైరగమ్యశ్చ తత్రాస్సుగిరిశేష సంవీక్ష్య తం యూయం మా
గంతుమర్హథ యోగ్యా హి బలినోఽపి యత్రేతి తత్ర నోక్తం
మయా యచ్చ తత్సర్వమావిశ్య ధీరా భవంతస్తు భార్యాం న దేవస్య దే
వీం విచిన్వంతు చైత్రావ దేవాద్య శక్యం భవద్భిశ్చ గంతుం నివర్తధ్వ
మాధ్వరం నవస్త్రవ్య మాజ్ఞాస్తమానాచ్చ నోచేదసావేవ వైవస్వతస్య
త్యమేతేన యూయం చ సిద్ధార్థకాః ప్రాప్య మన్నాథపాదాబ్జనిష్యంద
మకరంద భృంగాయితా ఏవ సౌఖ్యాన్వితా నూనమహర్నియమోదం ప్ర
సాదం చ దేవస్య భూయో భజిష్యథ ॥ ౩౨౮ ॥
వ ॥ చతురాశాః ప్రతిచతురాః చతురతరోఽసావియమ్యకపిరా
జః । హనుమతి వినిశ్చితార్థో బుధ్యాత ముహాచ మైథిలీలాభే ॥ ౩౨౯ ॥
హనుమంస్త్వమేవ మతిమాన్ బలవాన్ నయవాంశ్చ వినయవాంశ్చాసి
నాకేఽపి నాగలోకేప్యవనితలే వాపి నైవ తే సదృశః ॥ ౩౩౦ ॥ భావజ్ఞోఽన
సురాజ్ఞాం వ్యాకరణజ్ఞశ్చ దేశకాలజ్ఞః । కథమహమేకరసజ్ఞో వాక్యజ్ఞః
కథయ తేన మజ్ఞాయాః ॥ ౩౩౧ ॥ వాక్పటుతా మతియుతతా నిర్భయ
తా చాప్యరోగతా జడతా । జాగర్తి సర్వజగతాం తవ నంస్మరణాద్యశ
శ్చ విక్రమితా ॥ ౩౩౨ ॥ భో భో మహానుభావ త్వం సంభావ్యోసి దేవ
గంధర్వైః । తవ వందనమేవాద్యో భవతి చ కార్యం రఘూత్తమైః క్యాః ॥
రఘునందన మందారోఽమాముపనీత స్త్వయేతి తృప్తస్సాల్యం । యది సీ
తాకల్పలతా నీతా తమిమం తం రామమభిరామం ॥ ౩౩౪ ॥ అథ సముచి
తనుతిమేతాం శ్రుత్వాపీయూషపూరితే శ్రవణే । రామస్య చ నేత్రాబ్జే
మోదాశ్రుమరందతుందిలే జాతే ॥ ౩౩౫ ॥ రాజాం పరిగ్రహీతే హను
మతి కార్యైకసాధకే రామః । స్వాయుకపి వినిశ్చితార్థ స్తస్మై నిజభద్ర
ముద్రికాం ప్రదదౌ ॥ ౩౩౬ ॥ పురుషం సుదర్శనాంకం శ్రీరివసంవే
త్తి వరమభాగవతం । త్వాం సీతా రాజానుతా మామకమేవాద్యము
ద్రికాముదరీమ్ ॥ ౩౩౭ ॥ ఏవముదీరితోఽయం కరయుగలేనాంగులీయ

ముపగృహ్య । హనుమాన్విజయతనూమాన్ ముముదే ముద్రాధికారీ
వ ॥ ౩౩౮ ॥

౭ ॥ తదను రామకృపామానితః పావమానిరయం ప్రణమ్యారవినం
దన రఘునందనావంగదాదిభిస్తుంగవిక్రమైర్వానరైశ్శ్రేష్ఠైస్సంయుతో
గస్త్యహరితం వినీతో వినతో౽పి పూర్వాం దిశం సుషేణో౽పి వారుణీం వీ
రశ్శతవలిస్స్వలీముఖోత్తమో౽ప్యుత్తరాం ప్రజగ్ముః ॥ ౩౩౯ ॥ ఏవం సుగ్రీ
వప్రజ్ఞాకౌశలం విజ్ఞాయ సవిస్మయం సస్మితం సఖే కథం త్వయేత్థమఖిలక్షి
తితలవిరాజమాన నానానదీనాం నదీపతీనాం నగేంద్రాణాం ఘనతర
నగరీణాం నామాన్యనేకాని విచిత్రాణి ప్రత్యక్షమీక్షితానీవ విస్తరేణ స
ముదాహృతానీత్యుదీరయత్యుదారజ్ఞానా నానామగ్రిగణ్యే రఘువరేణ్యే శ
రణ్యే శ్రియః కాంతే పునర్విజ్ఞాపయే పురా దుందుభిదానవం విదార్య బిలా
దాగత్య వాలీ విలోక్య మన్వలీముఖముఖ్యైరభిషిక్తం గురుగౌరవాత్పరిత్య
క్తప్రభుత్వమపి మాం నిరపరాధమప్యన్యథావద్వధాయ మాం తదిగం
తరమభి హరిణ ఇవ హరిమ్రితో ద్రుతమహం ధావమానః పరికాల్య
మానో నానాలోకిత సర్వసర్వంసహామండలప్రదేశః పశ్చాచ్చి
రాద్విపశ్చిదపశ్చిమేనాంజనాతనూజేన ప్రదర్శితశక్రజధ్వాంతపతం
గాయమానం మతంగాశ్రమమాగామిమం సంప్రత్యమోఘవిక్రమ
స్య భవతశ్చరణహరిచందనచ్ఛాయామాశ్రిత్య నిశ్శత్రురవనీశతాం ఉపే
తో మధ్యభయమభజమిత్యుదీర్య సాంజలిర్నమశ్చకార ॥ ౩౪౦ ॥ తద
నుకృతజ్ఞతాభూషణం కపికులకమలైకపూషణం రిపుకులభీషణో౽యం
పరిష్వజ్య సఖే సఖిత్వమావయోః పరస్పరమాంజనేయేన మంజుభాగ్యా
త్సంజనితమిదానీమప్యనేనైవ మహానుభావేన నూనమవనీభువో లాభో౽
పి మే భవతీతి యావదవదత్తావదేవ యూథపా ధావినతసుషేణ శతవలిప్ర
భృతయః ప్రణమ్య స్వామినౌ రఘునందనరవినందనావైంద్రీ వారుణ
కౌబేరీశ్రవణాశాః ప్రవిశ్య నిరాశా వయమద్య ప్రత్యాగతాశ్చ ప్రభంజన

తనూజాదయో దక్షిణా దక్షిణాశాం యే ప్రహితాః ప్రియాం తాం తే పునస్స
ఫలీకృతనిజప్రియత్వా నచిరేణ భవచ్చరణాంభోజ చంచరీకాయ
మాణా భవిష్యంతి జయిష్యంతి భవంతోఽప్యమరవైరిణ ఇతి వ్యాజహ్రుః॥
౧ ॥ గచ్ఛంతః పవనాత్మజాదికపయస్తాం దక్షిణాం దక్షిణాః ధ్వాం
తైర్బంధురకందరాణి నగరాణ్యద్రీనరణ్యానిచ । ఘోరాణి ద్రుమ
షండమండితమహీమావిశ్య నాలోక్య తే సీతాం వా పిశితాశనేంద్రమపి
వా శ్రాంతా హి నైరాశ్యతః ॥ ౩౪౨ ॥ సంగాహ్యాంగదపక్షదేశమభ
యం ధీరోఽమరద్వేషణం దృష్ట్వా కంచనభీషణాంగమసురం మత్వా చ
తం రావణం । దుష్టాస్మాకమను మైథిలీకథయ రే దాక్త్రైశిరఃపాటనాత్ప్రా
గేవేతి జఘాన తం కలశజో హస్తేన వింధ్యం యథా ॥ ౩౪౩ ॥ తతోఽంగదే
న ప్రతిపన్నధైర్యా వనౌకసో వింధ్యవనే విచేరుః । న ప్రాప్య సీతాం వ్యా
ధితాస్తృషార్తాః సుధామివ ప్రాక్త్రిదివౌకసస్తే ॥ ౩౪౪ ॥ ఉవాచ
వాచం వ్యధితాన్కపీంద్రాన్ ధీమాన్ హనూమానమృతాయమానాం
విలోకయధ్వం బిలమత్ర యస్మాజ్జలార్ద్రహంసాః దివముత్పతంతి ॥౩౪౫॥
తథైవ హృష్టాస్సలిలార్థినస్తే తమోవృతం ఘోరబిలం బలాఢ్యాః । ఆ
విశ్య ధీరా దదృశుః ప్రకాశం దేశం సువర్ణద్రుమపద్మబృందం ॥ ౩౪౬
చీరాంబరాం భస్మవిభూషితాంగీం భాస్వజ్జటాభిర్లసదుత్తమాంగీం ।
స్వయంప్రభాం భూరితపఃప్రభావాం బభూవు రాలోక్య సువిస్మితాస్తే ॥
కృతాంజలిస్తాన్నమథాంజనేయః పప్రచ్ఛ కస్యేతి తపస్వినీం తాం ।
సువర్ణమత్స్యాంబుజకచ్ఛపాద్యైరలంకృతోఽయం భువి దివ్యదేశః ౩౪
౭ ॥ అథ సర్వమేతద్వినిర్మితం పురా మయేన మాయామయేన యే
న యా హేమాప్సరసస్సంమోహితాః తం చామరేంద్రో వ్యాజఘానాశ
నిం ప్రగృహ్య తస్యై హేమాయై ప్రదత్తమిదం వనం వనరుహాభ వేనయా
ప్యాస్సుతాస్మి మేరుసావర్ణేశ్చాహమియం స్వయంప్రభా మహాను
భావైః క్షుత్పిపాసార్దితైర్యుష్మాభిరిదం ప్రవిష్టం కుతః ప్రథమం భుక్త్వేమా

సభ్యవహారాన్ మూలాని చ ఫలాని చ పీత్వా చ పానీయాని భవదీయ మ
హనీయవృత్తాంతామృతేన సంపూరయతా స్మచ్ఛ్రోత్రద్వయమిత్య
నుకంపయైవ పంపాయాం ప్రేమవర్యాం సపర్యాం శబరీవ రామలక్ష్మణౌ
వేత్రద్రామభక్తాన్ ప్రణీయ తద్భక్తిసంభృతాయాం స్వయంప్రభా
యాం బుద్ధిం కృత్వా సత్యాం సత్యవతామగ్రేసరః కేసరికుమారః సహా
ఙ్గదకుమారాదిసవయస్కః పురస్కృత్యస్వాజాం జానకీవృత్తాంతమా
ర్జవేన సర్వమావేద్య పునరప్యవాదీత్ ॥ ౩౪౯ ॥ శ్రుత్వాసావ
యమత్రసాధుతృషితాన్సంరక్షితాన్సాదరం కిం తే ప్రత్యుపకారితా ప్రభ
విత్రీ దేవి త్వయా భణ్యతాం । సుగ్రీవస్తు మహోగ్రశాసనపరః కాలో
ప్యతీతో మహాన్ కాలస్యైవ భజామహే ద్యశరణం లక్ష్మీకటాక్షైశ్చ్యు
తాః ॥ ౩౫౦ ॥ అకర్ణ్యేదమువాచ వాచమమృతప్రాయాం పరాం
తాపసీ కిం మే ప్రత్యుపకారకార్యమపి వా శ్రీరామచారిత్రతః । సంసా
రార్ణవతారకాన్ రఘుపతేః పాదాంశ్చ భక్తాంశ్చ వః శీఘ్రం ఘోర
బిలాదవశ్యమధునా సంతారయిష్యామ్యహో ॥ ౩౫౧ ॥ నిమీలయత లో
చనే నిమిషమాత్రమేవాధునా భవిష్యథ బిలాద్బహిస్సమభితారితాస్తో
షితాః । ఇతీరితవసౌ కపయః కరపినద్ధనైజాననా శ్చసహసా జహుర్జవా
త్కుహరమప్యయుస్సాగరం ॥ ౩౫౨ ॥ అత్రాంతరే ॥ ౩౫౩ ॥ సీతా
మప్రాప్తవంతః ప్రకురుతకుహరే వాసమస్మిన్ ప్రశస్తే । మన్యుస్సా
త్రం వృథా మా భవత కపిపతేర్నీతసందేశకాలాః । కీశానిత్థం హసంతీర్వి
కసితకుసుమైరాననైర్వల్లికాస్తా వాసంతీశ్చ గుహాస్తైశ్చలితకిసలయైస్తై
ర్విలోక్యాఽభిభాః ॥ ౩౫౪ ॥ బ్రూతే వన ప్రియ రవో పివనేచరాణాం హా
హా ప్రియం విరహిణామివ హుం కృతేన పుష్పాశ్రియా స్మధుకరోప్యథ
నేతి నారి జాతో బిలే నివసతామసతాం వసంతః ॥ ౩౫౫ ॥ యస్యాం
వయం ప్రజహిమాస్మదశేషబంధూన్ సేయం శరత్పునరహో విజహాద్ద్రు
తం నః । నైవాస్మతోపమవసంతజహో విరాసీత్ । ప్రాయోపవేశనమ్మృ

తేశరణంకిమన్యత్ ॥ ౩౫౬ ॥

గ ॥ ఏవంసగద్గదంవదంతమంగదంసంగతమనోగదం ధీరధీరాంజనేయోవ్యాజహార ॥ ౩౫౭ ॥

వ ॥ కపిరాజస్సురరాజః పుత్రఃపౌత్రస్త్వయంచయువరాజః ।అస దృశవంశస్యాస్యాప్యసదృశవచనంకథంత్వయాభణితమ్ ॥౩౫౮॥ వైవస్వతకృతసమయో యాతోవైవస్వతఃకుతఃప్రియఃకుపితోకుపితోవా సా వయమిహమృగయామహేమృగీనయనామ్ ॥ ౩౫౯ ॥ సకృత్ప్రపన్నేష్వ సకృచ్ఛరణ్యాః కృపామృతంవర్షతిరాఘవేందుః । తజ్జీవితేష్వేషుచకోరకేషు కుతోనవర్షేత్స్వమృదుర్దయాళుః ॥ ౩౬౦ ॥

గ ॥ ఇత్థంనిశమ్యాపి చిత్తేనిశామ్యైవ తాతంకనిష్ఠంత మద్యాపిధృతవైరమత్యంతకోపిష్ఠ ముర్వీధరిత్రీధరేష్వపి గోత్రారిపాతేఽపి బాష్పాంబుసంవ్రజతి ధామ్యాం సమాస్తీర్య దర్భాసనసంరమ్భ మాస్వాప్తకామేత మాతాక్ష్యలోకేశ పుత్రాపయశ్చాపి శోకంసమాసాద్య పాకారకామస్య లోకాభిరామస్య సీతాసమేతస్య సౌమిత్రిసహితస్య మాత్రాపహృతరాజ్యరామస్య సౌమ్యస్యతత్తాతరాజేంద్ర సందేశసంక్లిప్త కాన్తారసంచరణ ముర్వీంద్రవిర్యాణ మేతత్సఖిప్రవర గృధ్రేశసంహరణ ముర్వీసుతాహరణ మైంద్రస్యనిగ్రహణ ముష్ణాంశుజప్రాప్తకీశాధిపత్యఞ్చ తత్కాలమపశ్యత్వ మప్యత్రసౌమిత్రిసంవర్తకోపంచ రామప్రసాదఞ్చ సీతాంసమన్వేష్టు మాశ్వాభినిర్గమన మారణ్యబిలగమన మహోస్త్రసాఫల్య మాక్షిప్తసాక్షిప్త కాలంచకాలాగ్ని సంకాశకీశేశ సందేశతైక్ష్ణ్యంచ సంచింత్యసంచింత్య సంత్రాసవిత్రస్తచిత్తాః ప్రమత్తాశ్చ చింతాసముద్రస్య నిఘోషవత్సాసందరీముచ్చైః ప్రచుక్రుశ్య నిశ్వస్య దేహాభిమానేన పంథ్యాశ్చ వింధ్యాద్రికృతవానగృధ్రాధిరాజేనసంపాతినంజ్ఞేనభక్ష్యాభిలాషేణసంజల్పితంచాత్మనాశంనిశమ్యాతు భూయోభయభ్రాంతభావావిభావ్యైవ ధన్యాబభూవేతిధీ

రో జటాయుస్సయోరామకైంకర్యమాశక్తినిర్వ్యూహ్య నక్తంచరేంద్రే
ణ సంకృత్తజీవోపి రాజీవనేత్రేణ రామేణ తాన్ పుణ్యలోకాంశ్చ
సంపాద్య భూమౌ సభూమాతిపావయంత్వేవమప్రాప్తసీతాంఘ్రి
సందర్శనం చాత్ర నైర్గత్యతో గృధ్రరాజస్య కాలస్య జీవంతమేవా
భక్ష్యాయితాశ్చేతి భూమానిపత్యైవ తూష్ణీంబభూవుః ॥ ౩౭-౧ ॥

వ ॥ భ్రాతుర్వివేశమరణశ్రవణాస్య యావత్తావత్ప్రరూఢకరుణో
హ్యదిగృధ్రరాజః । భూయో నిశమ్య సహకంకణపాణిసేత్రః తదా ప్రవ
ణస్యమరణే చ జటాయుషశ్చ ॥ ౩౭-౨ ॥ ఏవం ద్విషో దశశిరస్స్వవనీధరే
షు దంభోళికేళికలనేనఖరైర్మదీయైః । అస్మజ్జరాజలధిరగణశమావి
రాసీదుల్లంఘనాచ్చజలధేః క్వగతిర్భవేద్వః ॥ ౩౭-౩ ॥ ఉచ్ఛ్రోకవార్ధితా
తరణే న్యూనమతౌర్మమాపి భూయాత్తదబ్ధితరణం కురుత ప్రయత్నాత్ ।
శ్రీరామదర్శనకృతే కృతజీవితాశా లంకాపురే వసతి పాకపయోనశం
కా ॥ ౩౭-౪ ॥ సంపాతేశ్శ్రుతిభిర్నిపీయ కపయో వాక్యామృతం సమ్మ
తం కేవా సంత్యమృతాంధసోరసయితుం యుష్మాన్వివా భణ్యతాం । పా
రావారగమపారపాత్రమపి వస్సంతన్వతాం గోష్పదం పద్భ్యాం హ్యామశో
కాయతే నసమితావన్యేకియంతోధునా ॥ ౩౭-౫ ॥ ఏవం వదత్సు రఘు
నాయకకింకరేషు హా షా ణ్మిథస్స్ఫుటితకంచుకసంచయేషు! పక్షీంద్ర
పక్షయుగళం పునరుత్థితం ప్రాక్ సంసూచయద్రఘుపతేరివ కార్యసిద్ధిం॥

గ ॥ అదో దివాకరదీప్తిప్రదగ్ధపక్షద్వయమిదమద్య నిశాకరప్ర
సాదేన పునస్సంప్రాప్తమితి తస్మై ప్రదర్శయితుమివ పుష్కరంప్ర
తి ప్రధావతి పక్షీంద్రే పక్షద్వయనిస్సారితసమీరసాంద్రే కపీంద్రా
స్తైపిద్రుతం దక్షిణా దక్షిణసముద్రముపేత్యా పారమభ్రమివ పరంవి
స్మయమానమానసాః పరస్పరమేవముదీరయామాసుః ॥ ౩౭-౬ ॥ అ
యంహి రఘువరఇవ అగాధమహిమా సౌమిత్రిరివ సుందరోర్మిళః సు
గ్రీవఇవ అహిమకరజాతవిఖ్యాతః అంగదఇవ తారాపత్యానందవర్ధ

సః తారాపతిరివ సత్త్వాతిశయయుతః జాంబవానివ సంగదితభూప్రదక్షిణః హనూమానివ లలితప్రసవాళరంజితః నళఇవ వాహినీపతిః నీలఇవ అనలముఖచుంబితః సుషేణఇవ వారుణః ఏవమస్మత్సఖఇవ విరాజత ఇతి ॥ ౩౬౮ ॥ కించ ॥ ౩౬౯ ॥ ... ...

ప ॥ విలోకయ తదీనతామతిసుతాం న దీనస్య రోదదాతి నిజజీవనం క్షితిధరారిదూతాత్మనే । ఘనాయ పరిగర్జతే వ్యజబహిర్మహీధ్రానితి నవిద్యుదసమేద్ధితం శరణమీయుషాం పావకః ॥ ౩౭౦ ॥ వశీకృతసురేశ్వరస్సకలసంపదామర్పణాదహం బహిరితః పరం ప్రవిచరంతు నిశ్శంకయా । భవంతఇతిబోధితాశ్శరధినేవభూమీధరాస్తరంగితతరంగకాస్వనాభియాంతిసంతోషతః ॥ ౩౭౧ ॥ కలితోదయఇతివిబుధా అపివిధురధ్వావదంతికుత్రాసౌ । తారాఃకింత్వవతీర్ణాశ్శీకరనికరా ఇవాత్ర దృశ్యంతే ॥ ౩౭౨ ॥ వాంఛాశేషవిశోబ్ధిస్సుమధురపీయూషదోపి విషపూర్ణకః । ఇత్యపవాదవిషాదాత్ ఊర్మిస్వనమిషేణ నిశ్వసితి ॥ పరస్పరవిరోధిభిస్తనుభవైస్సదాసంగతః పితేవహృదివారిధిస్సముభిసంగతో మత్స్యకైః । క్షణేనబలినాం బలైర్నిగిలితైస్సలీలం జలే భవత్యధికచఞ్చలో ముహురహో మహోర్మిమాన్ ॥ ౩౭౪ ॥ అన్యప్రతారణార్థం చాక్రిక్రితకూలప్రవర్తకైః పోతైః । ఉరుతరభంగోయుక్తః తేషాం విరహాత్ప్రముఖ్యపోద్యకథం ॥ ౩౭౫ ॥ పురాపరిభవంగతో భృశుజమన్యునావహ్నినా కరోతికిముసాగరో భృశుజగర్వహంతుశ్చరాన్ । స్వయం నబహూనాని తానిహసవత్సడత్రైవనః దృఢం కలితకౌతుకాన్ జనకనందినీవందనే ॥ ౩౭౬ ॥ పూర్వం మహాగర్వవిగర్హితాత్మా కుంభీభువాయశ్చుళకీబభూవ, తం కుల్యయాస్మాను సమం సకుర్వన్ కోవాతరేద్దుస్తరదుఃఖవార్ధిమ్ ॥ ౩౭౭ ॥ ...

గ ॥ ఏవం రామకృపార్ణవపారీణకృతే తల్లవణార్ణవతరణకృతాశయేష్వమీషు తద్దైవోత్థాయ జవేన గజే యోజనానామహం దశ

కం ప్లావయమితి గవాక్షేతు వింశతిం గవయే త్రింశతం చత్వారింశ
తం శరభేపి పంచాశతం చ గంధమాదనే మైందే ద్వివిదే చ షష్టిం సప్తతి
మశీతిం సుషేణే నవతిమతినీతవయస్కేపి పద్మజాత్మజే జాంబవతీత్థమే
కైకశశ్శౌర్యవశాదాత్మశక్తిం ప్రకాశయత్సు రాజకార్యజాగరూకో
జాంబవాన్ పునరప్యేవంవ్యాజహార ॥ ౩౭౯ ॥

వ ॥ త్రిసప్తకృత్వోధరణీతలే ప్రాక్ ప్రదక్షిణీకృత్యపరంపుమాం
సమ్ । త్రివిక్రమంప్రాపమపారకీర్తే రేతావతా నోద్యనకార్యసిద్ధిః ॥

గ ॥ తదను ధీంధీరంగదోప్యుదీరయామాస ॥ ౩౮౦ ॥

వ ॥ శతంప్లవేయంఖలుయోజనానాంనివర్తనే మేస్తినవేతి శక్తిః ।
భవాన్విజానాత్యఖిలంనజానే శ్రీజానకీజానికృపాకథంస్యాత్ ॥ ౩౮౧
హాహాత్వంయువరాజతావిలసితః ప్రేష్యఃకథంనోభవేః పుష్పంచాపి ఫ
లంచసిధ్యతికథంమూలేవిలూనే ప్రభో । తూష్ణీం బ్రహ్మసుతస్థితోహ
మిహాచేత్ప్రాయోపవేశోగతిః పశ్యాయంపవనాత్మజోవిజయతేధీరోభ
వాంగాధునా ॥ ౩౮౨ ॥ ...

గ ॥ ఏవముక్తిప్రత్యుక్తికయా సమాశ్వాస్య యువరాజంజాంబ
వానాంజనేయం సంచోదయామాస ॥ ౩౮౩ ॥ ...

హానుమద్భుజంగం.

వ ॥ ఘృణాపూర్ణదృష్ట్యాసమాలోకయత్వంవిషణ్ణానిమాన్ హీన
ధైర్యాన్ హనూమన్ । త్వమేవేహవీరోగతిర్నిర్గతీనాముపేక్షా తు
మా నైవ తేజోధికానామ్ ॥ ౩౮౪ ॥ బలే విక్రమే రామరామానుజా
భ్యాం సమస్త్వంకపీంద్రేణపక్షీశ్వరేణ । నకోపిత్వయాస్మాసువా కేపితు
ల్యః సృజస్వాశుమోదాశ్రుశౌర్యేణతేద్య ॥ ౩౮౫ ॥ యథాకౌస్తుభోభూ
త్సరత్నాకరేస్మిన్ తథైవాసి దేవ్యంజనాగర్భవార్ధౌ పితుస్తేనిలస్య ప్ర
సాదాద్బలాఢ్యోమహాశైశవేభాస్కరగ్రాసలోలః ॥ ౩౮౬ ॥ తతో
వజ్రిణోవజ్రసంభిన్నవామహనుస్త్వం హనూమానితిఖ్యాతనామా ।

యదామారుతిస్తేపి తాతాపితా త్రాతదా మత్పితా దాద్వరాం స్తైమహాత్మా
భవంతంభజం తెజనాయెభజం తే బలంనిర్భయత్వంయశస్సాధుబుద్ధిం
అజాడ్యంచధైర్యంసుఖం వాక్పటుత్వం సదాభృంగతాంచైవ రామాం
ఘ్రిపద్మే ॥ ౩౮౮ ॥ హనూమన్మహాత్మన్నితో విక్రమస్త్వవిజృంభస్వ
వారాశిముల్లంఘయిత్వం । వయంశోకవారాశిముల్లంఘయామస్సురా
మస్సరామస్త్వమప్యాత్తభూమా ॥ ౩౮౯ ॥ సమాకర్ణ్య వాక్యంస్వ
యంభూభువోస్యనసంరంభముజ్జృంభ్య దేహంస్వకీయే । సమారోప్యచై
తాన్దయావాన్మహోదధిం సమీరాత్మజో గాద్గిరీంద్రం మహేంద్రం ॥
అహంశోషయిష్యామి వారాశిమేనం ధరాందారయిష్యామి భూమీధరాం
శ్చ । సముత్క్షిప్య లంకామలంకాతరత్వాద్విశంకః ప్లవేయప్లవంగాధిగ
త్తమ్ ॥ ౩౯౧ ॥ ఋతే మారుతం వాహరేర్వాహనం వా నభస్యుత్పతం
తంనకోపివ్రజేన్మామ్ । గ్రహీష్యామిపీయూషముజ్ఝానవస్య కరాబ్జాజ్జవే
నైవతద్వజ్రిణో వా ॥ ౩౯౨ ॥ కరోమిశ్రితానాం సుధాసేచనంవో సు
యాలోకితాలోకమాతే ఽసిసీతా । మయోక్తంవచో రామదూతేన యూ
యం దృఢంవిశ్వసంతః ప్రమోదధ్వమద్య ॥ ౧౯౩ ॥ తతః ప్రత్యవాదీ
ద్విధాతుస్సతోసా మహాబుద్ధిమంతం హనూమంతమేవమ్ । భవ
త్కార్యసిద్ధ్యైద్రుతంమంగళం తే ప్లవంగాః ప్రకుర్వంతిసంతుష్టచిత్తాః
కురుష్వేహకల్యాణమకూపారమేనం ఋషీణాం ప్రసాదేన శౌర్యాన్వితత
స్త్వమ్ । కపీంద్రశ్చ రామశ్చ రామానుజశ్చ వయంచాశ్రితాస్తే కృపా
వశా హనూమన్ ॥౧౯౪॥ సమాపాద్య వేలాంవయం కేశవాంఘ్రిస్మృ
తేః రామకార్యే సమాపన్నసిద్ధేః । పునర్దర్శనం తే జవేనైకపాదస్థి
తాః ప్రార్థయామో సభీతింభజామః ॥ ౧౯౫ ॥ ఏవం మృగేంద్రఇవ
వాయుసుతో నగేంద్రం మత్తద్విపేంద్రమధిరుహ్యముదా మహేంద్రం ।
ఉల్లఙ్ఘితుంనిరవధింశరధింసశూరో లంకామహాపమనసాతరసావిశంకః ॥
తరణవితరణాభ్యాం వారిధేర్ముద్రికాయాః రఘువరమపిసీతాం సన్దయి

శ్యన్యూనాశక్ష్ణా । రఘువరచరణాంత్వాం పాతమేవ శ్రితోహాంతరితప
రితనాథీ రామముద్రాజ్ఞితస్త్వమ్ ॥ ౩౯౮ ॥ వేలాధీశ్వరసామ్యశే
శపస్పృహామగ్ధారా వాదుద్ధృతేది వ్యాభవ్యాపత్రనణా మహితేశ్రీరా
మచర్యామృతే । కిష్కింధాఖ్యమిదంభవత్వనుకలం కాండంముకున్దా
శ్రితం సారంపారవిదాంసదాసుమనసామానందసంధాయకమ్ ॥ ౩౯
౯ ॥ ఇతిశ్రీమద్గార్గ్యకులకలశాంబుధికలానిధిశ్రీకృష్ణార్యాంగా
ర్దవికేంద్రతనూజేన శ్రీమచ్ఛతరిపురఘువరచరణజలజకలితలోలం
బలిలేన కృష్ణాఖ్యకవినా శ్రీమద్వేలాపురీనిలయకమలావిలోలకేశవ
కృపాపయోధిపపాదితే శ్రీశైలకులతిలకాయమాన శ్రీమత్తాతార్య
పాశోధితే శ్రీరామచర్యామృతే చంపూగ్రంథే శ్రీమత్కిష్కిన్ధా

కాండోయం రఘునందనపదారవిందయోస్సాదరంసమర్పితః

కిష్కింధాకాండస్సమాప్తః

శ్రీరామాయనమః

శ్రీమత్సుందరకాండః ప్రారభ్యతే

ప ॥ తతోనిలతనూభవోభువనమాలిరంభాసుతాం సతీం దశశిరో
హృతాంపథిపతాం విచేతుంవ్యధాత్ । సుధాంసమధిగంతుముద్యత ఇవై
షపక్షీశ్వరోమహానిలజయోత్సుకస్సతనుతత్క్రియోవిక్రమః ॥ ౧ ॥మి
త్రం మిత్రకులాబ్ధిచంద్రమనఘం సోపేంద్రమింద్రంముదా హృత్పద్మే
ప్రవిధాయపద్మనిలయంతంపద్మనాభంవిభుం । బధ్వాచాంజలిమంజ
నాంస్వజననీం సీతాంచసీతాపతిం వాయుంవాయుసుతస్ప్రకారగమనే
బుద్ధింబుధాగ్రేసరః ॥ ౨ ॥ ధ్యాయంధ్యాయమసారఘూత్తమదశాం
రాజ్ఞః ప్రతిజ్ఞాంపరాం ప్రాజ్ఞః ప్రాస్యసమీరసూనురధికం త్రైవిక్ర
మం ప్రక్రమమ్ । ధూన్వన్నంగరుహాణిపుచ్ఛమవసావాస్ఫోట్యవేగా

త్తతో హృష్టా విష్టమనా మహేంద్రగిరిశిఖరే ప్రస్థాయ దక్షిణాముఖో ॥ ౩ ॥ త
దనుగిరివరేస్మిన్ రామహస్తాంఘ్రిభిః ప్రాప్తిపదమతిభీత్యా పీడితే కం
పితే చ । సపవికుసుమవృష్టిః స్రోతఃపస్పూర్వరుహాభ్యాం ప్రకృతశుభనిమి
త్తం సూచయిత్వాంజనేయః ॥ ౪ ॥ సంబిద్య తేద్రిరితి వాయుజపీడితో
యం త్యక్త్వైవ తం గగనమాశు సమాశ్రయంతః । విద్యాధరాస్త్రీసశసి
ద్ధమహర్షయశ్చ యయౌ స్వవిస్మితహృదో దదృశుర్మహేంద్రం ॥ ౫ ॥
గిరిస్తుంపరిత్యాపతవనం పరిఘుకీర్ణ చంద్రం లంకాపతేస్సముదితా వినరా
హు కేతూ । దాహచూ ప్రహృష్య గగనే గమనం చకార స్వచ్ఛాయయా
జలనిధిం పిదధే హనూమాన్ ॥ ౬ ॥ శ్రీరాఘవాశుగ ఇవాహమితో ప్ర
జేయం సంప్రాప్తసిద్ధిరవిరామ్య నరావ్రజేయమ్ । ఏవం సమీరజసమీ
రితవాక్యమేతే శ్రుత్వాప్లవగాః ప్రముదితాస్సహ జాంబవంతః ॥ ౭ ॥
అంజనాగర్భసంభూతమంజనాద్రిసమప్రభం । కంజలోచనకార్యా
ర్థం జాంబవానంజహావనత్ ॥ ౮ ॥ నభస్వంతం గరుత్మంతం భవంతం
చతురస్వినః । విదుస్సర్వే త్వమాద్యోసి జవాదుల్లంఘయాంబుధిం ॥ ౯ ॥

గ ॥ తతః ॥ ౧౦ ॥ ప ॥ రామదౌత్యే హనుమద్యా రావణశుమం బ
ద్ధ్వా సలంకం ఖిలం రామాజ్ఞైవ నమర్హయామితి తం వాలం వితత్య కా
లమ్ । ధీమాన్ వ్యోమగతో జనైర్భుజయోర్బ్రహ్మజ వజ్ఞైస్సర్వనుగైః రే
జైరజ్జుధరస్సర స్సహచరైస్స్వైరం విచేతుం యథా ॥ ౧౧ ॥ ఘుష్టాంశో
తతాపఖ్యాస్వరశ్రైరాలోక్య నాత్మజం పూర్వం వృత్తమనుస్మరన్నభి
యాతస్మిన్ ప్రసాదేచ్ఛయా । వాత్సల్యేన పథి శ్రమం శమయితుం పుత్ర
స్య వాయుర్వవౌ సంతుష్టాస్త్రిదశావవర్షురమితాంకల్ప ప్రసూనావ
ళిం ॥ ౧౨ ॥ ... ...

గ ॥ ఇదానీం ఖలు సగరకులకలశార్ణవకౌస్తుభమణేరఘుమణేర్దూ
తో వాతాత్మజోయం వైనతేయ ఇవ విహాయసః పథి శతయోజనసంఖ్యేకస్థై
వ స్థలే యమితి గచ్ఛన్ పథి శ్రమశమనాయ మయా సాగరేణ సపర్యాం

ప్రియసఖ్యం నయాతిచేజ్జలధిరగాధః జలధితామేష్యత్ సాగరస్సగరో
భవేయమితి సంచిన్త్య లజ్జైవ స్వాత్మని విమగ్నం మైనాకనామానము
త్తుంగశిఖరమహిమానమవసరోచితమానం త్వత్ప్రత్యపి త్వత్పూజ్యార్హతాం సం
దర్శయసి క్రందనదంభోలినికృత్తభవదపరానుకంపనాయ ప్రతిపూ
నాయ తత్తనూజపూజనేనేతి వ్యాజహార ॥ ౧౩ ॥ ...

వ ॥ భిత్త్వాజలం జలనిధేర్నిరగాద్ధరేన్ద్రః కుర్వన్నయం పిహితశేఖరైస్స
హిరణ్మయాభః । విద్యుత్ప్రభాభిరివ రంజితమంతరిక్షమాపర్వతోఽథ పుర
తో మరుదాత్మజస్య ॥ ౧౪ ॥ శరీరవ్యత్తాంబుమధ్యేషు మెవమాహా
త్ పంచాది తేనుయిపమకజసాగరేణ! తాతస్య రెపినగరాన్వయికాంక్ష
భర్త్స సంభావితో హ్యసి తసమ్ముఖే హరే మాం ॥ ౧౫ ॥ యస్సాగరస్సగ
రసమ్భవసమ్భవత్వాత్ యాస్తైపితుశ్చ పరిరక్షణతస్సుషః । తస్మాదంబు
ధేరపి మమాపి చ పూజ్య ఏవ త్వం రామదూత పవనాత్మజ సర్వథైవ ॥౧౬
మైనాకవాక్యమేవం శ్రుత్వాసౌ ప్రత్యువాచ రుచిరమిదమ్ । ప్రీతో
హం భవతోస్మి భవత్సు భవాన పదగామ తాన్ త్వాం త్రిదశేనా ॥ ౧౭ ॥ రఘునాయ
కకార్యార్థీ కథమఖిలమతిపయామి త్వత్ । మైనాకమిత్రశేషం దుర్గమ
త్యకాన్త్రిమత్రైన మైనాకమ్ ॥ ౧౮ ॥ ... ...

గ ॥ తదను సురనాయకే మైనాకమహామతే ఋతస్త్వయాపయోధి
వాచావ్యాజసేయః పూజితస్తతో రఘురాజశ్చ పూజితో హమపి ముది
తమానసో భయమభిదదామి తుభ్యమితి తమభినందయతి సతి సమీరస
మ్భవస్య బలముపాయం చ జిజ్ఞాసుభిస్సురవరైస్సురసాభిధానా నాగ
మాతా మారుతేస్సమహాతర్జమాత్రమిదాసీం దుర్గతం ధావమానా గతి
విరోధినీ భవేత్యాజ్ఞాపితా సరయం సమాగత్య తస్యపురతో వపుషైవ
పుష్కరమాపూరయంతీవ మారుతే మద్గ్రాసకల్పితోసి మే భక్ష్యమి
త్యుదీర్యస్థితా వ్యాదాయ నిజవదనం ధైర్యవతామపి భయసదనమ్ ॥
అహో రామరామ కిమేతదిహ మహాద్భుతమద్భుతమథాపి త్వదను

కంపయైవ నిష్క్రంస్యేహమితి మైథిలీనాథమనుచింత్య రామచరితా మృతపరిపూరితశ్రవణమప్యతివిరసాం సురసామాస్యాంతరసా విస్తారయ మత్ప్రతీకప్రమాణమితి స్వయం దశయోజనమాయతమాత్మానమా లోక్య వింశద్యోజనముచ్ఛ్రితం వక్త్రమాకుర్వతీం నిరీక్ష్య పునస్త్రింశ త్తథైవ క్రమేణ తస్యాశ్శతయోజనమాయతం వక్త్రమావీక్ష్య మారు తిర్నిష్పత్యాంగుష్ఠమాత్రకోఽంతరిక్షస్థితస్తామేవం సస్మితం వ్యాజహార ॥

ప ॥ నమోస్తు వక్త్రాయతవాయతాయ భూయోఽపి దివ్యోదరపూర ణాయ । లీలావశాద్దేహవిజృంభణాయ మహ్యం నమః కాలవిలంబనాయ ॥ పూర్ణంమహాజ్ఞరమద్యతవాభవత్కింవక్త్రంయతస్సమవిశంహి మ హోన్నతం తే । హే దేవి దేవసని తేఽతిమితోపచిత్రంనామ్నాసదైవసురసా విరసాయదాసీః ॥ ౨౨ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవముదీర్య ప్లవమానం పావమానిం స్వేనరూపేణ వర్తిత్వా వాచ సా సురసా ॥ ౨౩ ॥

ప ॥ పుత్రోఽయతస్సర్వగతస్య వాయోర్మాతాపి రామస్య న వేత్సి కిం వా । జిజ్ఞాసుభిస్తైస్తవవిక్రమాదీన్ మోదేన దేవైరహమీరితేతి ॥ శాఖామృగోత్తరపరాక్రమవిక్రమస్త్వం సంప్రత్యనంతకుతుకాబ్ధినిమజ్జి తాస్మి । శ్రీరామనామ్యవరభూషణభూషితస్య కింవస్తువాభవతి తేపరి తోషణాయ ॥ ౨౪ ॥

గ ॥ అథపునః పితుఃపంథానమాసాద్య ప్లవమానంపావమానిం వి లోక్య సింహికానామ్నీం కస్యాంచిద్యాతుధాన్యాం వారిధేరుద్ధా య దైవేన చిరస్యమే మహత్సత్త్వమిదమాగతమనేన క్షణేన క్షున్నివా రణముచితమితిసంచింత్య తరసా తచ్ఛాయాం సమాక్షిపంత్యాం సో యంనిరుపమవిక్రమోఽపి నిరుద్ధవిక్రమోవిలోక్య సర్వతస్సపది సలిలే స్మిన్ భూతమిదంప్రభుణా సుగ్రీవేణ సమాఖ్యాతం ఛాయాగ్రాహి త్యవధార్య బుద్ధిమాన్ వర్ధితదేహో రాహుణాసంగ్రస్యమానక్షపా

కేరళీవ రాక్షసీలపనేన విగళితాపిపత్రైస్సిక్తైస్తైర్గాఙ్గులైస్తరుభిశ్శోభాం
పాథోనిధౌ నిపాత్య స్వాఙ్గుష్ఠస్పృష్టాం కేతుముక్త్వా విశ్లథనశీల వ్యో
మవర్త్మనా పునః ప్రవర్తమానో నభశ్చారిభిస్సంభావితో మహానుభా
వసమీరసంభవయుతస్సంతతం తేధృతిదృష్టిగతిర్గాత్రమతస్స్వకమహాప్ర
నసీదసీం తద్దైవసంపాదితపారణానాం రసాప్యపాణిగ్రహమ. క్రి
ముఇవ మమేకృశంపరాక్రమం ప్రతీకం చ సంవీక్ష్య తదాదాచరాః కుర్యా
మేయికౌశ్యాహలమితస్సిద్ధ్యాత్మానమధోదదర్శత్రికూటశైల శిఖ
రకిరీటాయితాంలంకారామలంకారఘూర్ణాం త్రిజగతాంత్రిదశేశ్వరపురీ
మివప్రసత్తిసమానంతాం రఘునందనస్యైవ మనస్తోషిత్ ॥ ౨౬ ॥

వ ॥ లిలో౽భ త్రిభువాధిక్యేషాంతరణిస్తు రాముతవనాము । పరిమి
తమిమమహామతరంకించిత్రింగామనుద్రికాముద్రః ॥ ౨౭ ॥

గ ॥ తదను విచిత్రతరకుసుమరాజివిరాజిత దివ్యోపవనతయా సం
ధారితచిత్రపీతాంబరామివశోభమానాం సంవృతః వరత్నసంఖ
చితకాంచనప్రాకారతయా కాంచీసమంచితసుమధ్యామివ సంద్రశ్య
మానాం పరితో విరాజమాన మణిమయతోరణ పతాకతయా సమలం
కృతదివ్యభూషణాంబలాల్యసానాం రత్ననికేతన సహస్రసాధ్యమానాం
తనాయమాన సువర్ణసంఖచితమణిమేదుర రాజమందిరతయా త్రిభు
వనైశ్వర్యానాసనా నేత్ర ప్రహాసన లక్ష్మీమివ స్థితాం కాముకీమివ సమా
కృష్టసకల సుజనదృష్టిసంచయాం ప్రచత్వరపంక్రమణ చతురతరకర
ధృవగాయనసదర్శనసాత్రినిర్భిద్యమానశత్రుజనభుదాంతరయా తు
ధానానేకనికరాలంకృతమూలంకాతేరణవలంకాంచిలోక్య మజ్జనకస్యా
పి దుర్లభప్రవేశేయమితి శోకాకులోపి నాభిమర్దనసముద్ధరధరణి
జారమణ నిరంకుశ ప్రతాప తపనత్రేక్షణానుసృత్య స్పృష్టైర్గ్యావదాత
హృదయః పునరపి నామమీమామహారద్వేషాం వంచనార్థమేవప్రష
వంశకశరీరో రాత్రావేవ ప్రవేశసముచితమితియావచ్చింతయా మాస

తావదేవ తదింగితజ్ఞతరపేశకరుణయేవ వారుణ్యా దిశా సమాశ్రితమభూత్ ॥ ౨౮ ॥

ప ॥ చరమగిరిముపేయుష్యస్తబద్ధానుబంధాం స్వకరకులమయూఖముద్రి ష్యద్రుపదసంధ్యానురాగాత్ । దిశి దిశి విశదీకుర్వన్ గగనే సమాయతపద్మకరుణమివ దధ్వైదశేనాలోదితస్మితపి ॥ ౨౯ ॥

గ ॥ అపి చ చక్రవాకీహృదయాన్తః ప్రసూతమివ విరహానలోనే స్వజాననానిలానుధావనమందమారుతసముజ్జృంభితధ్వాంతైకేతు విలంపావి శంకితః శశాంకోఽస్మిన్సమయే వదనాన్తికమ్ ॥ ౩౦ ॥

ప ॥ ప్రాదీపఘూర్ణితైర్దీపకలికైర్నవాంకురాభైః కుసుమేషుకేతనః । లోకే వికీర్ణా ముహుస్తామోపాంధకారే నోర్ధ్వే మిన్నవ్యభాతి రోషా ॥ ౩౧ ॥ సామ్యేవ ప్రియవశే నేచసితరాంచపీయూషగోష్ఠీ సుమన సామనస్ప్రవేశస్పృహా । రాత్రే రాజతి రాజతే సితదేహసద్ధపున్నత్రైక ధం చోరో వా హృతవస్తువాపు పులయ శ్రీరామానలభ్యాభావాత్ ॥ ౩౨ ॥ అత్రాపి రామరమణీమధురాననేందో రాకేందురవ్యవహారన్నివద్ధృష్టిదోషం । నీరాజనక్రియవిధాం స్వయమాదధానః ప్రీత్యా విభాతి గగనైకలితొదయోద్య ॥ ౩౩ ॥

గ ॥ ఏవం రుచిరచంద్రికయా ప్రకరచక్రీమణివేళాయాం నిరాతంకమిహాంలంకారాన్ సుపర్యవసాలయః కోవా యమితి స్వైరరూపేణ సందృశ్యమానాయాం ఘోరతరదశనాయాం లజ్జాభయామిల సుతంతలేన తాడయన్త్యాం సోపి లాటనాన్తకమాతః పరిభ్రామితనిజవ జ్రముష్టినా జర్ఝరితశరీరాపారవయ్యతయా విహ్వలాంగ్యాస్తవంగవ రపద్మసంభవేన పురా ప్రదత్తవరోదకేనాస్సముద్బూతస్త్వయాద్య ని రవద్యంగంతవ్యమితి సప్రశ్రయముదీరితా జవేన మందిరాన్మందిరము విందత ॥ ౩౪ ॥ సాయం ప్రవిశ్యాశు శుద్ధాన్తవసుశ్రీవ్యా సంఘుష్టసం గీతవాదిత్రమన్యత్ర కందర్పదర్పబహుల వృద్ధిప్రదం పద్మనేత్రామర

స్త్రీణాం కాశ్చిద్వివాదం చ చంక్రమణసంలోలతనూనాం పురాణాశ్చ చా
దుష్టసంతానపి దివ్యాస్త్రశస్త్రసహస్త్రసంపక్తమహనీయ చామీకరోద్భాసిత
చ్ఛాయమపీఠస్వన్న కమ్రకర్ణచ్ఛాయాన్ తత్కింకిణారావ మవ్యంగదోద్భూ
త దివ్య ప్రణాదం చ హర్మ్యేషు చాన్యేషు దోషాచరేంద్రస్య శౌర్య
ప్రతాపాంకితలిఖిత ప్రచారేషు వైశాలికోల్లిఖితవాణీసునైపుణ్య మస్య
త్రసంస్ఫురిత మంత్రాణసస్తంత్రసక్తాశయాన్వ్యాసు ధానాదద
శోణభేరీః చతుర్దంత హస్తిప్రవాహాన్ వాజి రాజీర్విమానాని వై
హాయస్య చిత్రాణి హైమాన్యనేకాని ముక్తామయాని వరకాబేరయానం చ
నానావిధాన్ త్రాంశ్చ గేహస్య హంసపడిగచ్ఛన్ పునస్తత్ర సంలోక్యహా
బస్తస్త్రడిన్వాలయే సుస్తగాజపిదపిన్యాదైత్య గన్ధర్వగీర్వాణనాగాంగ
నాయత్సురత్నాంగనావృత్తవక్త్రాంబుజనిక్షిప్తమాణిక్యహారాశ్చ పార్శ్వేష
ము సంగళితాంగాః వరాహార జాలావృతాన్యాశ్చవిస్రస్తవస్త్రాశ్చ సం
లూనతిలకాశ్చ సంకీర్ణకేశాశ్చ రత్యంతనిశ్వాస లోలాళకవ్రాతయు
లోలవక్త్రాబ్జ... సందోహమకరంద శోశుష్యమాణా
ముఖపద్మాసు... రామాస్సుఖామాశ్చ తాసు
ప్రసుప్తాసు మాత్స్యే ప్రసుప్తాసు దేవాంగనామధ్య సంసుప్తమివప్తత్త
మత్తద్విపేంద్రమివ పౌలస్త్యమపధార్య తత్రాన్యతల్పే ప్రసుప్తాం సు
రూపాం... పుణ్యాం మణివ్రాతి సంశోభితాంస్వీయ
చారుశ్రియా తదన ... తాంచ రాజాహవాణీం యాతు సర్వేశ్వ
రీం సుమహాత్ పంతావరీ మత్వా దృష్ట్వా హి దృష్టాహి మాతా త్రసీతేతి సం
తర్కయామాస నాస్ఫోటయన్ పుచ్ఛ ముద్వ్యమపర్యాద మానంద
వారాశి ముల్లంఘితుం శక్తిమపాశ్యసంతీర్ణ వారాశిరప్యేష తస్మిన్
నిమగ్నో విహాయ్యైవం సమారుహ్య స్తంభాన్ పతన్నేవ భూరోపి భూరో
పి సంపిశయామాస చేష్టాం కపీనాం చ ధీమాన్ మహానామాన్ ॥౩౫॥

వ॥ కాకకోకిలబుద్ధిః పరిభవతిగృధ్రోపిగారుడీబుద్ధిః । రిత్వాంబు

క్ష్యహృతిశ్చప్రాసోఽభాగ్రింశచిత్రాణామ్ ॥ ౩౬ ॥
గ ॥ తతస్తైః సనాదను దిలక్ష్యేద ... దవిందో ... పదను స్వగత స్వా
శరథిం తావ దేవపి సిహితి ... సద్దిరవాచ దేవ హా దేవః ॥ ౩౭ ॥ ప ॥ ఇ
యం న సీతా రఘునాథకాంతా లోకైకమాతా జనకేంద్రజాతా । సేయం
యది స్యాదత దర్శనాత్ర స్వేష్వప్యుంకథం పేద్భాతిసచ్చరిత్రా ॥ ౩౮ ॥ ప
శ్యామి నాస్యాం శుభలక్షణాని సత్యాన్యనన్తాని మహార్హజస్య । ఇ
యం భవేద్రాక్షసరాజభార్యా సర్వోత్తమాంతఃపురసుందరీహ ॥ ౩౯ ॥
తస్మాదహం రామమనోభిరామాం సాక్షాద్రమాం హంసకులలక్షణైస్తైః । ప
శ్యామి యావద్విదినో నితాన దాశ్రినాం సు రామాం దిశచిత్రవృత్తిః ॥ ౪౦
ఏవం వదన్నేవ చచార ధీమాన్ లతాగృహేషు చిత్రగృహేషు నామమార్గ ।
నిశాగృహేష్వప్యతిగృహేన నేకాన్ లీలాగృహాణి ఘనశిలాగృహాంశ్చ ॥
మాతంగశాలాశ్చ తురంగశాలాశ్చ తాంగశాలాశ్చ రసంభుశాలాః । ని
షంగశాలాశ్చ విహంగశాలాః కురంగశాలాశ్చ గవాం చ శాలాః ॥ ౪౧ ॥
ఏవం రావణమందిరేషు వివిధాగన్ధర్వవక్రభుజో భోగీన్ద్రాబ్జదృశో మ
నోహరవపుర్దేవాఙ్గనా వీక్షితాః । అన్యే రాక్షసయక్షకిన్నరసుదృగ్వ
ర్గాః స్వమార్గే ఇమే సా సీతా న తు నస్య దృశ్యతే కథం హా సీ రామరామార
జ్ఞా ॥ ౪౩ ॥ అనధీతమతోఽసౌ మైథిలీం రాఘవాన్తే సుస్థితమహం గ
తయామాయామునీ వ్యర్థభూమా । గదితమపదృథ ... భరిరాజేన
తేన విఫలమభవదిత్థం లుప్తభాగ్యస్యతన్మే ॥ ౪౪ ॥ విలంఘితపయోనిధి
ర్విహిత సుందరీదర్శనో వృథా న ఖిచరత్రమే తుపితవాంశ్చ కాలాన
హమ్ । కథం జనకనన్దినీవిరహకాతరం రాఘవం కపీన్ద్రమపి మన్యనా
యునస్సుగేంద్రమాలోకయే ॥ ౪౫ ॥ యదివాహం గతస్తత్ర గతభీతి
స్త్రపాన్వితః । రామస్య ప్రియభార్యస్య కథం వక్ష్యామి విప్రియమ్ ॥
ఇక్ష్వాకువంశస్య వనౌకసాం చ ధ్రువం వినాశోఽప్ర జల్పితేన । శ్రీ
రామమైకస్య భవేన్నాశః పాత్రియోపవేశాచ్ఛరణం న మేస్యాత్ ॥ ౪౬ ॥

ప్రాప్తోపి పారం పయసాం నిధేస్సః న ప్రాప్య శోకాంబుధిపారమేవమ్ । కృ
పాంబుధిం రామమచిన్తయద్రాక్ శోకాంబుధేర్యాతి విరామమేవ ॥ ౪౮ ॥

గ ॥ సోయం సీతాపతిశ్శరణాగతవత్సలతయాస్స్వీయజనవిపల్లవమ
ప్యసహమానస్తదైవ మారుతేశ్శోకవినాశినీం మనీషామేవం ప్రసాద
యామాస ॥ ౪౯ ॥ ... ...

వ ॥ త్యక్త్వా వ్యర్థజీవితమిదం కిమువా భజేయం పశ్యేయమేవ జననీం
యదిజీవితస్స్యామ్ । సార్థం తదైవ భవితా మమ జీవితం చ సీతా య
దా రఘువరేణ ముదం భజేత ॥ ౫౦ ॥ సంద్రక్ష్యతే రఘుకులేంద్రకళత్ర
మత్రేత్యద్య ప్రవక్తుమివ మాం దయయా గురుస్తే । సౌరభ్యశైత్యసుమ
నోహరమందవాతః ప్రాయాత్యశోకవనతః ఖలు మత్పురస్తాత్ ॥ ౫౧ ॥
తస్మాదశోకవనికాం విచినోమి వేగాత్తత్రాపి మే యది భవేద్విఫలః ప్రయ
త్నః । ఉత్పాట్య పత్తనమిదంవనిశాచరేంద్రం శ్రీరాఘవేంద్రపురతః
కలయామి నత్యామ్ ॥ ౫౨ ॥ నమోనమో రామ సరామవక్షసే నమోన
మో రామ సత్కృణాయ తే । నమోనమో రామ *రథాంగశంఖినే నమోన
మో రామ సమస్తహేతవే ॥ ౫౩ ॥

గ ॥ ఇతి ప్రయత్నఫలసిద్ధయే దాశరథిమభివంద్య వత్సక ఇవ ధే
న్వోర్దేవ్యాస్సందర్శనోత్సుకః పరముదారవిక్రమః ప్రాకారేణప
రిశోభితామశోకవనికాం సవృక్షవాటికామాప్లుత్య తత్రస్థసమస్తపా
దపాన్ సుపుష్పితాన్ ప్రకంపయన్ స్వయం పుష్పావకీర్ణః శాఖో
పశాఖాసు సుఖసుప్తాన్ విహంగమానుద్బోధ్య మణిమయవిచిత్రతరసో
పానసమ్పన్నాః విశ్వకర్మవినిర్మితా వాపీః కృత్రిమదీర్ఘికాశ్చాప్యవలో
కయన్ మేరుమివ మహామేఘః కాంచనమయమేకం శింశుపాతరుము
త్తరమారుహ్య వానరేంద్రః సుందరీ సంధ్యార్థం నూనం నదీమేష్యతి
నూనమేతామితఏవద్రక్ష్యామీతి సుపుష్పితపర్ణసంచయే నిలీనః ప్రతి
క్షణం ప్రతీక్షయామాస ॥ ౫౪ ॥ ... ...

* సభరతశత్రుఘ్నాయ

ప ॥ తదావిదూరస్థితశుభ్రచైత్యప్రాసాదమిందోఃకిరణం యథాసా
ఆలోకయామాస తతఃపరస్తాదేకాంశశాంకాననశోభితాంచ ॥ ౫౫ ॥

గ ॥ ఇమాంకిలాభ్రరాజికిన్స్వాం చంద్రరేఖామివ రాక్షసీభిస్సమావృ
తాం ధూమేన ధనంజయజ్వాలామివ మలినాంబరేణ సం. వీతతనులతాం
రాహుణా సంగ్రస్తశశాంకరేఖామివ ప్రలంబనీలవేణీసమాక్రాంతశి
రోభాగాం భూమౌన్యస్తాపగతభూషణామథాపి సువృత్తముక్తామ
యమాలికామాత్రసంశోభితఘనస్తనాంతరామివ నిరర్గళవిగళితాశ్రుబిం
దుసందోహమాలికాం అశోకవనికాయామశేషస్వాదుతరఫలనికరా
ద్యనేకభోజ్యవస్తుష్వసత్స్వపి ప్రతిపదమాస్వాదిత ప్రియతమ రామ
నామామృతప్రభావేనైవ ప్రతిరుద్ధప్రాణప్రయాణాం ప్రాణప్రియా
న్వీయమానామివాతిశోకభారేణ తనుతరతనుకంపాం తమోభూతునా
నీతప్రతియామివ విద్యానాంకైవాదాగామినా పునస్సమాగమసమ్ముదిత
మానసామివ ప్రసన్నవదనాం దశముఖకులోన్మూలనకృతే తప్యమాన
తపస్సంతతిమివ తాపసీం తపస్వినీమపి మనోదుఃఖసంతప్తాం సమస్త
లోకదైన్యనివారణధురీణదివ్యకటాక్షామపి స్వయం దీనభావేన నిశ్శ్వ
సంతీం దేవాంగనాభిరపి సుమంగళతరలక్షణతయా సాక్షా
న్మంగళదేవతామివ విభ్రాజమానాం పతివిశ్లేషభారవత్తయా దిగ్విజ
యకృతే వినిర్గతాం రాఘవకీర్తిమివ ధవళాయమానాం వ్యాఘ్రీభిస్సద్య
సంలగ్నధేనుమివ ఘోరరూపయాత్వంగనానివహైర్వ్యాప్యమానాతవివిధ
యాతనామపైతైరనేకైఃకారణై రామపత్న్యేవేతి తర్కయంతీ తదైవ స
ప్రత్యభిజ్ఞం రాఘవాయమయా ప్రదర్శితాని కౌశేయబద్ధాని భూష
ణాన్యనయైవాపవిద్ధానీతి నిస్సంశయం వినిశ్చిత్య పరితుష్టమానసో రా
మస్త్వస్యానిమిత్తముపశోష్యత ఇతి యత్తన్నాశ్చర్యమస్యాః పరం లోక
మాతుశ్చాపీదృశీదశైవేతి స్వయం చింతాదంతురాంతరో రామబాణ
పారణాయ రావణం క్షణేన నయామీతి వాతాత్మజో మనసి రామమేవ

ప్రజగామ ॥ ౪౬ ॥

ప ॥ పశ్చాన్నాథసమాగతిస్పృహసుఖం హిత్వా ద్వ్యాం చ వాదిత్రకం తాం
దీనాం ప్రచురనిశ్శ్వాసం చ సుదృశాం వోమాచరాణాం తథా । ఘోరాంశ్చాపి
వడంగవేషవిదుషామాలోకయద్రాక్షసాం రాక్షసీర్నిఘ్నన్ ఘనహేతిం స్మర
శరైరంధీకృతాక్షం తతః ॥ ౪౭ ॥ దూరాదేవవిలోక్య రాక్షసమిమం
ద్రాగ్స్వపమానాం సతీం సీతాం సోఽపి సమీపమేత్య మదనాదున్మత్తవత్ప్రా
వదత్ । ఛిత్వా చాపి శిరాంసి మే జనకజే కుర్యాం పదాంభోరుహే సంత
ప్తం పిశితాశనైస్తు సకృపా హాసైస్త్రిషించార్యమామ్ ॥ ౪౮ ॥ విరమ
విరమ మహానాస్త్యంగీకారో ప్రియే పరుషజనసంగం త్యాం ప్రాంజలిర్దేవ
వియాచే । సకలభువనజైత్రానం కలత్రప్రియాన్ త్రైలోక్య మత్తమధురవా
చా రక్షమాం చంచలాక్షి ॥ ౪౯ ॥

గ ॥ ఇత్యనార్యభావం రావణస్య శృణ్వతీ సతీ శిరోమణిస్తృణము
త్తరతో విధాయ దేవీ వ్యాజహార ॥ ౫౦ ॥

ప ॥ మత్తోఽనత్తనవతేయమప్రమేయం చిత్తం చనక్తం చరత్వం మాం
స్మృత్యా మవేహి తే త్రిభువనశ్రీగర్వితస్యాచిరాత్ । పౌలస్త్యః కులపాం
సనః కథమభూః కీర్తిర్భృశం శోభతే యుష్మాసు నిస్తులసంపదాం మతిమ
తో దాతుర్విధాతుర్వృథా ॥ ౫౧ ॥ బ్రహ్మాస్త్రం సముఖాస్తృణం తృణ
మహో పివ్యం ధనుశ్చాం భవం వత్రాస్యాస్యోపి తృణాల్లఘు స్త్వమసి మచ్చా
ర్వ్యస్మృగచ్ఛన్ మనా । యస్యైకస్య తృణాయి శాఖరముఖాః సోఽయం
ధనుష్మానయదా భూయాత్తైశరణాం తదాత్మనమితి తిష్ఠేత్త్వదనే ప్రమయా ॥
చిత్తం తే యది జీవితుం క్షితితలే సంపద్యుతస్యానిశం త్వం శీఘ్రం నయ రా
ఘవం గుణగణాగ్రేసుం ప్రణామం చ మహాన్ । సోఽయం త్వాం పరిపాతి పా
పిన మపి క్షాంత్యా తథా త్వం న చేన్నూనం తస్య శిలీముఖశ్శిరసి తే దంభోలి
కేళిం భవేత్ ॥ ౫౩ ॥ కథం విధాతా పివరప్రదాతా పరప్రియాం చార్య
విగహీనతాయ । త్రిలోకజేతేత్యతిగర్వితస్య ధిగ్జీవితం తద్ధిగిదం యశో

స్తే ॥ ౮౪ ॥ నేతుం త్వమిల్వలగతిం నయనేన శక్యః శీఘ్రం తథాపి చ స
హో రఘురామరామా। తృప్తిం కరోత్వితికలస్య జటాయుషస్తే మాంసై(స్త్రి)
లోకవిదితో మమ రామబాణః ॥ ౮౫ ॥ వేగాన్నరగణ్యగతిస్సతు రామ
బాణస్త్వామేష్యతి క్షితిరుహాం కులిశం యథైవ । పాతాళమప్యుపగతో౽పి
మహాబిలం వా త్వాం మృత్యుగర్భమపి వా వరదం విధిం వా ॥ ౮౬ ॥

గ ॥ ఏవముక్తమప్యశ్వరక్షఃపుచ్ఛమివనోజ్ఝితవక్రభావం భామినీస
హాసనసమీపసంభూతస్వావమాననసంవర్ధితరోషభీషణం ఈషదాందో
ళితదశాననం రామమహిషీవద్వేషిణం అవినయాకృతలోకదూషణం రా
వణం గుణశాలినీ ధాన్యమాలినీ తన్మహిషీమణిరాశ్లిష్య నత్వాం మయిసు
న్దరాంగ్యాం కిమన్యాంగనాలింగనేచ్ఛయేతి నిజాంతఃపురమేవ నివర్త
యామాస ॥ ౮౭ ॥ సాప్యేవం నివర్తితో౽పి దురాత్మా ద్యామాసావవ
ధీకృతా మయా తే మైథిలి తథాపి త్వమిన్కృశీముఖ భావేన పరాఙ్ముఖీ
భవేర్యది సద్యో వైగుణ్యమేవయాంతి మే సౌశీల్యాదయస్తద్రైవ సుమేం
గితజ్ఞా ఇమా ఘోరాంగనాశ్చిరాకాంక్షితనరామిషాః పాత్రితరాశాథ
మేవ మహానసం నయంతి త్వామితి ప్రలపన్నేవ వల్మీకమివ బిలేశయ
స్స్వం నివేశమావివేశ ॥ ౮౮ ॥

వ ॥ ఆవృత్యాథకరాళదంష్ట్రవదనాః క్రవ్యాదవక్త్రభ్రువో వైదే
హీం విదయం విచారవిధురా వ్యాహర్తుమారేభిరే । సీతే త్వం తు మనీ
షిణీన కిమయే కిన్నేత్వసే రావణం ధన్యం త్వత్సముదీక్షణౌత్కలయితుం
కో వాంతరాశో౽ధునా ॥ ౮౯ ॥ అయేరావణస్యాపి రామస్య సీతే త
యోరాంతరం పశ్య శంకాకుతస్తే । అయం దేవగంధర్వగర్వాపహారీ స
దీనస్స చీరస్సదారణ్యచారీ ॥ ౯౦ ॥ త్రిలోకేపికో వా దశాస్యాత్సమ
ర్థవాన్సమీకేయమో౽పి ప్రమాదం ప్రపేదే। ఇతో౽పి ప్రకామం కథం కీర్త
యామో౽పినీతా నచేత్త్వం నయామో౽ పిరామం ॥ ౯౧ ॥

గ ॥ ఏవం సంభర్త్సితా సీతా ద్రుతముత్తాయ తాం శింశుపాముపా

శ్రిత్య తత్రాపి ధేనురివ శునీభిస్తాభిర్ఘోరాంగనాభిస్సమావృతా పరిపీడితైవమిదముదీరయామాస ॥ ౭౨ ॥

ప ॥ అలమలమశకృత్తుల్యాః కలకలకలనేనవిలయపిశునేన । సర్వేనాపి పదేన స్పృష్టమపి హేనదుష్టమపకృష్టమ్ ॥ ౭౩ ॥ ధావత ధావత దూరం స్మృత్వా నాపాపి హీనశూర్పణఖామ్ । నవపంచసహస్రాంతక్ హతమిహ సఖరం సదూషణం సైన్యం ॥ ౭౪ ॥ ఘోరశ్మశాననమతాం సద్యోనిశ్శంకమేతలంకేయమ్ । దిశిదిశియాంతిపలాశాః విగళితకేశాః పిశాచనిచయఇవ ॥ ౭౫ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవం పరిభూతాసు యాతువనితాసు కోపాతిరేకలోహితాయితనయనాసు నిశితాయుధాన్యాదృత్య సీతాం భక్షయామ ఇత్యేకైకశస్సంతర్జయంతుముత్థితాసు తాసు త్రిజటాభిధానా నిశమ్యానార్యమనార్యనారీణాముల్లపితమేతాం నఖాదత కింతు స్వాత్మానమేవయాతో యాతూనాం యాతనాయై జయాయ చ జానకీజానేర్మయాద్య దృష్టస్స్వప్నః పరమాద్భుత ఇత్యుదీర్య తమప్యేవం విస్తారయామాస ॥

ప ॥ రేజే శ్రీరామచంద్రో జనకనృపసుతా జ్యోత్స్నయా రంజితాసౌ తారాభిర్వాలికాభిర్విలసితమణిభిర్లక్ష్మణా సేవ్యమానః । ఆరూఢః పూర్వశైలం ద్వియుగళదశనం శ్వేతమాతంగవర్యం భక్తానాం భూరిసంపత్ఫలశజలనిధిం వర్ధయన్ భద్రభద్రః ॥ ౭౬ ॥ భూయో బ్రహ్మపురస్సరైస్సురవరైస్సర్వైర్ముదా వందితో దిక్పాలైరభిషేచితో రఘుపతిర్బ్రహ్మర్షిసంఘైరపి । ఆసీనః పరమాసనే మణిమయే సౌమిత్రిసీతాయుతః ఛత్రైశ్చామరసంచయైరతితరామాసేవితః పాండురైః ॥ ౭౭ విష్ణుర్భ్రాతా నిఖిలజగతామాదికర్తా మహాత్మా శ్రీవత్సాంకః కరధృతగదాశంఖచక్రామ్బుజాతః । రామో వామే ధరణిసుతయా దక్షిణే లక్ష్మణేన జుష్టః ప్రాప్తః పునరపి దిశం ప్రష్ట కేయశ్చ రాజః ॥ ౭౮ ॥ పశ్చాత్స్వప్నే హ్యపశ్యన్నిశిచరరమణీం రావణం దక్షిణాశాం కృష్ణాంగాశ్శ్ల

ష్యమాణం పరిముషితవసనం సేంద్రజిత్కుంభకర్ణమ్ । త్రైలోక్యాక్రాంత మాంగం వపుషి కృతశకృత్కందమంగదస్య పాదైస్సంతాడ్యమానం మలీమసనిరయే మగ్నముద్భగ్నదర్పమ్ ॥ ౮౦ ॥

గ ॥ ఏవమన్యేష్వపి పిశితాశనేషు తైలసముక్షితేషు తేష్వేకమేవ మగ్నమైవమీక్షితో భూత్ ॥ ౮౧ ॥ ... ...

వ ॥ అథ వ్యసనతాం నతాం వరమభీషణం భూషణం విభీషణమపేయుషం శరణమాదరాద్రాఘవం । సితాభ్రసమవారణం సమధిరుహ్య సంసేవితం సుగీతసనదైశ్చ హైస్సురుచిరాతపత్రాదిభిః ॥ ౮౨ ॥

గ ॥ పునరపి కదాచిత్ శ్రీరామదృష్టపూర్వం మహదద్భుతముద్భూతమిదమపి శ్రీణుత వో భద్రమస్త్వితి భూయస్త్రిజటైవం వ్యాజహార ॥ ౮౩ ॥

వ ॥ వ్యతరదంబుధిం పీరవానరో దుర్గమిదం వనం చారితం భృశం । ఘుతవహేనమహామహా తా పురీ పరిఘులపర్వతాః ప్లావితా జలే ॥ ౮౪ ॥

గ ॥ తస్మాదియం లంకాతంకానుల్లైవ నిశ్శంకం ॥ ౮౫ ॥

వ ॥ జనకకన్యకా జానిరాత్మవాన్ ఘనపరాక్రమో ఘాతయేద్ధ్రువం । శునకసన్నిభాః శూరమానినో ఘృణియుతాశ్శుగైర్ఘోరరాక్షసాః ॥ ౮౬ ॥ శ్రితానాం నతానాం సకృత్సాంజలీనాం సహస్రాపరాధైర్యుతానామపీష్టం । శరణ్యం సదా మోదస్థితం రామరామాం వయం వామకృత్యాద్విరామం భజామః ॥ ౮౭ ॥ ...

గ ॥ ఏవముక్త్వా మైథిలీస్వప్నవృత్తాంతం నితాంతచింతానివర్తక పి స్వప్నదృష్టమేవ మన్మనోరథోద్భూతం మయాద్యకిం వా క్రియేత జగదాపన్నివారణధురీణరఘుధురీణచరణమేవ శరణమిత్యతికరుణం విలలాప ॥ ౮౮ ॥ ... ...

వ ॥ మయైవాధునా తస్సంగృహీతుం ప్రియాతో మహాత్మాపి మారీచమాయామృగం త్వం । తదా తస్య వాచాపి మోహాత్తథేతి । ప్రియే విద్రావితో దేవరో దుర్వచోభిః ॥ ౮౯ ॥ ... ...

షణాల్లక్ష్మణేనాపి శూన్యే కుటీరే జహార రావణ స్తస్కరో మస్కరీ మాం త్వయైవం శ్రుతం చాపి తత్పక్షిరాజా దుపేక్షా కుతస్తే కృపాళో మదీ యాహం ॥ ౯౦ ॥ సనాథాపి హీమాం త్వయా రామ రామానునాథామి వాలోక్య మాం సంతు లోకాః । సదా పీడయంతి ప్రకామం విరామం న యంతి ప్రసూతం ప్రాంత రాశౌ ధనామేవ ॥ ౯౧ ॥ భృశం క్రూరవాక్యైర్వి షాద ప్రపన్నా విషం వా పిబేయం మరిష్యామి తూర్ణం । ప్రదాతా విష స్యాపి కో వా మహాత్మన్నిదం తే సురూపం కథం సర్వశక్తేః ॥ ౯౨ ॥ త్వ మేవాపహర్తా పదానాశ్రితానా మజస్రం ముదా సర్వసంపత్ప్రదా తా । ఇతి ఖ్యాతకీర్తిర్గుణానాం రామో రామః కథం వావదేయుర్విలోక్య పదం మే ॥ ౯౩ ॥ ... .

౩ ॥ ఏవమనుకలవిలాపేన పరిశ్రాంతమానసాయాం తామేవ శింశుపాముపాశ్రిత్య తదీయశాఖానిబద్ధవేణ్యాం రామరమణ్యాం తదైవ రామనామామృతాస్వాదనేన దివ్యౌషధిసేవయా శరీరారోగ్యమావక ప్రిభావిశేషాణ్యనేకానవతర్కాని శుభతరనిమిత్తాన్యావిర్బభూవుః ॥ ౯౪ ॥

౪ ॥ కర్ణేవక్త్రం కృత్వాంగ్యా ఇవ గహసిభియా క్రూరరక్షోంగనానాం శ్రీసుదాశ్రుణాగమం దాక్క్ శుభకరమధికం వామనేత్రం చకంపే । బాహుః ప్రాస్పాదత్తైవం ముత్రితమితి భవితా రాఘవాలింగనం తే వామోరుశ్చాపి శంకాం త్యజ జనకసుతే ప్రాప్తవేతి రామః ॥ ౯౫ ॥ ఏతచ్ఛుభకరశకునైర్ రఘుకులతిలకం పురస్థమితి మత్వా । ఫుల్లేందీవరనయనా ముమోచేసేయం మరందమివ బాష్పం ॥ ౯౬ ॥ ... ...

౫ ॥ తదను హనూమాన్నిశాచరీణామనార్యచేష్టితాని త్రిజటయా ప్రకటీకృతస్వప్నవైభవాని రామరమణీశోచనాన్యపి నిశమ్య యస్యాని మిత్తమఖిలావనీతలాని మయా చాన్యైర్వనేచరనిచయైస్సంవిచితాని తామిమాం దేవీం దేవదేవదివ్యమహిషీమస్యామశోకవనికాయాం శోకసమాకులామపశ్యమస్యాః సమాశ్వాసనమేవ యుక్తమథాపి ప్రత్యక్షమా

శరస్త్రీణాం సంభాషణమనుచితమేనామనాశ్వాస్య గమిష్యామి చేత్కో
వా పురుషార్థః ॥ కిం భాషణముపజాతమస్యాస్తవేతి పృచ్ఛతి రఘుపతౌ
మూకీభావమంతరేణ కిమన్యచ్ఛరణం । స్త్ర్యసంభాషితస్య మే హ్యసంభా
షితమేవ భవేయ మతిగుప్తచ్ఛద్మప్రచారవిను వా రవికులభూషా చ భవిష్య
త్యతః పరిత్రాణమస్యాః కథమనాశ్వాసితా స్త్ర్యజత్యచిరేణ జీవి
తం జానకీయం కిం చాద్యను గాఢ్యమఘనా రాక్షసీనామంతరముపేక్ష్య శనై
స్సమీపస్థోపి పునరాగతం రావణం మామితి మన్యమానా భయాయస్సంత్రా
సితా సీతా యది శబ్దముచ్చైః కుర్యాదశేషరాక్షసా నస్త్రశస్త్రాణ్యాగత్య మ
ద్గ్రహణే వ్యగ్రాస్తదైవ దేవీవధోద్యుక్తాశ్చాపి వా భవిష్యంతి తతో విత
థమేవ రామకార్యమిదం కో వా లంఘయేత శతయోజనవిస్తీర్ణం మహా
ర్ణవమథాపి కిం వా ప్రయోజనమవనీసుతావిహీనహేమనగరీప్రవేశ
నేన సంప్రతి యథానయః శ్వో ద్రాశరథేర్నాగతశ్చాహమపి రామ కిం
కరోమి యథా భవేయం తథైవ కింతర్కస్య మతిపవదేవ్యాః శుశ్రూషనోహార
మిదం రామచరితామృతమర్పయామీత్యేవమారభత ॥ ౯౭ ॥

శ్రీరామచరిత్రమ్

అయోధ్యాధిపతిశ్శ్రీమానాసీద్దశరథో నృపః । సింహాసనార్ధమిం
ద్రోపి యస్మై దత్తే ముహుర్ముదా ॥ ౯౮ ॥ ఆత్మజస్తస్య రాజర్షేః కౌస
ల్యోదరకౌస్తుభః । జ్యేష్ఠశ్శ్రేష్ఠగుణో రామో రామోఽగమయత్ప్రజాః ॥
ధీరోఽనుసృత్య సౌమిత్రిర్విశ్వామిత్రం తపోధనం । తాటకాం పాటయా
మాస గాత్రసీవ్యపి కంటకామ్ ॥ ౧౦౦ ॥ భూషణం యోషితం కృత్వా
పాషాణం పాదపాంసునా । తస్యైషః క్రతుపాలోయ మిథిలాం ప్రా
ప్తవానథ ॥ ౧౦౧ ॥ తత్ర రాజాలయే జిత్వా ధనుశ్శంభోర్మహాభుజః ।
తేనైవ హి తాం సీతాం జగ్రాహ జనకేశ్వరాత్ ॥ ౧౦౨ ॥ తతో దశరథో
రాజా సంద్రష్టుం జాతిహృష్టాంబుజః । కతిచిన్మైచ్ఛత్స రాజానం రాఘవం జి
తభార్గవమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ రాజ్ఞస్సాన్వర్థపరా భార్యా త్వక్త్ర కైకేయినామ్నా

రథమ్ । దత్త్వా నిరాగసం రామం ప్రవ్రాజ్యవనమాభావయాత్ ॥ ౧౦౪ ॥
సమహాత్మా సహభ్రాత్రా స్వయం ప్రియయా భార్యయా । చిత్రకూటం గతస్తత్ర
పరమాకారణమక్షతః ॥ ౧౦౫ ॥ అభిభ్రాత్రాభితతో రాజా మత్వా పితృ
వచో వరమ్ । చకార పాదుకాభ్యాం తం భరతం సమనోరథమ్ ॥ ౧౦౬ ॥
తతస్తస్మిన్ససౌమిత్రిస్ససీతో దండకావనమ్ । యాతి సంభూషితా సీతా
భూషణైరనసూయయా ॥ ౧౦౭ ॥ అనసూయాత్రిముఖ్యైస్తైన నిషజ్జద్వ
యమహాశివా । సమంతం పాదయ్యవరణా ప్రావనం చ వటీం ప్రభుః ॥ ౧౦౮ ॥
చిత్రకూటాద్గతాలోక్య రామం కాననకాకిరమ్ । అకామయత భర్తా
రం సీతా భర్తారమన్యహా ॥ ౧౦౯ ॥ తం స్త్రైణ్యం తితిసౌమిత్రిర్ణా
నా సంయుగం స్త్రీణాత్ । ఆగతం రాక్షసం సైన్యం జఘాన రో రఘూద్వ
హః ॥ ౧౧౦ ॥ ఖరదూషణముఖ్యానాం చేవం హంతారమాహవే । తం
దృష్ట్వా ముదితా సీతా భర్తారం పరిషస్వజే ॥ ౧౧౧ ॥ తతో మణిమయం
మాయామృగం వీక్ష్య మృగేక్షణా । యాచతే స్మ పతిం ప్రీణా గృహాభూ
షణకారణాత్ ॥ ౧౧౨ ॥ తన్మనోరథపూర్త్యై ప్రియభార్యో ధనుర్ధ
రః । అప్రాకృతః ప్రాకృతవద్యాయం చాప్రాకృతమన్వగాత్ ॥ ౧౧౩ ॥ వి
లోక్య రాఘవం తస్మిన్ దూరం మారీచరూపయుషి । నారాచేన జఘానా
సౌ తం మారీచం మృగాయితమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ మ్రియమాణస్స మాయయా
విహా సీతే లక్ష్మణేతి చ । వచసా నీచమారీచో రామస్యైవానుకారవతా ॥
తద్వచో మోహితా సీతా ద్రావయద్దేవరం రుషా । తదంతరే దశగ్రీవో
మస్కరీ ద్విజవేషధారకామ్ ॥ ౧౧౫ ॥ సీతాం నాథస్య హృతం కస్యాశ్రమ
స్యపథం గతః । దృష్ట్వా సహాతత్రైన లక్ష్మణం క్షిప్తలక్షణమ్ ॥ ౧౧౬ ॥
భ్రాతరౌ ప్రావ్యక్తభ్రాతృణా సీతయా శూన్యమాశ్రమం । అనుభూయ పు
నర్మహాభాగౌ విచిన్వంతౌ శుచైవ తామ్ ॥ ౧౧౭ ॥ జటాయుషస్సమా
పణ్యా రావణేన హృతేతి సా । జగామ సానుజో రామస్తాం విచిన్వన్ వ
నాద్వనమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ కబంధబంధనాన్ముక్తః శబర్యా పూజితో ముదా

ఉత్పాదితమహాశోకం పంపాం తౌ మందమాపతుః ॥ ౧౨౦ ॥ తౌ దృష్ట్వాథర్శ్యనాథీశౌ సుగ్రీవో వాలిశంకయా । దూరాదేవ ప్రదుద్రావ బుశ్యమూకాత్కపీశ్వరః ॥ ౧౨౧ ॥ శ్రావిత్యా వైతుం తౌ వీరౌ మామేవా ప్రేషయత్ప్రభుః । దర్శనాద్దాశరథ్యోర్యస్య ప్రఫుల్లాంగరుహోద్భవం ॥ అపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదామ్ । పృష్టవాన్ ప్రహృష్టోహం జ్ఞాత్వా తౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ ౧౨౩ ॥ నీత్వా తౌ వానరాధీశం తాదృశా వహ్నిసాక్షికమ్ । సుగ్రీవరామయోర్మైత్రీ సుస్థిరా కారితా మయా ॥ ౧౨౪ ॥ రక్షసా హృతయా క్షిప్తం గిరౌ పంచవనౌకసి । భూషణం సహ కౌశేయం మయా రామస్య దర్శితమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ తతస్సుగ్రీవవాక్యేన వాలినం హేమమాలినమ్ । హత్వాభ్యషేచయన్మిత్రం తద్రాజ్యే మిత్రపుత్రకమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ సంతుష్టశ్చ సుగ్రీవః ప్రావృడ్యామిం రఘుమామపి । అవిదేశకృతజ్ఞత్వాత్ జ్ఞాతుం సీతాగతిం కపీన్ ॥ ౧౨౭ ॥ జాంబవానంగదో మైందద్వివిదౌ గంధమాదనః । నీలస్సుషేణో గవయో గవాక్షో హ్యస్మదాదయః ॥ ౧౨౮ ॥ చతుర్దిక్ష్వపి నాసాద్య సీతాయాశ్శుభదర్శనమ్ । విదిత్వాంతా బిలేమగే నైరాశ్యాత్ప్రాయదుఃఖితాః ॥ ప్రాయోపవేశసన్నద్ధానస్మాన్ప్రాహ జటాయుషః । అగ్రజస్సత్యవాగేనాం వసంతీం రావణాలయే ॥ ౧౩౦ ॥ తతస్తైః కపీంద్రైస్తైరర్థితస్తీర్ణవారిధిః । లంకాం ప్రాప్తోపి నాపశ్యం త్వాపి వేషాం విదేహజామ్ ॥ ౧౩౧ ॥ చింతాంబుధినిమగ్నోహం భవాంబునిధితారకమ్ । చింతయన్ రామనామాగ్ర్య ధన్యోస్యాదర్శనాద్వనే ॥ ౧౩౨ ॥ *****

గ ॥ ఏతద్రామచరితామృతం నిపీయ శ్రవణాభ్యాం ప్రముదితమానసాయాం సీతాయాం తిర్యగూర్ధ్వమథస్తాచ్చ తచ్ఛింశుపాశ్రితం ప్రశ్రితం ప్రియవాదినం వానరమప్యాలోక్య కిమేతదహో మహానీయగుణగణగ్రామం రామమేవానుకీర్తయన్నితరం సాదరం కషతి మన్మనీషాం కపిరయం మత్ప్రతారణార్థమయమాశరకృతకపటవిధి

లేవ కిమథవా స్వప్నమహాహం యదితథాఽపి ధ్యేయమేవఖలు కపిదర్శన
మిహాపిం భద్రమస్తు రామభద్రస్య సలక్ష్మణస్య మజ్జనకస్యాపి కింతు
నాయం స్వప్నో యతోద్య మేననిద్రాభితరాం నన్నిధాన ముపగతా
యాః కో వేత్యేయం కథం వా జానామ్యథాపి పునరపి రామకథానువ
ర్ణనం కుర్యాదసావితి మనీషయా తద్ధురంధరం కపిరూపధరం విలోక
యామీత్యుదఙ్ముఖాయాం తదైవ తరోరవతీర్య ధరణ్యాం దండవత్ప్ర
తప్రీతామోబభాణ జపిమేవం వాయుసంభవో మహానుభావః ॥ ౧౩౩

ప ॥ హేమమివమహనీయః కుట్మలః కస్య హేతోర్వహతి నయనయు
గ్మం లిగ్మశోకాశ్రుమాతః । కమిహ కథయ కామం శోచసి ప్రేమపా
త్రం నకిభువి రమణస్తే కః పితుర్నామ కింవా ॥ ౧౩౪ ॥ అసురసురవసూ
నాం యక్షరక్షోగణానా మురగనరమణీనాం కాసి వా కిన్నరాణాం । క
మనకపటమయ్యోరంబరాదాగతోఽసి త్వమసి కిము ధాంశోః కామినీ
రోహిణీ వా ॥ ౧౩౫ ॥ హరిచరణసరోజాలంకృతావ్రీక్ష్ణేవ ప్రసభమ
పహృతా త్వం రావణేనేతి మన్యే । భవతు యదితథేదం మంగళం మంగళం
తే జనకవిపదవచో మే రామరామేతి నానం ॥ ౧౩౬ ॥

గ ॥ ఏవం వాయునందనోదితమభినంద్య జపివ్యాజహార ॥ ౧౩౭

ప ॥ అయోధ్యాపురీంద్రస్య విఖ్యాతకీర్తేర్దశస్యందనస్యాస్మిస్నుషా
హం పృథివ్యామ్ । లవత్సన్గుణా రాఘురామస్య భార్యా సుతా మైథిలేం
ద్రస్య సీతేతి నామా ॥ ౧౩౮ ॥ తమైచ్ఛత్పిత్రీశం మెన్నృపాలోన్నృపాలం
విధాతుం వినీతం సునీతిర్మహాత్మా । తదా తస్య రేంద్ర ద్వితీయా ద్వితీయా
నిరుధ్యాటవీమేవ రామం నినాయ ॥ ౧౩౯ ॥ సరామస్సరామస్సహామి
త్రిరాజు పరిమోదాన్నిజం యావ్వరాజ్యం విసృజ్య । వనాంతర్విహా
రీ జటాచీరధారీ వసన్సాకసౌఖ్యాదయోధ్యామయోధ్యాం ॥ ౧౪౦ ॥
అథో పంచవట్యాం భృశం వంచితాత్మా మహాత్మా నరాణామపి మాయయా
మృగేణ । సుమారం చపదాగా తదా రావణో మోహాన్మయా దేవరోపి మ్రి

తం విముక్తిలోభాత్ ॥ ౧౪౧ ॥ దశాస్యస్తదా తస్కరో మస్కరీ సన్
హా రాక్షసస్థామిమాం రామపత్నీం । ద్విమాసావధిం జీవితానుగ్రహో
మే కృతస్తేన పశ్చాన్న జీవామ్యనీశా ॥ ౧౪౨ ॥

గ ॥ ఇతి సీతావదనమాకర్ణ్య రామపత్నీయమితి యథాయథావ
మీపముపగతస్సమీరసుతస్తథా తథా తం రాక్షసేశ్వరం వానరరూపము
పేత్యాగతమితి మత్త్వైవ మారం మారముపాశ్రియం త్యామథాపి లింగా
నిసుణాం రాజస్య పునరపి కథయా కపీంద్రేష్వుదీరయంత్యాం శ్రీజా
యాం సోపి వాతాత్మజో విపశ్చిదపశ్చిమో వ్యాజహార శుశ్రితసంమతాం
రాఘవేంద్రమహానీయగుణావళిం ॥ ౧౪౩ ॥

ప ॥ శంకాకుతస్తవ శయిత్వణదాచరో వానాహం న హే మహారిణో
న చ రావణో వా । జానీహి మాం జనని జానకి జాతు నైవం తీర్ణాంబుధిగ్హా
రిరహం తవ రామదూతః ॥ ౧౪౪ ॥ శోకోన మాతురుపి వెదవచావిచారై
స్త్వేన రాఘవగుణాణవశీకరోవా । తం వణకాయేయుకి మహంమితనా
గథాపి విజ్ఞాపయామి మితమేవ తవ ప్రసాదాత్ ॥ ౧౪౫ ॥ కంజాతది
వ్యనయనో నయనాభిరామో రామః ప్రియస్తవ మనోహర కంబుకంఠః ।
శ్రోణీసు తేన దసనిర్జిత చంద్రబింబశ్చ జానుబాహుయుగళో తిపిశాల
వక్షాః ॥ ౧౪౬ ॥ సంజీవనోపమమహారజసాయుతేన కంజేక్షణాభయ
తరేణ వనే మహేష్టః । కంజాననాద్యళికులాకలితాభ్యాం తేన పాదాంబు
జేన నమహాః ప్రవిరాజమానః ॥ ౧౪౭ ॥ రాజాలయే విజితశైవశరా
వవర్ధ్యే దేవ్యాత్వయా ముదితయార్పితపుష్పమాలః । సక్రీడయైవ యు
ధి త్యాగి వద్ధ్వహ తాక తాంచ సర్వజగతాముదయస్య దేవః ॥ ౧౪౮ ॥
దెవ్యాత్వయే వతటి తాపరిశోభితాంక స్సాకార వారిదవరశ్శ్రిత చాతకేష్టః
లాకైఘువపిఃతక్రుపామృతపవనిత్యం తాపాపనోదనవిధౌ జగతాం ధు
రీణః ॥ ౧౪౯ ॥ తేజస్వ ఘుమణిమ్యా మణికిరుమాం క్షోణీ
కలానిధిరపి ప్రియదర్శనేన । సౌందర్యతో రతిపతిర్బ్బిధర్మామతి

స్పృష్ట్వా బృహస్పతిసమస్సమాశ్వాసురేశః ॥ ౧౫౦ ॥ మాతా పితా త్రిజగతా
మఖిల ప్రభా [illegible] భ్రాతా [illegible] జనని మగ్నచరాచరాణాం । భర్తా చ
[illegible] కంధర [illegible] గతిను [illegible] గతిరేక ఏవ ॥ ౧౫౧
ఏవంవిధే మహాతనయో మహాగుణాభిరామో రామోఽనుజేన కుశలం ప్రజగాద
దేవ్యై । తేనేవిమోఽగవతా భృశకౌశికాంగో దేవ్యా మహార్ణిశసమ
ప్రీతిచిత్తవృత్తిః ॥ ౧౫౨ ॥ సోఽపి ప్రణమ్యతి పదాంబుజయుగ్మం ప్రో
వాచ దేవికుశలాపరమానరేంద్రః । యః ప్రాప్తవానపి సమాం నిజరా
జ్యలక్ష్మీం [illegible] వానవనే వనే [illegible] ॥ ౧౫౩ ॥ ధన్యో
భవంతపదాంబుజవందనేన సుగ్రీవనామకపిరాడపి సఖ్యబంధః । అ
ద్యైవ [illegible] రఘునాయక పారిజాతో దైవ్యేవ దివ్యలతయా పరిశోభితో
భూత్ ॥ ౧౫౪ ॥ సంప్రేషితాం ప్రభువరేణ భవత్ప్రియేణ హ్యాం
సం త్రిగాంసవదివక్యము దైవమాతః । భూయాద్విభూషణమిదం ప్ర
ణుదత్తమస్మై ప్రోల్లాసకం రవిరివాననపంకజస్య ॥ ౧౫౫ ॥ యుక్తం
యదీహరఘునాయకదర్శనం త్వాం రామం నయామి మహావిరగ్నిరివామ
రేంద్రమ్ । యత్వా ప్రదేహి కృపయా కిమపి ప్రియం తే భిజ్ఞానమత్ర
భవతీం ప్రభుమానయామి ॥ ౧౫౬ ॥ యస్యాజ్వలద్విశిఖభాస్కర [illegible] రమం
డలాగ్రే స్థాతుం ప్రఖండితమహాదశకంఠఘూకః । కారాగ్రణీస్సకిము
తేరమణస్సరామస్స్వః [illegible] జనకజే తవ కింకరోఽస్మి ॥ ౧౫౭ ॥

గ ॥ ఏవం నిజరమణ రమణీయ గుణానువర్ణనశ్రవణేన ఉచ్ఛ్రుభక
రకరము [illegible] పరిపుష్టమానసా సీతా తామాతివిన
యేన కరతలే నిధాయ నయనసమీపమప్యనునీయ నిరర్గళవిసర్గత
సంతోషాశ్రుపరిప్లుతేనం వ్యాజహార ॥ ౧౫౮ ॥

వ ॥ భో భో రామసుగ్రీవకేసర [illegible] గృహీతాసతి మామా
శ్వాసితుమాగతాసి [illegible] । సంతుష్టాతవద
ర్శనాత్ప్రియసఖి [illegible] మోదాత్కంకణపారితోషిక

మహానందాస్యామిసంగృహ్యతామ్ ॥ ౧౪౯ ॥ పవనతనయపథభూయః ప్ర
హృష్టసుగ్రీవసఖ్యం రఘువరపదసౌఖ్యం వాలినిర్యాణసాఖ్యం । ప్లవగబల
మసంఖ్యం రామశౌర్యం చ ముఖ్యం జనకనృపతనూజాం సాంజలిర్వా
యజాసౌ ॥ ౧౫౦ ॥ ... ...

గ ॥ తదను మంగళాధిదేవతా సీతా స్వకీయపరమానీయకటాక్ష
పాతప్రవాహేన వాతాత్మజమభిషిచ్య తమేనం ప్రశశంస ॥ ౧౫౧

ప ॥ త్వామప్యాశ్రితవానరం దృఢతరం మన్యే హనూమంస్తథా ధ
న్యం రామమపి ప్రియం పటుమతిర్ద్యూతోఽసి యస్త్వేదృశః । ధన్యా దుఃఖ
పరాయణామపియద్విశేషలాభైర్యుతే భద్రాయమన్యామలక్షాం చ
భవతా ప్రాపం ప్రభోర్మిత్రతామ్ ॥ ౧౫౨ ॥ అంభోధిస్తరణేఽపద్రైవ
భవతశ్శ్లాఘ్యం దశస్యాపి వా లంకాం రాక్షసపూరితాం త్వదపరః కో వా
ప్రవేష్టుం క్షమః । రక్షోభ్యోఽపి నభీస్తథా దశశిరస్త్రాసోఽపి నైవాస్తి తే మా
న్యస్త్వం మహానియ రామసదసి శ్రీరామదూతోత్తమ ॥ ౧౫౩ ॥ బ్రీ
ష్మాండయదిపాదితోఽపి కవచేష్వాప్రదత్తం మయా వ్రీడాం గన్మమ
మూర్ధతే దిశతి తేకిం వానురూపం భవేత్ । తద్ధ్యాం వనమన్యాపలక్షాధత
రం భక్త్యాభవత్సేవకః శ్రీరామస్య మహాప్యముత్ర చకృపాపేయయ్యాప
పాత్రం భవేత్ ॥ ౧౫౪ ॥ మచ్ఛోకాంబుధిశోషకారకలశజాసాబ్దేశమ
గ్రోభవాన్ వత్యాసత్యమథాపి రావణముఖం బాణేన హత్వా ప్రభుః ।
మిత్రైశ్చాపి మయానుజేన చ పురీం ప్రాప్యాభిషిక్తో యది శ్రీస్త్వాద్యాద్ధ
మిష్టతాం చ వదృశేంతత్త్వ్యరామస్య మే ॥ ౧౫౫ ॥ ...

గ ॥ ఇత్థమభివాద్య వాయునందననందనం గుణగణావాల స్వకీయ
చాపచూడామణిం పాణినా సంగృహ్య దేవ్యేవమవాదీత్ ॥ ౧౫౬ ॥

ప ॥ ప్రాణప్రియస్య మణిముద్రికయా మయా మమాద్య ప్రాణప్రయాణ
మభవత్ప్రతిభం సముక్రమ్ । మాసం వసామి పతివీక్షణకాంక్షయైవం
తావన్మనోరఘుమణేఽనఘమానమవశ్యమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ దృష్ట్వా జనకజామా

తాం జానకీ ప్రియభూషణమ్ । చింతయామాస విశస్సాపి లజ్జితస్తాం పిముం
చతి ॥ ౧౬౮ ॥

గ ॥ తతస్తు తన్మణిం గంధవహనందనకరారవిందే నిధాయ నిరీక్ష్య చ తం రఘువరమితి మన్యమానాయాం మానవేంద్రసుందర్యాం పూర్వవృత్తమనుస్మరంత్యాం సాశ్రులోచనాయాం సత్యాం సోఽపి తదింగితజ్ఞో ర్ఘుపత్యేవం జగాద ॥ ౧౬౯ ॥

ప ॥ దివ్యాస్స్వప్నసుం కుసుమసౌరభకేశభారే మోదాద్రఘూత్తమకరార్పితపుష్పమాలే । అస్యాం ధరాధికపురందరమందిరే త్వం భాగ్యాశాఖానసిఘూఽపుంపురేవ ॥ ౧౭౦ ॥ యా తే త్వయా మయి మణిశ్చ మహార్ఘ్యజానీసీ తామంబుజాంబుజవికాసకరో భవేద్దాసీ । సా తేఽపి వాతి నాథు పేనయా తే ప్రభాతే ధ్వాంతాపహారిణి తము మిత్రమహోదయా స్యాత్ ॥ ౧౭౧ ॥ ధ్వాంతాపహారికపిలేశపవ రత్న స్సమహః పాటనపంచితాస్తే । లంకామసంఖ్యా కవయో విశంకాస్తాణాజాంత మహావృత్త్యా నమః జ్వాలంబి ॥ ౧౭౨ ॥

గ ॥ ఏవం సంగృహ్య చూడామణిం తదీయ సౌభాగ్యం ప్రశంసావశే శేనాపి సీతామాశ్వాస్య స్వాత్మనో నిగమనమనుమోదనమభివాదనమారచయ్య సాంజలిరాంజనేయమిదం వ్యాజహార ॥ ౧౭౩ ॥

ప ॥ మనశ్శిలాయాస్తిలకాధివేతుర్మనశ్శిలాభూన్మయి కిం ప్రియాయామ్ । బ్రహ్మాస్త్రమాసీత్తృణమేవ కాకే తృణాయితం తత్కిము రావణేఽస్మిన్ ॥ ౧౭౪ ॥ శ్రీరామకల్పతరుమేవ యథాశ్రయేత్తాం తాలతే యమథు నైవ ముదీర్య విద్వన్ । సాధో యదీయమివదం వద వానరేంద్ర భద్రం తవాస్తు పునరాగమనాయ యాహి ॥ ౧౭౫ ॥

గ ॥ అథ తస్మాద్దేశాదపక్రమ్య మారుతిర్మనస్యేవమచింతయత్ ॥

ప ॥ ఉల్లంఘితశ్చ జలధిర్జనకాత్మజాయై దత్తా దరాద్రఘుకులోత్తమముద్రికా చ । ఆశ్వాసితేయమితి తూణకము పైతి ర్లామోరామాథ

మేవ రమణీయమణిస్థలభూః ॥ ౧౭౭ ॥ పౌలస్త్యస్య ... వి
తం మే శక్తిప్రదర్శనమ్ప్య కేకథమపి ... ప్రీతి ...
నైవ భవేచ్ఛ... ॥ ౧౭౮ ॥
వనమిదమశోకినామాప్య వనిత ... బహుశో ... అపి ...
చీజుష్టం కలయాంబవనాలయోపవనవిలాసమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ ...
హనుమాన్ వివిధమ్రిమాణ ... భోః
వాలాంచలేన చరణేన కరద్వయేన దంష్ట్రాభిరుగ్రముఖ ... ॥

గ ॥ పవనసుతేనానోకహావిభేదనసముద్భూతభయంకరనిస్వనేన వి
రావిత్రియిఽకృతవిహంగమనినాదేన చ నిద్రాభంగకలుషాననయనక్షుబ్ధ
రాంగనాస్సంత్రస్తస ...
శూరితం చ నక్తంచరేశ ప్రమదావనమ ...
కేనేతికుతో వేతి చ సపంభ్రమం విభ్రాంతిః ... విలో
క్యాతిదారుణం సంశ్రితతోరణం కపివరం ... రాక్షసీ ...
క్షయం నేతుముపాగతం మృత్యుమివ చండ్ర్యాహాసం ...
కరమాలోక్య తద్దర్శనాదేవ కంఠగతప్రాణ ...
కృతస్వ్వన్నదుద్రిమోద్యనలి ...
రావణాయ నివేదితుమేవ ... ॥ ౧౮౧ ॥

వ ॥ నాద్యాపి ప్రవిలోకితె స్త్రిభువనే ... ప్రియో రాజరా
త్వత్ప్రమదావనం వనచరేణైకేనవిధ్వంసితం । నాయం ప్రాకృతవాన
రః ప్రతినిధిస్తస్యాంతికస్య ప్రభో ... నిగ్రహ ... విధినా
సంప్రేషయాగ్రేసరాః ॥ ౧౮౨ ॥

గ ॥ ఏతదాకర్ణ్య రావణో ... ॥ ౧౮౩ ॥

వ ॥ అస్వస్థే ... లోకితం ద్రి
ముద్రితలోచ ...
ద్వయమేవ ... సంతృప్తాన ...

తేయత్రాస్తిసీతాసతీ ॥౧౮౪॥ సంవాదఃకిముసీతయాసమభవత్తస్యేహ
వధ్యస్యమే జాతఃకశ్చిదథాపిదైవతమియంజానాతి నోజానకీ । ఏవంచే
త్సమృగీదృశంమృగయితుంరామేణ కింప్రేషితః సర్వజ్ఞోఽస్త్యరివర్గగ
ర్వమథనఃకింవాపిజానంత్యమూః ॥ ౧౮౫ ॥

౧ ॥ తదను నాసావిహీనశూర్పణఖావాక్యేన పురారామపరాక్ర
మహుతాశనసమర్పితపౌలస్త్యసేనానికరః ఖరఇవ రావణోఽయం ర
క్షోఽంగనావచనశ్రవణాదనిలసఖసమాక్షోఽప్యనిలతనయనిగ్రహార్థమా
త్మసన్నదృశానశీతిసహస్రకింకరానతిభయంకరాన్ సంప్రేషయామా
స ॥ ౧౮౬ ॥ ౨ ॥ కృత్వాశోకవశాదశోకవనికాంశ్వాసౌప్ర
యాతఃకపిః కామంతాడయతాద్యతస్కరమిమంయామం నయామో
గృహం । ఇత్యుచ్చైర్బహుజల్పతాంమదజుషాంశస్త్రాణిచాఘ్నన్వతాం
సేనాంమారుతిమాశుపావకమివప్రాగాత్పతంగావలిః ॥ ౧౮౭ ॥ దృష్ట్వా
తాన్దశకంఠకింకరానాత్మానమభ్యాగతాన్సశ్రీమాన్ హనుమా
న్స్వవృద్ధతనుమాన్ ధీమాన్మహాన్ధైర్యవాన్ । ఉద్ధృత్యాయసమా
యుతంచపరిఘం లాంగూలముర్వీతలేప్రాస్ఫోట్యేదముఘోషయచ్చహృ
దయాన్యేషాంవిదార్యద్రుతం ॥౧౮౮ ॥ జయతిజయతిరామోలక్ష్మణో
లక్షణాఢ్యో జయతిజయతిరాజారాఘవేణాత్తరాజ్యః । జయతిజయతి
దాసఃకోసలేంద్రస్యసోఽయంజయతిజయతిలోకేరామనామావ్యజస్రం ॥
లంకాతంకయుతాభభూవనితరాంఘోషైరముష్యాధునా జాతఃపర్వత
సన్నిభస్స్వయమసౌదోషాచరాణాంశుచా । చేతశ్చంచలతాం పదం
త్వచలతాంచాంగంసరోమాంచతాం నేత్రంకాతరతాముపాపనచిరా
చ్చాస్యంపరిమ్లానతామ్ ॥ ౧౯౦ ॥ యథాతథావాప్యధిగత్యధీరతాం
తృణాయమత్వానిజజీవితంచతే । నిశాచరారాజనిదేశయంత్రితా
శ్శరాన్వవర్షుః పరివృత్యమారుతిం ॥ ౧౯౧ ॥ తతోఽంబరే సస్సారం
భం సంచరన్సమీరజః । జఘానపరిఘేణైతానసినా కాసరానివ ॥

కేచిత్పలాశాస్తుపలాయమానాహతావశిష్టాదశకంఠమూచుః। త్వత్కిం-
కరారాఘవకింకరేణ వశీకృతాస్తేయమకింకరాణామ్ ॥ ౧౯౩ ॥

గ ॥ తదను నిశమ్యైతదధోముఖోదశముఖోయం శాఖామృగోపి మృగేంద్రఇవానన్యసులభసామర్థ్యఇతి మనసి విచింత్య కించిన్నిరస్త ధైర్యః ప్రహస్తపుత్రం ప్రస్థాపయామాస ॥ ౧౯౪ ॥ తత్రాంతరే తస్మిన్నపి హనూమతి తేజోవతిచైత్యప్రాసాదమపి నిపాత్య తదుద్భూతబృహద్భానునా సందహ్య తత్రస్థశాతకుంభస్తంభమేకముత్పాట్యతేనైవ తద్రక్షిణోరాక్షసాననేకానంతకం ప్రణీయ పునరపిరామపరాక్రమమేవ సహర్షముద్ఘుష్య యుద్ధకాంక్షిణిసతి ॥ ౧౯౫ ॥

ప ॥ ధనుస్సవిష్ఫార్యసధైర్యమాశరన్శరైస్సమాకీర్యసమీరనందనం।
ధారాధరస్సేంద్రధనుర్యథాఖరం ననాదభీమంస్వబలంచనందయన్ ॥
ఉత్ప్లుత్యచోత్ప్లుత్యసహావమాని దిగ్విద్రుతం విద్యుదివప్రభావాన్ ।
చిక్షేపవృక్షంవిపులాంశిలాంచ ప్రహస్తపుత్రాయబలోద్ధతాయ। ౧౯౬
తదావిలంబాత్సతుజంబుమాలీ వలీముఖం ద్రేరితసాలవృక్షం । శిలీముఖైశ్చాపిశిలాంవిశాలాం బభంజసంజాతమహావ్యలీకః ॥ ౧౯౭ ॥ తదనుపవనసూనుశ్చూర్ణితే ద్వేవిలోక్య స్వజనకసమవేగస్త్రాతమిత్రోపమాక్షః । గురుతరపరిఘంద్రాగ్భ్రామయన్వామహస్తా దురసిమహతితస్యప్రాక్షిపత్ప్రాప్తహర్షః ॥ ౧౯౮ ॥ సరయమశనిపాతాద్దగ్ధవృక్షోయథైవ నిహతరథతురంగఃసాధుభగ్నోత్తమాంగః। సతుభువిపతితోభూత్పిష్టబాహూరువక్షాః పురమథహతశేషాఃప్రావిశన్హాశ్రవస్తే ॥ ౨౦౦ ॥

గ ॥ తదాతానేవకింకరాన్ జంబుమాల్యప్యనుసృతవానితిదశముఖో నిశమ్యతజ్జననీ జననయనాశ్రుసంమార్జనమారచయ్యకించిద్వ్యాకులితాంతరే మంత్రిసుతానంతకసీమంతినీతానచిరేణసంచోదయతి తేపిసప్తసప్తార్చివర్చసోపి ప్రభంజనతనూజప్రజ్వలితకటాక్షతీక్ష్ణధారాభిరే

వప్రశాంతతేజసః కేచిదపి తస్యపదద్వయేన తలద్వయేనాపి సంతాడి
తాస్తద్దైవవదననయనశ్రవణనాసికేన విసృమరాసృగామిషాః ప్రోషి
తప్రాణసమీరణాః రణరంగమాలిలింగుః ॥ ౨౦౧ ॥ ఏతదపి నిశమ్య
యూపాక్షవిరూపాక్షప్రఘసదుర్ధరభాసకర్ణాభిధాన్ యాతు
ధానాన్ పంచ సేనాగ్రగానాహూయ తూర్ణమాహవాయ నిర్గత్య
యేన కేనాప్యుపాయేన తం వనేచరం సంగృహ్యానయధ్వమితి దుఃఖిత
మనాః ప్రోవాచ దేవం దశగ్రీవః ॥ ౨౦౨ ॥

ప ॥ సుగ్రీవశ్చ తదగ్రజోపి బలినాం వాలీ బలీభూత లే తౌ మైందద్వి
విదౌ సుషేణగవయౌ నీలో నలో జాంబవాన్ । భూరాస్తే బహువిశ్రు
తాః ఖలు పురా దృష్టా మయానేకధా ప్యేతద్వానరవిక్రమైకశకలా
నాస్త్యేవ తేషు ధ్రువం ॥ ౨౦౩ ॥ శక్రేణాస్మదుదారసైన్యనిధనం క
ర్తుం న సృష్టః క్రుధా । కింవా వానరరూపతస్స్వయమగాద్వృత్రాధిపో
మద్రిపుః । సీతాయాః పరిమార్గణాయ కిము వా దూతోయమత్రాగతో
దీనస్యాపి కిమీదృశోప్యసదృశో రామస్య దూతోభవేత్ ॥ ౨౦౪ ॥

గ ॥ భవతు నామైతద్విచింత్య తాంపశ్చాదిదానీమతిక్రుధ్రాద్వా త
ద్వానరసంగ్రహ ఏవ కార్యమితి కాలసంచోదితాన్ తానేవాసౌ సపది
సంప్రేషయామాస ॥ ౨౦౫ ॥

ప ॥ అద్రిమూర్ధ్నికృతోదయం రవిమివ ప్రాప్తం మహాతోరణం
ప్రస్పృత్యానిలసంభవం జలధరాస్తే పంచ సేనాగ్రగాః । సువవర్షుశ్శు
శరాంశ్చాచ్ఛిరసి తాన్ వక్షస్యసవ్యాయుధా న్యాక్షిప్యాథకృతార్థ
తాం సమభజన్మూర్ధా మదాంధా ముధా ॥ ౨౦౬ ॥ ధూన్వన్నంగరు
హోణిచాప్యతనుతద్బాణావళీలాఘవాద్వాలాగ్రేణ విజృంభితేన హ
నుమానుత్పాట్య శృంగంగిరేః । యూపాక్షం చ విరూపచక్షుషమపి ప్రో
క్షిప్య పశ్చాద్ద్రుతం వృక్షేణ ప్రఘసం జఘాన నితరాం తం భాసకర్ణం
రుషా ॥ ౨౦౭ ॥ పంచత్వమేవం చతురశ్చతుర్ణాన్ మేతేషు సేనాపతి

ముఖేన । దత్వారథస్థంహతశేషశత్రుం ముదాప్రవర్తంమర్త్యరనామధే
యమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ భూత్వాపక్వతనన్నిభఃపవనభూఃప్రోత్కంపయిత్వా
దయ్యా సర్వేషాంనభసఃపపాతరభసాత్తత్స్యందనస్యోపరి । భగ్నా
భూత్సరథోరథాశ్చతురగానష్టావినష్టాఃక్షణా త్సూతస్సోఽప్యుదరప్రపేశి
తనిజప్రోత్కంథరోమర్త్యారః ॥ ౨౦౯ ॥

గ ॥ అథహతావశిష్టరాక్షసనిరీక్షణాదేవతేషాం సైన్యాధిపానాం
పంచపంచతామేవాభజన్నితిమత్వాస్వయమపి నంతావపంచతాము
పేయుషిసురద్విషిరావణేరణధురీణమాత్మనః కుమారమక్షమీక్షమాణే
తత్క్షణేన తదింగితజ్ఞస్సోఽపినిరగాదగాధసత్వస్సమగాచ్చగజః శూపమి
వతృణావృతంసత్వవతామగ్రగణ్యాం కపివరేణ్యాం ॥ ౨౧౦ ॥

వ ॥ తురంగఖురనిస్వనైరథరథాంగభీమారవైర్ద్విపక్షహృదయదా
రణైర్వరశరాసమౌర్వీరవైః । సుధైర్యభరితాంతరం విశిఖపాంద్రరో
దోంతరం దదర్శసముపాగతంసకపినాయకో రాక్షసం ॥ ౨౧౧ ॥ అ
భూత్సపదిసింహయోరివతదారణోదారుణో మహాబలనిశాచరప్రవర
పుత్రయోస్సంభ్రమాత్। పరస్పరజయైషిణోరపిసమానతేజస్వినో ర్మ
హీరుహామహీధరైరశనికల్పతీక్ష్ణాశుగైః ॥ ౨౧౨ ॥ అలంపఫలలీలయో
త్యానిలసంభవస్సంభ్రమా న్నిపాత్యరథవాజినస్తలయుగప్రహారైర్భు
వి । జవేనదివముత్పతన్నిజభుజోరువిక్షేపణా ద్రిరాజవరమల్లవత్త్రి
భువనైకశూరోజయీ ॥ ౨౧౩ ॥ యదాభువినిపాతితా రథతురంగ
మాస్సంగరే । పపాతసతదాస్వయంహతమనోరథస్తద్రథాత్ । తథా
పిపృథివీతలాత్సపదిపుష్కరంభాస్కరం తమోగ్రహఇవోద్గతోగ్రసి
తుమాశరోమారుతిమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ తదైవసతురక్షసః పదయుగం సము
గృహ్యాతం విధాయచసమీరజోభ్రమితమశ్విరస్కంప్రధా । ముమో
చధరణీతలే గగనవర్త్మనావాలినా కృతంతదిహసంస్మరన్నివమహా
సురేమహీపే ॥ ౨౧౫ ॥ యావత్క్షణాగతంకుమారమరణం తావ

దృష్టో రావణో వస్త్రైశ్ఛాదితవక్త్రైః పక్షైఃఖరకరో న్నైవాప కదూ-
శుభిః । ఉత్క్షిప్యాంశతి నేత్రనిగాలత్తద్రైశ్శోకేనసంమూర్ఛితో హా పు-
త్రేత్యనకృత్తను త్తమగుణాః సంస్మృత్య సంస్మృత్య చ ॥ ౨౧౬ ॥ ఏ-
వం శోకసమాకులం స్వపితరం ప్రాహేతి తం శక్రజిత్ త్యజ తాతదైన్యమిదం
త్రిలోకజయిన స్తన్నిజనానందదం । శూరాణాం మరణం రణే బహు-
మతం శోకోయముత్సృజ్యతాం మాకృథా హ్యహమిహానయామి సహసా పశ్య-
మత్తద్విషమ్ ॥ ౨౧౭ ॥

గ॥ ఏవమాత్మానమాశ్వాసయంతమాత్మజం స వచనక్తం చ రేశో వ్యా-
జహార ॥ ౨౧౮ ॥ ... ...

ప ॥ తే కింకరాశ్చాపి స జంబుమాలీ తే మంత్రిపుత్రా అపి పంచ శూ-
రాః। త్వద్భ్రాతృవర్యాశ్చ హతా రణేద్రాగ్యా న్వాద్య కీశస్స తు కిం నృశో వా॥
కిం ములభం తవ మహేంద్రముఖాపహర్తుః హైతా మహాదిపరమాస్త్ర
విశారదస్య। కింత్వప్రమత్తహృదయోభవ తత్పర స్త్వం శాఖామృగో-
యమితి జాత్వనుపేక్షణీయః ॥ ౨౨౦ ॥

గ ॥ ఏవముదీరితో యముదారవిక్రమశ్చ కారప్రదక్షిణం దక్షిణః క్ష-
ణదాచరేంద్రమమరేంద్రజిచ్ఛత్ర భానుమివ భ్రాజమానం యానమారు-
హ్య మహాబలాత్మజమేవమానాగాము ॥ ౨౨౧ ॥

ప ॥ మణిమయమధిరుహ్యాస్యందనం విద్యుదాభం ధనురివ సురరా-
జో దివ్యమాదాయ చాపమ్ । ఘనమివసనినాదం ప్రాగతం మేఘనాదం
వ్యతనుత హరినాదం సాధు పశ్యన్ హరీంద్రః ॥ ౨౨౨ ॥ స వానరదిశో ము-
ఖరిణా రథనిస్వనేన జ్యాఘోషతః పటహడిండిమతూర్యఘోషైః । రా-
దాప్ర మృగాశ్చ బహుధా భయతో వినేదు నాదం నిశమ్య సరయం హరి-
పుంగవస్య ॥ ౨౨౩ ॥ పతౌ రణాయ మిళితావివమత్తనాగౌ హస్తైగృ-
హీతపృథుసద్భుతదివ్యచాపౌ । దృష్టుం ముదాంబరతలే కుమహేంద్రశ-
త్రూ తస్థుర్మహర్షిసురయక్షభుజంగసంఘాః ॥ ౨౨౪ ॥ ప్రవవృషా

తిరణావనాకరిణమార్గణౌఘాన్ రావణౌ రరాస సతు మోఘయన్ విశిఖల
క్ష్యమక్షాంతకః । నివార్యమశక్యాని వవ్యాజనతస్స్వలాంగూలతః శరాన్
విచలయన్ ముహుర్భృకుటిమభ్రమాన్ గగనంగతః ॥ ౨౨౫ ॥ తన్మేఘ
నాదస్య శరేషు మోఘీకృతేష్వమోఘేష్వపి వాయుజేన । పౌలస్త్య
పుత్రస్తు పితామహాస్త్రం ప్రాక్సందధేవధ్యమముం విదిత్వా ॥ ౨౨౬ ॥
శ్రీరామకార్యస్యశుభోదయోద్య బద్ధోస్మితస్మాద్గురుగౌరవేణ । పితా
మహస్యాపి పితుర్మమాపి ప్రసాదభాజో నహి వేదనాస్తి ॥ ౨౨౭ ॥
అస్త్రేణబద్ధోహమితిప్రణీతో యద్వా శరైరాక్షసరాజధానీం । సుగ్రీవ
రామప్రణయప్రవక్తా ప్రకంపయామ్యాశుతదంతరంగమ్ ॥ ౨౨౮ ॥

గ ॥ ఇతినిర్వ్యచేష్టంవరిష్టంబుద్ధిమతాం మారుతిం కౌష్టముష్టిభిస్సం
తాడ్య రాక్షసామందబుద్ధయో బబంధుశ్శణవల్కైరన్యైర్విముక్త
మస్త్రేణసంకృత్యససంభ్రమం పటహడిండిమకాహళీభేరీనిస్వనైః పుర
వరం మృత్యుమివస్వాయమెవ ప్రాపయామాసుః ॥ ౨౨౯ ॥

ప ॥ చంచచ్చామరపాణిపంకజఝుళంఝుంకారసత్కంకణై రేణీదృ
క్తరుణీగణైః పరివృతం పూజ్యైరమాత్యైరపి । ఆసీనం పరమాసనే నవశ
ముఖాంరత్నైః కిరీటైర్యుతం పశ్యంస్తస్య మహారాజసానరభసం సంమో
హితో మారుతిః ॥ ౨౩౦ ॥ తేజోరాశిమముం ప్రభంజనసుతం చాస్త్రప్ర
భావాధికం లంకాతంకకరం విలోక్య పవమానాత్ శంకాకులో రావణః ।
కర్తుం శోకవశామశోకవనికాం హంతుం చ సైన్యం మహాతో హేతు
ర్వదవానరేతి సచివం పృచ్ఛేత్యవోచచ్చ చా ॥ ౨౩౧ ॥ కైలాసోనుమ
బాహుభిః ప్రచలితః పూర్వం యదాలీలయా శప్తోహం ఖలు యేన సోయమ
ధునానందీకిమత్రాగమత్ । వైరాద్వైశ్రవణోరణాయసమగాదో హి
ణాకీశో యుతః కిం వాతన్మణిపుష్పకాపహరణాత్త్రాణాంసఖేవర్ణ్యతాం ॥

గ ॥ ఇత్థమాజ్ఞప్తే ప్రహస్తేమంత్రిణ స్తమేతమపితథైవపృచ్ఛతిపృథి
వ్యాం పుచ్ఛమాస్ఫాట్య పౌలస్త్యమేవ ప్రత్యువాచాభయం పావమానిః ॥

ప ॥ లంకాధినాథ తవదుర్లభదర్శనేచ్ఛా వేగాదశోకనిధనాయ
నిదానమాసీత్ । సంగ్రహణాయ సమరే మమ జీవితస్య త్వత్కింకరాశ్చ
యమకింకర కింకరాస్తే ॥ ౨౩౪ ॥ మిత్రేణ తే రఘుపతేరపి మిత్రజేన బల
వాన్పతే సముదితః కపినాయకేన। సంశ్రూయతాం మమ ముఖేన హితో
పదేశో ధర్మార్థహేతురయమత్ర పరత్ర చాపి ॥ ౨౩౫ ॥ పౌలస్త్య కిం
న భవతా విదితం పరేషాం దారాభిమర్శనమశోభనమిత్యవశ్యం। చౌ
ర్యేణ రామమహిషీహరణం కథం తే యుక్తం త్రిలోకజయినోఽపి యశః కుతో
వా ॥ ౨౩౬ ॥ గోప్త్రా ప్రాప్త పంజరస్థశుకవత్త్వత్కార్తవీర్యార్జునో భ
గ్నో యేన స భార్గవో రఘుపతేర్దోర్దండదీక్షోఽభవత్ । యత్క
ణ్ఠాంతరలాలితాలవతనుర్హత్వాపి తం వాలినం తూర్ణం త్వామపి కాం
క్షతే దశముఖ క్రూరో రామబాణోఽధునా ॥ ౨౩౭ ॥

గ ॥ ఇమాం మయ్యవధారయ రావణ మదీయాముపకారకారిణీం వాణీ
మఖిలమనోహారిణీమ్ ॥ ౨౩౮ ॥

ప ॥ సంలబ్ధో బలవద్విరోధ ఇహ సంమోహాన్త్వయా స్వామినా కిం కు
ర్యామితి మా స్మ చోద్యభవత త్వత్పాదాబ్జయోః కింకరః । క్షాంత్వాయః క్ష
మయాన మో రిపుకులే కాలానలోఽపి క్రుధా తం రామం సహ రామమేవ త
మతే పాపం ప్రయాతుమర్హతమ్ ॥ ౨౩౯ ॥

గ ॥ ఏవం నిశమ్య రోషేణ కషాయితమనీషో మహిష ఇవ హితోపదే
శాదప్యనపగతమదాంధభావో రజనీచరవల్లభో విభీషికాం గిర ముదీర
యన్తమిమం మారయ వలీముఖమిత్యాహాత్యానరమాదిదేశ ॥ ౨౩౯ ॥ స
తు నతామసతామపి భూషణం భీషణో విభీషణస్తదైవ రావణమేవమభా
ణీత్ ॥ ౨౪౦ ॥

ప ॥ భ్రాతర్భవాన్నిఖిలరాక్షసచక్రవర్తీ భీతాస్సురాసురవ
రాభ్రుకుటీభటాస్తే। మత్వా కిమియంత ఇహ తే ద్యుతదీయదూతే దండో
యది ప్రవిహితో న హితోఽభవేన్నః ॥ ౨౪౧ ॥ శాస్త్రేషు దూతనిధనం ని

తరాంనిషిద్ధం తస్మాదలంకులమిదంకిమలోచ్ఛవస్య। నేదంశరీరమపినైవ
తథాశ్రియశ్చ దుష్కీర్తిరేవభజతె స్థిరతాంపృథివ్యామ్ ॥ ౨౮౨ ॥ శ
త్రోస్సకాశాత్సముపాగతస్య వైరూప్యమంగేష్వనురూపమేవ। విజృం
భితస్యాస్యవలీముఖస్య పుచ్ఛస్యవైచిత్ర్యమతఃకురుష్వ ॥ ౨౮౩ ॥

గ ॥ తదనురావణోమనీషిణావిభీషణేన సంభాషితానుసారేణ జ
గత్ప్రాణతనూజస్యప్రాణాపహారణకరణంవిహాయ తత్పుచ్ఛస్యవైచి
త్ర్యంకథంకర్తవ్యమితిచింతయిత్వాంతకనియంత్రితమతిశ్చిత్రభానువి
భ్రాజితాంయంత్రియతామిత్యాదిదేశ ॥ ౨౮౪ ॥

వ ॥ ఆజ్ఞప్తాయావదిత్థంనిఖిలనిశిచరాస్తావదేవాత్తరోషాః పశ్యంతు
జ్ఞాతివర్గాఃప్రవిణతవదనా దగ్ధలాంగూలమేనం। ఇత్యుక్త్వాజీర్ణవ
స్త్రైరతితరపృథులంపుచ్ఛమావేష్ట్యకృచ్ఛ్రాత్ తైలేనాభ్యభ్యషించన్
జ్వలితమపిచతంకారయంతోహసంతః ॥ ౨౮౫ ॥ యుష్మద్బంధువ్రజానాం
క్షుభితనిశిచరాః హంతహంతాయమాసీత్ కృత్వాశోకంసశోకంసపది
సమభవద్దగ్ధలాంగూలఏవం। హర్షాత్సంపశ్యతేప్రతిదిశముదితైశ్శం
ఖభేరీనినాదైస్సంక్రుష్యైవంనగర్యాంరజనిచరభటాః ఘోషయంతో
జహృషుః ॥ ౨౮౬ ॥ ప్రాజగ్మురాశ్చర్యగతివమత్వా ద్రష్టుంప్రహృ
ష్టాఃప్రవికీర్ణకేశాః స్త్రీబాలవృద్ధాగలితాంశుకాశ్చ ప్లవంగలాంగూ
లమతిప్రదీప్తం ॥ ౨౮౭ ॥ ఉత్తుంగలాంగూలమిదంప్లవంగస్యాదేవ
మేవంసతతంప్రదగ్ధమ్। ఇత్థంప్రశోచుఃఖలుబాష్పనేత్ర్యః కాశ్చిత్ప్రి
యాంస్తైనమృతాన్స్మరంత్యః ॥ ౨౮౮ ॥ జగుశ్చకాశ్చిజ్జనకేంద్రజా
తామాకర్ణ్యతాందైవవిధిర్గరీయాన్ । హతప్రియాణాం హృద
యాగ్నినైవ వాలఃప్రదగ్ధస్తవవానరస్య ॥ ౨౮౯ ॥ తచ్ఛ్రుత్వాభృశ
దుఃఖితానిలసఖంసోపాసతప్రేమత స్సీతాతస్యహనూమత స్సుభగ
వాన్ శీతోస్తునాస్త్యాదితి। రామోరావణమారణాయదిరయా తుర
ర్యాదిప్రేమావాగత స్సాకేతంచసమేత్యమిత్రనిచయై రాజ్యాభిషిక్తోభ

వేత్ ॥ ౨౫౦ ॥ రామేతిమంగళంనామ ధ్యాత్వోపాయత్వమంగళా ।
మారుతేమంగళంతేనా గామీన్మంగళదేవతా ॥ ౨౫౧ ॥

గ ॥ ఏవమాశ్రితవాత్సల్యపరిపూర్ణాయాం శోకసంతప్తహృద యాయాం వైదేహ్యాం హుతాశనముపాసమానా యామాపన్నవారణ ధురీణరామనామ్నా వరముమాణాయామ్ ॥ ౨౫౩ ॥

వ ॥ ప్రదక్షిణశిఖోనలస్తదనుమంగళంమారుతే ముదాదానమభి సూచయన్నవరరాజసీతాంప్రతి । ప్రణోయరజనీచరాయమమర్థై ప కీర్తిం చ సహసా తథా సపది వింద తే సరఘువందనస్త్వమితి ॥ ౨౫౪ ॥ పురా ప్రణయసంపది ప్రవరరామసుగ్రీవయోః పురోమరుయదాశ్రు రాంపపృథమంజనానూనునా । జవాత్తవిహాభోజనంజనని సా పయోతి ప్రియం ప్రసాదితకరోవ్యాఖ్యాదినగురుత్సుఖస్సచ్ఛిఖః ॥ ౨౫౫ ॥ హుస్తి త్రింవపిప్నారయం సత్యంవదతీతిసాధువదతీవ । వలమానే పవమానే వికసితవనజాతమధురవపనేయం ॥ ౨౫౬ ॥

గ ॥ తతో లంకాయాం నిజలాంగూలప్రతిష్ఠితానలజ్వాలామాలాం క్ష్యప్రక్షంజనాత్మజస్స్వాత్మన్యేవమచింతయత్ ॥ ౨౫౭ ॥

వ ॥ మతో వాహుతాశనబాధాం పథత్తే ప్రదీప్తోపికింవాపిశుక్ల సఖేతి । ప్రశాంతోద్యరామప్రసాదాప్తతేనసుశీతోపిసీతానుశీలా నలేన ॥ ౨౫౮ ॥ తథాపి వాతేనదీప్తానలేన కరిష్యామిసంతాపమేనాం శరాణాం । విశిష్టతయాకాంక్షమాత్రైవశిష్టో విశిష్టఃఫలేనశ్రమ స్స్వదనేన ॥ ౨౫౯ ॥ భవామ్యేవసత్యప్రతిజ్ఞో హనుగ్నే మహానా శైగృహ్ణైహైరేఖిరక్ష్పాద్యతృప్తిం । ఇతివ్యగ్రచిత్తస్సన ప్రత్యభిజ్ఞం ప్ర దగ్ధుంపురీంప్రాప్తహర్షో మహాత్మా ॥ ౨౬౦ ॥ హ్రాస్వాతథాత్మ్యాప విముక్తబంధో బభౌ పునః పర్వతసన్నిభోసౌ । సంగృహ్యశీఘ్రం పరి ఘం తమేన జఘాన సర్వాన పిరక్షిణస్తాన్ ॥ ౨౬౧ ॥ భూయో భీమబ లోదవాహమసరాం లాంగూలదీప్తాగ్నినా దివ్యోద్యానముదారహర్మ్య

నిచయాన్ కాన్స్మంజు రాజాలయాన్ । పశ్చాదింద్రజితో మహేంద్రసద
నం రాజధ్వజగ్రీవయోర్విద్యుజ్జిహ్వవిశాలయోస్సురుచిరం తచ్ఛోణితా
క్షస్య చ ॥ ౨౬౨ ॥ గేహం కుంభనికుంభయోస్సరభసం తత్కుంభకర్ణ
స్య చ యుద్ధోన్మత్తకరాళరోమశమహాపార్శ్వాశరాణాం తథా । దం
ష్ట్రస్యాపి చ వజ్రదంష్ట్రసదనం మత్తప్రహస్తాఖ్యయోః పూర్వం సంహ్రా
త జంబుమాలినిలయం మాలెస్సనాలేరపి ॥ ౨౬౩ ॥ తద్ధూమ్రాక్షశత్రోర
పి సూర్యశత్రోస్తద్రశ్మికేతోరపి యజ్ఞశత్రోః । ఖరాత్మజస్యాపి నరాం
తకస్య హ్రస్వశ్రుతేర్హస్తిముఖస్య తస్య ॥ ౨౬౪ ॥ రాజ్యశ్రియాఽల
సితః పరిపాతి లంకామేకో విభీషణ ఇతీవ విదశనాయయాసః । త్యక్త్వా తదు
త్తమగృహం నిఖిలం తదన్యద్ధీరో దదాహ దశవక్త్రమహాశ్రియస్స ॥ ౨౬౫ ॥
లంకాదాహసముత్థితాభ్రనిచయశ్యామాపి ధూమావళిర్వ్యాతుశ్రేత్ర
యశో నిశాకరముఖే స్వర్భానుకేళిం దధౌ । తత్ప్రియస్యతి బాష్పపూర
రచితస్నానాః స్తనక్ష్మాభృగః పాళిలోలన్మణిహారనిస్వనమిషాన్తం త్రాక్
ప్రజేపుస్తరామ్ ॥ ౨౬౬ ॥ హా నాథ త్వమమాం విహాయ విలయం ప్రా
ప్తోఽసి పుత్రస్సమం మాతస్త్వం జరతి త్వా జనక హా కుత్ర ప్రయాతుం
క్షమః । ఇత్యేవం జ్వలనార్చిరావృతతనుర్లంకాంగనానాం గణో వా
రం వారముదారరోదనమగాదుద్గృహ్య కేశావలీః ॥ ౨౬౭ ॥ ముముచు
శ్చ కాశ్చిచ్చ బహుశోకబాష్పం జ్వలనం జవాజ్జేతుమిమా యకాత్యాః । ఘ
టపూర్ణం తైలం జలమిత్యవేత్య త్వరయాభిషిచ్యాజ్వలితం ప్రచక్రుః ॥
అస్మద్రావణదుర్నయేంధనచయైర్వృద్ధిం పరాం ప్రాప్తవాన్ సీతామ
న్యూఘనరజయః పవనభూః సాహ్యానభూరోజ్వలన్ । భస్మీభూతమిదం
పురం వితనుతే కామాంధనేత్రః కుతో లంకాస్సృత్యుమిమాం సమాన
యదసౌ ధీహీననక్తంచరః ॥ ౨౬౯ ॥ యథాభిశప్తా హితథైవ లంకా'స
త్యం వతీయం సుతరాం నశంకా స్వప్నశ్చ సత్యస్త్రిజటాప్రదృష్టః క
ష్టం వినష్టం ఖలు ముష్టరతుః ॥ ౨౭౦ ॥ అయంకపిశ్చైవ తథా యదిస్యా

చ్ఛక్తిః కథం బ్రూహి బహూన్నిహంతుమ్ । శృణ్వాయ పశ్యాపి చ వజ్రి-
వక్త్రం ప్రపశ్యేత్తస్య పదాహ సర్వాన్ ॥ ౨౬౧ ॥

గ ॥ ఏవమేవాశరత్రిస్సు 'సదంతీప్యాశ్రయాశోప్యాశ్రితరాణామనే
కపతాకాతోరణాలంకృతగృహాంకణమహాసనమవలంబ్య తద్వాసితా
జననయనాశ్రుధారాభిరర్ఘ్యమపగృహ్య స్వాత్మసన్మిత్రసహాయే
న విజృంభితస్తత్తనూజసమర్పితామీదృశీం సపర్యాం ప్రియపర్యాప
నేకవర్ణపాషితబాడబక్షవ భోజనప్రియస్సంభ్రమంస్వీకృత్యాప్యా
త్మానం సాధుతృప్తిముపనీయ స్వామనభుంజీతైకపవేతిన్యాయేనాజీర్ణ
తాభయేనవ హవ్యవాహనస్య మే సహజవ్యాపారోయమితిచ మఖాశ
నానపి తృప్తానాకలయామీత్యసకృత్ప్రసారితకరసహస్రఇవ వ్యోమస్ప
శిఖాజ్వాలామాలాభిజాజ్వల్యమానో భూయోపి చిత్రభానుతయా
విచిత్రాంశుకసంఛాదితనిజప్రతీకఇవ పీతరక్తశ్యామాదివర్ణశోభితో
రావణం తృణీకృత్య స్వయం హిరణ్యరేతస్తయా హిరణ్యనగరీమిమా
మాక్రమమాణఇవ పరితో విరరాజ ॥ ౨౬౨ ॥ ...

వ ॥ రోదాంతరేసాంద్రముదారవహ్నిం విలోక్య లంకాముపిసంప్రదీ
ప్తామ్ । భీకాంతిరోఘాదపి ఘోరసత్వాయాః కిం వాబభూవేతి స వాయు
పుత్రః ॥ ౨౬౩ ॥ ఇయం న గృహదేహళీమము బభూవ లంకాపురీ సుఖా
జనమితి స్వయం సమదమాశ్రయా శోభునా । స్పృశేద్భువనమాతరం య
దిపతీక్షుణైకాతురాం వృథాజలధిలంఘనం నిధనమీదృశం రక్షసాం ॥
కాలెస్మిన్నకృతజ్ఞతాఖిలు యతో దేవోపి వైశ్వానరో మిత్రంచాపి పితు
ర్మైనమధునా సంతర్పితాత్మా వ్యసౌ । శోకంమె ప్రపదాపశోకవని
కామప్యాశుసంభక్షయన్ యత్రాస్తైధృతజీవితాక్షితిసుతా రామాగమా
కాంక్షయా ॥ ౨౬౪ ॥ క్రుద్ధస్స్యాత్తు జిఘాంసురాత్మపితరా విత్యేవ
శాస్త్రోదితా వాణీనశ్యతస్త్రైవసాధుగదితా క్రుద్ధేపహానం మయా ।స్వా
మ్యంతఃపురహాని మేవనదిరా న్నాలోచ్య కించిద్ధ్రుది సర్వం సా ధుహుతం

యతో హ్యులవనే హ్యుక్తం కపిత్వం మమ ‖ ౨౭౬ ‖ త్రివిధం నరకద్వారం కామః క్రోధస్తథైవ లోభశ్చ । క్రోధాదనుచితకర్మా కథమపి వా భజతి శర్మ పాపాత్మా ‖ ౨౭౭ ‖ తద్ద్వ్యేవ వశ్యత నిరయో హ్యాస్తాం తవ మానవదారుణం మన్యే । మనోహరనస్య జనస్య హా వానరకైర్నవ్యతో స్యాభితో స్మి ‖ ౨౭౮ ‖ గ ‖ ఇత్థమస్థానే ముధామాయామానేన పశ్చాత్పవదనే పావకమపి దగ్ధుం భుంక్తే దివి విద్యాధరాస్తద్దాస్యాయ మానసమేవ మారభంతి ‖ ౨౭౯ ‖ ... ...

వ ‖ పాథోనిధిలంఘనసిద్ధమేవ పద్భాగ్యం పురపాలాశైశ్చ హిమాలయే హాళ్యాశ్చ । తథాపి సీతాపరిరక్షితాహి కిం వానలభ్యం కృతపుణ్యరాశేః ‖ దదాహ సర్వాణ్యపి చాశ్రయాశో వైభీషణం మందిరమంతరేణ । లక్ష్మీకటాక్షామృతపూరితస్య కిం వానలభ్యం కృతపుణ్యరాశేః ‖ ౨౮౦ ‖

గ ‖ ఏవం కర్ణాయమానమమృతాయమానామమరోక్తిమాకర్ణ్య స హనుభావో మారుతిలక్ష్మీకటాక్షామృతవీచివిస్ఫురితలక్ష్మ్యశుభమితి క్షైర్యావదాతహృదయో పవమనస్యత ‖ ౨౮౧ ‖

వ ‖ అపి చేత్సుమరాచారో న హీనమిహ న శ్యేద్రమానవ తైర్భక్తః । ఇతి రామానుజవాక్యాద్భయమిహ మత్రాస్తి రామభక్తస్య ‖ ౨౮౨ ‖ నావ్యం స్పృశామి రామాదితి దృఢశీలాం స్పృశతి ఖంవహ్నిః । సీతాముమాపి జాతో యస్తు మహోత్సాహజాతునమరాత్మా ‖ ౨౮౩ ‖

గ ‖ అథాసౌ రామదర్శనాభిలాషేణ కృష్యమాణమానసోపి సునన్దంతుష్టిశ్రీపుసద్భక్తైస్త్వైవ క్షితిసులాముక్షణం తత్క్షణం హర్షాశ్రుపరిప్లుతః ప్రణమ్య ప్రయాణసన్నద్ధస్తదైవ తరంగితాశ్రుపరంపరాం పునఃపునస్తామాశ్వాస్య స్వయమప్యశ్రుప్రలోచనః పూర్వవత్పయోధిముల్లంఘ్య నిజాగమనమేవ నిరీక్షమాణాన్ ప్రణమ్య సాంజలిజాంబవదంగదాదీనాలింగ్య చ నిరీక్షితా క్షితిసుతేత్యాచచక్షే ‖ ౨౮౪ ‖

వ ‖ అభిపీన్నివృత్తాసందో జాంబవానంజనాత్మజమ్ । అముష్మ

స్వర్ణాయేత్యాసు భూమిజాదర్శనోత్సవమ్ ॥ ౨౫౦ ॥

౧ ॥ లలితరగళే ॥ తం ప్రత్యువాచేతి వాతాత్మజస్సోఽయమానమ్య భూయోఽపి భూమిసుతామపి చ రామం మనస్యేవ గాయం ప్రణమ్యా శు సంప్రాప్య తామబ్జజాతాక్షసమ్యక్ప్రయుక్త్యా ప్రియాదాఖ్యవిశ్లేషణావ క్షీం దృవక్షి ప్రమోకాశయూగేణ గచ్ఛంతమానస్య మామాహ ద్యుతిత్వా గరైశ్చైవ పంచాది తస్మింస్తు మయ్యాత్తమోదేన పిప్రీత్యతాం మిత్ర పర్యేతి శంసంతముత్తుంగగాంగేయశృంగైశ్చ దైశ్చాపి సంయుక్తముత్క్ష్వ రణమణీయమహానీయ మైనాకనామ సముర్వీధరం సాధుభావాదతిక్ర మ్య ధన్యోఽస్మి భవదీయ కారుణ్యతో మిత్ర కాదుష్ప కార్యార్థ ముద్గచ్ఛ తో మాస్తు విఘ్నః కృతజ్ఞోఽస్మి చోక్త్వేతి తస్య ప్రసంధానముల్లంఘ్య సిద్ధ చ్ఛతో మే తు జిజ్ఞాసుభిశ్శక్తిమస్వప్ననిచయేన సందిష్టసురసాభిధానాహ్వ మావిశ్య నిర్గత్య భూయోఽపి తస్మింహికాసంజ్ఞ రక్షోంగనామపి చ హత్వా చ గత్వాథ పారం పయోధేశ్చ సంక్షిప్య చాత్మానమాలోక్య దూ షణ లంకామలంకారభూతాం త్రిలోకస్య తామావిశంతం సమా తాడయంతీమమందం విధాయాథ మన్ముష్టిఘాతేన భగ్నాంగకాం స్వ స్వరూపేణ సంద్రష్ట్యమానామయాత్ ప్రశంసం చ నిశ్శంకమావిశ్య వే శ్మాని దోషాచరేంద్రస్య శౌర్య ప్రతాపాదికీర్తిప్రచారైరమ్ త్రైలోక్య కోల్లపితవాణీస్సహాకిర్యణ కక్ష్యాసుసంవిశ్య వధ్యాయ తాక్షిప్య తా మపి సుప్తాసు మధ్యే ప్రసుప్తమపి పౌలస్త్యమథ దివ్యలావణ్యసంపూ ర్ణమందోదరీమేవ మత్త్వైవ సీతేతి సంభ్రాంతచిత్తోఽస్మి రామప్రసా దేన మోహం పరిత్యజ్య పశ్చాద్దశో శాఖ్యముద్యానమగమత్య తత్రస్థితం రహసి తం శింశుపావృక్షమారుహ్య మేఘౌఘసంఛన్న శీతాంశుశోభా మివ ఘోరరక్షోంగనాసంఘసంవేష్టితాం సుతప్తాం సతీమార్తశో కాం విలోక్యాశు దేవీం త్రిలోకస్య మాతేతి సంవిదిత్వా హాప్ర లోభయితుమాగత్య దేవోక్తి పారుష్యవచనేన సంత్రాసదశవక్త్రముద్వ

గ్నదర్పేణ లంకాం ప్రియాంతం తమమరద్విషంచాపి సగ్రాహకసీబృం
దమశ్చేష్టితాన్యపిచ తత్త్రిజటయోల్లసితసుస్వప్నదుస్వప్నవృత్తాన్తమా
కర్ణ్య మన్నాథరఘునాథసహనీయచారిత్ర్యప్రియాషచుభిషిచ్య క
ణాద్వయేసాధు సీతాంసమాశ్వాస్య సహసాహమవరుహ్యావృక్షాత్త్ర
ణేనైవ దేవీంప్రణమ్యాథ సౌమిత్రిసంయుక్తరామస్య పునలంచ కీశాధి
నాథేన రామస్యమిత్రత్వమైందస్య నిధనంచ మిత్రాత్మజస్యైవ రా
జ్యాభిషేకంచ దేవ్యాముత్రింసత్యగన్వేషణార్థైవ సంప్రేషణంకీశ
కోటీధాయుతానాంస దంష్ట్రాయుధానాంచ యుధిమజయానాంచ
తేష్వంగదాదిషుచ వాతాత్మజాతోయ మేకఃకనిష్ఠాబ్ధిముల్లంఘ్యవేగే
న దోషాచరేంద్రస్య గేహేష్వనేకేషు దేవీంనదృష్ట్వాథ దాశరథిక్ష
వనైవ దృష్ట్వైహాథన్యోస్మిలంకాధిపోయమితి శంకాంపరిత్యజ్య మాం
విద్ధిదాశరథిమాతం యథార్థమితి తన్ముద్రికాంపశ్య మాతర్మయా
గచ్ఛరామంసమీక్షస్వ నోచేద్విహాయాద్యరామస్సుగ్రీవ సౌమిత్రిరా
గత్య దివ్యాశుగేనైవ వేగాద్దశగ్రీవ వంశాటవీందేవి దగ్ధ్వాథవైవాశు
గత్వావ్యయోధ్యాంచ దేవ్యాభవత్యాభిషిక్తోభవత్యేవ నాస్త్యత్రసం
దేహ ఇత్యేవవిజ్ఞాప్య సంముదితదేవ్యాథ దత్తంత్వభిజ్ఞానరూపంమ
హోచ్చారు చూడామణింపాణి యుగ్మేనసంగృహ్య దేవీంప్రణమ్యాథ
భజ్త్వావ్యశోకంచరామోద్యజయతీతి జయతీతిసౌమిత్రి రతివీరసుగ్రీ
వ రాజాచజయతీతి జయఘోషముద్ఘుష్య సేనాగ్రగాణంచ మం
త్ర్యాత్మజానష్టతాన్కింకరాశీతి సాహస్రసంఖ్యాంశ్చ సంక్షోభిత
తంజంబు మాల్యాభిధానంచ తంయాతుధానేంద్రపుత్రంద్వితీయం
చ యుద్ధద్వితీయంప్రభజ్యాక్షనామానమక్షీణశక్తించ శూరాసురేం
ద్రారి సంప్రేరితాత్మభవ దివ్యాస్త్రబంధేన మాంనిర్విచేష్టంప్ర ము
క్తంనబుద్ధ్వైవ తే మందబుద్ధ్యాచ బద్ధ్వాదశాననవలక్ష బృందైరమంద
రవ భేర్యాదినినదైశ్చ సంకృష్యతాంరాజధానీంముధామోద చిత్తాః

ప్రసుప్తాస్తు వశ్యాస్త్రీహస్తైన పౌలస్త్యనికేతన సంప్రాప్తవానస్మి । కారణం భిక్షు మస్యన్మహాశోకముద్యానవనమద్య సైన్యంమహచ్చేతి తంప్రేష్యనోచంచ రాజకాననంనష్టమాలోకితుంత్వాంతు యుద్ధాయ సముపేతముద్యోషితంసైన్య మహ్యాశ్మరక్షార్థమేనం విజానీహి తజ్జానకీరమణ రామేణసుగ్రీవ మిత్రేణసంప్రహిత దూతంతవాంతస్య హంతుంక్షణేనైవ యస్మాన్నరేంద్రస్య భార్యాపహారేణ దండ్యోసి దండేన మశ్శ్వనకవన్నీచ వారిదవచ్చాపి పారుష్యమేతత్సమాకర్ణ్య కోపేన సప్తార్చిరుజ్జ్వల నేత్రైస్సమాలోక్య మాం మారయేత్యేవ దూతాన్నిదేశంచ తస్మిన్దిశత్యాశు దూతస్యనిధనంతు శాస్త్రైర్నిషిద్ధమితి సవిభీషణశ్చారు ధిషణోబభాషేథ తద్వాక్యతృవర్యోహి సందహ్యాత్మాంసాధు పుచ్ఛమితినిశ్చిత్య పరివేష్ట్యవస్త్రైణ వాలమపితైలేన సిక్తంచకృత్వాథ వహ్నించసంయోజ్య పైశాచనిచయేషు తేషుప్రహృష్టేషు తస్మిన్ప్రదీప్తేపి సోహ్యాశ్రయాశోవి ధత్తేనబాధాంహిసీతాప్రసాదేన శీతోబభూవేతి నత్వాచ తాంమనసి తేనానలేనైవ వైభీషణంగేహ మేకంవినా హేమ హర్మ్యాద్యలంకార లంకాంప్రదగ్ధ్వాశు శంకాకులోవ్యాప్య విద్యాధరోక్త్యాథ సంవృద్ధధైర్యేణ ధావన్నశోకంచ తామక్షతాంవీక్ష్య హృష్టఃప్రణమ్యాథ దేవ్యాజ్ఞయైవాహమంభోధిముత్తీర్య యుష్మత్పదాంభోజ యుగ్మస్యశృంగోస్మి భోభో భవంతస్తు భావిప్రమాణంహి యుక్తంభవద్భిశ్చ యదిమన్యతేతూర్ణముర్వీంద్రసుగ్రీవ సౌమిత్రిసంపన్న నతేసంఘకృతకామ రణభీమబహుభూమశుభనామరామస్యమృదుమధురపదపద్మమధుపాభవామః ౫౮ ౬

వ ॥ ఏవంవాయుసుతేరితంసుమధురం వాక్యంనిశమ్యాంగదః ప్రాహోత్తుంగపరాక్రమస్సరభసంభ్రమ్యోత్తజాదీనితి । పర్యాప్తోహ్యహమేవ బాధితుమితోలంకాంవిశంకఃక్షణాత్ కతుర్ణంరావణమారణంరణముఖేహంతుంచతంరావణిమ్ ॥ ౫౯॥ సత్రాసజైత్రమహైవజిత్వా

సుత్రాణ పాదస్య యస్య లభేహం । బ్రహ్మేంద్రముఖ్యానిత్యానినికింవా వరావనోర్వ్యారిత సాధునోమే ॥ ౨౫ ॥ వేదాంతవిత్యయదివాదరివ హిత్స్యసాద్రి విందధ్యాదంగోసిసితాంసరివరేదిదాసీమ్। సోజాంబవ స్నేహహాకోపి నకంపయేత్తాం నిలంచమైందసిపి వాద్విపికం నశం వా ॥ ౨౬ ॥ వాతాత్మజే సైకహాశాగలిహాదాః లంకాంబవహేన్నరశ నంబభూవ । సీతాంసుసాదాదావసదస్వంస్యా సైనా సాహసాయకో వాద్య వదిప్రిమాదః ॥ ౨౭ ॥ తదనుదిగ్విజయో సాధారిసూనోర్నిస్యా వద నముదితమేవంగౌర్యాకాంకా ప్రకమాతాత్ । శుభమతిరతివృద్ధో రామకా ర్యేప్రబుద్ధః ప్రతివచనమవోచత్సస్మితం పాసుతస్య ॥ ౨౮ ॥ ధైర్యం సాధ్వభినందయామి బహుధా గాత్రాణి పాత్రాణితాం శౌర్యంచాప్యనురూ పమేవజనకో వాలిబలీయస్యతే । అస్మత్స్వాంతకిరప్రభాం స్వాగయితుం రా మోంగిత్జ్ఞానవశాం గాఢాకారకాథ సన్యస్య పతిసుతాం వేష్టప్రయా భణ్యతాం ॥ ౨౯ ॥

౧ ॥ సాధుపాత్రివిత్తైర్వకానరవరసూనోరితః పోంబా రిస్నిమర్తిస్య మద్యామాగణాధిపవోహాగం సుగ్రీవమధువనమాపాద్య వయసుత్రైవ సాధుపాక్వ వామనితి తస్య సస్కాంప్రాదివేశ ॥ ౩౦ ॥

స్రగ్విణీవృత్తమ్ ॥ అంజనేయాంగదబ్రహ్మపుత్రాదయః ప్రాప్తమస్తాః కపుద్రోణపూజాం సాధు । సాధుస్తాభిభుస్సింహనాదోద్యతా స్తత్రగీతేమతేనక్తవిత్రాన్సమ్ ॥ ౩౧ ॥ మత్తమాతంగవద్భూ రుహాకాఖవక్రైర్దీర్ఘలాంగూలలోదపయాంతోవనే। పర్వతాద్భూరు హోర్వా భూరుహాత్పర్వతా సంప్లవంతఃక్షణాత్తస్లవంగాధిపాః॥ ౩౨ అత్రతత్రాపికూజంతవవాస్యక్తైస్సంచరికోపమాస్సంచరంతో చిరా త్ । కైశ్చిదన్నత్తవజ్జల్పితం కల్పితం హాస్యమూకాధనం బాలవద్రో దనమ్ ॥ ౩౩ ॥ స్వాత్మనా వారణాద్యాగినారక్షిణామ్యాయు నంశా స్యాకానంఘ్రిభిజానుభిః । దశణయింతో భుప్రివాదేవమూగణంచ తే

ఘోరదంష్ట్రాద్వయా దంతపఙ్క్తిరపి ॥ ౨౯౪ ॥ వానరౌఘోధనం
తద్వనధ్వంసనం వస్తుముద్గ్రీవసుగ్రీవరాట్సన్నిధౌ । విద్రవంతం ప్ర
భో మాతులం త్వాం తతేక్షోదయిత్వాపపుచ్ఛారిభూయో మధు ॥ ౨౯౫
అద్య వైవస్వతం క్రూరమత్రైవ తే దర్శయామో ద్రుతం దృశ్యతాం ము
ష్టినా । ఏవముక్త్వాంగదస్తం వనాధీశ్వరం వానరాన్స్వానపి ప్రేమత
స్సంజగౌ ॥ ౨౯౬ ॥ జానకీపాదపాథోజసందర్శనాత్ప్రాప్తబోధస్య
తాం రామమాతావయమ్ । ఆపదాం ప్రాభవాత్క్వాపి వా వానరాణాం య
త్ర రామో భయం నైవ తత్ర ధ్రువమ్ ॥ ౨౯౭ ॥ ఏవం వానరయూథపై
రభిహతస్స ప్రాణశేషో మగ్నైర్నైజసకలముఖః కపిర్దధిముఖో దీనో న
భోమార్గగతః । ప్రాప్య ప్లవగేంద్రమేత్య సహ శ్రీరామరామా
నుజం తత్పాదే నిపపాత పాదవనపాలో హైష పాహీతి మామ్ ॥ ౨౯౮ ॥
సుగ్రీవోథ తథావిధం దధిముఖం ప్రాలోక్య శోకాకులం దుఃఖార్తం
తమనామనాగభయదో దోర్భ్యాం సముత్థాప్య చ । ప్రావోచన్మనువం
శనాయకమణేశ్చింతామణేరర్థినాం మిత్రం మాం త్వమవేహి దుఃఖమ
పి తే సంవర్ణయాతిద్రుతమ్ ॥ ౨౯౯ ॥ ...

గ ॥ తదను దధిముఖో ఝడిత్యుత్థాయ సాంజలిర్వ్యాజహార ॥

ప ॥ మధురమధువనం తే గర్వితైరంగదాద్యైర్హతమిహ మధుపా
నోన్మత్తచిత్తైర్నితాంతమ్ । శృణు వయమపి రాజన్ జానుభిస్తాడితాశ్చ
త్వయి విలసతి దేవే దర్శితో దేవమార్గః ॥ ౩౦౧ ॥ పరుషవచనమూచు
ర్దృప్తదుశ్చేష్టితాస్తే తృణవదపి చ మత్వా మాతులం తావకం మామ్ ।
కథమిదమనురూపం సార్వభౌమస్య రాజంస్తదిహ సపది తేషాం కల్ప్య
తాముగ్రదండః ॥ ౩౦౨ ॥ ... ...

గ ॥ ఏవమంగదాదిభిర్మధువనమభిహతం మధు ప్రభుక్తమితి చా
భాషితమిదం శ్రుతిం పీయూషమివ ప్రవిష్టం యావత్తావదేవ ప్రస
న్ననయనారవిందం సుమిత్రానందనం రఘునందనం తన్నిదానశ్రవ

జనతూహలమతోషయదేవంహరిదేవః ॥ ౩౦౩ ॥ ...

వ ॥ ఆలోకితాహనుమతా రఘునాథకాంతా నిస్సంశయం మతిమ
తాత్మన తెలిమన్యే । యస్మైప్రవిశ్యవనమప్యభయంమధూని ప్రాభక్ష
యన్ ప్రముదితావరవానరేంద్రాః ॥ ౩౦౪ ॥ బ్రహ్మాత్మజః పవనజోఽపిచ
వాలిజశ్చ దేవైస్సమలంభమపిమ్రితమాత్రజాతి । జానే సదైవభజ
తేసతుకార్యసిద్ధిం ప్రఖ్యాతధైర్యవిజయస్తనుమాన్ హనూమాన్ ॥
వైదేహీనవిలోకితాయదికథం తేషాంమనీషోదితా సంతుష్టామధుభక్ష
ణేమతిమతాం శ్రీమత్త్వయాలోచ్యతామ్ । సౌమిత్రేనహినాశయోత్రతు
తరాం దృష్ట్వైవ సీతాఘునా నాన్యైఃప్లవగోత్తమాదనిలజాత్తద్ధీరధీరో
భవ ॥ ౩౦౫ ॥ పీయూషకల్పంప్లవగేంద్రవాక్యంభృశంనిశమ్య ప్రము
మోదరామః । ద్రష్టుంకృతార్థాన్ హనుమత్ప్రధానాన్ సమారురోహ
స్వమనోరథంనః ॥ ౩౦౬ ॥ తదింగితజ్ఞస్సతువానరేంద్రస్స్వమాతులం
ప్రాహహసన్ మహాత్మా । ప్రీతోఽస్మియస్మాన్మధుభక్షణేన సమీరజాదీన్
ద్రుతమానయేతి ॥ ౩౦౭ ॥ తతస్స్వయమదింగయద్దధిముఖఃపరంవిస్మి
తః కిమిత్థమిహభాషతేముదితమానసోమత్ప్రభుః । వనంప్రమథితంభృ
శంమధుచభక్షితంవానరైస్తథాపినవదృశ్యతేఖలుముఖేపరిమ్లానతా ॥
ఈహీదృశసుఖాత్ప్రరానచతదగ్రజేపుండ్రజే ప్రశాంతిమహిమాంక్వ
గతమద్యతచ్ఛాసనమ్ । చిరాయసముభూద్యదా మహితరామచంద్రో
దయస్తదాప్రభృతివానరాధిపముదబ్ధిరుజ్జృంభితః ॥ ౩౧౦ ॥ తస్మాత్క
పీంద్రోవిపరీతబుద్ధిర్వధ్యానవధ్యాన్ ప్రవిదన్ ప్రహృష్టః । యథాత
థావాస్తుసఏషరాజా రాజాజ్ఞయైవాహమహోనిబద్ధః ॥ ౩౧౧ ॥

గ ॥ సాధుసాధ్వితిససాంజలిదూరానమనసా విషాదరహితఃపుష్క
రవత్మనావతరమానోదధిముఖోఽయంపావమానిప్రముఖకపీన్ద్రాన్
ద్రుతమాజగామ ॥ ౩౧౨ ॥ ... ...

వ ॥ ఆసాద్యాథతమంగదందధిముఖః ప్రాహాచబద్ధాంజలిః క్షంత

వ్యం యువరాజయద్వీరచితం పూర్వం మయాపి ప్రియమ్ । సుగ్రీవస్తు వ
నం ప్రధర్షితమిదం శ్రుత్వానదుష్టోఽభవద్ధృష్టస్తన్మధుభక్ష్యతామపి పు
నశ్శిష్టం యదభీష్టం ప్రభో ॥ ౩౧౩ ॥ కింతు త్వయా సౌమ్య నిశమ్య తాం
మే విజ్ఞాపనం కించిదకించనస్య । రామేంగితజ్ఞస్స విభుర్విదధ్యాద్యథా హ
నూమదాద్యైస్సహితం ద్రుతం త్వామ్ ॥ ౩౧౪ ॥ యావత్తదధిముఖవచ
నం శ్రవణం హృదయం తు సంభ్రమో భేజే । మధువరమపి మధురవనం వి
జహౌ వీరైర్యుతోఽంగదో మతిమాన్ ॥ ౩౧౫ ॥ జాంబవదంగదహనుమ
న్నీలసుషేణాదివానరైర్వీరైః । హర్షాదితవినదైస్తైర్ఘనఘననికరై
రివాబభౌ గగనమ్ ॥ ౩౧౬ ॥ తతో దివి వనౌకసాం ముదితచేతసాం జా
నకీపదాంబుజవిలోకవార్తాముదితహర్షసంసూచకమ్ । కలం కిలకిలార
వం కపికులాగ్రణీః కర్ణయోర్నిపీయ స నృపాత్మజస్సరభసం బభూవో
న్ముఖః ॥ ౩౧౭ ॥ ముహుశ్చలితపుచ్ఛకోటనుతనూరుహాస్తానహో విలో
క్య కపినాయకస్స్ఫుటితకంచుకస్సంజగౌ । రఘూత్తమ విలోకయ ప్లవగ
పుంగవానాగతాన్ శుచం త్యజ విలోకితా క్షితిసుతా భవత్సమ్మతా ॥ ౩౧౮
ఆజగ్మురేవ కపయః పురతో విధాయ వాతాత్మజం స్థితివిదం క్షితిపుత్రికా
యాః । మూర్ధ్నాభివాద్య వినయాన్నరవానరేంద్రౌ దృష్టా విదే
హతనయేత్యవదద్ధనూమాన్ ॥ ౩౧౯ ॥ శ్రుత్వా హనూమద్వచనం మ
నోజ్ఞం రామస్తు సీతాం మనసా సమేత్య । హర్షప్రదం తం కరుణాకటా
క్షైస్సలక్ష్మణో హ్యైక్షత పుష్కరాక్షః ॥ ౩౨౦ ॥ సునిశ్చితార్థం చ కపి
క్షితీంద్రం సత్యప్రతిజ్ఞశ్చ పరిషస్వజే సః । సందర్శనేనాప్యనిలాత్మజస్య
ప్రఫుల్లవక్త్రోఽబ్జమివానిలేన ॥ ౩౨౧ ॥ ... ...

౫ ॥ తతో మైథిలీవృత్తాంతమశేషమపి శ్రోతుకామే రామే సుత్రా
మపౌత్రాదిసమస్తవానరేంద్రైస్సంచోదితో రామం ప్రణమ్య శిరసా
మనసైవ సీతాం చ సమీరనందనస్సర్వజనానందనస్తస్యాశ్చారిత్రమేవ
మభిశశంస ॥ ౩౨౨ ॥ ... ...

ప ॥ ధ్యాయన్ భవాబ్ధితరణిం చరణం త్వదీయం హా ప్రోల్లంఘ్య వారిధి
మశోకవనే ససోకామ్ । సీతామపశ్యమరుభైరవరాక్షసీభిర్లంకాపు
రే పరివృతామపి తర్జితాం చ ॥ ౩౨౩ ॥ నామామృతేన తవ రామ ముని
కామయేన సంధార్యజీవితమనన్యగతిర్వినా త్వామ్ । త్వయ్యేవ చార్పిత
సమస్తమనోరథా తే పాదాబ్జయుగ్మశుభవీక్షణకాంక్షిణీ సా ॥ ౩౨౪ ॥
ఇక్ష్వాకువంశకలశాబ్ధికలానిధేస్తే చారిత్రమేవ పరికీర్త్య తామన్వైషా ।
సీతాంగుళీయకమనేన పరం ప్రహృష్టా మాతస్త్వదీయ ఇతి మామపి మన్య
తే స్మ ॥ ౩౨౫ ॥ సఖ్యం త్వయా విరచితం ప్లవగాధిపేన హత్వాభిషిక్త
మపి తం ప్లవగాధిరాజ్యే । సీతా పునః ప్రముదితా ప్రదదౌ చ తుభ్యం చూ
డామణిం శుభమిదం వచనం జగాద ॥ ౩౨౬ ॥ ప్రాణప్రియస్య మణిము
ద్రికయా మమాద్య ప్రాణప్రయాణమభవత్ప్రతిబంధనముద్రం । మానం
వహామి పతివీక్షణకాంక్షయైవం తావన్మణే రఘుమణిం నయ మామవశ్యం
గ ॥ ఇత్థం చూడామణిం సంబోధ్య మామపి దేవ్యేవం వ్యాజహార
ప ॥ యది మాం న యేదిదానీం కృత్వా కపిభిశ్చ సంకులాం లంకామ్ ।
రామశ్చతుర్విరామో భవతి త దేవాన్యశౌర్యసంసిద్ధ్యై ॥ ౩౨౯ ॥ స్వా
మిన్ పునః పునరిదం దయయావదేహీ ప్రాచిత్రకూటవసతిం భవతః స్మ
రంతీ । బాహ్యైస్సకటాక్షవిసృష్టైరభిషిక్తవత్యా యన్మామవోచదుచితం
వచనం మహార్థం ॥ ౩౩౦ ॥ మనశ్శిలాయాస్తిలకాధినేతుమర్హ నశ్శిలా
భూన్మయి కిం ప్రియాయామ్ । బ్రహ్మాస్త్రమాస్తృణమేవ కాకే తృ
ణాయితం తత్కిము రావణేస్మిన్ ॥ ౩౩౧ ॥ సోహం ప్రగృహ్య రఘునా
థమణిం కరాభ్యాం దేవ్యా ప్రణీతమిమముత్తమమశ్రుపూర్ణామ్ । మ
త్వా మిలిందవత మేవమవోచమస్మై సంశ్రూయతాం తదపి దేవ తదాయదు
క్తమ్ ॥ ౩౩౨ ॥ దేవ్యాస్స్వయం కమలసౌరభకేశభారే మోదాద్రఘూ
త్తమకరార్పితపుష్పమాలే । ఆస్వాదితాధికమరందమహో మిలిందత్వం
భాగ్యవానభవ పిభూరిపునః పురేవ ॥ ౩౩౩ ॥ శ్రీరాఘవాసమాధిరు

హ్యామమైవ ప్రష్టుం త్వామాగమిష్యతి ఇహ త్వమవేహి మాతః । సత్యం చ స
త్యముదితాః విపుష్పవంతౌ దంష్ట్రాయుధాశ్చ యుధిమజ్జయవానరేం
ద్రాః ॥ ౩౩౪ ॥ ఆశ్వాసితా క్షితిసుతా పునరిత్యశేషదోషాచరానుపయ
మం నయతీహ రామః । తం రామమేవ దయితం దయయాభిరామం సాకే
తమేత్య పరిపశ్యసి చాభిషిక్తమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ శ్రుత్వా వాక్యమిదం సలక్ష్మ
ణయుతో రామః ప్రమోదాన్వితః సంగృహ్యైవ మణిం తమవ్యాజవా
ద్ధీరోఽపి మోహం గతః । కిం వా దుఃఖమితో మణిం ప్రియతమం దేవీం వినా
వీక్ష్య మోహో హా జీవతి జానకీ చిరమసౌ సుగ్రీవ నాహం క్షణమ్ ॥ ౩౩౬ ॥ ఘో
రైర్భీమతరైర్నిశాచరగణైస్సంతర్జితా పతితే నిత్యం నాథవతీ మయా
తదపి సా శోకైరనాథా యథా । రాజన్ తద్వసతిశ్చ సాధు విదితా వాతా
త్మజేనాధునా క్షిప్రం మాం నయ తత్ర యత్ర దయితా మిత్రం యది
త్వమమ ॥ ౩౩౭ ॥ వైదేహ్యాశ్శుభదర్శనేన నితరాం ధన్యా వయం వా
యుజాచ్ఛత్రుఘ్నో భరతో వ్యహం రఘుకులం సౌమిత్రిరప్యాకృతః । ఆ
ఖ్యాతుః ప్రియమేవమన్యసదృశం కిం వా ప్రదేయం ప్రియం యుక్తం సా
ధు మహాత్మనే హనుమతే సర్వస్వవిశ్రాణనమ్ ॥ ౩౩౮ ॥ ఏవం ముదాప
రమయా పరిషస్వజే స రామో మరుత్సుతమముం స మహానుభావమ్ । స
ర్వేము దశ్రుముముచుస్సరయః కపీంద్రాస్స్వర్గాద్యథా సుమనసః కు
సుమప్రవర్షం ॥ ౩౩౯ ॥ లంకాం ప్రాప్య పయోనిధేః ప్రతరణాద్దా
శ్వాస్య భూపుత్రికాం నీత్వా తాం మణిముద్రికాం రఘుపతేర్జ్ఞాత్వా తృ
ణం రావణం । భఙ్క్త్వా త్వత్ర ప్రమదావనం నిశిచరాన్ హత్వా చ దగ్ధ్వా
పురీం యః ప్రాప్తో మణినా చ రాఘవసమాశ్లిష్టస్స పుష్ణాతు మాం ॥ ౩౪౦ ॥
వేలాధీశ్వరసాహ్యకేశవకృపాముగ్ధాంగనావాముగ్ధ్రకేది వ్యైభవ్యపవిత్ర
వర్ణానుమితే శ్రీరామచర్యావ్యాప్తే । భూయాత్సుందరరామవర్ణ
నమిదం కాండం ముకుందార్పితం సారం సారవిదాం సదా సుమనసాం మాన
స్యశం దాయకం ॥ ౩౪౧ ॥

గ ॥ ఇతి శ్రీమద్గార్గ్యజ్ఞకుల కలశపయోధికలానిధి శ్రీ తిమ్మప్పయ్యంగార్ దేశికేంద్రతనూజేన శ్రీమచ్ఛఠారిగురువర్యచరణాంబుజాకలితలోలంబలీలేన కృష్ణాఖ్యేన కవినా శ్రీమద్వేలాపురీనిలయ కమలావిలోల కేశవకృపాపయోధిసంపాదితే శ్రీశైలకులతిలకాయమాన శ్రీమత్తాతార్యసంశోధితే శ్రీరామచర్యామృతాఖ్యచంపూగ్రంథే సుందరకాండమిదం శ్రీమత్కోదండమండితకరారవింద రఘునందనచరణారవిందయోస్సాదరం సమర్పితమ్ ॥ ❋❋○❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋❋

సున్దరకాండస్సమాప్తః

శ్రీరామాయనమః

శ్రీమద్యుద్ధకాండః ప్రారభ్యతే

ప ॥ శ్రుతిసుఖమనుభూయక్ష్మాసుతా వీక్షితేతి ప్రతిపదమతిమోదాత్సంపరిష్వజ్య రాఘుః । పవనసుతముదారం ధీరధీరం ధరణ్యాం రుచిరవచనమేవం వానరేంద్రం జగాద ॥ ౧ ॥ నభస్వంతం గరుత్మంతం హనూమంతం వినా వద । నిస్తరంతం సరస్వంతం కమప్యన్యం న విద్మహే ॥ ౨ ॥ ఇదం ఖలు సుదుర్లభం భువి దివౌకసామీశ్వరైరపి ప్రథితవిక్రమైరచితమంజసా సూనునా । మహాజలధిలంఘనం సపది మైథిలీదర్శనం వనప్రమథనం రణే నిశిచరౌఘసమ్మర్దనమ్ ॥ ౩ ॥ తత స్తృణమవేత్య తం పరమదారుణం రావణం పురీహుతభుగర్పణం పలఘుగంగనారోదనమ్ । పునర్జలధిలంఘనం వరవనౌకసాం తోషణం ప్రియైశ్చ మధుభక్షణం మణివరేణ మద్దర్శనమ్ ॥ ౪ ॥ భాగ్యమద్య ఫలితో మమ వాయుజేన దూతాయితేన తవ మంత్రివరేణ రాజన్ । యస్యైష మంత్రిపదభాగ్బహుభాగ్యవాం స్త్వం నూనం తత స్తవ సమో న హి రాజవర్యః ॥ ౫ ॥ పూర్వం

త్వయాయమదితంప్రణయప్రసంగే సన్మిత్రతత్సపది మిత్రజనస్య మేవ ।
సత్యప్రతిజ్ఞ ఇతరాంసుహృదింగితజ్ఞ ప్రాజ్ఞ ఇతింద్రభవతోఽస్మి సదాకృత
జ్ఞః ॥ ౬ ॥ ఉత్ప్లుత్యహాపురీంసపత్నిసదనాంవాలాగ్రతోత్త్రివతా
మానేత్తుంబలినోభటాస్తవపరంకల్యాణతుల్యా అమీ । కింత్వస్మాకమితః
ప్రయాణముచితం మన్యేత థాప్యంజసా సర్వేషాముదధేః కథం ప్రతరణం
స్యాదిత్యహం చింతయే ॥ ౭ ॥

గ ॥ అథ సుగ్రీవమహారాజో రఘురాజవాక్యం నిశమ్య ప్రత్యువా
చ వచనమేవమఖిలమనోరంజనమ్ ॥ ౮ ॥

ప ॥ చింతామణిస్తవాస్మాకం చింతాయాః కింను కారణమ్ । కుల్యా
యితో న కిం రాజన్ సముద్రశ్శతయోజనః ॥ ౯ ॥ విదితం సీతావృత్తం
రత్నం నీతం మహాత్మనానేన । సేనాపి చ సన్నద్ధా ప్రాప్తుం లంకాం క్షణేన
కాశంకా ॥ ౧౦ ॥ అస్మద్వాలకృతాంతపాశవితతే మూర్ఖాః క్వాః కియంత
స్త్వమీ క్రవ్యాదాః పవమానసూనునిహతస్వచ్ఛందచర్యా ఇతి । తస్మా
ద్ధన్ద్విపకుంభపాటనవిధౌ బద్ధాదరా వానరాః పంచాస్యా ఇవ సంశితో
న్నతనఖాస్స్వామిన్ సమాలోక్య తామ్ ॥ ౧౧ ॥ వత్యుః కపీనాం సుహృ
దస్సారం వాక్యం నిశమ్య ప్రముమోద రామః । ప్రియాం సమేతుం
సమనోరథోయం రథం సమీరాత్మజమారురోహ ॥ ౧౨ ॥ సంప్రాప్తే
జానకీజానౌ సమీరజభుజౌ జవాత్ । విభీషణభుజౌ వాపూ రావణస్య జ
యశ్రియః ॥ ౧౩ ॥ తత్రైవ లక్ష్మణే ప్రాప్తే స్కంధమున్నతమాంగదమ్ । ప్రా
రురోహోత్తమాంగ్గం చ రావణస్యాత్యరంజసా ॥ ౧౪ ॥ రత్నచ్ఛటా
యా ఇవ రశ్మిమాలా శ్రీరామతూణ్యా ఇవ బాణధారా । శంభోర్జటా
యా స్సురవాహినీవ ప్రాసర్పదస్మాద్ధరివాహినీ సా ॥ ౧౫ ॥ జయతు జ
యతు రామో రావణం హంతు రామో జయతు జయతు హంతుం రావణం
లక్ష్మణోఽపి । ఇతి శుభతరవాక్యా వానరాణాం సమూహాః దశరథనృపసూ
న్వోః పార్శ్వయోస్తేఽనుజగ్ముః ॥ ౧౬ ॥

గ ॥ ఇత్థం ప్రస్థితే కాకుత్స్థే క్రవ్యాదకులధూమకేతౌ సరయము
దీర్ణహరిసేనాసమూహసింహనాద విత్రాసిత దిగంతదంతికుంభద్వ
యాన్యోన్యసంఘట్టనవిగళితముక్తాతతిశోభమానే నిఖిలహరిదంతరే
నిరంతరచంక్రమణశీలైర్వలీముఖవరైస్సముత్థాపితనిజాంగవేపథుషు పం
చవర్తిషు పలాయనాదివకృశానలగ్నేషు కృతాస్మదీయవిగ్రహపరిగ్ర
హతాటకేయాగ్రీవాదస్మానపి ప్రహరేద్రఘువరోయమితి శంకయేవ
పారిప్లవవిలోచనహరిణగణఖురకోటీకుట్టనజనితమహీరజోరాశివిరాజి
తేషు వనరాజిషు వనేచరవేగాతిరేకసంజాతపినతాంగజాతధిషణైకక
షాయితాంతఃకరణైరివ కాందిశీకైః కాకోదరైర్దళశవదనయాశోనిశాకర
గ్రసనసాదరసైంహికేయైరివ లంకాభిముఖమనుధావద్భిర్నిబిడితాంత
రేషు కాంతారేషు రఘునందనజయాభినందనానందసాంద్రహృదయా
రవిందవలీముఖవాహినీవాహినీశమనుజగామ ॥ ౧౬ ॥

ప ॥ సమస్తవాహినీనాథం వాహినీసావనౌకసామ్ । ప్రాపరామో
దధిస్సార్ధం లంకాయాః పరిఘాంవరామ్ ॥ ౧౭ ॥ విలోకయన్వానర
యూధనాథం రామోఽబ్రవీల్లక్ష్మణమిత్యుదారమ్ । కథంకపీరద్రైస్తరితుం
సముద్రోయోగ్యోభవేద్రాగతిదీర్ఘసీమా ॥ ౧౮ ॥ ప్రావాచరామంక
పిసార్వభౌమః కస్మాదయోగ్యస్తరితుంసముద్రః । యఃప్రాగవాప స్వ
యమాంజనేయాద్గోష్పాదభావంభవతఃప్రసాదాత్ ॥ ౨౦ ॥

గ ॥ అత్రాంతరే ॥ ౨౧ ॥ ప ॥ అంభోధితీరే రఘురాజసైన్యం
ద్వితీయమంభోధిమివప్రకీర్ణమ్ । శ్రుత్వాపిహస్తప్రముఖానువా
చవ్యథితాస్తద్ధైర్యన్సనిశాచరేంద్రః ॥ ౨౨ ॥ ఏకేనైవ పురా ప్రచండ
కపినావార్ధిస్సముల్లంఘితో హ్యేతాదృక్కపిభిస్సదంతనఖరైస్సంప్రత్య
నేకైఃకుధా । లంకాయాఃపరిఘాసుఖంపరివృతాప్యత్యోపమైదుర్బలైః
రిత్యేవంకిలమాఘనంతువివశాశ్శూరాభవంతోభయాత్ ॥ ౨౩ ॥దివౌ
కసాంపిభవతాంమనకాఇవసంయుగే । స్థాతుంనసహతేఽకథం వామీమపిభ

సాలిబివాకసః ॥ ౨౪ ॥ అహంజానామితౌ చాపి నాసర్తే రామలక్ష్మణౌ ।
భవద్భిస్సంగరేస్థాతుంనసమర్థౌనరరూపిణౌ ॥ ౨౫ ॥ నరాధమోఽయం న
చలత్యశోయంనచాపిసుగ్రీవవనేచరోయమ్। సీతాదితో మోచయితుం
సమర్థోఽన్యోమృగేంద్రాత్తు మృగీంయథైవ ॥ ౨౬ ॥ తథాపియూ
యంమయిసంత్రియధ్వం కర్తవ్యమత్రప్రక్రియతేనబుద్ధాః । యథానా
రామోనభవేత్సరామః పునర్విరామోమమసైనికానామ్ ॥ ౨౭ ॥ కే
శూరాఃకేచవిక్రాంతాఃకేస్వామిదృఢభక్తయః । జ్ఞాత్వాసవానరాన
మాయాతంప్రాహేతిశుకసారణౌ ॥ ౨౮ ॥ శ్రుత్వైతద్వచనంమహో
దరమహాపార్శ్వాతికాయాదయస్సర్వేప్యుస్సచయజ్ఞ శతృరిసలప్ర
భోఽగ్నికేతుర్బలీ । ధూమ్రాక్షోపిచకుంభకర్ణతనయౌకుంభోనికుం
భోపిచభ్రాతాతస్యచనిద్రయాపరవశో ద్రాకుంభకర్ణోఽబుధ్యత ॥
వై దేహీనైవదేయేతియత్త్వయానిశ్చితంప్రభో।తదేవాభిమతంరాజన్
భవదాజ్ఞానుసారిణామ్ ॥ ౩౦ ॥

గ ॥ తతఃప్రహస్తోహస్తముద్ధృత్య శృణ్వత్సు సర్వేషు పౌలస్త్య
మేవంవ్యాజహార ॥ ౩౧॥ ॥ ప ॥ అహమేకోహనిష్యామి క్షణేనహ
రివాహినీమ్ । తదక్తవాహినీంపశ్యవాహినీనాథగామినీమ్ ॥ ౩౨ ॥
సంతరంతికథంసర్వేప్లవగాఃపాథసాంనిధిం। సోపివాదగ్ధలాంగూలః కథ
మాయాతినగపునః ॥ ౩౩ ॥ ఇత్థంప్రహస్తోదితవాక్యమిష్టం శ్రుత్వేం
ద్రజిత్ప్రాహవచోమరాత్మా । తాతోనచాగ్రహ్యత్యధునా ప్రమోక్తుం ప్ర
యత్ననీతాంజనకాత్మజాతామ్ ॥ ౩౪ ॥ పురందరోపిప్రపలాయితఃప్రా
జ్యైర్మమైవసర్వైఃక్రతుభుగ్భిరైశ్చ । తాతోమదీయో జితలోకనాథః శ్రు
తంచదృష్టంచభవద్భిరేవ ॥ ౩౫ ॥ కియాంతప తేనరవానరౌఘాస్త్వమే
వపశ్యస్వ్యథునైవమంత్రిన్ । సంధానితాకామవిచ్ఛితశౌరజాలైస్సదీర్ఘ
నిద్రాంభజతఃపృథివ్యామ్ ॥ ౩౬ ॥ దార్ఢ్యంత్వత్ప్రత్యక్షిపన్నిర్థాం మం
త్రిణోఽంతకయంత్రితాః। మర్త్యయాగాధగర్భేతంరావణం మత్రా

రణం ॥ ౩౭ ॥ రావణస్యహితోమంత్రీభ్రాతాచనవిభీషణః। నివార్య
సదివార్దుష్టార్తమూచేనయపండితః ॥ ౩౮ ॥ భ్రాతస్త్వం పరిభూ
యశాస్త్రవిహితంకృత్యంమహేనోచ్చకైః కృత్యాకృత్యవిహీనతాం య
దిభజేఃఖ్యాతింకథంప్రాప్స్యసి। ఇష్టాభాసమిమం ప్రహాస్తమహితం
పుత్రంసమిత్రంహితా మత్వాయచ్ఛనజాద్యనిశ్చితమిదం తన్మృత్యు
దంనస్స్ఫుటం ॥ ౩౯ ॥ ఏకేనవానరేణైవ ప్రాగ్లంకాభస్మసాత్కృతా।
భూయోభివానరైర్భూరైరాగతఃప్లవగేశ్వరః ॥ ౪౦ ॥ రామేణైకేన
శూరాస్తేజనస్థాననివాసినః। అథాధికముహూర్తేనమృత్యోస్సద్మా
తిథీకృతాః ॥ ౪౧ ॥ వాలీబలోన్నతోవాలీనిహతోహ్యేకేనరామబాణేన।
సబభూవకాంవిశీకోభార్గవదేవోపిరాఘవేణైవ ॥ ౪౨ ॥ ఏకస్థతేమ
స్థమతిమర్రాత్మా సుగ్రామజేతేత్యవలేపముత్తః। స్థాతుంనశక్తస్సత
రాంపురస్తాద్రామస్యభానోరివనీచఘూకః ॥ ౪౩ ॥
కోమూఢస్సంతరేద్వారిధిరాం గృహీత్వాసూత్రకంప్లవం। తద్వ
ద్బలిశవాక్యేన రామంజేతుంత్వమిచ్ఛసి ॥ ౪౪ ॥ బాంధవాభాసలో
లశ్చై తద్బంధాద్విమోక్ష్యసే। స్వస్వరూపంసువిస్మృత్య కుతో
దుఃఖముపేక్షసే ॥ ౪౫ ॥ పురజాతోభిజాతస్స్యాః దత్వారామాయ
మైథిలీం। జానన్నిజాన్వయంరాజర్త కంజజాతంచరంవయ ॥ ౪౬ ॥ స్వ
ర్గాద్దప్సరసాంసహస్రమపిసంప్రాప్తంత్వయాశాశ్వతీ కీర్తిర్దిగ్విజ
యేనథాసురతరానీతంచతత్పుష్పకం। తృప్తిఃకింనహితేతథాపి నవిదర్
స్వస్యాపదంమోహతః సీతాంకామయసేయథైవమధుపస్త్వంచాంప
కాంమాలికాం ॥ ౪౭ ॥ రామస్యకాంతాఖిలలోకమాతా నీతాత్వ
యారావణభూమిజాతా। దృష్టుంనయోగ్యాతవపాపనేత్రైర్జరం
బూకజాతైరివసింహకాంతా ॥ ౪౮ ॥ నైవాయంమనుజోనచాపిదితిజో
నైవాపిపాథోజజో రామస్త్వస్యతవేష్టదాతురుదయే హేతుఃపురాణః
పుమాన్। పద్మాయుంజనకేంద్రయజ్ఞధరణీజన్మాచకింవర్ణ్యతాం దంప

త్ర్యైకహామాతదవ్యాకరుత్తాదాత్మంసరామంముదా ॥ ౮౯ ॥ పరుష
మపిహితంయన్మంత్రిణాధర్మిణోక్తం కటురివచకషాయోమర్షణీ
యంసుధీభిః । అమృతమివయదగ్రేభావితత్కాలకూటం విషమివయది
దానీం తస్యపీయూషమేవ ॥ ౯౦ ॥ చరమవచనమేకం శ్రావయిత్వా
ధర్మమూలం వ్రజశరణమిదానీం రాఘవంధర్మమూర్తిం । త్వ
జవృజిననిదానంచేందిరాజిజ్జల్పితంత్వ గిరిపుమివహమనీషః వజ్రిపక్షం శ
మర్శకాంక్షీ ॥ ౯౧ ॥ మత్వావిభీషికాంవాణీం విభీషణసమీరితాం
రావణోగ్రోధతామ్రాక్షస్తాతమూచేయవీయసం ॥ ౯౨ ॥ పితురనంత
రజత్వయిగౌరవం నహినహిహృతశోవిపరీతతా । అసురజాతిసుమలర్
భరూపిణీం కథముపైషిగిరంపరహర్షిణీం ॥ ౯౩ ॥ ఉత్పన్నోపికులే
స్మాకమనురక్తోసిరాఘవే ॥ ఏతదేవభృశంశంకా లంకాముత్సృజ్యతం
వ్రజ ॥ ౯౪ ॥ నిర్దగ్ధలాంగూలకపిర్యదాతే గృహంపరిత్యజ్యదదాహ
సర్వాః । తదైవమేనైవతవైతిమిత్రంసపవతేపంప్రతిరామదర్శీ ॥ ౯౫
క్వలోకజేతాసువిశాలకీర్తిః లంకాధిపో రాక్షసచక్రవర్తీ । క్వవా
నరోవానరలబ్ధసాహ్యస్స్వరాజ్యహీనోపిచచీరధారీ ॥ ౯౬ ॥ పశ్చిమా
దచలంప్రూర్వ్యాం రామవంశౌవికారణాం । యాతుసీతాంనదత్తేస్త త్రా
తపాదోబలోత్తరః ॥ ౯౭ ॥

గ ॥ ఏవంపుత్రసమీరితమాకర్ణ్యరావణోప్యైరావణ విషాణ కి
ణాం కితసుజైరాశ్లేజమాలింగ్యతరంగితానంద బాష్ప విసరస్తన్మా
ధ్న్యాఘ్రాయాధీంధీరేణ పుత్రేణానేన సనాథోస్మిచాస్తత్కాలక
ల్పమ్రిమోదైర్యేన సఫలీకృతఇతి సభాసదస్సామోదమాభాష్యరోషభీ
షణోవిభీషణంసతామతిభూషణంపరుష ముచ్చార్యమజనసంసర్గ
వాసరాంతః ప్రవిష్టోమృష్యసంచోదితోమతుర్కామో యథౌషధం
మందమతిస్తథైవహితిరశ్చకే ॥ ౯౮ ॥

వ ॥ సువర్ణచాంపకీమాలా భ్రమస్తైర్గంధపాయిభిః । త్యజ్య

తేనోపాలంభిత ఏదా-భోజేనలాల్యతే ॥ ౪౯ ॥ తదనుధరణీపతారఘు
బారఘుపతేశ్చరణావేవశరణమితిమనీషిణాంఘోషంవిభీషణోయమాం
జానసిద్ధోమజ్జనసభాముత్సృజ్య తైర్వగదాముద్యమ్యమిత్రైశ్చతు
ర్భిః పరివృతఃప్రష్ఠామపాలస్త్వమేవం పునరప్యావాదీత్ ॥ ౫౦ ॥
చిత్రం తేయదతీవతుంగతరంపుత్రైశ్చమిత్రైస్తథా సంపన్నైశ్చ మ
దాశత్రనివర్తసే రాకన్యాంతాంరావణ । వాక్యం మెసురుగాంవాత్స్వ
నరిదంపిజ్ఞాపితంతేమయా త్వాందగ్ధుంఖలువోత్సహేపిసహితం శ్రీ
రామబాణైరసే ॥ ౫౧ ॥ ప్రతప్తజాంబూనదబద్ధపుంఖైః రాదీప్తవైశ్వా
నరతుల్యతీక్ష్ణైః । సంధత్స్వసేయావదమోఘబాణైః ప్రదీయతాంతా
వదియంతదీయా ॥ ౫౨ ॥ అహంగమిష్యామి మయావినాత్వం సుఖీభ
వస్వస్తితవాస్తురాజన్ । నరోచతేవాక్యమిదంహితంతే ఫలంతుపశ్చా
త్పరితాపమేవ ॥ ౫౩ ॥

గ ॥ ఏవమాభాష్యవిభీషణోంతరిక్షమార్గేణశ్రీమానాజగామద్రు
తంయత్రశ్రీరామలక్ష్మణౌశరణాగతసంభరణధురీణౌ ॥ ౫౪ ॥ సతామ
వ్యసతాంద్రుష్ట్వా భూషణంచాపిభీషణం । విభీషణముపాజహ్రుర్దృక్
షదోద్విపిదానయః ॥ ౫౫ ॥ దయితతనుజదారాన్ సంపరిత్యజ్య స
ర్వాన్ శరణమితిశరణ్యంరామమేవత్రిలోక్యాః । దృఢమహాముప
యాతోవిశ్వసన్నుత్తమాస్తా స్తత్రవిపంవదతయాంశాంరాఘవేంద్రంహరీం
ద్రాః ॥ ౫౬ ॥ శ్రీరామోథవిభీషణంశరణమిత్యుచ్చైర్వచో భూష
ణం దృష్ట్వాదివ్యకిరీటాక్షపాత్రమనఘం సుగ్రీవమూచేవచః । కోయంక
స్యచసంగమేష్యభవతాంభావస్త్వయాభ్యూహతాం యస్మాదోషనిరా
ముదేతిమహాలిశంతైనలంశాపతేః ॥ ౫౭ ॥

ఙ ॥ అథసుగ్రీవోవ్యగ్రమనామానవేంద్రమేవంవ్యాజహార ॥ ౫౮ ॥

ప ॥ రావణస్స్వయమేవాసౌ కైతవాద్భిక్షువేషభాక్ । నిఖిలం
బలమాచ్ఛాద్యమన్యేహంప్రాప్తవానితి ॥ ౫౯ ॥ ఏవంవదతిసుగ్రీవేక

పయోస్యంగదాదయః। అన్యమన్యంతతద్వాక్యం హనూమానన్యథా
వదీత్ ॥ ౨౦ ॥ అతీతానాగతజ్ఞానీ సౌమిత్రే ... వర।
నాహం బోధ ... పరమ
... వత్స్యము ... ౦। వి
భీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠో భ్రాత్రా ... గతః ... ॥ ౨౧॥
శ్రీత్వాం జనేశ సపవనం రఘుకులతిలకో బన్ధుం పరంతుష్టః। సైవానర
రాజం శుభతర వచనైః పావనస్య ॥ ౨౩ ॥ శత్రోర్న భీతిః మమ మభాను
సూనో నిదర్శనం తే ఖలు సప్తసాలాః। నతావనం మేవరితమేవరాజన్
గాత్రివాన్యోగజో స్యాపి కశ్చితాపరాధః ॥ ౨౪ ॥ తస్మాదిమం మాం శరణం
ప్రపన్నం విభీషణం ప్రాపయ ఆశు మోదాత్। సుమలం భందాతుము
దారమస్తే పదం హి మే మానసమాత్తమోదం ॥ ౨౫ ॥ ఆజ్ఞయా రఘు
వీరస్య ప్రాపితో యం కపీశ్వరైః। తుష్టావ నత్వా సంతుష్టశ్శరణ్యం తం స
లక్ష్మణం ॥ ౨౬ ॥ శ్రియఃకాంత కాంతస్వకీయైః గుణౌఘైః గ్నతత్రా
ణధీరో హి నారాయణస్త్వం। పదాబ్జం తవాతః కథం వా త్యజేయం శిశు
స్స్వీయమాతుస్తనం నంత్యజేత్కిం ॥ ౨౭ ॥ జలౌఘే హి మగ్నం మ
హో భారవాహం సుదంష్ట్రాకరాళం మహాఘోరసింహం। క్షుతాభిభూ
మిష్టప్రసూ ప్రాణఘాతం హ్యటవ్యమటంతం న నైవత్యజేయం ॥ ౨౮॥
మహీమాసలాధారహస్తాభిభీమం సపర్పవిషోద్భ్రప్రసహోన్నతం తం।
యథా మోహమగ్నం సతీ మధ్యనగ్నం ప్రధావ తమశ్వైన నైవత్యజే
యమ్। ౨౯ ॥ మహారంగసంగే భుజంగేన బాంగం శిలాసంకటే వేంక
టాగ్రే ప్రలీనమ్। వహామోదమత్తం స్థితం హస్తమస్తే ... మూర్ధ్వధరే
యాపనీయాతయామమ్ ॥ ౩౦ ॥ త్వమేవాసి నాథః ... నిత్యం మ
మాంగ్యోక్తిమే వాద్యనత్యాం విధాతుం। సువేలాపురే రామ రామాకృ
తిం త్వాం తథాపి వ్రజామ్యేవ విష్ణుం శరణ్యమ్ ॥౩౧॥ తదానీమేవ॥౩౨
వ ॥ సముద్రాత్తీర్థమాహృత్య సౌమిత్రీ రామశాసనాత్। లంకా

రాజ్యేపినిశ్శంకమభ్యషించద్విభీషణమ్ ॥ ౮౩ ॥

గ ॥ ఏవంసౌమిత్రికరాంబుజనిస్సరన్మకరందధారాయమాణానీ రథినీ రాభిషేచనేన పశ్యచ్ఛరణాంతః పురపావనీకరణధురీణధరణీసుతా రమణచరణాణోఽజనమాశ్రయణేనచ నిరస్తరావణానుసరణసంతాపసంతతిః సముత్తేజితకనద్రత్నమివ కాంతియుతో మూర్తిమద్ధర్మ ఇవ విభీషణోఽసౌ స్వానుభవసాక్షికతయా శరణాగతిరేవ సిద్ధసాధనమితినిశ్చిత్య సముద్రసంతరణాయోద్యుక్తమ్మ్యగ్రణీకులపుణాః కుశశయోర్వ్యా పవేశనేనైవ సమ్మాన్యతామయమితి విజ్ఞాపయామాస ॥ ౮౩ ॥

ప ॥ సర్వలోకశరణ్యోఽపి విభీషణమనీషయా । కుశాస్తరణమాస్థాయ వారాశింశరణంగతః ॥ ౯౪ ॥

గ॥ తత్రైవం స్వతీతేఽపిదినత్రయే కుతోఽయం సముద్రో నప్రసన్నః స్వసత్త్వానం పరమాత్మనోఽపి నదర్శయతి నిజజడధితాం కింప్రకాశితా జగతిశరణాగతిరేవ సర్వసాధనమితి మన్నిశ్చితమిదం కిమేవమభూదితి చిన్తాక్రాంతధిషణం విభీషణమాలోక్య తదింగితజ్ఞో రామానుజోఽయమేవమువాచత ॥ ౮౫ ॥ ప॥ వాత్సల్యంస్వామిత్వంసౌశీల్యంచాపిసౌలభ్యం। ఏతాన్యాశ్రయణస్య సౌకర్యాపాదకానిలోకేషు ॥ ౮౬ ॥ జ్ఞానంశక్తిః ప్రాప్తిః పూర్తిశ్శ్రితకార్యసాధకాఏతాః । ఏతైర్జ్యేష్ఠగుణైః పురుషఃప్రథితఃప్రపత్తవ్యః ॥ ౮౭ ॥ అకించనోఽనన్యగతిః పురుషః ప్రథితః ప్రపత్తేతి । రామోనహిప్రపత్తానహినహిజలధిఃప్రపత్తవ్యః ॥ ౮౮ ॥ సముచితగుణజాతోఽయచ్ఛ్రీరామోఽయంతవప్రపత్తవ్యః । తస్మాద్విభీషణోఽయం దుర్తమిహసఫలాభవత్ప్రపత్తిస్తే ॥ ౮౯ ॥ ఏవంగుణవైషమ్యాచ్ఛరణంకథమత్రవారుణంశరణం। దండేనైవారాధ్యోనహినహిసామ్నామహీపతేజడధిః ॥ ౯౦ ॥

గ ॥ తదను ప్రసన్నముఖపుష్కరం విభీషణమాలింగ్య స ప్రశ్రయం సౌమిత్రిరముమేవం వ్యాజహార ॥ ౯౧ ॥

ప ॥ అర్థిత్వం కరుణానిధిర్యది సదా మూర్ఖజనప్రీత్యా నైష్యమీష్వాగ్నే
యాదిసనుస్తబాణతతిభిః కిం వా ఫలం రాఘవ । తస్మాచ్ఛుష్యమిమం పయో
ధిం రఘువా కోదండపాణిర్భవేత్యుక్త్వా చాపముదారవిక్రమకరాంభోజే
దిశల్లక్ష్మణః ॥ ౯౨ ॥ యేనవాంధేశః పురా శాస్త్రాజామదగ్న్యః పరాజితః ।
తస్మిన్ బాణే ధనుష్పాణౌ వర్ణవః క్వను గణ్యతే ॥ ౯౩ ॥ తదైవ కాలా
నలసన్నిభోఽసౌ కోపం సమాసాద్య జగాద రామః । త్వాం శోషయిష్యామి
మహోదధేఽద్య పారం గమిష్యంతు పదా ప్లవంగాః ॥ ౯౪ ॥

గ ॥ ఇత్యుక్త్వా బ్రహ్మాస్త్రేణ సంయోజ్య బ్రహ్మదండమివ తీక్ష్ణాశు
గం శరాసనే రభసేనాకర్ణమాకర్షయతి సతి ॥ ౯౫ ॥

వ ॥ ధ్వాంతేనైవ సమావృతం త్రిభువనం భీమారవైరోదసీ సంపూ
ర్ణే నచకాశిరే దశదిశశ్చూర్ణీకృతాః పర్వతాః తిర్యక్చాప్యుడురాజి
భిన్న శిరపి మేమైర్మిథః సంగతా । సంత్రస్తః ప్రజహౌ చ యోజనమి
మాం వేలాం స వారాంనిధిః ॥ ౯౬ ॥ లంకారాజ్యం నిశిచరపతౌ వర్త
మానే వ్యముష్మై తస్యభ్రాత్రే మయి చ జలధౌ విఘ్నరూపే ప్రణీతమ్ । అ
న్యః కో వారయితుమిదం రాఘవాద్రిరధీరః కిం మాం కుర్యాదితి సగభసం
జాతకంపస్సముద్రః ॥ ౯౭ ॥ అగాధోఽపి సముద్రోఽయం రామభద్రభ
యాదితః । స రామస్సాదరం రామం శరణ్యం శరణం యయౌ ॥ ౯౮ ॥
రఘువరభవదీయైర్వర్ధితం సాగరైర్మాం రచయితుమిహ శుష్కం నా
ర్హసి త్వం దయాళో । సపది జడనిధే మే సుప్రసన్నో భవేతి ప్రతిపదమ
తిరుష్టం ధన్వినం యాచతేస్మ ॥ ౯౯ ॥ శ్రుత్వైవ తత్కరుణానిధిర్జల
నిధేర్మతామస్వకీయం ప్రభుః క్షిప్త్వా చాస్త్రమమోఘమూషరమహీదే
శే బ్ధివాచానఘమ్ । సేతుం బంధయ భూధరైరిహ సమానీతైః కపీంద్రైరితి
ప్రేమ్ణాసౌ సముచోదయత్తదనుతా మాజ్ఞాం సమాధాన్వవహాత్ ॥ ౧౦౦
క్షిప్తైస్తైర్జలధౌ మహీధ్రనిచయైర్ధీరం నలేనాదరా దూర్ధ్వం సధ్వని
జృంభితైరతితరాం పాథోభిరంభోనిధిః । మందాశ్శ్యాతవబుద్ధిరద్యాసు

దృష్ట్వాజాతేతసౌత్కంఠితం ప్రాక్తః కింసురసుందరీజ్వరతతీ శాంతిప్రదైస్తాదృశైః ॥ ౧౦౧ ॥ నకేవలం వానరవాహినీనాం విలంఘనార్థం వితతాన సేతుం । భవాంబుధౌ మగ్నసృణాంచ సోయం నలో మహాన్ రామకృపైకతానః ॥ ౧౦౨ ॥ ప్రియహ్యారామోఽథతమాంజనేయం విలంఘ్యాబ్ధింసలసేతునైవ । వలీముఖైశ్చాపిసువేలశైలం ప్రాగాన్మహీజా ... చిత్తే ॥ ౧౦౩ ॥ సువేలాద్రింసమారోహ్య వాహినీసా వశోకసాం । దృష్ట్వాలంకాం ... కంపయామాసవాలధిం ॥ ౧౦౪ ॥ సత్యాగ్నిభజ్యసే వాంసహసామిత్రైఃపురోత్తరద్వారి । దగ్ధుం పలాశవనం రామస్తస్థౌసమారుతోఽగ్నిరివ ॥ ౧౦౫ ॥

గ ॥ తతో రాజనీతింపురస్కృత్య రామేణ తద్బాణఇవ రావణాంతికం వృత్తాంతకపోతో వాలిసూనుస్సంప్రేషితో నిరాతంకో లంకాం ప్రవిశ్య రాక్షసేంద్రమిదముదీరయామాస ॥ ౧౦౬ ॥

వ ॥ దశరథనృపసూనుస్సంయుతో వానరేంద్రైస్తవ నగరసమీపం ప్రాప్తవానేవమాహ । ఝడితిజనకజాంత్వం దాస్యసే మాం ప్రపన్నః కిముతశమనపాశప్రేరితో యుద్ధలుబ్ధః ॥ ౧౦౭ ॥ ఆనాకలోకపరికీర్తితపుణ్యకీర్తిస్తాతో భవజ్జనయితుర్జగతాంవిధాతా । దత్త్వావరాన్స పదితేతవదుశ్చరిత్రైస్సంతాపశోషవిధురో ధవలో బభూవ ॥ ౧౦౮ ॥ శత్రుధృతిరపిసవిధాగతధృతిరధునాత్వదీయచారిత్రాత్ । అన్యచ్ఛరణమజానన్నూనంజవతో జగామజలజాతం ॥ ౧౦౯ ॥ స్మృత్వా మాం త్వను వేహి వాలితనయం బద్ధో భవాన్యస్యమే దోర్ధ్వాయాం దశవక్త్ర కీటకధియాలీలావశాద్రావణ । వాలాగ్రేణపునర్భవంతమధునాబధ్వా నయామ్యంజసా రామంయుద్ధయితా విదేహతనయాచౌర్యేణ నీతా త్వయా ॥ ౧౧౦ ॥ గ ॥ ఏతచ్ఛ్రుత్వైవ రావణస్సంకుపితః కపింతాడయతేతి రాక్షసానాదిదేశ ॥ ౧౧౧ ॥

వ ॥ వాక్యంనిశమ్యాథనిశాచరస్య హుంకారమంత్రేణ సశక్రశత్రుః

రక్షఃపిశాచానభిపాతయిత్వా రామపార్శ్వం ప్రజగామ ధీరః ॥
తదను నిశిచరాధ్యక్షం గదోదంతమేవం శ్రుతిదళనధురీణం చింతయన్నాత్తకంపః । ప్లవగతతిసమేతం ద్రష్టుమహ్నాయ రామం స్వజనపరివృతోఽసౌ సాలమూలాదుదగ్రమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ ప్రాకారం రావణం ప్రాప్తం శ్వేతచ్ఛత్రసమావృతం । వ్యాధూతచామరం స్త్రీభిః ప్రోచతుశ్శుకసారణౌ ॥ ప్రచ్ఛన్నౌ శుకరూపతో రఘుపతేస్సైన్యం సముద్రోపమం కృచ్ఛ్రాదేత్య విభీషణేన సహసా సంగ్రాహితౌ జానతా । ఆవాం ముష్టిభిరాహతౌ వనచరైస్సప్రాణశేషౌ భృశం పశ్చాదేత్య శరామమేవ శరణం తేనైవ సంమోచితౌ ॥ ౧౧౪ ॥

గ ॥ సోఽయం త్వద్భ్రాతృవర్యో విభీషణోఽపి రామేణ నిఖిలభూతహితేరతేన సమాజ్ఞప్తో దశయోజనాసకృత్స్నమావయోస్త్రికపిబలం దశకంఠాదేవ దేవానామపి హృద్విదారణధురీణమ్ ॥ ౧౧౫ ॥

ప ॥ తీర్ణానాం చ కపీనాం తరమాణానాం చ విద్యతే నాంతః । వసతాం పి వేలాయాం ప్లవతామపి పుష్కరే సాంద్రం ॥ ౧౧౬ ॥ సంశ్రయతాం నిశిచరేంద్ర రఘూద్వహస్య వాక్యం త్వదర్థమిదముక్తమనన్యయోగ్యం । శ్వః కాల్యమాశు లయమేవ శిలీముఖైస్తే గంతాసి రాక్షసబలైస్సహ బంధుభిస్త్వం ॥ తస్మాదలం సురరిపో బలవద్విరోధాన్నీత్వా వనీతనుభవాం మనువంశనాథం । త్వద్భ్రాతృవచ్ఛరణమేన భజస్వ రామం కామం సుఖీ భవ విభో భవతాత్సుఖానః ॥ ౧౧౭ ॥ భూయోఽపి సద్గుణగణం స్తువానరాణాం రాజన్యథామతి మయా పరికీర్త్యతే స్య । ఏవం సమీర్య స శుకః పునరప్యవోచన్నారాచసన్నిభవచాంసి నిశాచరేంద్రమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ గజో గవాక్షో గవయో వినీలో వీరస్సుషేణశ్శరభో మహౌజాః । ఇమే ద్విరదకల్పాః కపిసైన్యపాలాః బద్ధాదరా రాక్షసనాశకృత్యే ॥ ౧౧౯ ॥ స ఏష మారుతిర్యేన త్వత్సుతోఽక్షో హతః క్షణాత్ । తస్య యుద్ధే పురః స్థాతుం శక్తో నైవాంతకోఽపి చ ॥ ౧౨౦ ॥ పశ్యైనం బలినామగ్ర్యం విశ్వకర్మాత్మజం

నశం । స్వశక్త్యా ప్రత్యహం యస్తస్య స్తవం తే వ్యాధలబ్ధకాః ॥ ౧౨౦ ॥ శ్రీ
రాగ్రణీ రావణఋక్షరాజౌ వృద్ధౌ వియద్ధైన్యవరాజితేశ్చ । శ్రీరామ
కార్యే ప్యతిజాగరూకౌ బృహస్పతిజౌ జాంబవదాఖ్యపక్షిః ॥ ౧౨౧ ॥ వి
భీషణ స్త్వవఖ్యాత్రా రామమేఘాభిషేచితః । త్వాసంగతావమువే ప్రజ్ఞ
త్వాం తాపయతు మూత్సుకః ॥ ౧౨౨ ॥ అంగదో వాలిపుత్రో యం యువ
వరాజస్సుదుర్జయః । కింవా త్వం యస్య తాతోపి త్వద్దైనప్రాప్తి రక్షి
తః ॥ ౧౨౩ ॥ సుగ్రీవమాలోకయ వానరేంద్రం సుత్రామపుత్రానుజ
మంశుమంతం । ద్రవిష్యతాం శ్రీనివంయోగేవ రామస్య మిత్రంకథమా
శ్రిమిథాః ॥ ౧౨౪ ॥ సాదృశ్యతో రూప పరాక్రమాణాం తారాపతి
త్వాద్భుతపవనాలీ । వహన్స్వయం కాంచనమాలికాంతాం కింవా పున
ర్జానతబలవధాని ॥ ౧౨౫ ॥ రామానుజం లక్ష్మణనామధేయం చంద్రా
ననం సూర్యసమప్రతాపం । బలాశవం తస్య వినాశ హీలోకస్వ గావతా
రం మనసైత్యశాసం ॥ ౧౨౬ ॥ యస్యాసినా నాసవినిర్కృత్తనాసా స్వసా
త్వదీయా శ్రీవసాపితూనాం । రామాభిషిక్తత్వయి సతజ్జామానే పక్షిన
హోలక్ష్మణపక్షధరః ॥ ౧౨౭ ॥ కుబ్జోయం యదినారాత్రై జేతావ్యాభిర
మరాంగలాజ । స్వశేషత్వం ప్రకాశ్యైవ పానకేళింవిధాస్యతి ॥ ౧౨౮
వింశత్యాసయన్త్రైర్విలోకయ సుభగం రామం రఘూణాం పతిం రూపే కా
మశతాధికం సదసుషం రక్షోగణానాంహరిం । యస్యత్వం రిపుతాం ప
ఘోరవిపినే చౌర్యాత్ప్రియాయా వృథా సంప్రాప్తోసి యునస్సతస్య వి
షయే యుద్ధ్యత్యకింవా భటాః ॥ ౧౨౯ ॥ సౌందర్యేణ విధుం తథైవ సౌద
వం తేజోవిశేషాద్రవిం శత్రూన్వ్యత్యనిరాకరోతి వచసాం గంగాప్రవా
హం మధు । సౌభాగ్యాదపి పుష్పనాంబుజపదం నీలాబ్జహారం పరిం త
స్యాగ్రే రఘునాయకస్య సమరే స్థాతుం సుధీరో భవ ॥ ౧౩౦ ॥ నకుంభ
కర్ణస్సుతమేఘనాద స్సవజ్రదంష్ట్రస్సమహోదరో వా । ధూమ్రాయు
మాన్యాః ప్రళయానలాక్షే రఘూత్తమేదివ్యధనుర్ధరే స్యుః ॥ ౧౩౧ ॥

బాష్పాంబుకణ్యా వరసంభృతనాభిరామం తుర్యాంశకాన్వితముఖం వ్యస
నాభిమానస్యం । దృష్ట్వా సపద్మసముఖం సమపాదనోద్యతకుప్రపతంసన
విలాలపకరుణం విదస్య ॥ ౧౩౪ ॥ త్వం లీలయా నిజితలోకపాల స్త్రైవ
జ్యాభవనేభీతిమూత్రైకవర్త్మః । విధాసికిం జీవమనుష్యహాక్రాంచ్ఛకొదితం
వాక్యమిదం నిబధ్య ॥ ౧౩౫ ॥ తతస్తా దూరాజాలనామాని గొచరోఽపిచ
రెందాక్షిణ్యరాఘవపరాక్రమం సేనా మాలిన్యకుశసారణపశ్వాదేవ నమే
త్యపునస్పృత్య నిశ్వసన్ననా జాతవచో రావణం కణ్ణదూరతి బా
రుణమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ రాజరాజానుభి రాహతో స్మిమ భృశం దంష్ట్రైర్నఖైర్ము
ష్టిభిః కష్టం కష్టతరం వ్యాత్పుసపి వాళ్వ్యాహం మహద్గారుడం । జీవన్నే
వ సమాగతోస్మి కృపయా రామస్య రష్టో మహె త్ర్యైశ్వర్యం తె యదితస్య
యుద్ధమపి వాసి తాపివాదీయతాం ॥ ౧౩౭ ॥ సారణస్యవచశ్శ్రుత్వా
తామూజాలస్యాసి రావణః । పోవాచ చింతితం కార్యం విద్యుజ్జిహ్వాము
ఖస్యాతే ॥ ౧౩౮ ॥

గ ॥ అస్మిన్నంతరే సరాత్ర నిశాచరమహాసేనా రామం నప్రతి
గోకమోహకం సీతాకులయా రావణం పురవస్యాసీదుపివతి స
తి మస్థానే మణిభూతాం కాంక్షితమాశ్చావదూపావరామరమణీ రామ
రమణీయంగుణకాశ్చైర్యరమా తా విభీషణాయనోదమా ॥ ౧౩౯ ॥ త
తో మహాత్మా బాల్యాత్ సపికపింగరికాతులాం లంకామాలోక్య రామో
యసితా ప్రభీయతాం ప్రతిపతి మహాలక్ష్మా రావణం ఖభాణ ॥ ౧౪౦

ప ॥ అశోకవనాభోగజనకదీపాం యథానముంచత్యపి యత్నతో
పి । నమాకల్యాణమాబిభ్రమనవచక్రే శిరాంసి నేతుం కిల రామబా
హుం ॥ ౧౪౧ ॥ కాంచీనరా పురబిన్యా వైర్యభుజగణరుణకాంగశైలపతఙ్గంక
త్రై రేఖద్వక్తరుణీగత్రైమణిమాయాత్వే జాతవత్రైరపి । హ్రీకారేమ
ణిబాహుమత్రైరసుత్రైరాపివితం రావణం మగ్నీవప్రవమీక్ష్యరోమభరితో
లంకాం కటాక్షస్పష్టదే ॥ ౧౪౨ ॥ జగాత్సముత్పాట్య కిరీటవజ్రాంత

ష్ట్వాననస్యప్లవగాధిరాజః । నిపాతయామాస భువి ప్రకోపాత్ప్రథా వితాః పద్మవిలోచనాశ్చ ॥ ౧౪౩ ॥ నిస్తేజసం స ముఖస్తదా దశముఖ శ్రీణాం పురస్తాద్ధ్రితం త్యక్త్వా మానమివాననం సరభసం స్థిత్వాఽఽయుద్ధే బలీ । సుగ్రీవేణ వినిర్జితో నిజమహామాయాబలే మానసం చక్రేఽత త్ప్రతిబుధ్య వానరపతిః ప్రాయాద్రఘూణాంపతిం ॥ ౧౪౪ ॥ హా హా హా హానకృత్యమేవ రచితం కస్మాత్త్వయైవం సఖే శక్తాశ్శత్రుకిరీటపాటన విధౌ త్వం ఋష్యశ్శాపగాః న కిం । కిం చిత్త్వయ్యుపహాసితైకపిరితీక్రూరాత్మభీ రాక్షసైః క్రోశద్భ్యాం పాథువిరాజతేతవకథం రాజన్ మహారాజతా ॥ మాయాయుద్ధవిశారదా నిశిచరాశ్శూరాగ్రిణీరవ్యహో త్వం తత్కృత్య విమోహితో విధివశాత్ప్రాప్తో విపత్తిం యది । రాజ్యే వాఽపి ముపతన్ తేమమనో రాజన్ త్వయాలోవ్యతాం క్రోశద్భ్యాం వానరాజేము వా సుహృది వా క్రోశసుతాయాం చ వా ॥ ౧౪౫ ॥

గ ॥ ఏవం శత్రుపరాభవం విధాయ సమాగతం ప్లవంగమకులాధీశ్వరం సుగ్రీవమాలింగ్య రఘునందనోఽభినందయామాస సంక్రందననందనాంగ సంజాతముత్తుంగవిక్రమమంగదమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ తతస్తారేయవాక్యాద్రఘునాథో దశముఖముఖాభావం బుధ్వా యుద్ధాయ కపీశ్వరాః ప్రతియాన్తు శీఘ్రమితి సుగ్రీవనాజ్ఞాపయామాస ॥ ౧౪౭ ॥

ప ॥ ఆజ్ఞప్తేషు కపీంద్రేషు ధావత్స్వరిపురం తదా । నిశాచరాశ్చ సంక్రుద్ధాః జఘ్నుస్తాన్ రణమందుగ్రాః ॥ ౧౪౮ ॥ దేవారాక్షసదుందుభిధ్వనమథశ్రుత్వైవ యుద్ధం మహత్ప్రారబ్ధం కపిరక్షసామితి జవాదారుహ్య యానాని తే । ద్రష్టుం రాఘవరావణీపంకజచమత్కారం సమీకాంగణే దేవర్షిణాం పురతో విధాయ గగనే తస్థుర్ముదా సాంగనాః ॥ ౧౫౦ ॥ అదాన్నిదేశం ప్రతి మోద్ధమాశ్రైర్నైజవన్నతోయం త్వరయా వనౌకసాం । గృహాణనిధా హుంపృష్ఠభటాశ్చ రక్షసాం తైవప్యతస్సాపి సమాదిదేశ హా ॥ ౧౫౧ ॥ తదానక్తోమోఘాన్ కృశనిశితబాణాయుధగణాః రథా

నారుహ్యోశ్యాక్షితినతరవాదస్సకవచాః । స్ఫురద్దైన్యరంహైర్యరంపథిన గణయంతోశుభతతీః యథాభ్యుత్యోగే హంసమరభావమాపుర్విధి వశాత్ ॥ ౧౫౨ ॥ ఖిన్నధీస్వంమహవాన రాఘ మన్విధంవక్షస్యాదాగా జహై స్త్వంరక్షోధమ పశ్యమాంజహిబలాద్బాణేనశూ లేనవా । ఇత్థం తేః పిరక్షసాంమిథణ మేశూరానిజఘ్నుర్భృశం యుస్మిన్ హాషమవా పనారదయుని స్త్రస్మిన్ రణేదారుణే ॥ ౧౫౩ ॥ అన్యోన్యవ్యంసమరాంకణే ప్రహిల్వైః క్షణకపింద్రైస్తదా కుద్దైశ్చగిరిప్రజపక్షిపలసద్ధస్తైప్రము ద్ధాభృశమ్ । క్రోధాన్ధూళిబహాగతాసురనదీంతాంపుష్కలేపంకిలాం చక్రేశోణితధారయా విధకణీదాతాస్వయంపంకిలా ॥ ౧౫౪ ॥ తదాం గిదముఖా ఇమునఖరవక్రదంష్ట్రా యూథాః ప్రహాస్తముఖవాహినీపకప్లు రోడముత్పాద్యన । నిశాచరపరాజయాన్ముదిరెగతోస్తంరవిః ప్రవి వేష్టుమివపాథపాంపతిమిమంక్షయాంరక్షసామ్ ॥ ౧౫౫ ॥ రాదాంతరంత దాజాతం సంధ్యారాగాస్రగాకులమ్ । నక్షత్రవిగళన్ముక్తాహాణిమేదు రయుత్తమః ॥ ౧౫౬ ॥ ప్లవంగకులబాహుద్యోత్ఫౌత్రాంగారసంచ యః । కింసభోంగణమాపేదసంధ్యారాగచ్ఛలాత్తదా ॥ ౧౫౭ ॥ ఉ ల్లసత్సుముదంభాజత్తారకంచరణాంగణమ్ । అసీత్స్వయమివాయు క్త చక్రకోకసముత్సుకమ్ ॥ ౧౫౮ ॥ నిశాచరతమశ్చటాహరణబద్ధ దీక్షోభృశం బుధప్రకలితామృతోల్లసితపాదపోషోధునా । వలీముఖబ లాంబుధే రక్ష్యలక్ష్మణాసేవిత స్స్వహృత్తనిజవిగ్రహోఽహితరామచం ద్రోముదమ్ ॥ ౧౫౯ ॥ అస్తంమిత్రే వజతిసరయంరాఘవాపైమపా త్రం మిత్రంమైత్రోభృతభుజబలోమిత్రసంకాశతేజాః । సేనాచక్రం నిశిచిరతమఃపాటనాయ్యుద్ధభూమౌ హృష్టంచక్రేవరరఘుపతెశ్చిత్తభృ ద్గచభూయః ॥ ౧౬౦ ॥ ... ...

౯ ॥ అథైవంపలాశబలమిదంకపీంద్రప్రతాపజ్వాలనేన ప్రదగ్ధమితి చింతాదంతురాంతరంపితరంవిలోక్యవలీముఖప్రముఖనిఖిలశత్రూ

కాలపాశత్రై ప్యక్షిరిముక్తైరి జానీ జేపవి నారయామీ ల్యాజగాపా రాపతే
రణాంగణమ్ ॥ ౧౬౧ ॥

వ ॥ అశ్వాస్యపితరంధ్రీరో జేషు గాద్ఘనం మాధా । విజాతపతి
రణారోపా ద్భురణా రాకణాజిరం ॥ ౧౬౨ ॥ సగాంగగంకపితేస్త్రా తు
ప్రితేదీర్ఘ దృష్టయః । దదృశుస్సైన్యశత్రూణాం భారాభిరభిప్రాతి కాః ॥
బాణావాపదము ఃకిస్పురియుతేఃకం రెమునఃడుస్సవ నావసరః దర్శము
నేంత కృవాణ కొంరతిన్నయేకతుదయాః । తీరాన్నా జత చేపుగా భిముసా రె
స్వాతిక్షజంభూస్వయ ఋచ్చేభిష్వ ద్రిరిపున్నవాత్ర్యభపిణా భోంతిక
ప్రలీనిష్ప్రయమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ అథా గవాంగంధవకాత్తజారో గవోగ
జాతక్షత్ర్యభస్న పిణః । నీలాంజనాభో మామకాభూధరేంద్రై రివాకీ
రణ్వాయుపక్షేలీనం ॥ ౧౬౫ ॥ స్వబాణవాలైర్విశిత్రైల్లవత్రై ర్వి
జార్య ననరయూధినాధా । సుత్రాసుజేతాపరయుంను మోవ
ద్విజింపఃబాణాంభు రాజల్పతాం ॥ ౧౬౬ ॥ ఖ్యాంతిలీనతనుస్సురా
ధిపరిపూరామంతకాలత్మణాం లక్ష్యోకృత్యాపిపహవన్నగణరాణ మూ
ర్తా స్వరోపానివ । తెత్రికాంతఃబుయుక్తగుచుఃపతిక్స్వ నాస్త్రాదిరూపం
భజణ నిత్యంభాతికథంవ్రజేగురిపుణాం గత్యాపితప్యేత ॥ ౧౬౭ ॥
తేంచాస్త్రపురపాలకోయుమకరంధ్రోజ్ఞిం శిగసూన్నిస్వహార భిన్నస్నాగు
పతాయజింహాగతమం సౌమిత్రిరూపంయయా తంరామానుజ పేవరా
మమపివాహాంతుంవయంనిదరాయా శ్వత్రాస్త్రకథమిత్యయుర్వ్యపక కాని
శ్వాస్యస్వస్యతే ॥ ౧౬౮ ॥ పురాహిరణ్యాక్షకరణముక్తాః ప్రస్తాద
ఫేత్యైవవయంవిదంతాః । తత్స్వామినారవ్యనకాపిబాధేత్యాథాయ
కైర్యంసము పాపురెతాః ॥ ౧౬౯ ॥ శేషోపిలక్ష్మణోసౌ శ్రీరామోపే
షశేషశాయీచ । బద్ధాపిహనస్పశ్రైలోంక్యేదైవప్యదానదరంజీంవా॥
విచిత్రమేగజ్జనకాయవక్షుం గళ్వామరా స్త్రాథతిదాజ్ఞయైవ । ఆరోప్య
పీఠాం మణిపుష్పకంతాం సంప్రేషయామాసహమీకభూమిమ్ ॥ ౧౭౦ ॥

భూమౌ నాకరథీమజాంగకీశక్షైర్నిర్ధావితే సాత్మజా దృష్ట్వా శోకమహా
హ్యశోభసనిరా సత్యానినా శ్వసితా । శ్రుత్వా వాక్యముదీరితం చవి
బుద్ధే స్సాభాగ్యదిహ్నాస్వకే ద్ధైర్యే దైవయాఘాగతం ప్రయయాయాభూ
దేహోపస్థశోకం వనా ॥ ౧౬౨ ॥ తతః ॥ ౧౬౩ ॥

వ ॥ అన్యస్మిన్ కాలే రఘునాయకో నా నా శానాస్త్రైలక్షభదేనదుః
ఖం । ఏకం ప్రనష్టం కిలవతు శబ్దచ్ఛలాద్విజేంద్రో గంభూమిమనుగా
త్ ॥ ౧౬౪ ॥ సుపర్ణపక్షాగ్రధృతివాయువేగా స్తక్తాతదాసీమాంసగా
స్త్రబంధాత్ । కలాభిపూర్ణో చవిరేజతుస్తౌ స్వభావముక్తావివపు
ష్పవంతౌ ॥ ౧౬౫ ॥

గ ॥ తతోస్తైః తైరాలోకనయోనమహోత్సాహం స లక్ష్మణం వరిష్వ
జ్యదోషాచరాణ్ నిహత్య విజయాభవ భద్రమస్తు తే గామభ్యదేతి సు
గ్రీవానుశాసనపూర్వకం కృతప్రదక్షిణః త్రిజగామయథాగతం ॥ ౧౬౬ ॥

వ ॥ శ్రుత్వా వానరసింహనాదమభితః క్రవ్యాదసేనా తదా వజ్రో
దస్త్రమహాకంపసంభృతపుష్ఠమంకాజగంష్ట్రాభిధం । ధూమ్రాక్షం వరుసం
ప్రహస్తవపిసింహాగ్రే పదాతిగణా కేకవానరవీర్యాకల్ప మకుటా
తులాసితులాగ్నందశాన్ ॥ ౧౬౭ ॥ ధూమ్రాక్షమహాంతొసామజ్రో
రస్త్రమహాకంపనమ్ । వజ్రదంష్ట్రం వజ్రపాణో గర్భున్నహన్ జగ్నిహుక్షి
నా ॥ ౧౬౮ ॥ ప్రహస్తో హృష్ణహాస్త్రైనసీలనావలసూనునా । హతౌరు
ధిరముద్గిరన్ గతో యమకుంకుమిలోనశం ॥ ౧౬౯ ॥ దృష్ట్వా [illegible] రా
క్షసఘటాక్ జ్ఞాత్వా [illegible] బలం కాధిపో యుద్ధేనా [illegible] ద
ధ్వానసలాశాత్రి । ఆద్యైస్తైర్నగాగ్ ప్రమథ్యనిహాంద్రవ్యాదపత్ర భూ
మౌ బాహోర్భూపతి హేమకూట [illegible] గాత్రంవ్యయంసంయా
గమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ లబ్ధ్వా త్రిలోకవిజయోహ మహాన్ [illegible] వ
[illegible] । మత్వాఽచలో [illegible] బ్రామప్రభావం సపదిరావి
హోత్తః ॥ ౧౭౧ ॥ రణాగ్రమాగతే యాణాం రావణే లోకరావణే ।

వానరా వృక్షహస్తాస్తే యమమూర్త్యా ఇవోల్బణాః ॥ ౧౮౨ ॥

[illegible] ధ [illegible] చ కేశరీ వానరాధీశో పయూ [illegible] ప్రీవి
శ్చ పష్మ [illegible] త్రిష్ఠాశుగాననె కానసక్రుద్ధస్యక్ష్రిపాహః మారిచయ్యో ననో
కరః తుశాంగకాణ నవుకత్రితా క్షాదయా నూన ॥ ౧౮౩ ॥

వ ॥ గవణబాణాభిహతై ర్నిశాలైః కపిభిః క్షతాంగకైర్నిభృతం ।
శుశుభే రణాంగణం కిం కింశుకవనమేవ పుష్పితం పరితః ॥ ౧౮౪ ॥

గ ॥ అథ సూరాదేవసతీక్ష్య రాక్షసాధిపం పావనాశైః ప్రాక్కృతైర
లమలఘుదానీం నేన వజ్రముష్టి ప్రహారేణ తుష్టోఽభవత్ హృష్టేత్యుపజ
గానః ॥ ౧౮౫ ॥ [illegible] ॥ వ్యాఘ్రాయమహా స్త్రధృతవ వ్రతసూన్వె పు
త్రం తం వజ్రముష్టి మనిలాత్మజ మాంజనేయః । స్వత్వాంతమాత్మమకు
టెప్యనలాత్మజంచ రామానుజః సవమపునసమగాద్ధ [illegible] ॥ ౧౮౬ ॥
తదను హత [illegible] త్ర [illegible] నిహత ధగఖాంగస్తుగ
కేతు ప్రభ [illegible] । వినిహా [illegible] కరచాపో ఖగ దప్పప్పహాసాం భుమివతి పతి
తో భూం బ్రావణో లక్ష్మణాస్త్రైః ॥ ౧౮౭ ॥ మణిగాయురిధమస్యాంశాన్యు
నాయువ్యభూయః ప్రముషితః జనక త్రిపాప్రియశక్తిం తె ధాపి । అతితరద్బృ
ఢశక్త్యాతాడయామాస వరయుక్ రఘుకులనయనలక్ష్యం లక్ష్మణస్తేన వక్షః ॥
శక్త్యాభిన్నతను స్తదారఘువరం ప్రేమ్ణా స్వ [illegible] లక్ష్మణః [illegible] శోకమేషజగా
మశోకనిరతాం స్మృత్వైవ పత్రీం నిజామ్ । ఆశ్వస్తామిహ సీతయా [illegible] ఇ
వతాం శోకం వృధా మాకృథాః రామో రావణమారణం కలయతి ప్రా
గిత్యమోఘోక్తిభిః ॥ ౧౮౮ ॥ ఏవంభూత మిమం విలోక్య నితరాం రా
మోఽపి మోహాకులో బాష్పాంగపరంపరాభిరధికశ్వాసానిలైర జపా ।
సౌమిత్రిం విరచయ్య మోహరహితం మోహాంధజం సంత్యజన్ గాఢం ఢ
ధరోఽయుధాగ్ర శరసంఘః కోదండపాణిః కుపితః ॥ ౧౮౯ ॥ ఏకేనైవ పత
త్రిణా రఘుపతి ర్ఘోరేణ లంకాపతేః హత్వా వాజిచతుష్టయం మణిర
థం ఛత్రం ధ్వజం సారథిం । అన్యేనాశకదృఢం ధనుర్గుణయుతం వక్షోఽపి

మహార్హస్థలే కృత్వా తూర్ణమసృష్ట్వా ప్రహాసుపితం సహస్రిణశేషంజ
పశా ॥ ౧౯౧ ॥ సంప్రాప్యాథపరాజయం రణముఖే రామేణరక్షోధి
పో ధ్యాత్వా రామముదారవిక్రమమనుగ్లాంకాం నకంపో ముహుః ।
మూర్ఛైః పక్షం త్రిభిరేవయత్నసుకరో నిద్రారతః భ్రాతరం నేతుం
ద్రాక్సమరాంకణం చిరతరస్వాపాశ్రయం దుర్మతిః ॥ ౧౯౨ ॥

గ ॥ తతో యాతాపాక్షాదరాక్షసాః రాక్షసేంద్రసమాదిష్టాస్సరభ
సం భక్ష్యభోజ్యగంధమాల్యాదీన్ సమాదాయకుంభకర్ణగుహామా
సాద్య ప్రసుప్తస్య తస్య నిశ్వాసైరవధూయమానాః కృచ్ఛ్రేణాంతః
ప్రవివిశుః ॥ ౧౯౩ ॥

వ ॥ నిశ్శంకం శయనే శయానమవనౌ శ్వాసైర్మహానిస్వనైః నాగా
గారం ధ్రియమాణ గేజవానతిజవాత్సంగృహ్యాముక్త్వా పునః । పాతాళోప
మభీమవక్త్రవికృతం తం కుంభకర్ణం తదా దృష్ట్వా తే చకితా నిశాచరభ
టాః కృచ్ఛ్రాత్సమీపం యయుః ॥ ౧౯౪ ॥ చక్రుస్తదా మద్యఘటాన్ ఘ
టాంస్తే తదగ్రతశ్శోణితపూర్ణకుంభాన్ । మేరోస్సమం మంజులమాం
సరాశిం భక్ష్యాన్నవైశానపి పార్శ్వయోశ్చ ॥ ౧౯౫ ॥ కీర్ణాంధరాధ
రమివపృథులప్రతీకం తం కుంభకర్ణమవనౌ శయనే శయానం । య
త్నేన సాధులిలిపుర్వరచందనేన ధూపైస్సుగంధకుసుమైస్సముపాజ
యంశ్చ ॥ ౧౯౬ ॥ ఆపూరయామాసురదీనసత్వా శ్శంఖాన్ స్వనేమురుభ్యాగ
పద్భటాస్తే । భేరీప్రణాదం పణవప్రణాదం చక్రుర్నిబోధార్థమతీవ
తస్య ॥ ౧౯౭ ॥ ఆస్ఫోటితం శంఖశతప్రణాదం క్ష్వేళారవం మందుభి
నిస్వనం చ । శ్రుత్వా నిపేతుశ్చ దివో విహంగాః నకుంభకర్ణో బుబు
ధే తథాపి ॥ ౧౯౮ ॥ హతో ముహుర్ముద్గరముష్టిభిశ్చ వృక్షైర్గిరీంద్రా
భిముఖైస్తలైశ్చ । ఉత్తుంగశృంగైః పరిఘైస్సమంతాన్న కుంభకర్ణో
బుబుధే తథాపి ॥ ౧౯౯ ॥ ఉష్ట్రాఃఖరాః కుంజరవాజినశ్చ ప్రధావి
తా వక్షసి చాపి తస్య । ముహుర్ముహుస్తత్పదమర్దితశ్చ నకుంభక

ర్ణో౽బుబుధే తథాపి ॥ ౨౦౦ ॥ ఉచ్చైర్దదంశుశ్చ శ్రవణౌ చ తస్మిన్ వ
నద్విపారణ్యం బుభటా అనేకాః । ప్రసహ్య కేశాన్ లులుపుర్భటాస్తే
న కుంభకర్ణో౽బుబుధే తథాపి ॥ ౨౦౧ ॥ యదా శరీరే యుగపత్ప్రధా
వ్య భటాన్సహస్రం ఖరకుంజరాణాం । భృశం శతఘ్నీభిరముం నిజ
ఘ్నుస్తదా ప్రబుద్ధః ఖలు కుంభకర్ణః ॥ ౨౦౨ ॥ తం తే ప్రబుద్ధమభివీ
క్ష్య భటా భయేన వ్యాఘ్రం మృగా ఇవ రయాత్ ప్రపలాయమానాః । త
జ్జృంభణోదితరవైః ప్రచచాల భూమిః పాతాళమిత్యుపమితం వివృతం త
దాస్యం ॥ ౨౦౩ ॥ భుక్త్వా మోథబభక్ష్యమాంసమఖిలం ద్రాక్కుంభక
ర్ణో బలీ కుంభస్థాన్యపి శోణితాని చ పపౌ మద్యాని హృద్యాని చ । జ్ఞా
త్వా వృత్తముపేత్య తం నిశిచరాః ప్రోచుః ప్రణమ్యాదరాత్ । రామా
న్నో భయమాగతం హి శరణం త్వామేవ వీక్షామహే ॥ ౨౦౪ ॥ ఏకేన ప్ల
వగేన వాలశిఖినా లంకా ప్రదగ్ధా పురా ప్రాప్తాక్షోపి యమక్షయం క్ష
యమపి ప్రాపుః ప్రహస్తాదయః । ముక్తోసౌ స్మృతకల్ప ఏవ సమరే రా
మేణ రక్షోధిపః । కిం వాచ్యం భయమస్య వానరకృతం నానంగరీయాన్
విధిః ॥ ౨౦౫ ॥

గ ॥ ఇత్థం ప్రియవాక్యమాకర్ణ్య కుంభకర్ణో రోషేణ కషా
యితమనీషో యూపాక్షమేవమాచచక్షే ॥ ౨౦౬ ॥ ...

ప ॥ హా హా పరాజయకథా కథమస్య రాజ్ఞో భ్రాతుస్త్రిలోకజయినో
యుధి మానుషేణ । హత్వైవ రామమపి లక్ష్మణవానరాంశ్చ ద్రక్ష్యామి
రావణమిమం విజయీ యాముదైవ ॥ ౨౦౭ ॥ ...

గ ॥ తతో రాజన్ రాజానం దృష్ట్వా శ్రుత్వాపి తద్వచనం గుణదో
షానపి విమృశ్య చ విజేష్యసి శత్రూనితి మహోదరేణాభ్యర్థితః కుంభ
కర్ణో భ్రాతరమాసాద్య చ రమాలింగనమారచయ్య తన్నిదేశేన పత్రి
శూలాయుధో యూథైరపి పరివృతః కాలాంతక ఇవ సమీకాంకణం సం
ప్రతస్థే ॥ ౨౦౮ ॥ సర్వేషామపి భీషణో రణభువం ద్రాక్కుంభకర్ణో య

యౌ బాహుభ్యాం పరిగృహ్య వానరతతీస్స్వస్యోదరం పూరయన్ । ఘూ
ర్ణన్ శూలమలం విధాయ నిధనం కల్పాంతకాలోపమః సింహస్సింధుర
బృందవత్స విదధే శీర్ణాంకపీనాం చమూమ్ ॥ ౨౯ ॥ యం దృష్ట్వా చ
కితా వనేచరభటాస్త్యక్త్వా సమీకాంకణం ధావంతో గగనే స్థితాః కతిపయే
ప్యుల్లంఘ్య సేతుం గతాః । తా రామేణ నివారితా అపి పరే పాథోనిధిం ప్రా
విశన్ శైలైస్సం ప్రరురోధ మారుతసుతస్తం కుంభకర్ణం తదా ॥ ౩౦ ॥
భిత్త్వాద్రికూటాంశ్చ స కుంభకర్ణః శూలేన వజ్రేణ యథా మహేంద్రః । త
మశ్శత్రుం వినిహత్య వృత్రైః క్షణేన కుక్షిం కపిభిః పుపూరే ॥ ౩౧ ॥ భి
త్త్వాత వృక్షసంఘాంస్తు వాయుసూనురఖండయత్ । జానుభ్యాం కు
మ్భకర్ణస్య తచ్ఛూలం కపికంటకం ॥ ౩౨ ॥ విలూనశూలోఽపి హృది
ప్రలగ్నశూలస్థిరవద్భృత్యాత మాంజనేయం । గిరీంద్రహస్తం సహసాక
పీంద్రం హసన్నిదం ప్రాహ స కుంభకర్ణః ॥ ౩౩ ॥ క్వ కుంభకర్ణో
యుధి కుంభిదంభః క్వ వానరస్త్వం నరలబ్ధరాజ్యః । నలజ్జితో జేతుమిమం
యమం మాం కుతస్స్వయత్నోసి కపిత్వతో వా ॥ ౩౪ ॥ గజాంతమూచే
స నిశాచరేంద్రం మత్తో న జానాసి నరం కపిం వా । యాభ్యాం ఖరాద్యా
స్తవ రావణోఽపి ప్రాపున్మృతిం పఙ్క్తికిరీటభంగం ॥ ౩౫ ॥ సుగ్రీ
వ వాక్యం నిపుణం నిశమ్య క్రుద్ధః పునః ప్రాహ స కుంభకర్ణః । ప్రత్యక్ష
మేవం తవ సైన్యముచ్చైర్భక్ష్యోత్కృతం కిం న కరోషి చిత్తే ॥ ౩౬ ॥ త్వత్తః
ప్రమత్తోఽస్తి న కుంభకర్ణస్త్వం యతః పశ్యసి వానరాంస్తాన్ । అంతర్గ
తాంశ్చాపి వినిర్గతాన్ ద్రాక్కర్ణనాసస్య విశాలరంధ్రాత్ ॥
శ్రుత్వైతత్పరుషం వచశ్శిఖరిణా చాత్తానముచ్చైస్స్వరైర్భిందంతం కపి
నాయకం ప్రకుపితస్సన్నైవ శైలేన సః । హత్వా భూమితలం ప్రణీయ స
హసా మూర్ఛానిమీలద్దృశం బాహుభ్యాం పరిగృహ్య బాలకమివ ప్రాయా
చ్చ లంకాపురీమ్ ॥ ౩౭ ॥ నిద్రాముత్తతరోపి వాలితనుభూర్డోళ్ళాగిబ
ద్ధాగ్రజః స్మృత్వైవాద్య కృతస్య చ ప్రతికృతం కర్తుం స్తదీయానుజం ।

సుగ్రీవం స్వకరద్వయేన రభసం దోర్భ్యాముమానేవహన్ సంగృహ్ణాతి తదీ
యసంస్తవవిధాబద్ధాదరా రాక్షసాః ॥ ౨౧౯ ॥ దృష్ట్వారిదోర్ద్వన్ద్వగతం
కపీంద్రం వ్యథితంయద్వ్యాయమపత్రాసపత్రా । సమోదితశ్చోదితరేణ కీ
ర్తిర్ద్విశ్వైత్స్వశత్రోస్స్వయమేవహన్యాత్ ॥ ౨౨౦ ॥ సైన్యైర్మదీయైస్సని
శారిభిర్నిశిచరాః పంచత్వమానిన్యిరే తన్నాథో వ్యహాపంచ త్రాముసగతో
నగకుంభకర్ణాదితి । హాహేదం చితశీతబాష్పైః శ్రేఙ్భ్యస్త్యతం రా
మసంపుష్పైస్స్పందసవారిభిస్సమాకిరన్ క్రవ్యాదవక్త్రిభువః ॥ ౨౨౧ ॥
సుధానిమిత్తం కృతయాతుయత్నో యథాభవద్దేవ తేస్సుఖాయ । తద్వై
షశీతాంబుకృతోపచారో యాత్వాగనాభిః కపినాయకస్య ॥ ౨౨౨ ॥
మోహానశీఘ్రం ప్లవగాధిరాజో రాజీవబంధుస్తమసేవముక్తః । విరిక్ష్య
శత్రోః కరయోస్స్వగాత్రం లబ్ధాగ్నికత్వం సమహాపలజ్జాం ॥ ౨౨౩ ॥
కుంభకర్ణం బృహత్కర్ణం నీత్వాతద్భగినీదశాం । లాఘవాదాశువం
పాద్గాద్వేగవాన్ ప్లవగాధిపః ॥ ౨౨౪ ॥ మామేవం చిరముద్వహన్ కక
రయుగేషునోద్భవదాక్షసస్తస్మాత్సోపిభజక్ష్వతి ప్రతిఫలం మత్వేవ నా
థోద్యనః । నాసాకర్ణఘురామపోహ్యమహతీం తస్యైవ సౌభాగ్యం వ్య
ఘాత్ లోకేశూర్పణఖాగ్రజత్వమితి సంహృష్టాఃకపీశా ఇమే ॥ ౨౨౫ ॥
భాస్కరాత్మజమాలోక్య స్వస్యాభూవారివభాస్కరం । కుంభకర్ణోద్విని
ముక్తం ననందరఘునందనః ॥ ౨౨౬ ॥ నాసాకర్ణవిహీనమాగతమి
మం డోళాయమానాననో కృత్వాన ప్రవిలోక్య సిగ్గమమపి స్వస్యైవ
కర్ణచ్ఛిదః । దృష్ట్వాశూర్పణఖాకులస్త్వమపి భో భ్రాతస్సమానో మ
మేత్యూచే సోపిముఖం విలోక్యముకురే కోపాత్స్వమీకం యయా ॥ ౨౨౭ ॥
సుగ్రీవం మృగయన్నరిహా ఖర సనయా వక్త్రాత్స్రవచ్ఛోణితం భూయః ప్రా
ప్యస యుద్ధభూమిమవదద్రామస్స్వదృగ్గోచరః । నావిజ్ఞాతుమిమం త్వమ
హాం సికపైర్నిష్కర్ణనాసాయమిత్యేవం చేదపిమృత్యుమేవభవతో జా
నీహిమాం రాఘవ ॥ ౨౨౮ ॥ అహామిహానవిరాధో నైవ వాలీ ఖరో వా ర

ఘుపరనకబంధనకేళిశ్వాసౌకుంభకర్ణః । సపదినిగిలనాయ ప్రాణివాయోః ప్రమోదాత్ప్లవకపికులానాం లసర్ప్పసర్పమార్గామ్ ॥ ౨౨౯ ॥ ఇత్వా స్మిన్ వసతి ప్రసహ్యప్రయాతో రామః సహాకారిమతివ్యాత్తం వక్త్రమము ప్యగ్నిశ్వనిశాతై రాపూర్య రామః పునః । ఛిన్నబాహుయుగం సముద్గరబ్భ హుః స్థలం సమాలోక్య తన్నిష్పేషత్వ దరాః నిపత్య సమరే సక్థిద్వ యంచాచ్ఛినత్ ॥ ౨౩౦ ॥ నికృత్తబాహూరుయుగోపి యోద్ధుం యదా గమత్తస్య శిరస్తదైవ । సంప్రేషయామాస వికర్ణనాసం సరామబాణ స్సవిధం సురాణామ్ ॥ ౨౩౧ ॥ దృష్ట్వా తత్పరమాద్భుతం దివిశిరో రామాస్త్రసంప్రేషితం మోదాదప్సరసో వనప్రహరమిత్రాం రామే ప్రసూనావలిమ్ । దేవాశ్చక్రురుదారపుంసుభిర్వాణగంధర్వాదిన్యాంగనాః గాయంతిస్మ యశోధకం రఘుపతేస్సత్యప్రతిజ్ఞశ్చ తాః ॥ ౨౩౨ ॥

గ ॥ తతో దివౌకసస్త్వనిమిషాః కుంభకర్ణశిరసాత్పతితమపహ్య జలౌకసోప్యనిమిషాస్తృప్తింభజంతీతి సద్యోపముద్రి సద్రినిపాతనదృశశబ్దంతి దేవ శిరఃపాతమాహాసుః ॥ ౨౩౩ ॥

వ ॥ నిశమ్య రాజా పిశితాశనానాం భ్రాతుర్వినాశం విశిఖైనరేంద్రోః। హృది ప్రలగ్నం శితశోకశల్యం నాలం విసోఢుం సరుదన్ జగాద ॥ ౨౩౪ ఏకో భ్రాతారిపుముపగతో మామనాదృత్య రామం త్వన్యోపి న్యాసిపురవరైస్తూణకావాయుర్వ్యగామం । అన్యైర్షూరా గ్నరణసు భజణదివ్యరామాః పిమన్యేత్ ధీరాః కింవా శరణమధునా బ్రూహి తమేదగ్భగస్య ॥ ౨౩౫ ॥ అనుజం జఘానసమరేనహినహినసనుజస్సజానకీజానిః । నారాయణమేవాముం కౌసల్యాగర్భకౌస్తుభం మన్యే ॥ ౨౩౬ ॥

గ ॥ అథ మహోదరమహాపార్శ్వాతికాయదేవాంతకనరాంతకత్రిశిరసౌనిశావతేంద్రమదనాశామీ కృశేంనశేకుః ॥ ౨౩౭ ॥

క ॥ సుగ్రీవం చ విభీషణం పవనజం రామం తథా లక్ష్మణం పంచైతానపి పంచతాం నయమమీనీత్వాగణౌ హారుణౌ । కృత్వా రావణరాక్షసే

శ్శరభపతీ తేఽపి పునః పంచతాం ద్రిక్ష్యామ స్తవపాదపద్మమిహ తే యుద్ధం యయుర్యూథపాః ॥ ౨౩౯ ॥ మారుతి స్తం మహాపార్శ్వం దేవాంతకమపి క్షణాత్ । శైలైస్సంపేషయామాస కుంభకర్ణాంతికం క్రుధా ॥ నరాంతకమసైషీచ్చ నరదేవహితోఽంగదః । అంతకస్యాంతికం తూర్ణం తదాహ్వానసహః కిల ॥ ౨౪౦ ॥ నీలో నిశ్శంకసంచక్రే త్రిశిరో నామ రాక్షసమ్ । మమారాంగదబాహుభ్యాం మహోదరమహోదరః ॥ ౨౪౧ ॥ ఏవం వానరయూథపైరతితరాం శీర్ణం స్వకీయం బలం పశ్యన్ సోఽప్యతికాయ రావణసుతశ్శార్ఙ్గీ పురస్తాత్ స్థితః । పక్షీంద్రో భుజగవ్రజానివ సుపర్ణః ప్రోచ్చాటయన్ దుర్ఘటాన్ సౌమిత్రిం సమవాప సారవిశిఖం యుద్ధే ద్విషద్దుర్జయమ్ ॥ ౨౪౨ ॥ అన్వర్థసంజ్ఞం సమరేఽతికాయం మత్వా పునర్జీవితకుంభకర్ణమ్ । ప్రముష్యవుర్వానరయూథనాథాః వ్యాఘ్రం యథాలోక్య వనే కురంగాః ॥ ౨౪౩ ॥ విభీషికేయం బహుభిః కృతా వై త్యక్త్వాశ్వ స్యతాం వానరయూథనాథాః । ఘోరం గృహీత్వా చాపం శితాస్త్రజాలై రామానుజోఽయం నిజఘాన శత్రుమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ గ ॥ తతః ॥ ౨౪౫ ॥

ప ॥ జానీహి మాం పశుర చతురం వానరానీకమృత్యుం సౌమిత్రే త్వం తనుతరతనుస్థాస్సల కాయోఽహముర్వ్యాం । కిం వా కర్తుం భవసి కుశలో మామకైర్బాణజాలైస్స్పర్ధో మోహం వ్రజసి నదిరాదిత్యముం సంజఘాన ॥ సింహస్స్వల్పతనుర్విలోకనవశాం ధూమాలాకృతిం సింధురం సంహంతుం న ఖరైః కిము మోనహికిముస్థాల్యేన కిం కథ్యసే । స్థాల్యం సంయతిసాధనం కథమిదం పశ్యాద్య బాలస్య మే బాణైశ్ఛిన్నశిరాః పలోకయసి తం శాంతం కనిష్ఠం తవ ॥ ౨౪౬ ॥ ఏవం వదన్ పద్మభవాస్త్రతోఽసౌ రామానుజస్తస్య శిరో జహార । రక్షాంగణోఽపి త్ర్యశుచాతికాయం మదార్తివలం కాం యుధి నష్టకాయమ్ ॥ ౨౪౭ ॥ వ్యాఘ్రాణాం హాని(ణా)ం యథా నిజసుతం హాస్తేఽపి ద్వేషిణాం దత్త్వా యే భయవిమ్రితాస్సపది తాం శోకేన సంప్రాససా । దృష్ట్వా సౌ హతనాయకాం కరతలైస్సంతాడ్య వక్షో ముహుశ్చక్రే తస్య ని

వాహకృత్యపదినాచ్ఛాకాశ్రుభీ రావణిః ॥ ౨౪౯ ॥

గ ॥ తదాతు ॥ ౨౫౦ ॥ ప ॥ ధిక్త్వాశశోకంసుహృదాశాంశలీకంది త్వాస్త్రజాలానపి రాజపుత్రౌ । విద్ధావకుర్వాంయదియుద్ధభూమౌ సుగ్రీవజీవితయశోహృషామే ॥ ౨౫౧ ॥ ఏవంసధీరఃపితరంవిధాయ విధూతశోకంప్రణిధాయచాగ్నిమ్ । హుత్వా సమాధాయ శితాన్ శరాన్ సహర్షరావాంగగనేనిలీనః ॥ ౨౫౨ ॥ క్షేంతలీనశరీరోవర్షతివర్షాంసుతీక్ష్ణబాణానామ్ । కోయంబ్రూహిహనూమత్కింవాశౌర్యంహిచౌర్యకృత్యానామ్ ॥ ౨౫౩ ॥ వాక్యంనిశమ్యాథరఘూద్వహస్యబద్ధాంజలిస్తత్రవిభీషణోసౌ । విజ్ఞాపయామాస మహేంద్రజేతా భూయోప్యపాగాద్భిశఃశారజాతః ॥ ౨౫౪ ॥ గ ॥ తద్దైవఖలు ॥ ౨౫౫ ॥

ప ॥ అధిగతశరజాలౌ మేఘనాదోతధీర స్తదనుకపికులానాంశౌర్యభావానలానామ్ । రచితజలదకృత్యో రామరామానుజౌతౌ శతధృతిశరభారైర్మోహయన్నిర్జగామ ॥ ౨౫౬ ॥ అథసతునరమేశో వాహినీంమోహితాంతాం సమభువిశరౌఘైరాఘవౌ చాభివీక్ష్య । అధిగతబహుశోకస్సంయుకో వాయుజేన ప్రతిపదమనుచిన్వన్ జాంబవంతంప్రపేదే ॥ ౨౫౭ ॥ జాంబవాన్ జగదయోపి శంభవంతంకింనబాధతే । నీచెరితవిరించ్యస్త్రం వానరానీకమోహదమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ విభీషణవచశ్శ్రుత్వా ప్రోవాపూర్వంశుభాక్షరం । ఉవాచజాంబవాన్ ధీరో హర్షయన్ వాయునందనమ్ ॥ ౨౫౯ ॥ ఏకస్మిన్ ఖలుజీవితేనిలసుతే సర్వేవయంజీవితాస్తస్మాత్త్వత్సుఖాపృతేనసుఖయశ్రోత్రేమమత్వంసఖే । ఇత్యాకర్ణ్యవచోమృతంపవనజఃప్రోత్థితంసాంజలిఃస్వామిన్ త్వత్కృపయాహమక్షతతనుఃకాజ్ఞామమాభణ్యతామ్ ॥ ౨౬౦ ॥ త్వయా వాతాత్మజ శ్రీమన్ పునర్జాతైవ వాహినీ । రామభక్తైవర్తమానేత్యయికిందులర్భంభువి ॥ ౨౬౧ ॥ తదనుకపివరేణ్యఃకౌతుకీరామకార్యైకమలభవతనూజస్త్వాజ్ఞయాపుష్పవేషః । అమృతమయలతానామాస్పదంపర్వతే

ద్రిం రఘువరమనుచిన్త్య ప్రాప్తపక్షీన్ద్రవేగః ॥ ౨౬౨ ॥

గ ॥ తత్ర రక్షీణో గన్ధమాదనే సంతతకమ్పనీయ ఘ్రాణపుచ్ఛ నవిజృంభితేన తం పర్వతమేవ సముత్పాటయామాస ॥ ౨౬౩ ॥

వ ॥ ధృత్వాద్రిమోషధీనాం దక్షిణహస్తే సమీరజః ప్రాపః । క్షిప్రం వానరసైన్యం సోఢకుమ్భంభుజగవైరీవ ॥ ౨౬౪ ॥ వాయోరదద్రిగన్ధయుజే నాప్యాయితస్య మోహో హీనా వానరధురీణసేనాః । ప్రక్షిప్తానాం సాగరే రాక్షసానాం దుర్బుద్ధీనాం దిఘర్ణసద్రివజాతా ॥ ౨౬౫ ॥ హర్షయన్తౌ హనూమన్తమాతతయత్యా గాఢమాశ్లిష్యతౌ । తావప్యోషధిమాఘ్రాయ విశల్యౌ సంబభూవతుః ॥ ౨౬౬ ॥ అన్యే వానరవాహినీపరిబృఢా జాతా విశల్యాస్తదా జిఘ్రన్తస్సహసా విశల్యకరణీం సంఘటితస్వాంగకాః । సన్ధానాదికరీస్తథౌషధిలతా ఆఘ్రాయ శీఘ్రం పరేలంకాం ప్రాప్య హనూమతా కృతవిశాఙ్కస్స్యాః పునర్గహన్ననా ॥ ౨౬౭ ॥ దావావిష్టాం మృగపతిరివ యూథికుఞ్జవాటీమివాశు త్యక్త్వా లఙ్కాం శిబిరభటాః నిర్గతాః కుమ్భముఖ్యాః । దారాన్ పుత్రాన్ ధనమపి యథా సాధవస్సర్వం విహాయ మోక్షం లబ్ధుం కమలనయనం రామమాపుస్సుధీరాః ॥ ప్రాప్తం పయాన్తం కపిసైన్యయూజావకమ్పనం తం దృఢవజ్రముష్టిః । సకమ్పనం కతుణ్డుద్గ్రకోపా జఘాన వక్షస్యథ వాలిసూనుః ॥ ౨౬౯ ॥ తన్ముష్టిఘాతేన విసష్టగాత్రః స్పష్టేహ తేస్మిన్ యుధి శోణితాక్షః । శోణితాక్షం ప్రవిధాయి మేణ్ఢం దుదహ్యతే స్మాశు శతేన మన్దః ॥ ౨౭౦ ॥ సుమ్భం చ దారిడిమ్భ ఖాగతరనఖైరేస్త్రిశుమ్భం చ । మత్తాం డాకిలడిమ్భో ప్రాక్షిడమృతా మృగేన్ద్రడిమ్భకమా ॥ ౨౭౧ ॥ యే ప్రాప్తాస్తు రామయా సహపురీం త్యక్త్వా నియోద్ధుం భటాస్తే స్వగేహనగసు దరీసుచ తటీమాలిఙ్గ్య చేతోధువః । కేళ్యాం మోహపరావిహాయసు ప్రదమామప్యహం తత్పునఖం గచ్ఛమీతి కిహాగమత్తగసుతో రామం స్వకామప్రదమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ సద్యమమేనం సురకామినీభిః రామస్య కేళ్యాం మకరా

క్షసిక్షే। రామవరిదాతుక్స్యపవశీఘ్రం నివాయతశైలసుఖంబినో
షమ్ ॥ ౨౭౩ ॥ ॥ గ ॥ ఏతచ్ఛ్రుత్వా దశముఖో యమధాముఖస్య
యమేవాపచింతేయుత్ ॥ ౨౭౪ ॥

ప ॥ రామసంగరసందిష్టాలాలుపాః కామసంగరే। త్రాద్దివం నామ
బాణేన సీతాంయాతునరామమా ॥ ౨౭౫ ॥ శూరైరలంకృతాలంకా పూ
ర్వం పునరిమాంతథా। ఈదృశీం మదనాం వీక్ష్యహసంతి త్రిదశేశ్వరాః ॥
తాతస్య చింతామసహన్ననీచః ప్రాహేతి నారాచవరైర్న రామః। వ
క్ష్యే నిహంతుం కలమేష్యమాయాం ముహ్యేద్యయా ప్రాగపి ధీరధీః ॥
ఉక్త్వైవ నేకరీడిద్వా మసూసునివాపురోభువి। పరివర్తిమేవ తాం
మాయాంమిథ్యాశోకప్రదాయినీమ్ ॥ ౨౭౭ ॥ భిత్వా మాయాం మైథి
లీం శోకయుక్తాం రామం మోహం నేతుకామో మరాత్మా। యుద్ధ్యే మార్గం
మారుతిం వీక్ష్య సీతామేకాం విద్ధాం పశ్య పశ్యేత్యువాద ॥ ౨౭౮ ॥ ద
గ్ధ్వా నిమిత్తం జలధిస్త్వగాధో గోష్పాదభావం సమవాప పూర్వమ్। కా
మవ్యభిగ్నో వివారితాంగీం దకారనీచస్సురరాజవైరీ ॥ ౨౮౦ ॥ ఏవంవి
వృత్యభిహ్వాకః సమహానుభావో వాతాత్మజస్సకరుణం గిరికూటమాజౌ। తే
నైవ ప్రోక్షితసృదయో సముపేత్య రామం కృత్యాంతమగ్రిమవదత్సతు శోక
మాప ॥ ౨౮౧ ॥ రామస్య శోకజలధిర్న విలంఘనీయః కేవావ్యసావితి
ఘంకవయోంనకం స్తై। మాయావిశేషమమరేశజితో వగంతుం జాగ్ర
త్యుదారధిషణో పిభీషణోస్మి ॥ ౨౮౨ ॥ తదా సమాసాద్య విభీషణో
ముంరామంసశోకం సమవోచదేవమ్। స్వామిన్ కుతశ్శోచసి శక్రజేతు
ర్మాయైవ సైషా నను సావచో మే ॥ ౨౮౩ ॥ ఏవం సమాశ్వాస్య భృశం స
రామం విభీషణో లక్ష్మణవాయుజాభ్యామ్। సైన్యైస్సమేతస్సమవాప
శీఘ్రం నికుంభిలాం భ్రాతృసుతస్యతస్య ॥ ౨౮౪ ॥ సంత్యజ్యాథ నికుం
భిలాం వలరిపుద్వేష్యగ్రపంచాననశ్శ్రుత్వా వానరమత్తవారణరవాన్వా
పూర్యకర్మాఖిలమ్। తిష్ఠేద్బాణనతైః పరిమత్యతరసా తస్మాద్ధనుం భాగా

దృష్ట్వా సౌమిత్రిం ప్రవిలోక్య వాచమవదత్తాతం కనిష్ఠం ప్రభో ॥ ౨౮౫
కౌమారాత్స్వకులం తులామపరిత్యజ్యారిమాపాద్య హా సౌఖ్యం ప్రాప్య
తిరోహితే పదపునస్త్వైనైవ నాశం వ్రజేత్ । ఇత్యుక్త్వా ప్రజఘాన తం దితిజ
యాశక్త్యా ఘతాం ప్రాచ్ఛినత్సౌమిత్రిర్నిశితార్ధచంద్రముఖత స్తస్యాపి
శక్తిం క్షణాత్ ॥ ౨౮౬ ॥

గ ॥ ఏవం పరుషభాషిణం ప్రత్యువాచ విభీషణః ॥ ౨౮౭ ॥

ప ॥ అగ్నేర్జ్వాలాం జిహ్వయా పంచరీకః పుష్పభ్రాంత్యా లేహ్యా సం
యాతి దాహం । తద్వత్కృత్యా తేన కిం త్వం మరాళ గచ్ఛన్నంతం జ
ల్పసే కామమేవమ్ ॥ ౨౮౮ ॥ కృతాంతచోదితో నీచో నిరాకృత్య విభీ
షణం । స్వశక్తినాశజాద్రోషాత్ ప్రాప రామానుజం రణే ॥ ౨౮౯ ॥
ప్రాప్య వాత్యర్థ సమీరజం రణముఖే సూర్యాస్త్రముక్త్యైర్ముహుః సౌ
మిత్రిః ప్రజఘాన రావణసుతం సంప్రేష్య తత్సారథిః । వక్త్రం వక్షసి
మానాశనాకపతయో నానాంగనామాలికాః సజ్జీకృత్య సమావతంగ్వభిము
ఖం తస్యైతి తారాగణైః ౨౯౦ ॥ పూరస్సోపి విలోక్య సూతనిధనం సం
త్యజ్య శోకం తదా ప్రావాచేతి విగాహ్య కారణముఖే తం లక్ష్మణం రా
వణిః । వ్యక్తం వీర్యమహో యదా భువమగాః విద్ధో మదీయాశుగైస్త్వాం
తే వాహనవానరం చ నియతం నేష్యామి మత్సారథిః ॥ ౨౯౧ ॥ మందాత్మ
న్నిరామమహాం వృద్ధైర్వబహుధా నిందన్యనాలోచ్యతే చౌర్యాదంబరలీన
తాం త్వమిహా మేదైవేన దృష్టో వరః । త్వాముద్దేవయమత్రయుయదిశ
స్త్రైర్నిన్యాం నరామానుజో నైవాహం మమవిక్రమం దివిషదః పశ్యంతు
హృష్యంతు చ ॥ ౨౯౨ ॥ ఏవముక్త్వైవ సౌమిత్రిస్తృణీకృత్య చ రావ
ణిం । సంధాయ బాణమైంద్రం తం హంతుమాహేంద్రవైరిణం ॥ ౨౯౩
రామో ధర్మభృతాం వరో యది పునర్ధర్మస్తనూమాశ్రయత్సదా । శౌ
ర్యేనిస్తులపవనిత్యం శరణం చాకించనానాం యది । యద్యార్యాధరణీసు
తాదశముఖప్రధ్వంసనాయోత్థితా బాణత్వం జహి రావణిం రఘుపతే

భార్గిత్రామయా ప్రేరిత ॥ ౨౯౪ ॥

గ॥ ఇతిసౌమిత్రౌప్రతిజ్ఞాయైంద్రిమస్త్రమాజ్ఞాపయతిసతి॥౨౯౪

ప॥ సురేంద్రబాణేననికృత్తకంఠే సురేంద్రశత్రౌయుధిలక్ష్మణేన।
సురావనఘూర్ణాఃకుసుమావళీశ్చవ్వబాష్పవారీణ్యసురాయతాక్ష్యః॥౨౯౫

గ॥ తతోరావణోనిర్గతప్రాణం రావణిమాకర్ణ్యార్తవంవిలలా
ప ॥ ౨౯౬ ॥ ప॥ హాపుత్రాహంప్రేక్షితుంకింసమర్థో౽ద్య విద్ధం
బాణైర్ఘోరైస్తైర్లక్ష్మణేన। మృత్యుం నేతుంత్వామిహైవాయతాక్షీ నో
త్సృష్టాయంభ్రాతృవాక్యాన్మహీజా ॥ ౨౯౭ ॥ కథమిహమృత్యుము
పేతః పితరౌపత్నీరపిత్వముత్సృజ్య। విలయంత్వయ్యుపయాతే యా
తికథంభీతిమన్త్రసుత్రామా ॥ ౨౯౮ ॥ మాకురుమానంతాత భాతంసం
త్రోపమైర్మైవచసావా । వక్ష్యేదమాతరమేనాం మానంప్రవిహాయరోద
నైర్దీనాం ॥ ౨౯౯ ॥ రామంమోహయితుం పురోహమమతో మా
యాకృతాయాత్వయా దైవాదింద్రరిపోతవైవసమయంమృత్యుప్రదాప్రా
భవత్। అద్యాహంప్రవిధాయతామవనిజాం సత్యాంనికృత్తాంగకాం
మద్భ్రాతుఃపురతోముదంప్రకలయేలోకాంతరస్థాయతే ॥ ౩౦౦ ॥స
వంమగ్నఃపయోధిమగ్నహృదయఃప్రాప్యాంధభావంతదా కష్టంకర్త
విగర్హితంనిశిచరఃప్రాగాదశోకంవనం। ఏతస్మిన్నమయేరయాన్న
యమతిస్తన్మంత్రివర్యోవదత్ స్త్రీహత్యాఖలునోచితేతిసుతరాం హా
రాగ్రిగణ్యస్యతే ॥ ౩౦౧ ॥ వారితోమంత్రిముఖ్యేన నిచకృత్యాత్స
రావణః। అకర్త్రిరామంతంరామం ప్రాపమృత్యుప్రనోదితః ॥౩౦౨
రాజానంపురతో విధాయ సహసా సాయాతుసేనాపగా సంత్యజ్యా
థపురింభగీరథరథంగంగానురీవాన్వగాత్ । తామాలోక్యతథావిధా
మపిరణే శ్రీరామభాణాత్మనా జహస్నై జాగ్రితనైవభీరితి తే హృ
ష్టాఃస్లసంగాధిపాః ॥ ౩౦౩ ॥ తదాఖిలు ॥ ౩౦౪ ॥

ప॥ గాంధర్వాస్త్రంకాముకేరాఘవోసా సంధాయైనప్రాహ

సౌమిత్రిమేవం । పశ్యేదానీం మోహితాం యాతుసేనాం । రాహుభ్రాం
త్యాతాడితాం మాత్రహస్తైః ॥ ౩౦౫ ॥

గ ॥ తతో రామబాణేన మోహితా రాక్షసాః పరస్పరమేవం వ్యా
జహ్రుః ॥ ౩౦౬ ॥

వ ॥ రామో మాముపయాతు రామోఽద్య ఘనా హే రామ ధీరోఽసి కిం
రామం కామ మహాంసి వాక్సైన్యహసో రామేణ కార్యం రణం । రామో
ద్యైవ మమస్వయే ప్రహరణం రామాన్న కించిద్భయం రామస్త్వక్కమ వి
క్రమో మమ పురో రామేశ్వరో మే భృశం ॥ ౩౦౭ ॥ ఇతో రామస్తతో
రామః కుతో రామో నదృశ్యతే । పునర్వ్యక్తో మహా రామం విరామం స
ర్వరక్షసాం ॥ ౩౦౮ ॥ రథశ్చ రామో రథికశ్చ రామః సూతోఽపి రామ
స్తురగశ్చ రామః । ధ్వజశ్చ రామో ధ్వజదోఽపి రామః పదాతయశ్చాపి
రరాజ రామః ॥ ౩౦౯ ॥ ఇషుశ్చ రామస్త్రిపథశ్చ రామో ధన్వీ చ రా
మోఽపి ధనుశ్చ రామః । దిక్ష్వాపి రామో మణిసమ్మ రామః సర్వం తదా
రామమయం బభూవ ॥ ౩౧౦ ॥ ఇత్యేవం రాక్షసాః శ్రుత్వా రా రామ బు
ద్ధ్యా రణే మిథః । స్వపక్షహస్తైర్హతాస్తే గాంధర్వాస్త్ర విమోహి
తాః ॥ ౩౧౧ ॥ భూమిర్భగ్నైర్గజైర్హతైస్తైర్నష్టైః సూత్రైస్తథా వా
జి రాజస్త్విమణి శకుండలైశ్చ రథినాం ఛిన్నోత్తమాంగైర్భృశం । హ
స్తైశ్శస్త్రధరైశ్చ చాసనయుతైర్యుక్తో భటానాం పతైః శ్ఛత్రైస్సబ్వజతల
ప్రజవమణినిపాతైః భాతిస్తత్ర బాణహతాభిః ॥ ౩౧౨ ॥ శోణాపగాస్త
దనుకూలవర్తినీ తోత్థా శ్చ్యుతైః శ్ఛనవివహాః ద్విరదాఘనకాః । సంఛి
న్నబాహుభుజగా మణిమీనపూర్ణాః కైశస్వ తాలయజలాశయసంగ
జాపుః ॥ ౩౧౩ ॥ సేయం రక్తనదీహ ఘోరసనదా గోమాయుభిర్గృ
ధ్రైః కాకైః కంకమఖైర్యథేష్టమభితన్నం సేవితా శ్వాపదైః । భూ
ర్యా భూమిమహాద్భుతం నిపతితైః పుష్పైర్యథా వాయునా రేజే రాక్ష
సకృత్తకంఠనికరైస్సంస్థాపితైరాత్మని ॥ ౩౧౪ ॥ తమనుశిశచరేంద్రో

విద్రావ్యమాణాం స్వసేనాం రఘునాథవిశిఖైర్నకోటిశతస్సం ప్రవీక్ష్య । శాఖిల
కపికులానాంబృహద్భాగ్యవశేతానాం దిపిసుగలలనాభిఘర్షణంగమాంపశ్చి
చక్రే ॥ ౩౧౫ ॥ తస్మిన్ గతాగ్రే చరిలాంచనస్స చ్ఛత్రంకేతుం సార
థింస్వ్యంచనాశ్వాన్ భజ్ఞ్వాతస్యప్రక్రమవిక్రమంచక్షిప్రం చక్రే
లక్ష్మణో హర్షణ పేసామ్ ॥ ౩౧౬ ॥ అత్రజమినాత్రేశ్వర్య భగ్నంరా
మానుజస్యశౌర్యేణ । దృష్ట్వాసతుమస్తాత్తా రుష్టః వ్రజఘూకంపు
తంవిక్రాశ్య ॥ ౩౧౭ ॥ పంమూర్ఛ్య మదలాంగూలం రఘువంశసహజంభుజై
శ్చనోద్ధతూజ్జం । శక్త్యాసౌజ్జిక్ష్రిశిగాః మారుతిర్దృఢముష్టినాపనౌభస్త్రః
తితోమారుతేర్వజ్రముష్టిప్రహారా త్సతంతంపృథివ్యాంబమ్ర వమం
తం । ద్యుకిచచ్చ్యుతిభోగ్యముఖైర్భోగ్యపిగక్తుం కృతాంతంసమాప్య సా
స్యంతయోధాః ॥ ౩౧౮ ॥ అథలక్ష్మణమతివేగాల్లఘుశంభక్త్యాబాణ
యోపేతం । ఉద్ధృత్యనిజభుజాభ్యాం వాయుతనూజః ప్రమాగ్నిబాహ్రి
మమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ రామస్సరోషకరుణస్సరమనుజంచాపసంకమారోప్య
బంకేశంసౌమిత్రింసిక్తంచక్రేశరాసువర్షేణ ॥ ౩౨౧ ॥

గ ॥ అథపునస్సంవర్ధితశోకసముద్రో రామభద్రో భ్రాతరమేవ
ప్రరురోద ॥ ౩౨౨ ॥

ప ॥ సౌమిత్రేజహిరావణంచసమయంక్రూరంయథారావణిం కిం
శేషేద్యనిమీలితాక్షియుగళశ్శోకంమమోద్దీపయన్ । త్వాంత్యక్త్వాపు
రమేష్యమాత్రృషు ప్రవస్త్రాభ్రాతరౌ చాప్యహం పశ్యేయంకథమద్యశత్రు
విజయాత్కింవాఫలంప్యాత్మను ॥ ౩౨౩ ॥ త్యక్త్వా రాజ్యందండకామా
గతస్య సీతానీతావంచనాదాత్తసేన । ఇష్టాభ్రాతా శత్రు హత్వా జవి
ద్ధః కిం నాకసుయాంగ ద్యాస్యశేషోముదీయః ॥ ౩౨౪ ॥ ముగ్ధ
ణంసుమేణో బభౌ సౌమిత్రస్సముక్తచిత్తమ్ । స్వామిన్ స్వాగతేవస్య
తికకనీయాన్ జీవేన్నకిం రామకృపాస్పృతేన ॥ ౩౨౫ ॥ ఇత్యాశ్వాస్య
కృపాంభోధింరఘువరంసౌమిత్రిమప్యంజసా । దివ్యైర్లోషధిసంచయైః పవ

జానీతాద్రిద్విజైర్జీవయన్ । ధీమానేవసుషేణవానరవరో రామాయ
హర్షంపరం రక్షోనాథవిషాదపూర్వమదిశద్రామోనుజం సస్వజే ॥
ధామత్వమద్యరామో వానరవయాంశ్చ ప్రదర్శయత్యాజౌ । నారా
వణాశ్చధరణీంకుర్వన్నానందనివర్తతే నైవ ॥ ౩౨౭ ॥ ఏవంశత్రువిరా
మేరామోచిరైర్వచోభిరభిరామె । రామార్థం సుత్రామాసరథంసూ
తంసమీరయామాస ॥ ౩౨౮ ॥ రథమారురోహ రామో మాతలినీతం
జయార్థమభిరామం । స్వమనోరథమపిచేతః రావణనిధనంక్రియ
న్మాత్రం ॥ ౩౨౯ ॥ సరాజరాజస్సురరాజదత్తం రాజాధిరాజస్య జ
యార్థమాజౌ । రథంమనోజ్ఞం ప్రసమీక్ష్యభక్త్యా నత్వాహచిత్రైరఘు
నాథమేవం ॥ ౩౩౦ ॥ నాహంశక్తో రఘువరభవత్పాదపద్మస్యసేవాం
కర్తుం దేవాధిపఋవరథం పుష్పకం తేనమధ్యం । హత్వాశత్రుందశ
ముఖమిదం మైథిలీలక్ష్మణాభ్యా మారుహ్యైవస్వయమపిముదాయాహి
భక్తైరయోధ్యామ్ ॥ ౩౩౧ ॥ రాఘవేరథమారూఢే పూర్వాద్రిమివ
భాస్కరే । ఫుల్లహృత్పంకజాదేవా జయంతస్యాచకాంక్షిరే ॥ ౩౩౨
నిశామ్యరామంసనిశాచరేంద్రోదివ్యంరథంతం ప్రవిభూషయంతం ।
నిశమ్యకోలాహలమాశరాణాం క్ష్వేళాంకపీనాం వశరాన్వవర్ష ॥
శరక్షతివ్యాప్తరఘూద్వహాక్ష్య సంధ్యామరాగేసతియుద్ధరంగే । నిశా
చరేంద్రోనిజవక్త్రపద్మ మ్లానింనబుద్ధ్వైవజహాసమూఢః ॥ ౩౩౪ ॥
శ్రీరామంహృదయస్థకోపమధునా రక్తైస్స్వగాత్రోద్భవైస్సర్వేషాం
ప్రవిదర్శయంతమివపిభ్రాజంతమాజౌ స్వయమ్ । దృష్ట్వా రావణఏష
మందధిషణశ్శీర్షాణిసంఘూర్ణయన్ । క్వాయంమత్పురతోనరోవ
నచరో మత్వేత్యవోచత్స్మయన్ ॥ ౩౩౫ ॥ మన్యుర్నిరథనకస్త్రైజయతి
భవాన్కింత్రిలోకజేతారం । యస్యాలయేస్తిలక్ష్మీర్భవతోభార్యాచ
సాపిజయలక్ష్మీః ॥ ౩౩౬ ॥ సీతామయ్యానపాయినీజయరమాపచ్చాప
కోటిస్థితా మందాత్మన్కిముకత్థసేద్యవచసా శూరోభవాన్మాభవే

త్ । శౌర్యం తేకపికక్షయోరపివనే చార్యేప్రియాయాశ్చ మే కైలాసాచలరోదనేపినపరంలోకైఃకిమాలోకితమ్ ॥ ౩౩౭ ॥ అహహాకిము కోటకారే యస్మాత్కుంజైర్లీననిజగాత్రః । హత్వావానరమేకంశ్రేణిత్వంసువిశ్రుతోభూమౌ ॥ ౩౩౮ ॥ దశాననవిలోకయత్వమిహ మాంముధానందసి ఘనేనఖలుమేనతేఖరముఖాభవద్బాంధవాః ।హతాఃపునరమీసుతాస్తవమమాద్యశౌర్యందినం । త్రపస్త్వమనుసంగతాస్త్వమపినేష్యసేనాచిరం ॥ ౩౩౯ ॥

౭ ॥ ఏవంరామరావణయోస్సంవాదపూర్వకం దివిదేవర్షిముఖ్యానాం జీవానాంహర్షదంయుద్ధమభ్యవర్ధత ॥ ౩౪౦ ॥

౮ ॥ అస్త్రైరస్త్రాంతురగైస్తురంగాః ఖడ్గేనఖడ్గం ధనుషాధనుశ్చ । హస్తైనహస్తంవచసావచశ్చ సంతాడయంతౌనమితౌవ్యభాతాం సస్తాహోసిరణేరామ రావణౌరణభీషణౌ । హర్షదుఃఖకరౌసంతానిన్యతుస్సురరక్షసామ్ ॥ ౩౪౧ ॥ మాపద్యవాశరణమాశ్రజతేకిమేష క్రవ్యాదఇత్యపువిదారణతీక్ష్ణబాణః । నప్రేరితస్సతుతథాపిచమూర్ఖఏవేత్యాహోరయత్స్వపదికోపమతీవరామః ॥ ౩౪౨ ॥ సంభ్రూతేనరరక్షసామధిపయో రేవంరణేదారుణే ఛిన్నేరావణమస్తకేనిపతితే శ్రీరామతీక్ష్ణేషుణా । ఏతాన్యగ్నిహిపాదణంభువివరంబాణస్యనుత్వావిధీయాథంతత్పునరాత సానకిమితిప్రాపుస్సురావిస్మయం ॥ ౩౪౩ ॥ ఛిన్నమస్యచ్ఛిరోరూఢం దృష్ట్వామప్యనలంపతత్ । అస్తువన్నిస్తులంసర్వే రాఘవం హస్తలాఘవమ్ ॥ ౩౪౪ ॥ దృష్ట్వైతత్పరమాద్భుతంరఘుపతిర్మాయయాస్యమాయావినః కింవాదైవవిపర్యయోమమపునర్మోహోథవాకింభవేత్ ।ఛిన్నానాంశిరసాంపునర్జనిరియంప్రత్యక్షతోదృశ్యతే కింకుర్యామితినిశ్చిన్వన్నతిరుషాబాణానవవర్షద్విషి ॥ ౩౪౫ ॥ రక్షఃపతేరురసిరోషకషాయితాక్షో బాణాన్కరణైరఘుపతిఃప్రియుతాన్ ముమోచ । సోపిక్షణాద్దశముఖోముఖతస్తతస్తాన్ మధ్యస్థకోటర్వ్యాంజనస్య

మహాకీర్తిర్నాశ ॥ ౩౪౭ ॥ భాస్వత్స్వర్ణాంగనానాహారంరఙనరం ముంచరా
సవిపోటకటి త్రైనంనేంబభాస్వమంరఘుపతిస్సత్కీర్తిరాజో ఘత । చి
త్రైస్వర్ణాన్యురాన్ నిహాపిపజిఃత్రైలోక్యరాజోత్సవస్సామహ్స్వరితత్స్వగంధ
నందననగాముర్వావనిత్రైవిభూమౌ ॥ ౩౪౮ ॥ ఏవం మహాకాశామహ
వోంగాయ ప్రాణాలోకాగాఖిపనాయకస్య । పీ స్వక్షణే నైవపివే
శతూ ప్రతీక్ష త్రీమహాపస్తత్స్వ ॥ ౩౪౯ ॥ క్షుపత్తిరంభూ
మూ ల [illegible] థేనక్రత్యఖిర్దేశ్య । రాహంసోపప్రరాయంపతిసు
త్వా పావనపక్షాకుల నాళిమ్ ॥ ౩౫౦ ॥ వివిమంముభిర్వయాప్తి జగ
త్ పిజయంచజనకజాజానేః । శంసంతి ఇనవినేమశ్చపుత్రకపమోపిసిం
హా వాదాశ్చ ॥ ౩౫౧ ॥ ధాత్రీతుర్విన్యాశేనపిభీషణోపి క్షోణాదికా తేబా
ష్పబిందోచనైవ । అశ్వానయుకా వాల్యనుజశ్చకపీంద్రః పశ్యతి మాంతం
పరిషస్వజే సా ॥ ౩౫౨ ॥

గ ॥ తాను నిజరమణసురణనాకన్యాంరావణరమణీయోషిన్యశిర్య
దవారణచంక్రమణముత్సృజ్య రణభూమిమాగత్య వజ్రాభిహత పర్వ
తమివ నిపతితం పతింసముపేత్య వానాథేత్యంకమారోప్య ప్రలప్తుమేవ
ముపచక్రమే ॥ ౩౫౨ ॥

ప ॥ కింశేషే భువిమలభూమివవభూమాలింగ్యరత్నపతేత్యక్త్వైష్టా
మపిమాంమాయుష్యతినుజాం పద్మాక్ష్యమిహైవాలామ్ । యస్యప్రాక్ష
రణంబమావచభావాణనైస్యనస్తృతోన్యఃపరం సంప్రాప్తశ్శరణం విలో
కితవతామేతత్కపీవాంపురః ॥ ౩౫౩ ॥ శీఘ్రమాం మమ నాథపస్యేషు
చిరం రమస్యావహేసానుషు గ్వం కస్మాన్నహాభాషసే కరికరప్రాయైర్భువ
ద్బాహుభిః । సంశ్లిష్టాకథయావ్రజేయుమధుంకామా శ్చిరహాత్రికాకా
నాహం నాభిహ స్మినారివజలేవాతోద్ధతావారిధేః ॥ ౩౫౪ ॥ సీతాత
పో బయుక్త సురు సారం తేజాస్త్వద్ధర్మ్యయేంధనవమైగభిపధీతో సా
మద్భాగ్యసంతయుఘ్నతోజ్జ్వలితస్త్వదీయం దేహాందదాహదహనఃఇవ

షణాం మ్రియమాణానామ్ ॥ ౩౫౫ ॥ ఏవం త్వయి మృతేఽపి తే పతితే గతాసాను త్రాసవైరిముఖపుత్రవర్త్స్వహీనై । నైవాపకర్మకరణే తవ కోఽపి నైవ బాష్పాంబుపూర్ణనయనే నవినామమాద్య ॥ ౩౫౬ ॥ కరకలితకంకణం మే నయనే చ కరే లలాటగం తిలకమ్ । దయితే త్వయ్యస్తమితే స్థానభ్రష్టైద్వ్యభూషణైర్విధినా ॥ ౩౫౭ ॥ ఇత్యేవం రుదతీముదీక్ష్య కృపణాం మందోదరీం రాఘవః ప్రాహ వో వత్సతి మా శుచః ప్రియతమం మద్బాణపూతం రణే । ప్రాప్యాద్యేవ విభీషణస్తవ సుతప్రాయాం చ వృత్తిం మహాశీఘ్రం సాధు కరోతు పశ్చిమముఖం త్వద్వల్లభస్యోచితమ్ ॥ ౩౫౮ ॥

గ ॥ తతో విభీషణోఽయం రావణమరణమన్యుముపగతోఽప్యఖిలైర్వలీముఖైర్నక్తంచరైస్సాకం సకలలోకకరుణాకరేణ రామేణ సమాజ్ఞప్తః ప్రాకృతశోకమోహౌ విహాయ విహాయసి విద్యమానేషు వైమానికేషు వీక్షమాణేషు విపశ్చితామపశ్చిమః పశ్చిమముఖం నక్తంచరముఖ్యస్యాగ్రజస్య విధిపూర్వకమనుమత్యా ప్రజావత్యాః ప్రీతిపూర్వకమారచయ్య మైథిలీనాథముపజగామ ॥ ౩౫౯ ॥ అథ సౌమిత్రిమామన్త్ర్య శరణాగతపరిత్రాణధిషణో రఘుధురీణ ఏవమభాషీత్ ॥ ౩౬౦ ॥

ప ॥ విభీషణం త్వత్కరుణాభిపూర్ణం తూర్ణం పునః పుణ్యపయోభిరేనమ్ । లంకాపురే స్వీకలయ స్వసువర్ణసింహాసనే సాధ్వభిషేచయ త్వమ్ ॥ ౩౬౧ ॥

గ ॥ ఇత్థమాజ్ఞప్తస్సౌమిత్రిరతిమాత్రసంతోషేణ ససుగ్రీవో దశగ్రీవసోదరముదారధిషణం విభీషణమభిషేచయామాస ॥ ౩౬౨ ॥

ప ॥ నరమాపతిసత్కృపయాఽత్తపదస్సరమాపతిరాప్యపురీమతులాం దివి దేవపురీమివ దేవపతిస్త్వరయా నృపతిం పునరేవ యయౌ ॥ ౩౬౩ ॥ పునః ప్రహస్తలంకేపి నక్తంచరేశే పదాంభోజయుగ్మే నమత్యాహ రామః హనూమన్నశోకం మతేనాస్య గత్వా సశోకాం ప్రియాం మాం వదారేర్విరామమ్ ॥ ౩౬౪ ॥ రఘువరేణ సమీరితమాదరాద్వచనమేష సమీరత

నూాభవత్ । శిరసిసంపరిగృహ్యా మహీసుతా పవమనందత వాచమువాచ తాం ॥ ౩౬౫ ॥ నమశలీతవజానకినాయకో హతరిపుః కుశలంజననీంజగౌ । యమిహవీక్ష్యముదశ్రివిమోక్ష్య సేనసుహృ్యదంసుహృదం సతతం త్వయి ॥ ౩౬౬ ॥ శ్రీరామసూర్యేణనిశాచరేంద్రధ్వాంతే ప్రశాంతేద్యవిభీషణస్య । సామ్రాజ్యలక్ష్మీ మహితప్రభాతంబుధ్వాప్రబుద్ధంముఖపద్మమస్యాః ॥ ౩౬౭ ॥

గ ॥ ఏవమాత్మనస్స్వరామతా ప్రమోదేన ప్రత్యుపగత వచా విరామాంశ్యామరామాంకిమేతదద్భుతం భక్తిమిమం నాభిభాషసే దేవివిరించింతయసేకిన్నితి ప్రార్థయమానం పవమాననందనం జనకనందిన్యేవమవాదీత్ ॥ ౩౬౮ ॥ ప ॥ తుభ్యం ద్రాగభిశంస తేచవిజయం రామస్యయుద్ధేధునా దత్తంచేదపిమారుతేత్రిభువనం నైవానురూపంభవేత్ కిందేయం తవపారితోషికమితిప్యాం తేముదాచింతయే రామస్యాపిమమప్రియం కలయతఃకింతే ప్రియంవర్ణ్యతామ్ ॥ ౩౬౯ ॥

గ ॥ తతస్స్వహర్షం నపతినమీరాత్మజో మహాప్రాజ్ఞోప్యేవం విజ్ఞాపయామాస ॥ ౩౭౦ ॥ ప ॥ వరదాయదిమే దేవి త్రిభువనజననీం కృతాంజలిర్భణతీమ్ । తవవిప్రియకృత్క్రూరాన్వ్యాత్రీన్నిణాం దమనాద్వరం వృణేనాన్యం ॥ ౩౭౧ ॥ గ ॥ ఏతన్నిశమ్యాత్మకృతానువితం మారుతివచనం క్షమాపుత్రికా ప్రత్యువాచ వాచమేనం శుచిస్మితా ॥ ౩౭౨ ॥

వ ॥ ఏతా రాక్షసయోషితోనతువధం సంలబ్ధుమర్హా హరే యద్వైభీషణబాహుమేవభజతే యద్రాజ్యభారఃపరం । కర్ణావ్యా కరుణాకృతాగసిజనే ప్యార్యేణ సర్వాత్మనా కోవాలోకయనాపరాధ్యతి భవాన్ రామోప్యహంవాతథా ॥ ౩౭౩ ॥

గ ॥ ఏవమనన్యసాధారణకరుణామసృణాంతఃకరణాయాం ధరణీసుతాయాం సమీరాత్మజో యమతితరవిస్మిత చేతనో రఘునాయకస్య యుక్తైవ ప్రేయసీయం యశస్వినీతినిశ్చిత్య స్వయమిత్థమచింతయత్ ॥

వ ॥ శ్రీరామస్య చ దేవ్యాః కరుణాం శరణాగతైకకృతరక్షాం । సా
ద్రాక్షపరాధరక్షాముచ్చైర్నీచైః కుతస్తులాకురుతే ॥ ౩౭౫॥

గ ॥ అహో అతుల్యావలేపోఽయమస్యాస్తులాయాః ॥ ౩౭౬ ॥

వ ॥ తులా న చేతనా సేయం న చ వేత్తి పరాపరే । యస్మాద్గురులఘూని
నీచైరుచ్చైర్వితనుతేతరాం ॥ ౩౭౭ ॥

గ ॥ తతో మైథిలీ మారుతిమాలోక్య మనోగతమేవముదీరయామాస

వ ॥ శ్లాఘ్యం కాలతికా కామం కామ్యతి కాంతం హి కల్పకం లోకే । నలి
లాద్విరహితశఫరీ రమణీయమివాంబుపూర్ణకాసారం ॥ ౩౭౮॥ తదను
పవనసూనుర్మంగళాంగీంగితజ్ఞస్స్వజనకనను వేగః ప్రాప్య రామం జగా
ద । శశినమివ చకోరీ జానకీ చక్రవాకీ దినకరమివ కాంతం కాంతతే వీ
క్షితుం త్వాం ॥ ౩౮౦ ॥ గ ॥ ఏతదాకర్ణ్య విభీషణమీక్షమాణే సక
రుణే రఘుధురీణే తదింగితజ్ఞో విభీషణోఽయముపగతాశోకవనికాం జాన
కీం జగదేకమాతరమానమ్య జనని జగదేకవీరేణ విజితరావణేన రామే
ణ విరచితానుశాసనే దశవదనానుజే దాసానుదాసే స్మిన్ కృపాపాం
గతరంగమంగళమాభాష్య విహితమంగళమజ్జనానమజ్జనానుగ్రహోఽయ
దివ్యమంగళవిగ్రహమాత్తానుసైరంధ్రీనామషట్రైరాభూష్య లోకభూ
షణమాభూషయితుమమందమాందోళికేయమలంక్రియతామితి ప్రార్థ
యమానోఽప్యప్యత్రైవ దయితం ద్రష్టుమిచ్ఛామీతి ప్రత్యాఖ్యాతః పున
స్సోఽయం రామనిదేశసమాఖ్యానేన నిజాభ్యర్థనాభిముఖీం ముఖరితది
శాముఖభేరీమృదంగకాహళీప్రముఖ విచిత్రవాదిత్రవిదితసీతాగమై
రవలోకకుతూహలకలితకోలాహలైః కంచుకికరకలితవేత్రసముత్సా
రితైరపి ముహుస్సహారుల్లంఘితరాజమర్యాదైర్బృందం బృందమార
చితమస్తకాంజలిభిరున్ముఖైర్వలీముఖైర్విజ్ఞాతరాజ్ఞీసమాగమం రామం
ప్రామోదముపనినాయ ॥ ౩౮౧ ॥

వ॥ హర్షం దైన్యం రోషం లబ్ధ్వా దయితోప్యేవా వనిజదయితాం। సర్వజ్ఞోపి స రామశ్శుభతరచరితాం నపీదృశం పరుషం ॥ ౩౮౨ ॥ యాం లబ్ధుం భవతీ మహాంధరణిజే క్రవ్యాదవర్గైర్భృశం దుర్గే కర్బురకంటకైః పరివృతాం ప్రాప్తం శ్రమం తాదృశం। సా త్వం మత్పురతస్స్థితా చిరమహోక్లాంతా పరక్ష్మాగృహే దృష్ట్వా దీపశిఖేవ లజ్జయసి మాం కీర్త్యంగనాలింగితం ॥ ౩౮౩ ॥ ఏవం సాహసకృత్యం జానకి జానీహి జానతాత్మకులం కృతమితి కీర్తిప్రాప్త్యై కేవలమధునా రఘూద్వహేన మయా ॥ ౩౮౪ ॥

గ॥ ఇత్థం ప్రియతమసముదీరితామప్రియగిరమాకర్ణ్య ఘుగసమీరణాకంపితకదళీకేవ విలుళితవిగ్రహా వ్యగ్రమనీషాపి పవిత్రతమచారిత్రప్రత్యాయనధీరధీరైవముదీరయామాస ॥ ౩౮౫ ॥

వ॥ స్వామిన్ రాఘవ జానకీ మమ సఖీ కీర్తిస్త్వయాలింగితా ప్రాప్తా మామనపాయినీం తవ సతీం దృష్ట్వా దిగంతం గతా। సత్యం తత్త్వమిదం తయా కిల విదన్ కిం మాం వృథా శంకసే సౌమిత్రే త్వరితమేవ మే కురు చితాం మిథ్యాపవాదౌషధీం ॥ ౩౮౬ ॥

గ॥ తతస్సౌమిత్రిరపి సంతాపదంతురితాంతరో రఘువీరవదనమవలోక్య తదాకారసూచితం ఛందమమందం విజ్ఞాయ ధనంజయోపచితాం చితామాచకార ॥ ౩౮౭ ॥ అథ మైథిల్యప్యతదర్హవచనప్రవచనమిశ్రితాననం రఘునందనం పతివ్రతాశిరోమణిః ప్రదక్షిణీకృత్య తత్రాణమాశుశుక్షణిం ప్రవివేశ ॥ ౩౮౮ ॥

వ॥ విశంత్యామథ మైథిల్యాం సాజ్యధారేవ పావకే। పాతివ్రత్యాగ్నిభీతోగ్నిరలం మ్లానసుయంచయయౌ ॥ ౩౮౯ ॥

గ॥ తావదేవ దేవలోకాగతనిఖిలామరగంధర్వకిన్నరకింపురుషాదిష్వతితరవిస్మితేషు గగన ఏవ వర్తమానేష్వఖిలలోకమాతరమేనామవనీసుతామనలగతాముపలోక్య కాకుత్స్థస్నేహార్ద్రహృదయా కిశోరతా సహిష్ణుతయా గాయంత్యేవం గంధర్వాంగనాః ॥ ౩౯౦ ॥ ... ...

పంచచామరవృత్తమ్

ప ॥ స్వయంవరే వనీపతేకుతో వృణో స్త్వమీదృశం వరం వదేన్యతి త్వరా వివాహితా స్వయమ్మాయయా ॥పల్ల॥ నకింతదంఘ్రిరేణునాశిలాప్యభూద్వరాంగనా మజన్ని చాపభంజనాత్ ప్రకాశిత ప్రతాపితే॥అనుపల్ల

హుతాశనం ప్రవిశ్య త్యసౌ సతీ తి పత్యునా స్వకర్మ దృష్టసుర్యో మానసామ్యృహాన్యృశం స్వమేత్యయమ్ । సునిర్ఘృణాంభుతా తేజా పం ... తా వహా స్తథా వ్యపాంవినాశనాద్భృశాభిమానసంభృతః ॥ ౩౯ ౧ ॥ విచిత్రవేషధారిణః ప్రచరిత్రిమస్యవణిజాతుం వయం విచక్షణాం స్వధం చపక్ష్వమేవ మైథిలీ । విచార్యతాం విశేషతో న్యజన్మజన్మ చేష్టితాంత్వం నానుభూతమేవ నిత్యచిత్యచిన్వ్రివాగహా ॥ ౩౯ ౨ ॥ పయః ప్రపాయినీ స్తనాదముష్యజైకపాయినం ప్రసూశిరః ప్రహారకం స్వమాతులైకఘాతుకం । గవాంవ్రజ ప్రచారకం తథాప్యనేకభార్యకం ననామకం నగోత్రికం నను స్తలోకమోహకమ్ ॥ ౩౯ ౩ ॥ నరంనరస్యసారధించతోత్రికంప వేత్రకం సరిత్మకం చపాండవస్యకింకరముఖ్యాసేవకమ్ ।కఠోరకూర్మకాయకంను ఘోరసూకరాస్యకంసుదృక్సుశీలభంజకం వికారకల్కిరూపకం కరాళవక్రదంష్ట్రిణం నఖాయుధం సకేసరం న్యకేసరి స్వరూపతో వ్యహో హిరణ్యహారిణం । విస్పృజ్య రాజ్యసంపదం జటౌఘబర్హభూషణం సవల్కలం సకార్ముకం సదావనాద్యనేచరమ్ ॥ ౩౯ ౪ ॥ విగర్హ్యవామనాంగకం బలిందరిద్రభూమియాచకం తత త్రివిక్రమాంగకం వ్రజాంగనైకకాముకమ్ । స్త్రియాపిభుక్తశేషితైః ఫలైఃపిచండపూరకం కురూపకుబ్జయాతయాప్యనంగకేళికౌతుకమ్ ॥ ౩౯ ౫ ॥ స్వయం నియామకోప్యసౌ క్రియానురూపభాగ్యదో నతత్ర తస్య లేపితానచాపికర్మవశ్యతా । సకృద్వచోస్యశృణ్వతాం సుఖంభువిక్వవర్తతాం నతత్స్పృహాంచగచ్ఛతాం పునర్నివర్తనంతథా ॥ ౩౯ ౬ ॥ ఉలూఖలే ఖలోయథా స్వయం సదామబంధనస్పృహాపిసన్నబంధనప్రమాపణావళీకథమ్ । యదంగసంగకౌతు

కానికృత్తకర్ణనాసికావపవజారచోరఇత్యాదిర్వ్యాహృతేనకింజనైః ॥ ౩౯౮॥
సముద్రరాజకన్యకే సుతప్తహేమపుత్రికే కనత్కటాక్షమాలికే కృతాగ
సోపిరక్షకే। యథాతథాపివాపతిస్త్వనుగృహ్యచానపాయినీపతివ్రతాశిరో
మణిః ప్రియానురూపరూపిణీ ॥ ౩౯౯ ॥ తథైవ లోకమాతురప్యహో
ప్రతారకంపరం గృహంనిజేషుజాంతరేవిధాయనైజమాయయా । నకిం
స్మరస్యముంరమేగిరంపురాసమీరితాంసరోజిషి దేవనోమృషాప్రపశ్యపే
లవత్తనే ॥ ౪౦౦ ॥ ... ...

వ్యాజనిందాస్తుతిః ॥ స్రగ్విణీవృత్తమ్ ॥

వ్యాజనిందామిమాం వచ్మి శక్త్యన్వయాం నన్వతిర్నిందయా నైవ
యుక్తేత్యసౌ । సత్యలోకాధిపస్సాష్టదిక్పాలకః ప్రావ్యసీతాపతిం ప్రాం
జలిస్సంజగౌ ॥ ౪౦౧ ॥ జానకీనాయకత్వమ్యతాంకమ్యకాంనిందనంమ
న్యవాసుందరీభిఃకృతం । లోకమాతుర్జగామిద్భశింపశ్యభో కాపివా
కోపివాసాధుమహాత్మ్యమామ్ ॥౪౦౨ ॥ నిర్జరాన్రక్షితుంరాక్ష
సాన్శిక్షితుం ధర్మసంస్థాపనాయైవసంగృహ్ణతః । స్వేచ్ఛయామత్స్య
కూర్మాదికాభూమికాః నిందనంకింతవానందితస్సాన్వభిర్జైః॥౪౦౩ ॥కి
న్త్వబృందారకాణాం భూమిబృందారకాణాం రావణంరావణంసజ్జితైరావ
ణం । మర్దితుంహేతురర్స్విసుతాపనత్రా లోకమాతానలంప్రాపకిం
కారణాత్ ॥౪౦౪॥ భాసమానోఽపిసాపిప్రభవద్భ్యతలేజానకీరుక్మిణీరా
మకృష్ణస్వతే । యాదృశస్త్వంముహూర్రూపతస్తాదృశీ లోకమాతాన
లంప్రాపకింకారణాత్ ॥ ౪౦౫ ॥రాజభోగానపిద్రాగ్విసృజ్యైవయా
ఘృత్యర్కవిశ్లేషణంనైవమేభూషణమ్ । మన్యమానాటవీం ప్రస్థితస్తేన్వ
గాత్ లోకమాతానలంప్రాపకింకారణాత్ ॥ ౪౦౬ ॥ యత్కృతేధి
కృతస్త్వద్విరాధోవతే శూర్పకారాతిసంతాడితారాక్షసీ । పాపినీ
ప్రాపితాకర్ణనాసచ్యుతింలోకమాతానలంప్రాపకింకారణాత్ ॥౪౦౭
యస్త్వనస్తోషణాయాత్తబాణాసనానీచమారీచమాహంతుమాగామ్వ

గం। యద్గతిం నోవిదన్ ప్రత్యగం పృష్టవాన్ లోకమాతానలంప్రాప
కింకారణాత్ ॥ ౪౦౮ ॥ మారణంరావణాత్ప్రాపితఃపక్షిరాట్యద్గతిం
తెగదన్సద్గతింసాధ్వగాత్ । మలన్భ్రాంత్వప్రతుర్యాగినామప్యసా ॥
లోకమాతానలంప్రాపకింకారణాత్ ॥ ౪౦౯ ॥ రామయత్ప్రాప్తమేఋ
ష్యమూకాలయే భ్రాతృపం తాడితం కాందిశీకంకపిమ్ । తంశరణ్యంగతి
స్త్వాంశరణ్యస్స్వయం లోకమాతానలంప్రాపకింకారణాత్ ॥ ౪౧౦ ॥
దేవయుస్సైన్యభవన్మైత్రికాం మంగళాం మంగళాంగ్యైదదా లంఘయి
త్వాంబుధిమ్ । సప్తమద్వాసురాన్నిదన్యయంమారుతిర్లోకమాతా
నలంప్రాపకింకారణాత్ ॥ ౪౧౧ ॥ చారుచూడామణిం భక్తచింతామ
ణిం త్వాంముదైవానయద్యామరుత్సూనునా । నాథసందర్శనాకాం
క్షిణీమానినీ లోకమాతానలంప్రాపకింకారణాత్ ॥ ౪౧౨ ॥ బంధయ
న్నద్రిభిస్సేతుమంభోనిధౌ యస్మదేతన్నయన్మారణంరావణమ్। రావణ
భ్రాతరంచాకరోద్భూపతింలోకమాతానలంప్రాపకింకారణాత్ ॥ ౪౧౩
త్వామరోధ్యాపురీంపుష్పకారోహణాదేత్య దేవ్యాయయారత్నసిం
హాసనే।సద్భిదృష్టామహేచాభిషిక్తంమహేలోకమాతానలంప్రాపకింకా
రణాత్॥ ౪౧౪ ॥త్యక్తశోకాప్యశోకాగతాభూసుతా సత్యధర్మాశ్రితా
ధర్మమూర్తేత్వయా। గృహ్యతాంగృహ్యతామాగతస్తేపితాత్వాం
ససీతానుజం వీక్షితుంభూభుజమ్ ॥ ౪౧౫ ॥ తావకీపాదుకాంకైకయీ
పుత్రకో మూర్ధ్నిసంధార్యతే దర్శనంకాంక్షతే । కావిలంబోధునా
లంబ్యతే భానునావ్యంబుధిర్నోంబికేయంత్వయాలంబ్యతామ్ ॥ ౪౧౬॥
అంబసంభావితస్త్వాంకోనాయకోమామకాన్మోహయన్మాయయాచా
నయా । వర్తతేమాస్తుతే మన్యురర్హత్యసౌ త్వామముం చార్హసి
త్వంత్రిలోకప్రసూః ॥ ౪౧౭ ॥ లీలయాలంహరేల్లోలవేలాపురే మో
హినీరూపతోదైహినోమోహితాః । నాభిజాతోప్యహంమోహితానైవ
తేమాధవఃకేశవోమానవోనోభవాన్ ॥ ౪౧౮ ॥ సత్యముక్తంత్వయా

సర్వలోకాధిపప్రత్యర్పణార్థం నృణాం యా మయోపేక్షితా । తామిమాం ప్రాప్నుయాం ప్రాగ్విశుద్ధాం తత్రైవ దేవ్యాశుభాం భావతః ప్రాప్తవాన్ ప్రియసీమ్ ॥ ౪౧౯ ॥ పుష్పవృష్టిస్తదాఽభూన్మహర్షిత్రైవిష్టపాః స్వర్గిణోభిగీతవాదిత్రైస్తైర్నవైః స్తుతైః । రామ రామేతి సీతాభిరామేతి సౌమిత్రిసంసేవితేత్యుచ్చరద్భిర్వానరైః ॥ ౪౨౦ ॥ ***********************

ప ॥ ఏవం విశుద్ధ్యా చతురాననగిరీశముఖానాం సితాపతేః స్తుతిమిమాం భగవాన్ హనూమాన్ । అస్యాం న కించిదపి పాపమితి బ్రువాణస్సీతాం దదౌ రఘువరాయ పురైవ రాజా ॥ ౪౨౧ ॥ యస్యాః పరిభావేన హనూమతోఽపి వాలాంచలే దాహకభవం సుశీతః । తస్యాః పవిత్రత్వమిదం ప్రవక్తుం సహస్రవక్త్రోఽపి కథం సమర్థః ॥ ౪౨౨ ॥

గ ॥ ఇతి బహిర్ముఖానాం వాక్యమాకర్ణ్య ప్రముదితాంతఃకరణో రఘుమణిరేవం బభాణ ॥ ౪౨౩ ॥

ప ॥ ధన్యాం సురవర్యాస్సీతాం ప్రాప్నోమి వాక్యతో భవతాం । జానన్నపి శుభచరితాం లోకప్రత్యయకృతేద్య కృతమేవం ॥ ౪౨౪ ॥

గ ॥ ఏవమభివదన్నేవ రమాపతిరయం రామస్సీతారమయా సరామః పరమామోదమవిందత ॥ ౪౨౫ ॥ దేవా అపి దేవదేవమేవం ప్రత్యూచుః ॥ ౪౨౬ ॥

ప ॥ స్వామిన్ ధన్యతమా వయం చ వచనాదస్మాకమేవాధునా యత్ప్రాప్తోసి మహీసుతాం తవ హితం తుభ్యం దదామో వరం । ఇత్యుక్తే వచనే కసాం చిరతరస్వాపం సమాసేదుషాం సుత్రామోత్తమపారితోషికమివ ప్రాదాత్పునః ప్రాణనం ॥ ౪౨౭ ॥

గ ॥ తత్క్షణం సుప్తోత్థితేష్వివ సంజీవితేషు వలీముఖేషు సంతతసంతోషారవముఖరితదిగంతరేషు సంతుష్టమానసం మనువంశమౌక్తికం సురనాయకో భూయోఽప్యేవమభాషత ॥ ౪౨౮ ॥

ప ॥ అభివాదయ తవ పితరం ప్రాప్తం దేవైర్విమానమారుహ్య । జాత

కమివజలదం త్వాం ద్రష్టుం సీతా తటిల్లతాయుక్తం ॥ ౪౨౯ ॥ తదను ర
ఘువరాయ జానకీలక్ష్మణాభ్యాం సపది పితరమేత్య ప్రణమత్ప్రహృ
ష్టః ॥ అథకరకమలేనాకృష్య హస్తౌ శ్రీపూర్ణో వదదితి తన్మపవర్య స్వాస్యం
కమారోప్య చైతత్ ॥ ౪౩౦ ॥ రామ రామ తవ విప్రవాసనే కైకయా
కృతమిదం నవలక్షలం । బాధతే తదధునాపి మానసం దైవతైరపి సమానిత
స్య మే ॥ ౪౩౧ ॥ ఏవం రాజవరో వదన్ రఘువరో సీతాం ముహుస్సాంత్వ
యన్ రామ త్వా రావణమారణాయ రచితం దేవైరిదం సర్వథా । కైకేయీ స్వ
తవిఘ్నతో విరహితో హర్షాశ్రువర్షచ్ఛలాత్ శ్రీరామస్య సురైస్స
మం వ్యరచయన్మూర్ధాభిషేకం కిము ॥ ౪౩౨ ॥ అథ సుమహారథమాహ ర
ఘూత్తమో దశరథం దయితాం సుతాం ప్రతి । శపథమాత్మకృతం త్యజనా
త్మకం త్యజ గురో కృపయా మయి సంప్రతి ॥ ౪౩౩ ॥ తథైవేతి మహాబా
హుః పరిష్వజ్య రఘూత్తమం । యథాగతం దశరథో దివం ప్రాగాత్సురా
న్వితః ॥ ౪౩౪ ॥ ఆలోక్యాథ విభీషణశ్శుభమతిస్సౌమిత్రిసీతాన్వితం రా
మం భ్రాతృవిలోకనైకకుతుకం ప్రావాచ తం సాంజలిః । స్వామిన్నద్య పు
రప్రవేశవిషయే మత్ప్రార్థనా వానరాధీశప్రార్థనయా న మేతి మనసై
తత్పుష్పకం గృహ్యతాం ॥ ౪౩౫ ॥

గ ॥ అథ రఘువరో యమాత్మేంగితజ్ఞం విభీషణమభినంద్య తేన సహా
సానందమమందం జనకనందిన్యా సుమిత్రానందనేన మిత్రమరున్నంద
నప్రముఖప్లవగపరిషద్భిః పుష్పకవిమానమారుహ్య దేవీమేవమాహ వై
దేహీం ॥ ౪౩౬ ॥ వ ॥ లంకేయం ప్రవిలోక్యతాం జనకజే భక్తాయ
దత్తాధునా పశ్యాబ్ధిం నళసేతుబంధనమిదం మద్దర్భశయ్యామిమాం । భ
ద్రే పశ్య చ ఋశ్యమూకగిరిమప్యత్రైవ లబ్ధం మయా మిత్రం తే మణిభూష
ణాని చ పరం భిన్నాంశ్చ సాలానపి ॥ ౪౩౭ ॥ కిష్కింధాం ప్రవిలోకయా
శు దయితే వాలీ హతో విద్ధో మయా తత్పత్న్యాశ్చ విలాపనస్థలమిదం సుగ్రీ
వది వ్యాలయం । శ్రీలే ప్రదం పృథివీసుతా ప్రణయినం ప్రాహేతి రామం

ముదా సాకేతం కపిసుందరీభీ రఘువర గంతుం మనీషా మమ ॥ ౪౩౮ ॥ అ
తితరకరుణాం దేవ్యాః రామేణ సంలాల్యమారుతిం ధీరం । పశ్యతి భూషిత
గాత్రాః కపివరపత్న్యశ్చ పుష్పకం ప్రాపుః ॥ ౪౩౯ ॥

గ ॥ అథ భూయోపి రామో మైథిలీమేవముదీరయామాస ॥ ౪౪౦ ॥

వ ॥ దృష్టాంతం భరతం గుణౌఘభరితం వేగం చ మే మానసం నూనం సిస్తృ
ఆమప్యథో వితనుతే వైమానవేగోధునా । ద్రష్టవ్యాని బహూని సంతి దయి
తే దృష్టుం సుమూరేపి యుత్ప్రీత్యర్థాగావతి తన్యదర్శనవిధౌ కాం తే కథం కల్పసే ॥
వైమానవేగం నిపుణం నిశామ్య క్షోణీసుతా కాంతమువాచ దేవం । ఏతా
దృశం పుష్పకమవ్యయం దం మందం తనోత్వేవమరుత్సుతోయం ॥ ౪౪౧

గ ॥ రామోపి ప్రహృష్టమనాః పునరప్యేవం ప్రత్యువాచ ॥ ౪౪౨ ॥

వ ॥ సతి వచనమిదం తే సత్యమంభోరుహాక్షి కమపి యది కటాక్షైర్వీ
క్షసే తత్ క్షణేన । స భవతి గుణపూర్ణః శీఘ్రితః పశ్య పంపామయమనుఖ
యదా వామత్రివాణీవిలాసైః ॥ ౪౪౪ ॥ పంపాం ప్రాప్యనకంపో రామో
రామః పురాతిభీతఇవ । అభయం సోప్యవర రామోకం పస్వ్యజనేసహాసు
కంపఇవ ॥ ౪౪౫ ॥ గ ॥ పునరపి వ్యాజహార రాజపుత్రీం ॥ ౪౪౬ ॥

వ ॥ ఆస్వాద్య ప్రథమం ఫలాని శబరీ హాకారణాని స్వయం స్వాదూ
న్యేవమదం చికాన్యతనుత ప్రాక్సంచికాన్యప్యహో । తాన్యేవాత్ర విధి
ర్యభక్తినిభృతామహ్యం విదేహాత్మజే ప్రాప్తాలోకమనన్యలభ్యమభయం
పక్షిణాం ప్రవిశ్యక్షణాత్ ॥ ౪౪౭ ॥

గ ॥ ఇదమాకర్ణ్య జనకాత్మజా నిజప్రియం సంసపరిహాసమేవం వ్యా
జహార ॥ ౪౪౮ ॥ ॥ వ ॥ రామైకరామత్వమిదం తవాస్య రామాధర
స్వాదఫలం వ్యనక్తి । రామాశ్రయాత్త్వాస్య భవత్సు భద్రా రామామృ
తం స్వాదయతే న కో వా ॥ ౪౪౯ ॥ శ్రుత్వా సా పరిహాససూచకమిదం వా
క్యం జగౌ రాఘవో జ్ఞాత్వా దేవి చమత్కృతి స్తవ గిరాం జ్ఞాతస్య కిం వోత్తరం
దగ్ధోయోజనబాహురత్ర సుముఃఖ ప్రాలోకయేమాం మహీం గృధ్రాధీశద

శౌన్యం యుద్ధసమయే రక్తాంకితాం తేగ్రితః ॥ ౪౫౦ ॥ కాంతే మఙ్గళాకా
లమతిరహం భ్రాతృయుక్తో౽నదృష్టాపత్యాం మారీచాత్కనకహరిణోద్వంచి
తాం పంచవట్యాం । అత్రాగస్త్యం చరణయుగళం సేవితం చాత్రసీతే శ
క్రాహ్వాతశ్చ సుధనవరో మాంనిరీక్ష్యైవయాతః ॥ ౪౫౧ ॥ తవాపరా
ధీ సవిరాధభూతః క్షిప్తోత్ర గర్తే ధరణీకుమారి । విలోకయాత్రేః స
రమాశ్రమం త్వం పరిభూషితా యత్ప్రియయానికామం ॥ ౪౫౨ ॥ సం
దృశ్యతే సాధువిశాలనేత్రే సచిత్రకూటో౽పి విచిత్రకూటః । యత్రాగతో
మే భరతో౽నురాగాత్పాదావనీం ప్రాప్త్యం యూవయోర్భ్యాం ॥ ౪౫౩ ॥ తి
రస్క్రియతి వేగేన సౌవిమానో౽వినాయకం । చిత్రమత్రసరుద్ధో భగ
ద్వాజేన భామిని ॥ ౪౫౪ ॥ పశ్యాంభోరుహలోచనే ద్వ్యక్షరతైలగ్నాపి మే
మానసే తాదృక్ప్రవ్యక మేవ నిశ్చలమభూదత్రాశ్రమే సిద్ధయం । యా
త్వాతిథ్యమిదం ప్రభోః కపిపతేః సైన్యం యథాధారతం భారద్వాజమునా
రథేన మహతా కింవా బలాద్వారితం ॥ ౪౫౫ ॥ సంప్రాప్తం రఘునంద
నందయిత్రీ యా సౌమిత్రిణా సాదరం మిత్రైర్మిత్రతనూభవప్రభృతిభిస్త
స్మిన్ విమానే స్థితైః । సోయం భాసురభావితాం స్త్రీకమలద్వంద్వో ము
నీంద్రో౽ధునాపశ్య పూర్ణ మనోరథో భవ యథాపుత్రం చిరప్రార్థితం ॥
వ్రజతి నయది సేనాతిథ్యమేషానకిం మాం కృతభరతసపర్యం సంస్పృశేత్ప
క్షపాతః । ఇతి సమనయదేశా రామభక్తా మహాత్మా మహితతరసప
ర్యాం పూర్వవత్ప్రీమవర్యామ్ ॥ ౪౫౬ ॥ ... ...

గ ॥ ఇత్థం సూచితస్వగణ సుఖసైయ్యర్థ్యమాతిథ్యమంగీకృత్య స్వ
యమపి మునీంద్రకృతతపస్సఫలీకరణో౽స్మిఖేః ఖిలమఖినామభయంకర
కరారవిందమకరందాయమాన మహితాపాశనసమయ ఏవ సమయాతి
క్రమేణ సంస్మృతభరతప్రతిజ్ఞే నిజసత్యప్రతిజ్ఞతయా చింతాక్రాంతచి
త్తతయా చ కించిదప్యనభిరుచితభోజన ఇవ పరిదృశ్యమానే మానవేం
ద్రే తదింగితజ్ఞో మంగళమతిమాన్ రుతిమైంథిలీ రమణమామను శాధికు

శలమభిశంసితుం భరతాయ భవద్భిరాపోశన మంగీక్రియతా మిత్యభ్యర్థ్య
యమానస్సరభస నభసి సముత్థితః కిమిత్థమద్యాప్యవందితరఘునంద
నచరణారవిందో మందభాగ్యోహమిత ఏవ ప్రవిశామి హుతాశమితి ప్రతి
క్షణమీక్షమాణం ప్రదక్షిణీకృత్య శుశుక్షణిం కుమారమణిచరణభక్తిభా
రనిభృతం భరతమభ్యుపేత్య భోభో మహానుభావ సమాగత స్సరామ
స్సరామస్సౌమిత్రిస్సమిత్రతనయాది మిత్రసమూహ ఇత్యమృతాసా
రేణ తచ్ఛ్రవణయుగళమాపూరయామాస ॥ ౪౫౮ ॥

వ ॥ రామాగమం ప్రవదతః పవమానసూనో స్సామోదభారతదృశో
భృశ మశ్రుధారా । మిత్రోదయం ప్రథయతః పవమానపోతా త్ఫు
ల్లారవిందమకరందఝరీవ రేజే ॥ ౪౫౯ ॥ కస్త్వం బ్రూహి మహాత్మన్
రఘువరకుశలాభిశంసినే తుభ్యం । భువనత్రయమపి దాతుం లఘుతరమే
తద్దదామి నన్వప్వం ॥ ౪౬౦ ॥

గ ॥ ఏవం పరిష్వక్తః పవమానసూను ర్భరతేన మహాత్మనా మహా
త్మన్ భవదవలోకనేనైవ కృతకృత్యోహ మవధేహి మాం రామదూత మి
త్యుదీర్య రామచరిత్రం ప్రవక్తు మేవమారేభే ॥ ౪౬౧ ॥

వ ॥ సీతాలక్ష్మణసంయుతో రఘుపతిర్యుష్మానివ ప్రేయస స్త్యక్త్వా
భాసురచిత్రకూటనిలయం దత్వా మునీంద్రాభయం । గత్వా పంచవటీం
జఘానసహసా నక్తంచరాణాం రణే సాహస్రాణి చతుర్దశాథ సమగా
న్మారీచమాయామృగః ॥ ౪౬౨ ॥ మారీచస్యాహతస్యవాచనగిరా సం
ప్రేష్య రామానుజం భీతాం భూతనయాం హరన్నతిజవా ల్లంకాం గతో
రావణః । దృష్ట్వా శూన్యమథాశ్రమం ప్రవిలప న్సౌమిత్రిణా రాఘ
వో వ్యన్విష్య న్దయితామవాప పరమం మిత్రం ప్లవంగాధిపం ॥ ౪౬౩ ॥
అథ కపిరఘునాథ ప్రేషితస్తేష్వర్థితోహం జలనిధితరణాత్తాం నందనే రా
వణస్య । అతితరశుభచర్యాం మైథిలీం వీక్ష్య రామం సకలకపికులైర్ద్రా
క్ప్రాపయంశ్చాపి లంకామ్ ॥ ౪౬౪ ॥ అథనిశిచరనాథం రావణం పుత్ర

మిత్రైస్సమరభువి శరేణ ప్రేషయన్మృత్యుగేహం । వినతజనసురద్రు
భ్రాన్ ఖరహర్నాయ తస్య రఘుపతేరభిషేకం కారయామాస మోదాత్ ॥
ఆనీతాం నిజసన్నిధిం జనకజాం రక్షోగృహే సంస్థితాం సర్వజ్ఞోపి సతీమ
తిప్రణయినీం పారుష్యముక్త్వా మితం । గచ్ఛంతీం జ్వలనం త్రిలోకజన
నీం దృష్ట్వాపి తూష్ణీం స్థితే దేవైర్బ్రహ్మమహేశదశరథైస్సీతాం గృహా
ణేతి తమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ అథ రఘూత్తమో భూమికన్యకా మహిమాదాంక
మారోప్య పుష్పకే । స్వయమపి తుణాల్లక్ష్మణాదిభిః శృణుసమాగమ
త్వాం విదింతయన్ ॥ ౨౬౭ ॥ ఏవం నిశమ్య భరతో నితరాం ముదితో
విలోకితుం రామం । తద్దివ్యపాదుకాభ్యాం భూషితశీర్షో జగామ సుజన
నీభిః ॥ ౨౬౮ ॥ భారద్వాజముఖాప్య పూజనవిధిం సౌమిత్రిణా సీత
యా రామో మిత్రవరైర్విమానమచిరాత్తౌ వెరమారుహ్య చ । తీర్త్వా
దేవతరంగిణీం ప్రియగుహం సంగృహ్య సల్లాపయన్ కల్యాణానపి భార
తాన్ గుణగణాన్ సాకేతమాలోకయత్ ॥ ౨౬౯ ॥ పతిం చిరప్రోషిత
మద్య సేయం ద్రష్టుం కిమాగచ్ఛతి రాజధానీ । ప్రపశ్యతైతాం ప్లవగేంద్ర
దారాః వచో బ్రవీనిత్యవనీసుమారీ ॥ ౨౭౦ ॥ ఏతస్మిన్ భరతేన వత్మన్
నిపునః ప్రష్టస్సమీరాత్మజో రామః క్వేతి కపిత్వమేవ భవతా కిన్నప్రకా
శీకృతం । చాపల్యం ఖలు మాం ముహుర్ముఖరయత్యేవం సఖే క్షమ్యతా
మస్మాకం తు మనోరథః ఫలతి వా నైవేతి శంకామహే ॥ ౨౭౧॥ భారద్వా
జఫలాస్వాద ప్రమత్తాస్సైప్లవంగమాః । గర్జంతి శ్రూయతాం రాజన్
రామదాసేన్యతం క్వవా ॥ ౨౭౨ ॥

గ ॥ ఇత్యాంజనేయవచనమాకర్ణ్య భరతో మాతృజనమేవం వ్యా
జహార ॥ ౨౭౩ ॥ ప ॥ మమగురుకరుణాయాః పాత్రమేతేః పీం
దాః ఫలమమృతసమానం స్వాదయంతో నదంతి । ఇతి పదతి మహా
త్మా సత్యవాదీ హనూమాన్ శృణుత రుచిర ఘోషం మాతరో జాతహర్షాః
ఇతి సమీరయన్ భ్రాతృసంయుతో భరతచాతకో రామవారిదం । జనక

జాతేటిద్భుసరం తదా సమవలోకయన్ హర్షణమాయయౌ ॥ ౪౭౫॥
పద్భ్యామేవ సమాగతః పరివృతః పౌరైర్జటావల్కలైః శ్రీరామం భర
తోఽనమన్నితరామాన్యైతి మోదాశ్రుభిః । తం రామోఽప్యథ సస్వజే
కరుణయా స్వాంకం సమారోపయన్ నేత్రోద్యంచితశీతబాష్పవిసరైశ్చ
క్లిన్నచీరం స్పృశన్ ॥ ౪౭౬ ॥ యావన్నాత్మజనస్య పాదకమలే ప్రాలో
కితే స్థితవిరాత్ శ్రీరామస్య ముహుర్ముహుస్స్వవినయం మూర్ధ్నా
మిళిందాయితం । తావద్బాష్పకణైః ప్రమోదగుణితైర్ముక్తామణీంద్రా
యితైరేష ప్రాగభిషేచనార్తిముపబహుస్వాభూషితో మాతృభిః ॥౪౭౭
సేవాపరాన్ రఘుపతేః పదపంకజస్య బ్రిష్మాత్మజప్లవగరాజవిభీషణాదీన్
తం లక్ష్మణం చ భరతః పరిషస్వజే సా సీతాం ప్రణమ్య పదయోః పరమం జ
హర్ష ॥ ౪౭౮ ॥ అపి విపినమిదాసీం సాకేతా రాజధానీ సమజనిభర
తస్యాప్యాలయో మచ్ఛ్వనోఽపి । ఇతి తమపి చ నందిగ్రామమాలోక్య దీనస్వ
రయముదితబాష్పః ప్రాపమోహం స రామః ॥ ౪౭౯ ॥

గ ॥ అథ మహాప్రాజ్ఞః శ్శతుఘ్నస్తదాగత్య సగ్రజ్ఞో సికిమేవం స్వా
మిన్నితి రామం సమాశ్వాసయామాస ॥ ౪౮౦ ॥

ప ॥ నిశిచరకపిరాజౌ వాలిసూనుంచ ధీరం నళమనిలతనూజం జాం
బవంతం చ నీలమ్ । గవయమపి గవాక్షం హర్షయన్ రామభక్త్యా రఘు
పతిమిదమాచే కేకయీనందనోఽయమ్ ॥ ౪౮౧ ॥ కైకేయీప్రియకా
రణాద్రఘుపతే రాజ్యం ప్రదత్తం త్వయా నాలం మాం పరిపాలనే గురుభ
రే మత్తైన్యవత్సం యథా । ఏషా త్వన్మణిపాదుకా తదపి మన్మాథాన
మాపాలయత్ తత్స్వామిం స్తవశాసనేన నితరాం నందంతు సర్వే జనాః॥

గ ॥ ఇతి సవినయముదీర్యైతామేవ రత్నపాదుకాం రామపాద ముప
నీయ్యాభిషేకరాయముద బ్రానందమవిందత కైకేయీనందనః ॥ ౪౮౩ ॥
ఆకర్ణ్య తాం భారత భారతీం తే కైంకర్యలక్ష్మీమపి లక్ష్మణాద్యాః । రామో
ఽపి దృష్ట్వా ప్రవిముచ్య బాష్పాన్ సంశ్లేషయామాసురముం మహాంతమ్ ॥

భారతశాసనతోసౌ శత్రుఘ్నశ్శిల్పివక్షణాన్నిపుణాన్ । త్వరితంని
రతాభవత్తే త్వ్యాచేరామస్యభద్రకైంకర్యే ॥ ౪౮౫ ॥ మణీంద్రమకు
టక్ష మేమసకులేంద్రశీర్షేణశుభే కఠోరముచితంనచేత్యుపచితం జటా
బంధనమ్ । అశోధయదదారథీః క్షురివరోముదాలాఘవా త్సహోదర
స్సహృజ్జటాసమభిశోధవానంతరమ్ ॥ ౪౮౬ ॥ చలద్వలయకుండలం
సమభిలోలముక్తాసరం కనత్కనకమేఖలం ఝుణఝుణన్మహానూపురం
విశాలనయనస్తదాధరణికన్యకానాయకం సుగంధసలిలైర్ముదా స్వ
యమమజ్జయన్నంగకైః ॥ ౪౮౭ ॥ రామఃప్రమోదయచ్ఛ్యామఃప్రా
వృతఃపీతవాససా । మనోమయూరంభక్తానాం సవిద్యుద్వారిదోయ
ధా ॥ ౪౮౮ ॥ లలాటఫలకేశుభేసితమృదూర్ధ్వపుండ్రంవహన్
భాసురహరిద్రయాసుమసౌరభపూర్ణాంపతిః । నిజాంతగవిరాజితంప్ర
కటయంశ్చసత్వంగుణంసదావినతరాగమప్యురుతరం విరేజే భృశం ।
శ్రియావిరాజద్రఘురాజరాజం దేవీముదా కౌసలరాజపుత్రీ । వాత్స
ల్యాశ్శిపుత్రమసిస్నుషాంచ ప్రాభూషయద్రత్నవిభూషణైస్సా ॥౪౯౦॥
సీతారామౌభూషితౌరత్నభూషాజాలైర్మాల్యైర్దివ్యపీతాంబరైశ్చ । ల
క్ష్మీవిష్ణూలోకనాథౌయథేమా సంరేజాతేసర్వనేత్రాభిరామౌ ॥౪౯౧
౧ ॥ తావదేవ పుర్యైవ భరతేనసమాజ్ఞప్తదూతాస్సాకేతపురీమశేష
భూషణైరాభూష్యసత్వరమాగత్యానందసందోహసంభృతాంతఃకరణాః
కరుణామరందరఘునందనపదారవిందమిళిందాయమానకేకయీనంద
నమేవం విజ్ఞాపయామాసుః ॥ ౪౯౨ ॥

ప ॥ పురమలంకృతంత్వన్నిదేశతోభరతకేకయీగర్భకౌస్తుభ । తృ
షితచాతకఃపౌరసంచయస్సుమభికాంక్షతేరామవారిదమ్ ॥ ౪౯౩ ॥సి
క్తచత్వరంకుంకుమోదకైర్మౌక్తికైస్సుమైర్లాజసంచయైః । కీర్ణము
త్తమైఃకాంచనాక్షతైఃరాజతేప్రభోరామపత్తనం ॥ ౪౯౪ ॥ మరక
తాంకితైర్హేమకరతోరణైఃకనకకల్పితైఃకదళికాచయైః । ముఖరితాంబరై

మణింగళ్ళారవైర్గాజతే ప్రభో రామపత్తనం ॥ ౪౯౫ ॥ మత్తవారణై రున్నతైర్హర్యైరగణ్యశోభితైః స్యందనోత్తమైః । ప్రతిపథ జిర భిత్తిశ్రీశాలిభీ రాజతే ప్రభో రామపత్తనమ్ ॥ ౪౯౬ ॥ సౌధసంస్థితైస్సుందరీజనై ర్నోచనాయితైర్మీన గాంబుజైః । రామమామవేక్ష్య సుందరైర్గాజతే ప్రభో రామపత్తనమ్ ॥ ౪౯౭ ॥ శుభ్రవాసహాసశోభితాంగకైరూర్ధ్వ పుణ్డ్రకైరూర్ధ్వమాలికైః । భద్రదర్శనైర్మహాసురోత్తమైర్గాజతే ప్రభో రామపత్తనం ॥ ౪౯౮ ॥ అవనిపుత్రికాప్రియాతః పురా శివశరాసనం ద్రాక్తృణాయితమ్ । విధిశరాయితం తృణమపి క్షణాద్వరభటాయితా విపిన వానరాః ॥ ౪౯౯ ॥ చరణరేణునా పాపహారిణా వనశిలాప్యభూద్వామలోచనా । అపి పదావనీసౌఖ్యదాయినీ సహభజత్స్వయం రాజరాజతాం ॥ ౫౦౦ ॥ జలనిధిః క్షణాద్గోష్పదాయితః పృథులపర్వతాః ప్లావితా జలే । అపి చ రావణో మరణమాయయౌ తదనుజోపితద్రాజసంపదం ॥ సరసిజాసనస్సురనాయకో ధనపతిశ్శివో ధర్మరాట్ప్రభుః । దశరథస్తథాదృష్టిగోచరా భువి జనౌకసాం భూరిహర్షదాః ॥ ౫౦౨ ॥ ఇతి మహోద్భుతం శ్రియతే భృశం కతి కతి తత్కీర్తయామి తే । అతిమనోహరం రామదర్శనం ద్రుతముపానయ స్వామి సంపురీం ॥ ౫౦౩ ॥

గ ॥ ఏవం నిశమ్య భరతో మహానుభావో నిజాగ్రజ ప్రేమాతిశయేన పురాలంకారవైఖరీవచనచతురాననుచరానమూనమేవైగ్వప్రభూషణైర్భూషయన్ మహారథం దాశరథిం సకలపౌరజనవిలోచనచకోర నికరపరిపాలనకలానిస్తంద్ర రామచంద్రం సపరివారం సాదరమయోధ్యాముపనేతుకామో మహారథం నిజమనోరథపరిపూరణార్థం స్వయమేవ సమానయామాస ॥ ౫౦౪ ॥

ప ॥ తదను భారతం భక్తిపూరితం సమభినందయన్మానసంముదా । మహితపుష్పకం సుహృత్యకేశ్వరం సహానయన్మనాజ్ఞానవేశ్వరః ॥ ౫౦౫ ॥ తదను కౌముదీకాంతవన్ముదా మనుకులేశ్వరో మైథిలీయుతః । సమభజ

జ్ఞవాత్పూర్వపర్వతం మణిమయం రథం మంగళోదయం ॥ ౫౦౬ ॥ కైక
యాత్మజానందనో ముదారకక్ష్యరశ్మికా భక్తితో గ్రహీత్ । పటహడిండి
మమృదంగఝల్లరవైర్మహాం మభిన్నవాద్యబృంహితాస్తదా ॥ ౫౦౭ ॥ క్వచిదు
దంచితం మృద్గళోరసైః క్వచనమంగళైర్వాద్యసంచయైః । జయతి జానకీ
జానిరంజసేత్యథ కుశీలవైర్గానలోలుపైః ॥ ౫౦౮ ॥ రఘువరాజ్ఞయా
వానరాధిపో వ్రజతి కుంజరం మంజుళాకృతిం । కహళికారవం చక్రిరే జ
నాః జయజయేతి తే జానకీపతే ॥ ౫౦౯ ॥ వ్యజనచామరే లక్ష్మణోపరం రు
చిరచామరం యాతుధాననాయకః । గుణవిభూషితశ్శత్రుసూదనో మణిగణా
ఞ్చితం ఛత్రమాదధే ॥ ౫౧౦ ॥ కుసుమమాలికాజాంబవాన్ సదాత్సుమతిర
ఙ్గదో దివ్యపీఠికాః । కపివరో నళో దర్పణం దధౌ పవనసంభవః పాదవంశ
జం ॥ ౫౧౧ ॥ పథి పులాపికోల్లాసనర్తనైకరవిచాలనం కాపి తస్వతి
శరణమీయుషాం రాఘవం వినా నహి నహీతి కిం నాటయత్యదః ॥ ౫౧౨ ॥
పురముగాజ్ఞయాజ్ఞాతసంభ్రమః ప్రతిపదం ముదాస్వాదయన్ పునః । అద్భు
తమేవ తన్నామమంగళం యాదిహాపార్వతీకాంతతారకం ॥ ౫౧౩ ॥

ఏవం సర్వసుహృద్వృతో రఘువరస్సాకేతమాసాదయన్ స్మారంస్మారము
దారమాత్మపితరం క్లాంతాంతరాత్మాప్యసౌ కౌసల్యాదికమాతృదర్శ
నవశాద్విశ్వసతో భారతాత్ విస్మృత్యైవ పురాతనం మణిరథాత్ప్రాప్తా
వతారోఽభవత్ ॥ ౫౧౪ ॥ వసిష్ఠమృషిసత్తమం కుశికసంభవం సంభ్రమా
త్ప్రణమ్య మణిచిత్రితం పితృగృహం రఘూణాం పతిః । వివేశ సచివావృత
స్సమవకీర్ణపుష్పాంజలిః ప్రజాభిరభివందితో జయనినాదసన్మంగళైః ॥
ఆరామావృతరాజమందిరవరం రామేంగితజ్ఞస్తదా ముక్తావిద్రుమచి
త్రితం మణిమయస్తంభైశ్చ సంశోభితం । ఆస్తీర్ణం వరమానవైస్స్వర్ణ
మతల్పైర్దివ్యైర్యథా నైర్ఋతం సుగ్రీవం భరతో నినాయ వినయాద్రత్నప్రదీ
పైస్సమం ॥ ౫౧౫ ॥ గ ॥ తదానీమేవ రఘుకులమర్యాదానుసారి
ణా పురోధసా వసిష్ఠమహర్షిణా సమాజ్ఞప్తో భరతో రఘునాథమహి

తమూర్ధాభిషేకసంభారాన్ ససంభ్రమం సజ్జీకృత్య సముద్రతీర్థాని
మిత్రమాలోకయామాస సుగ్రీవః మహారాజం ॥ ౫౧౭ ॥

వ ॥ అథేంగితజ్ఞేన కపీశ్వరేణ సంప్రేక్షితా వానరయూథధీరాః । వి
రించిసూనుప్రముఖాస్స్వర్ణకుంభాన్ గృహీత్వా ప్రయయుస్సముద్రాన్
పూర్వాద్వారినిధేస్స్వధాతృతనయో రత్నౌఘపూర్ణం జలం రత్నైశ్చం
దనపల్లవైస్సుబహుభస్త్వాగతస్త్వతో భాస్వరం । శీతం పశ్చిమతః ఖగేంద్ర
గమనోదగ్రోగ్రవేగః శర్మీ పునస్సాయం మారుతిపక్షిమోనిలసుతః కావేరత
శ్చాహరత్ ॥ ౫౧౮ ॥ గ ॥ ఏవం చతుస్సముద్రపంచశతసరిత్సమా
హృతతీర్థేషాగతేషు వానరవరేషు ॥ ౫౧౯ ॥

వ ॥ రత్నాలంకృతమంటపే రఘుపతే రాజ్యాభిషేకోచితే నిక్షిప్తాః
పవనాత్మజాదిభిరిమే దివ్యాః పయఃపూరితాః । కుంభాస్స్వర్ణమయాశ్చ
తుస్తనవరాభూః కామధేనోరివ భ్రాజంతే స్మ పురోధసా న్యపురతః ప్రా
మోదయంతః ప్రజాః ॥ ౫౨౦ ॥

శ్రీరామపట్టాభిషేకఘట్టః.

వ ॥ శ్రీరామం సహ సీతయా సరభసం లక్ష్మ్యైవ లక్ష్మీపతిం లగ్నే స
ద్గుణమంగళే మణిమయే సంవేశ్య సింహాసనే । తీర్థైరేవ వసిష్ఠముఖ్య
మునయస్తైరభ్యషించన్ శుభైర్గంధాఢ్యైః ప్రియమైశ్చ సాధు వసవస్స్వర్గే
సురేంద్రం యథా ॥ ౫౨౧ ॥ మూర్ధాభిషిక్తం మనువంశనాథం ముదా
మునీంద్రో మనునాధృతేన । కుణీంద్రపాం చేత్రిణమనోహరేణ వ్యభూష
యత్సన్మకుటేన మూర్ధ్ని ॥ ౫౨౨ ॥ అభిషేకాదభిరామం భూయోరా
మం స రామమపి కామం ; అభివర్ష్య పుష్పవర్షం త్రిదశా జఘ్నుశ్చదు
న్దుభిప్రచయాన్ ॥ ౫౨౩ ॥ ముక్తాతపత్రమమలద్యుతిలక్ష్మణేన రత్నా
తపత్రమపరం చ విభీషణేన । సంధారితే శిరసి శవనందితుం ద్రాక్షా
ప్తాః జాన్వయమణిః ప్రతిరేజతుస్తే ॥ ౫౨౪ ॥ జగ్రాహ భక్త్యా భరతో మ
హాత్మా ముక్తాప్రభేణ మహాలచామరేద్వే । సంసేవితుం స్వాపితరావగా

తిరంగం గాద్విమూర్తిమాన్ నవైమి దైవ ॥ ౫౨౫ ॥ శత్రుఘ్నస్సమ
వీజయచ్ఛ్వేతరం శ్రీగంధనిర్మాపితం పుంఖైరత్నవిభూషితం వ్యజనము
ద్భాసావిశోదీపయన్ । సుగ్రీవో రమయాభిరామపరమప్రేమాభిరామ
ప్రభో భక్త్యా భావయ భూరిభో జయ జయేత్యుచ్చైర్గిరా ఘోషయన్
వాతాత్మజస్తు మణిమాన్ నతజనశరణం రమాపతేశ్చరణం । భవభయహ
రణధురీణం పరమం పవమేవ పాణినైవ దధౌ ॥ ౫౨౬ ॥ తతోంగసోమం
గళభూషణౌ వీరామేంగితజ్ఞస్తతం మహాత్మా । మంజూషికాయా ము
హురాహరన్ శ్రీరామోత్సవే సంప్రదదౌ సభాయామ్ ॥ ౫౨౯ ॥ మ
హోత్సవేస్మిన్ మరుతో ముఖేన సుత్రామసంప్రేషితరత్నహారౌ । హనో
హారౌ మానవవంశనాథో ముదా విదేహాత్మజయా దధార ॥ ౮౨౯ ॥ స
ర్వైః కామైర్జనకతనయా నాయకో మిత్రభక్త్యా సుగ్రీవాదీన్ కపివరప
తిం మంత్రిణస్తస్య భూయః । సంతప్యార్థో విధుసహచరీం మాలికాం
మౌక్తికానాం ప్రాదాద్దేవ్యై మనసి నితరామాంజనేయం విచింత్య ॥ ౫౩౦
సంధార్య మాలికాం తామవముచ్య పాకరాంబుజే ధృత్వా । ముహురపిక
పివరనికరాన్ ప్రియమపి రామం విలోకయామాస ॥ ౫౩౧ ॥ తామిం
గితజ్ఞో వదదింగితజ్ఞాం సీతే దిరాయన్యథునాపుతత్త్వం । యస్త్వద్విపత్స
ద్గుణరత్నపూర్ణస్తస్యైవ యోగ్యోయముదారహారః ॥ ౫౩౨ ॥

గ ॥ అథ ఝుషితి తాం జానకీ మాంజనేయమేవ మణిమయమా
లామనీనయత్ ॥ ౫౩౩ ॥ ప ॥ కృపామృతతరంగిణీయుగమతీవ ధ
న్యోధునా విదేహతనయా రఘుప్రవరయో రయం మారుతిః । ముదావ
హాతికిం మనోహరమణీం దధ్రివాంశ్చలాదతిప్రథితపండితైస్సదసి సాధుసం
తర్కితః ॥ ౫౩౪ ॥ శ్రీరామే ప్రవదత్యథో తదనుజం సౌమిత్రిమాహాం
త్యప్రభో భూమిం సంభరపూర్వభూపతిభృతాం సాకం మయా త్వాదరాత్ ।
ఊచే సోపి జగత్ప్రభో ప్రణిభృతేవ ద్మమరం ద్రైగ్భృశం వీక్షే తెత్తురకం క
థం మధుకరశ్లేషత్వమేవాశ్రియే ॥ ౫౩౫ ॥ తదను రఘుకులేంద్రొలక్ష

త్మజస్యాత్మభావం రుచిరమితి విచింత్య ప్రహృష్టో మహాత్మా । భరతమ
తివినీతం భ్రాతరం భక్తిభాజాం ప్రథమముపనినాయ ప్రేమతో యౌవరా
జ్యమ్ ॥ ౫౩౬ ॥ గ ॥ తతః ॥ ౫౩౭ ॥

ప ॥ పురఃకపీనాం ప్రవరైః ప్రియాతైః రఘుప్రవీరం శిరసా ప్రణమ్య
శ్రీరంగనాథం శ్రితపారిజాతం విభీషణాయ ప్రదదావుదారః ॥ ౫౩౮ ॥
శ్రీరంగనాథజలదం లబ్ధ్వాలంకేశనీలకంఠో ఽయమ్ । శ్రీరామవిరహతాపం
హిత్వా హృష్టో వివేశ నిజనిలయమ్ ॥ ౫౩౯ ॥ జనౌఘవాధీం కరుణార్ద్ర
తౌ హైమస్సంపద్ధర్షయన్ భక్తహృన్మత్పలం చ । మణీంద్రసింహాసనపూర్వ
శైలే శ్రీరామచంద్రో నితరాం రరాజ ॥ ౫౪౦ ॥ సాకం మంత్రివరైస్త
పోధనవరైర్మాన్యైరశ్వమేధాదిభిర్యజ్ఞైర్నైజైరనంతవిభవైర్వితతమూర్త్యాం
తప్యర్థధీమానసో । సీతాలక్ష్మణకేకయీజభరతశత్రుఘ్నసంసేవిత
శ్శ్రీమాన్ రాఘవవంశమౌక్తికమణిః ప్రామోదయన్మేదినీమ్ ॥ ౫౪౧ ॥
రామే శాసతి భూతలం నహి భయం రోగోత్థితం దేహినాం చోరైశ్చాపి ధ
నం జనో నసుతరాం కామేన మోహేన వా । క్రోధాద్యైరపి నాజనైన సు
వృశాం వైధవ్యతో వా పునస్స్వప్నే వా సుతహానితో యుగమిదం కార్తం
యథావర్తత ॥ ౫౪౨ ॥ కాలే కాలే జలదనివహా వారిధారా వవర్షు
స్సస్యైస్సస్యైర్ధరణిరభవత్సర్వదాలంకృతేయమ్ । లోకాశ్శాంతా
సుతధనయుతా ధర్మశీలాశ్చిరస్థాః రామే రాజ్యం జనకసుతయా శాసతి భ్రా
తృభిశ్చ ॥ ౫౪౩ ॥ గోభిః కామదుఘాయితం క్షితిరుహైర్మందారవర్యా
యితం విప్రైర్విబుధాయితం నృపజనైరింద్రాయితం భూతలే । వై
శ్యైర్వైశ్రవణాయితం తు సరయూగంగాయితా పౌరాధ్యయా స్వాయో
ధ్యాయితమేవ సంశ్రితముదే రామాయితే శ్రీపతౌ ॥ ౫౪౪ ॥ సీతానాయక
పాదపద్మకృపయా సంప్రార్థితా భాగ్యతస్సంప్రాప్తా అపి దుర్ల
భాం స్తవనవమానక్తం చరేంద్రియయః । తస్మాన్నిత్యమిదం భజంతి భువి
యే శ్రీరామచర్యామృతం యాంత్యుక్తాని ఫలాని తే పి మునిభిః రామాన్మ్య

తోజ్జీవినా ॥ ౫౪౫ ॥ వేలాధీశ్వరసౌమ్యకేశవకృపా దుగ్ధార్ణవాము ద్భృతే జన్మైభవ్యపవిత్రవర్ణనమహితే శ్రీరామచర్యామృతే । సాద్యద్రైఘుజయాభివర్ణనమిదం కాండం ముకుందార్పితం సారం సారవిదాం పదాసుమనసా మానందసందాయకమ్ ॥ ౫౪౬ ॥ ************

శ్రీమద్భారద్వాజకులామృతోదధివిధోశ్శ్రీవాసనామ్నో గురోః

కృష్ణాఖ్యేన తనూభవేన విరచితం శ్రీరామచర్యామృతమ్ ।

శ్రీ నాయకపాదపద్మకృపయా తాతార్యసంశోధిత గ్రంథో

యం సుధి జనసమా దేవీ జయ ... చంద్రమా భాస్కరమ్ ॥౫౪

౭ ॥ ఇతి శ్రీమద్భారద్వాజకుల కలశ జలధికలానిధి శ్రీతిమ్మప్పై

య్యంగార్య దేశికేంద్రతనూజేన శ్రీమచ్ఛతరిపుగురు

వరచరణజలజకలితలోలంబలీలేన కృష్ణాఖ్యేన

కవినా శ్రీమద్వేలాపురీనిలయ కమలా

విలోల కేశవ కృపావయోధిసం

పాదితే శ్రీశైలకుల తిలకాయమాన

శ్రీమత్తాతార్యసంశోధితే శ్రీరామచర్యామృతే

చంపూగ్రంథే యుద్ధకాండోయమఖండమహీమండల

మండనాయమానకోదండకీర్తేః కలిత ప్రజాపరిపాలనస్య పట్టాభి

రామ రామస్య సరామస్య సీతాతరచరణకమలయోస్సాదరం సమర్పితః

ఇతి యుద్ధకాండస్సమాప్తః